

Ritmus és harmónia

Ritmus és harmónia

MAGYAR ALAPFOKÚ
MŰVÉSZETPEDAGÓGIAI ÉRTÉKTÁR I.

Budapest,
2018

A KIADVÁNY
AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA
649943 - I/2016. SZ. SZERZŐDÉS
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT EL.

Szerkesztette:
Mihalicz Csilla

ISBN 978-615-00-1394-7

Felelős kiadó: MZMSZ elnöke
Borítóterv: Józsa Gergely
Tördelés: Nemes Csaba Szilamér
Nyelvi lektor: Sebes Katalin
Olvasószerkesztők: Magyar Margit és Mihalicz Csilla
Nyomdai munkák: *mondAe Kft.* • www.mondat.hu
Felelős vezető: Nagy László

Készült: 1000 pld.

„*egyek emberek is létrehozhatnak nagy dolgokat, képesek
kiemelkedő teljesítményre,
de azokat megtartani csak egy közösség tudja,*”
(*Csikszentmihályi Mihály*)

A magyar alapfokú művészetpedagógia értékeinek tárháza közel 200 éves. Nemzedékről nemzedékre örökíti át a művészi és technikai kifejezési eszközök, a kiemelkedő, iskolateremtő alkotóművészek és alkotó pedagógusok ránk bízott értékeit. Hagyománytisztelő, értékőrző közösségünk azonban újra és újra tovább építette a megkezdett utat.

A kötetben szereplő alkotóközösségek, iskolaalapítók, meghatározó fejlődést előidéző pedagógusok is erre törekedtek, törekuszenek. Korunk kihívásaira választ keresve, a tanítás örömét hitként vallva újabb és újabb utakat találnak, hogy tanítványaikat hozzásegítsék a művészetekkel való foglalkozás örömteli érzéséhez. Moholy-Nagy László így összegzi *A szelet-embertől az egész emberig* című írásában e kérdést: „...a technikai civilizáció ártalmait ellen két oldalról lehet küzdeni:

1. egyrészt organikus, élettanilag meghatározott funkcióink következetes megfigyelése és biztosítása (tudomány, pedagógia, politika) által,
2. másrészt pedig a legbelsőbb lényünkben lévő kifejezés által, amely legmagasabb fokán művészet;

művészet mint indirekt nevelőeszköz, amely az ember érzékeit élesíti és azokat minden lehetséges megrohanás ellen megvédi, és pedig intuitív biztonsággal elébe vágva egy még csak eljövendő, de minden bizonnyal bekövetkező állapotnak.”

E sok évtizedből csak kis szeletek sorakoznak most egymás mellé, hogy utat engedjenek a jövő számára annak a közösségnek, amely részt kíván venni e nagyszerű történet alakításában. Interjúkat olvashatnak

kiváló pedagógusoktól, megismerhetik az értéktár e kötetébe került iskolák közösségi történeteit, megérezhetik, hogy e hálózatban együttműködő pedagógusok, diákok a nemzet szellemi örökségének hordozói. A „hétköznapi kultúra” örökítői.

A magyar köznevelés teljes átalakulásának éveiben e most megjelenő kiadvány a 65 éves állami zeneoktatás és a 40 éves művészetiskolai hálózat bemutatása mellett felmutatja az alapfokú művészetpedagógiai értékeket, köszönti az egyéni és közösségi értéktár alakítóit. E kötet egyrésztől támaszkodik a nyilvános pályázatra beérkezett pályamunkákra, másrésztől, a közösségek – iskolák – nyilvános szakmai tevékenységének kutatása után, azok összegzésével, készült el a közel 100 iskolát bemutató első értéktári gyűjtemény.

A Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetségének kiemelt feladata, hogy széles nyilvánosság elé tárja a magyar művészetpedagógia értékeit, a nevelésben semmi mással nem pótolható eszközöket, melyek ha kisgyermekkorban tapasztaljuk meg őket, egész életünkre pozitív hatással lesznek.

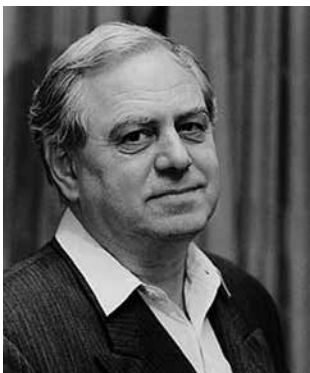
Köszönetünket fejezzük ki mindazoknak, akik az értéktár megjelenéséhez hozzájárultak: pedagógusoknak, iskolai közösségeknek, kutatóknak, íróknak és támogatóknak.

Balassagyarmat, 2018. február

Ember Csaba, elnök

DOBSZAY LÁSZLÓ

*Mit adhatunk Európának?**

„A generációk szellemi folyamatosságát biztosító tevékenység; a képességek jól megválasztott, nem túl nagy, alapozó jellegű tananyagok oktatásával történő kiművelése; egy rendezett tudás rendszeres tanítással-tanulással való átadása; mértéktartó, emberséges fegyelem; nyugodt, szenzáció- és hisztériamentes mindennapok: nagyjából ebben foglalható össze az európai gyökerű (több ezer éves hagyományra visszamenő) magyar iskola.”
– írta Dobszay László 2005-ben, és szavai érvényességét csak megerősítette az elmúlt csaknem másfél évtized.

Életünk örökölt és továbbörökítendő kincse a magyar iskola. Sokat szidjuk, de így is kincs. Ha baj van vele, az azért van, mert rosszul működ-tetjük. S még rosszul működve is kitűnnek előnyei, ha egyes külföldi iskolákkal vetjük össze.

A magyar iskola nem feltétlenül szerkezetében, tankönyveiben, tanáraiban, épületeiben jó, hanem abban, amit a régi európai iskolából

* (Megjelent: Gondolkodó Füzetek 2005.)

még mindig őriz. S ez olyan érték, amit nekünk is őriznünk kell, és regenerálva vissza kellene adnunk belőle valamit Európának. Európa iskolája az emberiség pedagógiai őstapasztalatait annak klasszikus-antik kikristályosodásában, majd a középkori és humanista iskola interpretációjában intézményesítette.

A magyar iskolát napról napra érik a külföldről vagy külföldi indítatásra hazulról is kihívások, nemegyszer támadások, melyek egyoldalú jelszavakban és divatokban csapódnak le. (Ha ironikus akarnék lenni, ez a gyümölcse a pedagógiától elkülönült pedagógiatudománynak, a pedagógiai tanszékeknek, folyóiratoknak, adminisztratúrának). Aligha ez az a hely, ahol ezeket részletesen bemutatathatnánk és elemezhetnénk. Most elég, ha ennek a vállalhatóan „hagyományos” európai-magyar iskolának néhány tulajdonságát felsoroljuk. A pedagógia az emberi fajfenntartásnak az a megnyilvánulása, melyben egy generáció az általa értéknek tartott tudást és tapasztalatot a következő generációnak többé-kevésbé intézményes formában továbbadja. Nem azért, hogy a következő generációt bezárja e tudás és élettapasztalat keretei közé, hanem azért, hogy az értékek veszteség nélkül életben maradván új, változó életet kezdjenek a következő generáció életében. „Amiket hallottunk és megértettünk, mit atyáink beszéltek el nekünk, nincs az eltitkolva fiaik elől, elmondjuk az ifjú nemzedéknek [...] hogy megtudja a jövő nemzedék, a fiak, kik majd születnek, keljenek fel, és mondják el azok is a fiaiknak...” (77. zsoltár) A múlt és a jövő felé való felelősségtudat nélkül nincs pedagógia.

Lehet, hogy a következő nemzedék majd módosítja, amit az előző átadott neki, az is lehet, hogy fellázad ellene, kritizálja, majd pedig egybeépíti a kapottat és a hozzáadottat, s így adja tovább maga is. Ez azonban nem teszi fölöslegessé a továbbadó munkáját, hiszen nem azt mondja: ez van, hanem hogy ez van, élj vele, ahogy tudsz.

Ebből következik, hogy minden pedagógia valamiképpen egy tudás továbbadása. A képességek nem közvetlen képességefejlesztés révén

gyarapodnak, az a szellemi étel, mely működteti és a működés révén fejleszti őket: a tananyag, a tudás. Ezért hamis az a jelszó, hogy „nem a verbális tudás a fontos, hanem az alkotóképesség”. A kettő között nem lehet ellentétet felállítani. A memóriát azzal fejleszttem, hogy valamit memorizálok. Egyáltalán nincs olyan képesség, mely hozzá kapcsolódó anyag nélkül nevelhető. Amellett a képesség nem tud működni, ha nincs háttérében anyagtudás. Amikor a diák megismer egy anyagot, egyben megtanulja, hogyan használja azt az anyagot, hogyan kell manipulálnia vele, s ezzel megtanulja az adott manipulációt is, vagyis fejlődnek képességei.

De ezen túlmenően: az anyag önmagában is érték, mert foglalta annak, amit az előző generáció tudásként tovább akar adni. Ha azt akarja, hogy Arany János öröksége ne vesszen el, akkor tanítania kell Arany János verseit. Ha azt akarja, hogy a társadalom jogéletéről helyesen gondolkozzanak a felnövekvő fiatalok, akkor egy jól kiválasztott joganyagot, s azon keresztül egy jogszemléletet kell tanítania. És miért ítélnék el a verbális tudást? A verbum, a szó az egyik legnagyobb kincsünk, nemcsak megjelöl valamit, hanem valamiképpen hordozza is azt, amit megjelöl. Bach zenei „érzéseit” nem lehet másképpen közölni, csak azokon a hangokon keresztül, melyeket Bach leírt. Aki elveti a szót, az elveti a fogalmat, a gondolatot is. A pedagógia legjobb eszköze éppen az, hogy egy jelen (szón, hangon, képletén) keresztül közelíti meg a tartalmat. Nem láthatatlan szellemi erőátvitel gnosztikus módján történik a tudás továbbadása, hanem igencsak materiálisan, a szavak és egyéb jelek testi valóján keresztül. Az iskola tehát a látható folyamatok szintjén valóban tananyagot tanít, s minden más eközben, vagy inkább ennek fátyla mögött történik. Persze ebbeli minősége nem az anyag mennyiségén múlik, sőt azt mondhatnánk, hogy fordítva arányos a mennyiséggel. Egy bizonyos méret fölött minél nagyobb a tananyag, annál kevésbé hatékony az iskola. Az iskola dolga az, hogy minden fokon azt a szolid

anyagmennyiséget adja át, amivel előkészíti a következő fokot is. Eleinte sokféleképpen hasznosítható alaptudást nyújt. A középkori iskola alsó foka megelégedett a nyelv (írás, olvasás, beszéd, beszédértés), az ének (éneklés, annak megértése és leírása) és a számolás (alpműveletek) tanításával. Azért tudniillik, mert a nyelv segítségével minden más szükségesbe is be lehet hatolni, a nyelvtanulás szövegei megjelenítik az élet legfontosabb területeit, melyekről gondolkodnunk kell. Úgy tartották, hogy míg a nyelv tanulása a sokszínű, konkrét élet világába vezet be, az ének és számtan elvontabb, strukturális gondolkodásmódot alakít az emberben. A nyelvtanulásból később kiléphetünk a szóbeli közlésre épülő különféle tudományok felé, az ének és számtan pedig számos más ars felé épít utat. Nem a mennyiség a lényeges tehát, nem az, hogy minden tudomány és minden tudományos eredmény képviselve legyen, hanem hogy alapismeretek szilárduljanak meg a diákban, s jól elsajátítsa azok kezelésének módját. A pedagógia tárgyát egyfajta fokozatos szétágazás módján kell meghatározni.

A tananyag megbecsülése egy nem jelentéktelen nevelés-lélektani előnnyel is jár. A diák azt tapasztalja, hogy a tanárt is egy magasabb erő szabályozza: az igazság ereje. A tanár és diák nem egymásra néz, hanem együttesen néz egy őket felülmúló, tőlük függetlenül érvényes, objektív valóra. Horváth Sándor, a nagy magyar filozófus olyasféleképpen fogalmazott, hogy a tanárnak bizonyos jelek segítségével kapcsolatot kell létesítenie a növendék elméje és az igazság között. A diák nem azt érzi, hogy a tanár most őt valamilyen irányban „gyúrja”, befolyásolja, hogy ne mondjam, manipulálja, hanem bevezeti őt egy varázslatos világba: az igazi valóság világába. Sőt nem is bevezeti, hanem együtt lépnek be oda, együtt szemlélődnek ott. Maritain szerint már annyit foglalkozunk Pistikével, akinek meg akarjuk tanítani a matematikát, hogy közben elfeledkezünk a matematikáról. Így folytatnám: jobban kell tisztelnünk Pistikét annál, hogysem közvetlenül piszkálnánk őt. Egyfajta szemérmes,

tárgyasított kapcsolat tiszteletben tartja a gyermek saját szféráját, s arra tanítja, hogy nem a valóság alkalmazkodik hozzánk, hanem nekünk kell alkalmazkodnunk a valósághoz.

Első megközelítésre az európai-magyar iskola nem gyermekközpontú. Ez azonban megint mesterséges szembeállítás. Aki egy villamost konstruál, az anyagokra, képletekre, törvényszerűségekre figyel; de mindezzel mégis a mi életünket szolgálja. A tananyag tanítása egy objektíve igaz (vagy legalábbis annak tudott) dologgal szereli fel a gyermeket az életre, eközben és ezáltal világlátását, képességeit fejleszti. És természetesen az sem igaz, hogy miközben alaptervékenységünk egy objektív tudás átadása, ne maradhatna figyelünk arra: bírja-e a kisgyermek, nincs-e problémája a közösségben vagy a feladataival. Ez egyébként nem pedagógiai kérdés: más emberi viszonylatokban is valami feladatban tevékenykedünk együtt, arra figyelünk, de közben emberségesen bánunk társainkkal is. Még a fegyelmezésre is igaz: látszólag irányul csak a gyermek ellen, valójában őt segíti, s közben a bölcs és emberséges pedagógus a gyermekre figyelve a mértéket-módot is mindig képes volt megtalálni.

A következő, amit fontosnak tartunk – szemben valamiféle kreatív, rögtönző, a pillanatnyi kívánságokból kiinduló pedagógiával – a tanítás rendszeressége, rendezettsége. Ez jelenti egyrészt az időbeli rendszerességet. Ha nyugodt ritmusa van a tanításnak, tanulásnak, akkor emberfeletti követelmények nélkül is sokra juthatunk. Száz évvel ezelőtt a magyar falusi iskolák igazán rossz körülmények között dolgoztak. Mégis, ha kezünkbe kerül egy régi levél, többnyire azt látjuk, hogy tisztességesen megfogalmazott, rendezetten leírt írásművet tudott létrehozni a négy elemi végzett parasztember is. Nem sok tananyag, hanem odafigyelő, sok ismétléssel, rendszeres munkával tanult dolgok alapozzák meg a későbbi „szárnyalást”. De a rendszeresség, rendezettség a tananyag jó felépítését is jelenti: annak meghatározását, mit kell tudni, a tudások hogy épülnek egymásra.

Csak zárójelben jegyzem meg, hogy mindez olyan egyszerű, annyira magától értetődő, hogy az olvasó, legyen akár szülő, akár tanár, nem is érti, miért kell erről beszélni. Nos, aki találkozott már egyes pedagógiai divatokkal, aki tudja, milyen veszélyek leselkednek erre az iskolára, az nem ítélné fölöslegesnek, hogy tudatosan elkötelezzük magunkat e hagyomány mellett.

Így például a rendszerességnek ellentmondani látszik az az igény, hogy a gyermekből kell kiindulni, az ő érdeklődését kell követni; vagy az az érvelés, hogy minden gyermek egyéniség, különböző individuum, nem lehet ugyanabba a rendszerbe kényszeríteni mindegyiket. És egyáltalán: ami kényszer, az a természet ellen való és ártalmas. E felfogás végső soron Rousseau tévedésére megy vissza, miszerint az ember természeténél fogva jó lenne, csak a nevelés, tanítás rontja el. Ez nem igaz, az ember egyrészt természeténél fogva jó és rossz keveréke (a kereszténység szerint jónak teremtett, a bűn által megrontott, a megváltás által felemelt természet), másrészt a jó is magyszerűen, kialakulatlanul van meg benne, melyet csak munkával lehet kibontakoztatni. (Ezt fejezi ki az *educatio* szó is.)

Szintén Maritain tárgyalja sok mindent előre látó fél évszázados könyvében (*Education on the Crossroads*), hogy az egyéniséget és a személyiséget nem szabad egymással összetéveszteni. A személyiség felépülésének alaptényezői többé-kevésbé közösek, mert embervoltunkból adódnak. Ha megnézzük, hogyan áll talpra egy kiseded, abban találunk egyéni különbségeket is (mikor, milyen motívumok alapján kapaszkodik fel), és találunk közös, minden kiseddre jellemző mozzanatokot. A folyamat alapvetően ugyanúgy zajlik le a kiseddek kilenttized részénél. Fejlődésünk nagyon sok területére és állomására elmondható mindez. Sőt hozzátehetjük, minél korábbi szakaszát nézzük életünkben, annál több benne a személyiséget építő közös, általános emberi elem, minél idősebbek vagyunk, annál jobban kitűnnek a különböző hajlamból és tapasztalatból származó egyéni vonások. Az egyéni képességeket

és hajlamokat tízéves kor után már egyre inkább figyelembe lehet és kell venni, például az iskolaválasztásban. Ne kényszerítsünk diákokat olyan iskolába, melyet normális munkával sem bír meg. De ennyi esze minden tanárnak és szülőnek van, ehhez nem kell filozófiát gyártani.

Az egyéniség kibontakozását is segítenünk kell. Annak alapja azonban a személyiség fejlettsége. A pedagógia elsősorban ez utóbbira irányul. Az egyéniség kibontakozását is segítheti a pedagógia, a család, leginkább pedig az egyén maga. De az általános emberi személyiségi jegyek kiépülése nélkül tétova, diszharmonikus, félbemaradt lesz az egyéni életformálás. A pedagógia régi neve: eruditio: a faragatlanságból, mai szóval élve, bunkóságból való kivezetés. Paradoxonnak látszik, de egy rendezett, emberséges fegyelemben működő iskolából nem sérült, hanem nyugodt szabadsággal tevékeny fiatalok kerülhetnek ki; míg egy diszciplinálatlan „open school” a gátlásosság és önkényesség közt ingadozó, végső soron éretlen nemzedéket produkál.

Ebben a perspektívában kell látnunk a kényszer jogosságát is. Az élet tele van kényszerekkel, a kényszer önmagában nem rossz. Reggelenként fel kell időben kelniünk, fogat kell mosniunk, időre munkahelyünkön kell lenniünk. Ha nem lenne valamiféle kényszer, életünk végéig pelenkában járnánk. Az egészséges fiatal a kényszer ellen tiltakozik – és egyúttal titkon kedveli is azt, mert rendet visz az életébe. A kényszer révén az előző generáció részt is vállal az utána jövőkért való felelősségben. Egyébként, amikor egy gyermek elmegy egy sportegyesületbe, ott ilyen és ilyen gyakorlatokat kell végeznie meghatározott rendszerességgel és ideig. Nem véletlenül használták az antik világban a sportpályák megnevezését az iskolák nevéül (schola, gymnasium, stadion). A kényszer alkalmazóját természetesen fel kell készíteni arra, hogy a kényszer tárgya, mértéke, módja igazságos, emberséges legyen.

A régi iskola elleni támadások egyik jelszava: le a tekintélyelvű iskolával. Azonban ha a pedagógia valóban egyik generáció „végredelete”,

mellyel ráhagyja a következőre azt, amit maga is örökölt, akkor a tanár és a diák csak emberi méltóságában egyenrangú. Helyzetük nem szimmetrikus, minthogy az egyik átadó, a másik átvevő. Ha nem így viselkednek, akkor nincs is értelme együttlétüknek. A tekintély azon alapszik, hogy a tanár valaminek birtokában van, amiről a diák nem is tudhat, de amellyel őt a tanár felszerelheti. A tekintély gyakorlásáról egy múlt évi füzetünkben írtunk, elég itt annyit mondani, hogy az európai-magyar iskola valóban tekintélyelvű, de nem a tanár, hanem a diák érdekében az.

Milyen tanárt kíván tehát az ilyen iskola? Jó, ha jó tanár, jó ha egyenesen tanárzseni. De ha a rendszer jól működik, akkor elég, ha tisztességes tanár. Nem várjuk, hogy tomboljon benne a kreativitás, elég, ha odafigyeléssel, csendes állhatatossággal végzi a dolgát. Az adott fokra szükséges szakértelemmel bírnia kell, hiszen ha ő sem birtokolja az örökséget, akkor hogyan tudná továbbadni. Ehhez a szakértelemhez és figyelmes szorgalomhoz a harmadik összetevő az emberséges gondolkodás és viselkedés: ha nyugodt, de nem szertelen szeretettel szereti a gyermeket, akkor a jó együttműködés feltételei már meg is vannak.

A generációk szellemi folyamatosságát biztosító tevékenység; a képességek jól megválasztott, nem túl nagy, alapozó jellegű tananyagok oktatásával történő kiművelése; egy rendezett tudás rendszeres tanítás-tanulással való átadása; mértéktartó, emberséges fegyelem; nyugodt, szenzáció- és hisztériamentes mindennapok: nagyjából ebben foglalható össze az európai gyökerű (több ezer éves hagyományra visszamenő) magyar iskola.

Mit jelent ezt „adni” Európának?

Jelenti legfőképpen ennek az iskolának megőrzését egy olyan időben, amikor félig gondolt, olykor bolond ötletek veszélyeztetik. Alkotó megőrzésre gondolok, mely a lényegét megtartja, s részről részre az új körülményekhez tudja alakítani, olykor akár fel is támasztva arra érdemes korábbi hagyományokat. Az elmúlt évtizedeknek az a tapasztalata,

hogy egy ilyen működő iskolarendszer nem elidegeníti, hanem éppen idevonzza, sőt esetleg tanulásra is idevonzza a külföldi kollégákat. Egy amerikai professzor fejtette ki, hogy az ún. Kodály-módszer nemzetközi sikere pontosan abban állt, hogy a zenére alkalmazta ezt az iskolai hagyományt. (Hogy hazai sikere miért nem volt kielégítő, az nem ide tartozik...)

De az európai-magyar iskola fenntartásán kívül adhatjuk Európának józan gondolatainkat is e témáról. Történeti, pszichológiai, filozófiai, metodikai megvilágítása, megokolása, a benne rejlő lehetőségek kibontakoztatása nemcsak arra való, hogy idehon védelmezzük, vagy egymást erősítsük meg benne, hanem arra is, hogy magas szintű megfogalmazásban Európa színe elé vigyük, vagy éppenséggel az európai képzési tér kialakulásának folyamatában képviseljük.

STACHÓ LÁSZLÓ

Érték, öröm és haszon a Kodály-módszerben¹

A Kodály nevével fémjelzett magyar zenepedagógiai koncepció (pedagógiai nézetrendszer) a tanítványok által módszertanba ültetve, s elsősorban e „Kodály-módszer” technikai kidolgozottsága révén érte el elvitathatatlan nemzetközi elismertségét és sikerét. Pontosabban *módszereket* kellene említenünk, hiszen ezt az elnevezést valójában több, markánsan eltérő hazai módszertanra alkalmazzák. Kodály azonban, eredeti szándéka szerint, nem pusztán zeneoktatási technikát kívánt megalapozni és elterjeszteni beszédeivel, fölszólalásaival és célzott tananyagaival. Koncepciója egyéni és közösségi értékélményekből született, s komplex világnézetet foglal magában (részletes kifejtését lásd Dobszay László előadás-sorozatának írott változatában [1991a, ill. 2009]; a Kodály-koncepció értelmezéseiről pedig elsősorban Gönczy László [2009] átfogó értelmező tanulmányát). Pedagógiájának elemei az alábbi etikai, esztétikai és társadalmi tervezési alapelvekből vezethetők le.

Értékorientációja nyomán Kodály amellest foglal állást, hogy a zeneoktatásnak magasrendű esztétikai értéket képviselő zenékhez kell elvezetnie, de már a kezdetektől fogva, a tanulás folyamatában is csak értékes zenei anyagnak szabad helyet juttatni. Esztétikai alapelvei nyomán a zenei folyamat magyát alkotó tonális tapasztalás kialakítását, kiművelését

¹ Eredeti formában előadásként hangzott el a Szegedi Tudományegyetem Zeneművészeti Kara által 2007. december 13-án megrendezett *Lehet-e a zene mindenkié? A Kodály-pedagógia és a zeneoktatás sorsa a jelenkori Magyarországon* c. szimpóziumon és vitafórumon. A szöveg első, 2008-as megjelenése: *Érték, öröm és haszon a Kodály-módszerben. Parlando*, 50 (2), 21–28. A most olvasható, frissített változat jelen kötet számára készült, tíz évvel az eredetit követően.

tartja legalapvetőbbnek (a relatív szolmizáció csak eszköz ebben, mely a tonális tapasztalás kiművelésének különösen hatékony módszertanával szolgál). Emellett a Kodály-pedagógia gyakorlatának központi eleme az ének – ezen belül kitüntetetten a népdal – és a társas éneklés kultúrája. Az éneklés kapcsán a népdal nem csupán magasrendű, évszázadok folyamán kiszelektálódott esztétikai értéket hordozó kultúrtermékként szerepel ebben az *embernevelési* koncepcióban, hanem közösségi etikai érték hordozójaként is: a népdal a kulturális és nemzetformáló örökség kulcseleme, az örökség megismerésének és továbbadásának alanya. Az ének hangsúlyos beemelése a pedagógiába egyben szociális is az indíttatása, hiszen a közös éneklést Kodály a közösségteremtés különösen eredményes módjának tekintette. A népdallal való foglalkozásnak azonban van egy mélyebbre mutató módszertani vonzata is: a Kodály-pedagógia az éneklést a belső hallás, ezen belül is kitüntetetten az anticipálás (a zenei folyamat előre hallása-érzése) fejlesztésének és a nem pusztán motorikus zenei fantázia kiművelésének ideális eszközeként tekinti.

Ebben az elképzelésben két sajátos demokratikus eszmény is megjelenik. Az egyik alapja, hogy az éneklés mindenki által elérhető zenélési forrás. Kevésbé tűnik magától értődőnek azonban a másik ilyen eszmény, ti. hogy a közös éneklés jellemző társas funkcióval is bír, melyet már az emberi természet mai természettudományos vizsgálatai is a társas kohézió megteremtésében vélnek fölfedezni.² A demokratikus eszmény ugyanakkor nem téveszthető össze tömegigények kielégítésével: a végső pedagógiai cél valójában – a kodályi eszméket megalapozó humanista nézőpontból tekintve –, hogy a lehető legtöbb embert magasabb rendű értékek vonzáskörébe juttassuk. E humanista felfogásban a tanítás folyamata azáltal több pusztá ismeretátadásnál, hogy *kultúrára nevel*, amely

² Az etológia újabb kutatási programjaiban egyre jelentősebb szerepet tulajdonítanak az egyéni érdek melletti – s olykor fölötti – csoportérdeknek, s az ezzel kapcsolatos csoportkohézió megteremtésének (a magyar szakirodalomban ezt a vonulatot képviseli Csányi Vilmos [1999]).

magában foglalja – az ismereteken túl – a megismerés és megművelés technikáit, a hagyományt és annak tiszteletét, ugyanakkor a hagyományra való reflexió képességét is (a kultúra értelmezéséről e koncepcióban lásd különösen: Dobszay 2007). A humanista eszmény szerinti ideális nevelésben ezért lehet szó lényegesen többről, mint adatok és technikák mennyiségi átadásáról. Az alábbiakban megkísérlem röviden föl-vázolni a mai lélektani kutatások szempontjából, hogy milyen módon nyújthatja ezt a többletet a zenével való kiművelt foglalkozás Kodály koncepciójának a követésével.

Zenefogyasztás kontra zeneértés

A zene – és minden szabad művészet – lehetséges célja végső soron a szembesítés a világ és benne saját magunk nagyon ambivalens és ellentétes erőket magában foglaló működésével.³ A nyugati világ zenefilozófiáját áttekintve kétféle lényeg – és egyben megismerési módot – vélhetünk felfedezni a különféle zenékben: egy érzelmi lényeg és egy racionálisat (utóbbit mathészisznek nevezhetnénk az ógörög esztétika nyomán: e kifejezés racionális megismerést, tudományt, tant jelöl; lásd Dahlhaus–Eggebrecht 1985/2005). Az érzelmi és a racionális lényeg azonban szigorúan nem különíthető el egymástól, hiszen a zenének meghatározó jellemvonása, hogy a benne rejlő folyamatok, viszonylatok, arányok – vagyis a racionálisan megragadható pólus – alapvetően mindig érzelmekkel átitatottak.

³ A szabad (szabadságra törekvő) művészetet itt elsősorban a hangsúlyozottan anyaghaszon-elvű, fogyasztói igényeket szem előtt tartó, így kreatívásában szükségszerűen korlátozott művészettel szemben határozom meg. Az alábbi gondolatmenetet, amely a mai pszichológiai kutatások nyomán láttat hagyományos zeneesztétikai kérdéseket, részletesebben egy korábbi Mindentudás Egyeteme-előadásomban fejtettem ki (*Zenébe rejtett jelentések: bevezetés a zene lélektanába*, 2007. október 25., Szegedi Tudományegyetem [V. szemeszter]; írott változata: Stachó 2009).

A mai pszichológiában is amellet érvelünk, hogy a zene befogadása során nem csupán egymás mellett, hanem egyszerre működik bennünk számos eltérő megismerési, jelentésképző mód (Stachó 2005a). A zene élvezete és megértése során keletkezett érzések és érzelmek ugyanakkor igen összetettek, s szinte kicsúsznak a szigorú tudományos elemző kezei közül. A művészet (s ezen belül elsősorban a „szabadnak” vagy „magasnak” titulált művészet) nem katonásan egzakt értelmű leírásokat nyújt, hanem integrált képet próbál adni összetett, ambivalens, ellentéteket magukban foglaló, nehezen megismerhető és meghatározható jelenségekről – olyanokról, mint amilyenek a világot ismerjük, és amilyenek talán mi magunk is vagyunk. A szabad művészetnek így válik lehetősége arra, hogy a kifejezett érzelmek összetettségén keresztül szembesítsen bennünket a világ – és benne önmagunk – titokzatos és gyakran ellentétes erőket megmozgató működésével. Számos esetben éppen ebben az ambivalenciában gyönyörködünk: az ellentétes tartalmú, értelmű, irányú asszociációk egyidejű megjelenésében. E befogadómód etikai mozzanata nyomán pedig a világ (ideértve természetesen belső világunkat) bonyolultságában és ellentétességében rejlő mélységes igazság érzékelésében, meglátásában gyönyörködünk. A befogadás sajátos lélektani megközelítésében viszont az, hogy ebből mennyit tudunk, mennyit mérünk, vagy mennyit akarunk meglátni és meghallani, rajtunk múlik, és minket jellemez – saját személyiségünket, személyes lélektani működésünket. E gondolatmenetet logikusan kibontva arra – a sokak szerint túlzón optimistának tartott – következtetésre juthatunk, hogy a tényleges szembesülés a szabad művészettel képes lehet megfontoltan és tisztelettel értékelő viszonyulásra, s végső soron valódi toleranciára nevelni. A Kodály-koncepcióban igen hangsúlyos közösségi mozzanat ugyanakkor azt a talán valószerűbb következményt rejti, hogy a megszülető zene közös sikerélménye és a teljes belefeledkezés (vö. Kokas 1992) kötheti össze és neveli szeretetre az együtt muzsikálókat, különösen a gyerekeket.

A zene befogadásával kapcsolatban mindeddig tudatosan nem az oly sokszor hallott „fogyasztás” szót használtam, hiszen aktív viszonyt kell hangsúlyoznunk a befogadó részéről. A nevelés normatív, előíró szemszögéből vizsgálódva az imént kifejtettek következménye, hogy egy jól működő – sőt, ideális – zeneoktatási módszernek az effajta aktív befogadói viszonyt kell elősegítenie. Másképp megfogalmazva: *zeneértést* – szemben a zene pusztá népszerűsítésével s fogyasztására való sarkallással. Míg a zenefogyasztás – tárgyához való alapvetően passzív viszonyulása nyomán – lélektani értelemben kellemességérzéssel, alkalmi örömszerzéssel-élvezettel s érzéki élményekkel társulhat (lásd pl. Goldstein [1980] régi empirikus eredményét), a zeneértés – tárgyához való alapvetően aktív viszonyulása nyomán – s a vele járó erőfeszítés sajátos boldogság- és teljességélmény kialakítására képes.

Főntebb megemlítettük, hogy a zenéből többféle módon és képességeinkhez, tudásunkhoz mérten különböző szinteken lehet szubjektív jelentéseket leszűrni – a formai és tonális folyamat követése nyomán keletkezett érzelmektől kezdve a közvetlen érzelmekifejezésen keresztül a zenén kívüli asszociációkig. A zene sajátossága, hogy a feszültséggel, érzelmekkel átítatott formák és viszonyok követése-megfejtése éppen az érzelmetelítettség révén láthatja el motiváló erővel a befogadót – történjék akár tudatosan, akár a tudatosság szintje alatt ez a megfejtés. Ez az egyik legfontosabb lélektani mozzanat, amelynek révén oly gyakran keletkezhet a zene befogadása során pusztá kellemességérzetet meghaladó sajátos élmény.

Az ilyen élményekkel kapcsolatos pszichológiai kutatás legjelentősebb mai empirikus eredményeinek egyike az ún. tökéletes élmény (áramlat-élmény, autotelikus élmény: a flow) megfejtése és leírása, s az áramlatélményt gyakran megélni képes autotelikus személyiség jellemzése

(Csíkszentmihályi 2001).⁴ Az autotelikus emberek önjutalmazók: számukra tevékenységükből származik a jutalom, amely olyan külső meg erősítőket képes helyettesíteni, mint a büntetés s a jutalmazás, vagy az anyagi javakra, a hatalomra irányuló vágy és a felszínesebb szórakozáson nem túlmutató tevékenységek s életmódok hajszolása. Az autotelikus személyiség éppen ezért pszichológiai értelemben is függetlenebb, önállóbb a nem autotelikus személyekhez képest, s nem utolsósorban motiváltság jellemzi, amely nem csupán egy-egy életterületen vagy tevékenységi körben jelentkezik. A zene befogadása, művelése tehát – a zene imént jellemzett racionális és érzelmi komplexitása, valamint az idő és a mozgás sajátos strukturálása révén – szinte minden más tevékenységénél ideálisabb terep az áramlatélmény kialakulásához.

A tökéletes élmény, a személyes motiváltság és a zenepedagógia kodályi koncepciója: megfejtett kapcsolatok

Az iménti, elsősorban elméleti megfontolásokat empirikus vizsgálati eredmények is alátámasztják. Egyfelől az autotelikus személyiség motiváltsága kiemelkedő tanulásvágyában s más önkiteljesítő-önépítő tevékenységek (mint például a hobbi és a sport) kedvelésében ragadható

⁴ A kifejezés az önmagát motiváló, vagyis a maga öröméért végzett tevékenységet jellemzi, melynek során nem csupán az összpontosítás, hanem a kontroll érzése is maximális: teljesen belefeledkezünk az adott cselekvésbe, és szinte minden pillanatban úgy érezzük, hogy kezünkben van az események, folyamatok irányításának lehetősége. Áramlatélmény akkor jöhet létre, amikor egyensúly teremődik képességeink, lelki működésünk és aktuális kihívásaink között. Másképpen fogalmazva: áramlatélményt élhetünk át, ha aktuális tevékenységünk maximálisan kihasználja kognitív erőforrásainkat, ugyanakkor képességeink, erőforrásaink bizonyosan elegendők a cselekvés elvégzésére (ellenkező esetben szoronganánk), s természetesen a kihívás sem túl alacsony számunkra (ekkor ugyanis unatkozánk a tevékenység végzése közben).

meg.⁵ Ez a motiváltság ugyanakkor nem csupán egyetlen tevékenységre korlátozódik, hanem áthathatja a teljes személyiséget, s a személyes boldogság forrását számos cselekvésfajtaára kiterjesztheti. Ezzel – túl a humanizmus etikai eszményén és az önkiteljesítés személyes lélektani hasznán – közvetlen társadalmi hasznot is generál. Másrészt az intenzív zenei nevelés, s ezen belül is – az írásom elején megemlített pedagógiai elveket valló – Kodály-módszer pszichológiai hatásvizsgálatai is hasonló irányba mutatnak. A kodályi elvek alapján álló zenetanulás ugyanis nemcsak a zenei képességekre, hanem motivációs működésünkre és a tudásszerkezet más elemeinek fejlődésére is hatással van, s ezt a hipotézist továbbra is a módszertani értelemben mindmáig legmegbízhatóbban kivitelezett magyar empirikus kutatás eredményeivel támaszthatjuk alá.

A magyar lélektan két egymást követő generációjának legjelentősebb képviselői közül Barkóczi Ilona és Pléh Csaba kutatta a Kodály-módszerrel történő zenei nevelés személyiségre és intellektuális képességekre tett hatását – még az 1960-as évek végén.⁶ A Barkóczi és Pléh vezette kutatócsoport két, Kodály-alapú zenei nevelést alkalmazó zenei általános iskolában és két olyan iskolai osztályban vizsgálódott, amelyekben a zenét a sztenderd tanterv szerint, nem emelt óraszámokban tanulták. Mind a zenei, mind pedig a nem zenei osztályok egyikébe alacsony, másikába magas szocioökonómiai státuszú (vagyis jó anyagi és szociális háttérrel rendelkező) tanulók jártak. Intelligenciateszteket, kreativitásteszteket, szorongástesztet, figyelemtesztet és más pszichológiai teszteket

⁵ Lásd erről Csíkszentmihályi (2001). Érdemes megjegyezni, hogy a társas-, ill. személyiség-lélektan máig legnépszerűbb fölfogásai a mentális egészség kritériumának a boldogság, megelégedettség, valamint a másokkal való törődés képessége mellett a kreatív, produktív munkára való képességet tekintik (lásd pl. Taylor–Brown 1988).

⁶ Érdemes megemlíteni, hogy korábban jelentős magyar hatásvizsgálatokkal szolgált Kokas Klára (1972) is, valamint elsősorban szociológiai perspektívából Vitányi Iván kutatócsoportja (Bácskai és mtsai 1972).

(pl. Rorschach-tesztet) vettek föl a gyerekekkel, valamint szociometriai (a társas elfogadottsággal kapcsolatos) vizsgálatokat végeztek a négy évig tartó kutatás során. Bár első hallásra meglepőnek tűnhetnek az eredmények, Kodály saját maga jóslott meg hasonló hatásokat 1956-ban – beható pszichológiai ismeretek híján is. A legfontosabb eredmények között említhetjük, hogy a zenei osztályokban az intelligenciához felnőtt a kreativitás, vagyis csökkent azoknak a száma, akiknél viszonylag jó intelligencia alacsony kreativitással társult. Ugyanakkor a zenei osztályokban tanulók energiájukat, aktivitásukat sikeresen vonták be az intelligenciát mozgósító, szigorúbb gondolkodást igénylő feladatok megoldásába. A zeneiseknél a kreativitás emocionális érzékenységgel társult, valamint élményfeldolgozásra és belső kontrollra utaló jegyekkel (utóbbi fogalom magyarázatát lásd később, az *1. táblázat* kapcsán). Ez a működésmód nagyon hasonlít ahhoz, amit az autotelikus személyiségről tudunk. Ezzel szemben a nem zenei osztályok tanulói kevésbé játékosan, fokozottabb energiabefektetéssel vagy épp gátlásokkal küszködve oldják meg a kreatív feladatokat – talán mert nem volt lehetőségük arra, hogy átéljék e feladatok játékos örömét –, s leginkább csak teljesen kötetlen szabadidő-helyzetben tudják felszínre hozni a bennük rejlő kreatív kapacitást.

Összegzésképpen úgy értelmezhetjük az eredményeket, hogy a zenét nem tanulók között az alacsony szocioökonómiai státuszú tanulókra – tehát tulajdonképpen a szegény és kevésbé kulturált környezetből származó gyerekekre – a feladatok elhárítása, a magas szociális státuszú diákokra viszont a feladatok túlzott komolyan vétele jellemző. Ezzel szemben a zenét intenzíven tanulók képesek energiát fektetni a komoly gondolkodást igénylő feladatok megoldásába; a kreativitást igénylő feladatokban pedig kiválóan mozgósítják kreativitásukat, mert képesek játékosan fölfogni a feladatmegoldás folyamatát. Amint a szerzők megfogalmazták: „sarkítva a jellemzőket, előttünk áll a munkát [...] kényszernek és énidegennek tekintő, s csak a szabad idejében élő, másrészt

pedig a munkát mint [...] erőfeszítést, ambíciót igénylő, és csak a szigorú, »sínen futó« gondolkodást mozgósító ember képe” (Barkóczi–Pléh 1977, 143.). A szocioökonómiai státusszal kapcsolatban egy másik igen fontos eredményre is fény derült: a zenetanulás kompenzálni képes a szociális és kulturális hátrányt. Hatására ugyanis gyengül az összefüggés az intelligencia és aközött, hogy milyen családból jön a gyerek. Ráadásul a zenei képzés hatására az alacsony szociális státuszú gyermekeknél csökken az intelligencia verbális és nem verbális komponensei között náluk eredetileg meglévő aránytalanság, így az intelligencia szerkezete kiegyensúlyozottabbá válik.

Két ellentétes tudáseszmeny metszetében

Iménti elemzéseim és értelmezéseim egy humanisztikus tudáseszmeny-ből indultak ki, amely nem csupán etikai mozzanatot tartalmaz, hanem egy lélektanit is: a tudást és a megszerzésének kereteit jelentő kultúrát nem pusztán embervoltunk megkülönböztető bizonyítékaként jellemeztük, hanem egyben az öröm, a boldogság, sőt a „tökéletes élmény” forrásaként is. A társadalmi haszonnal kapcsolatban azonban önkéntelenül is ettől eltérő beszédmódot használtunk: a tudás pragmatikus értékét emeltük ki s tekinthettük motivációforrásnak, hiszen a tudás transzferhatás-vizsgálatai (a tudás személyiségre, valamint különböző képességekre történő hatásainak vizsgálatai) jól számszerűsíthető, társadalmi-gazdasági hasznot hajtó hatásokat is jellemeznek.

Az önértékkel bíró, örömforrásként jellemzett tudás elképzelése és ezzel szemben a haszonelvű tudás fölfogása két ellentétes pólust testesítenek meg, melyek határozottan érzékelhetők a pedagógia rendszereivel kapcsolatos örökös és ma is égetően aktuális vitákban (lásd erről bővebben történeti és mai pedagógiai perspektívában Pléh Csaba [2004] tanulmányát). E viták számunkra nem csupán azért különösen értékesek, mert – normatív perspektívából tekintve – érveket szolgáltathatnak

az eltérő nevelési programok, rendszerek mellett, hanem azért is, mert végiggondolásuk fényt derít az eltérő rendszerek mögött meghúzódó világnézeti és lélektani előfeltevésekre.

A kétféle céllal rendelkező tudás mögött fölsorakozó filozófiai hagyományok – némileg karikatúraszerűen – egy „közgazdaszi” és egy „bölcész” eszményeket valló vonulat mentén rendezhetők el. A 19. század eszmetörténetéből kiindulva Jeremy Bentham és John Stuart Mill utilitárius (haszonelvű) nézeteivel jellemezhető az egyik, s Wilhelm von Humboldt humanista értékfilozófiai eszményeivel a másik filozófiai vonulat. A tudás e két szélsőséges elképzelése számos nevelésről szóló vita alapjául szolgál, és mind a nevelés története, mind pedig a pszichológia modern kutatásainak szemszögéből úgy tűnik, nem győzedelmeskedhetnek egymás fölött (a pszichológia mai elképzeléseivel kapcsolatban a két tudástípus viszonyáról lásd Pléh 2004). A haszonelvű, pragmatista gondolat a tudás közvetlen alkalmazását tartja alapvetőnek, s a tudás értékét az általa hozott haszon szempontjából határozza meg. Ezzel szemben a humanista eszmények nyomán körvonalazódó örömelvű tudáselképzelésben a tudás megszerzésének folyamata és az ennek alapot adó kezdeményezőkézség az öröm forrásaként jelenik meg. Ez a fölfogás önmagáért való célként tekint a személyiség művelésére.⁷

A két tudáselképzelés mögött valójában két meglepően eltérő felfogás húzódik meg az emberi természet mozgatórugóiról. Ha azt föltételezzük, hogy az embert alapvetően a fájdalom elkerülése és az öröm keresése, a félelem és a szorongás motiválja, könnyű belátni, hogy cselekedeteink értelme a haszon és a közvetlen alkalmazhatóság; ha

⁷ Pléh Csaba több elemzésében rámutat (pl. Pléh 2000), miként módosult Mill utilitárius gondolatmenete a humanista eszmények hatására. Mill ugyanis elismerte: az önmagában tett – vagyis nem eszközként tekintett – tudás és a szeretet nem haszonelvű módon működik, s ha valamelyikből több van valakinek, az mástól nem vesz el (közgazdasági értelemben nem zéró összegű játzsmákban vesznek részt).

viszont abból indulunk ki, hogy az ember alapvető mozgatórugói a kíváncsiság és az unalom elkerülése, akkor a saját magunk által kezdeményezett és irányított tevékenységeink önmagukban is értelmet nyernek. Az alábbi táblázat Pléh Csaba imént hivatkozott elemzése nyomán, azt továbbgondolva mutatja be vázlatosan a két tudásfelfogást jellemző eltéréseket.

1. táblázat. A haszonelvű és az örömelvű tudáseszmeny szembeállítás a lélektan nézőpontjából

<i>Tudásfelfogás</i>	Haszonelvű	Örömelvű
<i>Hangsúly</i>	a tudás közvetlen alkalmazásán	a tudás lehetséges későbbi, váratlan vagy közvetett alkalmazásán
<i>A tudás kiüntetett szerepe</i>	a fizikai jóllét biztosítása	a szellemi jóllét fenntartása
<i>A motiváció (és az öröm) forrása</i>	a cselekvés eredménye (minden motiváció haszonelvű)	maga a cselekvés, a kezdeményezés (a cselekvés és a kezdeményezés önmagában is örömforrás)
<i>A tudás és a tanulás jutalmazása</i>	jellemzően külső (kívülről jön)	jellemzően belső (önjutalmazás)
<i>Pszichológiai kontroll</i>	jellemzően külső	jellemzően belső
<i>Társadalmi tervezés</i>	a társadalmi tervezés a haszonelvű tudás alapvető eleme	a központi mozzanat az „öntervezés”, a társadalmi tervezés elsősorban ezen keresztül valósul meg
<i>Az ember alapvető motívumai</i>	a félelem és a szorongás	a kíváncsiság és az unalom

* Belső kontroll jellemzi azokat az embereket, akik viselkedésüket saját ellenőrzésük alatt állónak érzik, s képesnek gondolják magukat környezetük befolyásolására; a külső kontrollos személyek viszont úgy látják, hogy viselkedésük külső tényezőkön (pl. körülmények, hatalom, sors) múlik, és úgy érzik, nem képesek környezetüket befolyásolni.

Mi lehet a két tudáselképzelés egymáshoz való viszonya? Könnyen belátható, hogy az örömelvű tudásfölfogás elemei Csíkszentmihályi elméletében is megjelennek. Ezt a tudásfölfogást támogatja az autotelikus személyiség és az áramlatélmény elképzelése, hiszen a tudás itt maga lehet az öröm forrása a kompetencia révén – vagyis annak alapján, hogy mennyire sokrétűen vagyok képes elemezni a világ jelenségeit, hozzászólni egy-egy kérdéshez, s hogy szellemi (és adott esetben fizikai) erőforrásaim teljességét tudom mozgósítani egy-egy feladat megoldása során. Az autotelikus személyiség számára a közvetlen haszonnal nem kecsegtető tevékenységek azonban sajátos módon válnak hasznossá: a feladatokkal kapcsolatos motiváció növekedésén keresztül transzferhatást válthatnak ki. Föltételezhető, hogy a Kodály-módszer hatásvizsgálataiban kapott transzferhatás-eredmények – elsősorban a feladatokkal-tevékenységekkel kapcsolatos motiváció növekedése – éppen az autotelikus személyiség kialakulását s formálódását tükrözik. Bár a zenével való foglalkozás örömforrás-elvű tudásmegszerzés, a haszonelvű tudás megszerzését is szolgálja motivációs mechanizmusaink megváltoztatása révén: haszontalannak tűnik, de valójában nagyon is megtérülő.

Mindez nem csupán a pedagógia, hanem a nemzetgazdasági tervezés terén is sajátos következményekkel jár. Napjaink és a közeljövő egyre hangsúlyosabban kreativitásalapú társadalma a hajlékony tudásszerkezetet s a más tudásterületekre jól konvertálható tudásokat részesíti előnyben. Az új társadalmi berendezkedésben megnő a gyors alkalmazkodás és a pragmatikus, hasznos tudás értéke. Ehhez alapvetően fontos lehet az a többlet, amelyet transzferhatásai révén a zenei nevelés nyújtani képes. Ugyanakkor nem hagyhatjuk megemlítetlenül, hogy az örömelvű tudáselképzelés, az autotelikus élmény és az új társadalmi kihívások közös irányba mutatnak: egy ökológiai szemlélet felé egy környezetterhelte – globálisan fölmelegedő, erőforrásait gyorsan és számos

téren visszafordíthatatlanul felélő, fenntarthatatlanul fejlődő – világban.⁸ Ennek az ökológiai szemléletnek lehet integráns része a tevékenységeit illetően motivált, önálló, független, s nem az anyagi javak, a hatalomvágy, a fenntarthatatlan szórakozás és kényelem megszerzésére összpontosító autotelikus polgár.

Utószó

Éppen tíz évvel ezelőtt – az iménti elemzés megírásakor – úgy fogalmaztam, hogy „néhány esztendő múlva minden bizonnyal már a politikai és gazdasági közbeszédben sem hangzanak majd disszonánsan ezek a szólamok”. Talán igazam lett, de nem számoltam azzal, hogy ezek a gondolatok sokszor valóban csak szólamok maradnak a politika és a gazdaság diskurzusaiban, s az attitűdök megváltozása a cselekvés változását nem föltétlenül vonja maga után (vö. Stachó 2005b). Vajon mikor – és főképp: milyen környezet kibontakoztató hatására – horgonyzódhatnak le valóban a cselekvések valóságába?

(2008; 2018)

Irodalom

Bácskai Erika – Manchin Róbert – Sági Mária – Vitányi Iván (1972): *Ének-zenei általános iskolába jártak...* Zeneműkiadó Vállalat, Budapest.

Barkóczi Ilona – Pléh Csaba (1977): *Kodály zenei nevelési módszerének pszichológiai hatásvizsgálata*. Bács Megyei Lapkiadó Vállalat, Kecskemét.

Csányi Vilmos (1999): *Az emberi természet*. Vince Kiadó, Budapest.

Csíkszentmihályi Mihály (2001): *Flow – Az áramlat. A tökéletes élmény pszichológiája*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Dahlhaus, Carl – Eggebrecht, Hans Heinrich (1985/2005): *Mi a zene?* Osiris Kiadó, Budapest.

⁸ Érdemes megjegyezni, hogy a Kodály-módszer humanisztikus nevelésszempényének és kultúrafogalmának elemzése nyomán jutott rokon következtetésre Dobszay László (1991b).

- Dobszay László (1991a): Kodály után. *Tünődések a zenepedagógiáról*. Kodály Intézet, Kecskemét.
- Dobszay László (1991b): A „százéves terv” aktualitása. In: uő.: *Kodály után. Tünődések a zenepedagógiáról*. Kodály Intézet, Kecskemét, 116–128.
- Dobszay László (2007): A haszontalan tudományok. *Parlando*, 49 (5), 1–8.
- Dobszay László (2009): *Kodály után. Tünődések a zenepedagógiáról*. 2. kiadás (utószóval). Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Kodály Intézete, Kecskemét.
- Goldstein, Avram (1980): Thrills in response to music and other stimuli. *Physiological Psychology*, 8 (1), 26–29.
- Gönczy László (2009): A Kodály-koncepció: a megértés és alkalmazás nehézségei Magyarországon. *Magyar Pedagógia*, 109 (2), 169–185.
- Kodály Zoltán (1956): Tanügyi bácsik! Engedjétek énekelni a gyermekeket! In: uő. (1964): *Visszatekintés*. I. Szerk. Bónis Ferenc. Zeneműkiadó Vállalat, Budapest, 305–308.
- Kokas Klára (1972): *Képességfejlesztés zenei neveléssel*. Zeneműkiadó Vállalat, Budapest.
- Kokas Klára (1992): *A zene felemeli a kezeimet*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Pléh Csaba (2000): *A lélektan története*. Osiris Kiadó, Budapest, 106–111.
- Pléh Csaba (2004): A műveltségkép és a modern pszichológia. *Educatio*, 13 (2), 195–215.
- Stachó László (2005a): Hányféleképpen értjük és szeretjük a zenét? – A zeneértés velünk született, mélylélektani, kulturális és kognitív útirányjelzői. In: Lindenbergné Kardos Erzsébet (szerk.): *Zeneterápia*. Szöveggyűjtemény. Kulcs a Muzsikához Kiadó, Pécs, 235–250.
- Stachó László (2005b): A diszkurzív csatatér. In: Gervain Judit – Kovács Kristóf – Lukács Ágnes – Racsmány Mihály (szerk.): *Az ezerarcú elme. Tanulmányok Pléh Csaba 60. születésnapjára*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 517–530.
- Stachó László (2009): Zenébe rejtett jelentések: bevezetés a zene lélektanába. In: *Szegedtől Szegedig. Antológia – 2009*. Bába Kiadó, Szeged, 2. kötet, 640–656.
- Taylor, Shelley E. – Brown, Jonathon D. (1988): Illúzió és jóllét. A lelki egészség a szociálpszichológia szemszögéből. In: V. Komlósi Annamária – Nagy János (szerk., 2003): *Énelméletek. Személyiség és egészség. Szemelvények az én lélektani kutatásának irodalmából*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 413–446.

STACHÓ LÁSZLÓ

A zenei képesség és az előadóművészi kiválóság

Bevezetés a zenei előadó-művészet pedagógiájába**

Miben ragadhatjuk meg a zenei képesség lényegét? Mi az, aminek révén a legtöbb zenehallgató valóban kiemelkedőnek és megragadónak értekel egy előadást? Milyen összetevőit különíthetjük el az előadóművészi kiválóságnak egy egyszerű, ám jelentős magyarázó erővel bíró modell keretében, és milyen következményeket hordoz a zenei tudás e modellje a zenepedagógia hétköznapi gyakorlata számára? Az alábbi gondolatmenetben ezekre a kérdésekre keresek választ.

* Zongoraművész, -tanár. Zemléni Kornélnál tanult, majd a Zeneakadémia tanárképzőjének elvégzését követően az 1970-es évektől kezdve Finnországban élt. A finn zeneiskolai rendszer megalapításában és fejlesztésében közreműködő zenepedagógus-generáció fontos képviselője volt (közülük jelentős számban érkeztek Magyarországról). Zongorapedagógiai gyűjteményei és zongorás trióra készült átíratái igen kedveltek; ezeket a kottákat ma is széles körben ismerik és használják. Finnországi gimnazista évem során az ő tanítványa lehettem. Szeretettel és rendkívül inspiráló tanáregyéniség volt, akinek nagyon sokat köszönhetek, nemcsak zenei, hanem személyes téren is – az ő emlékének ajánlom ezt a tanulmányt.

** Ez az esszé a Szabadegyetem – Szeged sorozatban a Szegedi Tudományegyetemen 2011. március 30-án tartott előadásomon alapul, amelyben a zenész-, a zenepedagógus- és a laikus közönséget egyaránt megszólítottam. Az előadás adatai és felvétele itt érhető el: <http://www.u-szeged.hu/szabadegyetem-szeged/vii-szemeszter/zenebe-rejtett/zenebe-rejtett> – Köszönet illeti diákjaimat a Zeneakadémián és a Szegedi Tudományegyetem Zeneművészeti Karán, hogy véleményükkel, javaslataikkal segítettek a szöveg megformálásában. Az esszé eredeti változata bőséges online zenei példákkal illusztrálva a *Parlando* internetes folyóiratban jelent meg 2014-ben, azonos címmel; itt érhető el: <http://www.parlando.hu/2014/2014-1/2014-1-02-Stacho2.htm>

A zenei kiválóság három pillére

A zenében általában olyan alapképességeknek föltételezett képességekről szokás beszélni, mint ritmus-, harmónia-, dallam-, hangszín- vagy dinamikahallás. Az ilyen képességeket mérő tesztekben azonban szinte lehetetlen számottevő (statisztikailag is szignifikáns) különbségeket találni átlagos szakemberek és valóban kiemelkedő muzikusok között (l. pl. Erősné 1993). Egyrészt azért, mert a kiemelkedő színvonalú zenei tevékenység és a zenei tehetség messze nem csak *zenei* képességeken múlik; másrészt pedig azért, mert a zenei tevékenységek, s egyben a zenei képesség *lényege* nem ragadható meg az imént említett „zenei alapképességek” mentén. Amellett érvelhetünk, hogy e lényegét sokkal pontosabban közvetítik az élményszerűen elsajátított *zenei tudásanyag*, a *figyelem* és a *személyiség* dimenziói, s egyetlen mondatban így fogalmazhatjuk meg: a zenei képesség a zenei tartalom valós időben történő átérzésének a képessége (Stachó 2015).

A kiemelkedő teljesítményeket kutató pszichológia egyértelmű válaszal szolgál arra a divatos kérdésre, hogy az iskola – klasszikus módon – tudásanyagot, lexikális tudást közvetítsen-e, vagy inkább – gyakorlatias módon – képességeket fejlesszen. Mindkettő szükséges, hiszen a képességek fejlesztése nem képzelhető el tartalom nélkül. Ha ugyanis nincs a gondolkodásunkban lexikális tudásanyag – vagyis nincs miből dolgoznunk –, akkor hiába vannak jó „képességeink”. Egy amerikai kutatópáros, Chase és Simon az 1970-es években kimutatta, hogy a sakknagymesterek nem abban különböznek az amatőr sakkjátékosoktól, hogy például „nagyobb a memóriájuk”, vagyis nagyobb emlékezeti tárolókapacitással rendelkeznek, hanem abban, hogy az aktivizálható tudásanyaguk nagyobb. Híres kísérletükben néhány másodpercig mutattak sakkjátszmákból vett állásokat sakknagymestereknek és amatőr sakkozónak, s azt vizsgálták, mennyi sakkfigurát tudnak felidézni. Ilyen

rövid idő alatt a kísérletben részt vevő sakkozók csak rövid távú emlékezetükre hagyatkozhattak, amely – korábbi kutatásokból jól ismert módon – $7+/-2$ elem tárolására alkalmas, vagyis ennyi információelemet tudunk megjegyezni egyszerre rögtön. A kutatópáros megdöbbentő eredményt kapott: míg a nagymesterek 24–26 bábút fel tudták idézni, vagyis majdnem az összeset, a kezdők csak általában 4 figurányit; ám ha értelmetlen sakkállásokat mutattak a résztvevőknek, akkor a nagymesterek teljesítménye nem múlta fölül a kezdőkét! A nagymester tehát abban különbözik az amatőrtől – s hamarosan kiderült, ez nem csak sakkra, hanem tulajdonképpen bármilyen szakértelmet kívánó területre igaz –, hogy jóval több olyan tudásanyaggal rendelkezik, amelynek révén képes átlátni szakterülete bonyolult szerkezeteit. A sakk-kísérlet eredménye nyomán is kiszámítható, hogy ez a tudásanyag több tízezernyi, általában 40–80 ezer tudássémából áll (Chase–Simon 1973).¹

A zenei tudás

Rögtön felmerül a kérdés, hogy miben ragadhatjuk meg ezt a tudásanyagot a zenében az előadóművész szemszögéből. Milyen fajta jelentéseit különíthetjük el a zenének? A romantikus zeneesztétikában megtestesülő hagyományt tükrözi például az a közkeletű elképzelés, mely szerint a zene bonyolult *szimbólumnyelv*, amelynek révén legmélyebb érzéseinknek is hangot adhatunk; olyan érzéseknek, melyeket nyelvi beszámoló nem képes megragadni. A zenei gondolkodás folyamatait elemző

¹ Ezzel persze semmiképp nem olyasmire szeretnék utalni, hogy az igazán nagy előadóművészek csupán sémákban gondolkodnának. A lényeg számunkra két mozzanatban rejlik a sémák kapcsán: egyrészt az elsajátított sémákat képesek vagyunk szabadon kezelni és alkotó módon használni; másrészt pedig egy zenész számára az adott sémák egyéni asszociációkat, emlékeket, érzéseket hívnak elő, s a muzsikusz előadás közben újraalkotja és újra átéli ezeket az emlékképeket és érzéseket. A valóban jó zenei előadások ettől lesznek egyúttal egyediek is.

– vagyis az ún. kognitív szemléletű – zenepszichológia szemszögéből pedig úgy fogalmazhatunk, hogy a zene megértésének és élvezésének képessége elsősorban azon múlik, hogy a hallott muzsikában mennyi számunkra ismert mintázatot, sémát ismerünk fel, s hogy e sémák mennyire gazdag gondolati és érzelmi tartalmakat, mennyi asszociációt hívnak elő bennünk. A gondolattársítások természetesen sokfélék lehetnek – s itt elsősorban nem iskolában tanult összefüggésekről van szó, hanem a zenehallgatás, zenélés során gondolkodásunkban nem tudatosan és automatikusan formálódó szabályszerűségekről (például egy zenei tétel vagy részletét fölépítő tonális vagy formai szabályszerűségekről, amelyek sok-sok hasonló zene hallgatása nyomán formálódnak képzeletünkben és rögzülnek), valamint személyes emlékekről és érzésekről. Ezek a gondolattársítások alkotják a zene jelentését (tartalmát).

Amellett érvelhetünk, hogy az előadóművész tudása a zenei jelentések fölismerésének és átérésének, valamint megjelenítésüknek a képességét tükrözi. A zenei jelentésnek (tartalomnak) pedig legalább öt alapvető kategóriáját különíthetjük el (részletesebben lásd magyarul: Stachó 2007, 2009).

A zenei jelentés kategóriái

Gesztusok

Zenei tudásanyagunk velünk született rétegét alkotja a *mozgásmintázatok*kal kapcsolatos, képességszintű – és könnyen fejleszhető – tudás. E tudás lényege, hogy mennyire vagyunk képesek megérezní és megéreztetni egy-egy zenében – például dallamvonalában –, hogy az milyen mozgásmintázatot hordoz. Itt természetesen nem arról van szó, hogy hogyan mozog az előadóművész, hanem úgy érezzük, hogy valójában maga a zene „mozog”: a hangok egymásutánjai, a zenei folyamatok élőlények vagy tárgyak mozgásmintázataira emlékeztetnek, sőt tulajdonképpen

azokhoz hasonlítanak.² Ezeket igen nehéz a nyelv segítségével kifejezni, de ha próbálkoznánk vele, olyan szavakat találhatnánk, mint „lopakodás”, „lihegés”, „szökellés”, „hullámozás”, „kirobbanás”, „csúszás-mászás”, „sóhajtozás” s így tovább. Gyakran hivatkozunk ezekre a *gesztus* kifejezéssel.

Persze nemcsak a hangszeres vagy énekes előadó számára alapvető fontosságú a gesztusok érzékletes megjelenítése a zenei folyamatban (függetlenül az előadó konkrét mozgásától, hiszen a gesztusok kapcsán nem az a lényeg, hogy hogyan mozog a művész, hanem hogy ami hallatszik, abban mennyire érezhető a zenei gesztusosság): egy jó karmester például nem csupán a zene lüktetését vagy dinamikáját mutatja mozgásával, hanem mozdulataiból a zenében – akár dallamban, akár kíséretben – rejlő mozgásmintázatokra is érzékletesen utal. Ezenkívül természetesen a zenei folyamat sok más tulajdonságát, például különösen a szerkezeti építményének hierarchiáját is megjelenítik mozdulatai.

Nincs helyünk itt kitérni e mozgásmintázatok (gesztusok) zenetörténeti jelentőségére – a megjelenítés és a róluk való zeneelméleti beszéd jelentőségére különböző korok, illetve egyes szerzők munkásságában –, annyit azonban meg kell jegyeznünk, hogy a gesztusok alapvető jelentőséggel bírnak a zenepedagógiában, hiszen a zenének nem csupán alapvető fontosságú jelentésrétegét alkotják, hanem mindenki számára a legkönnyebben elérhető és megérthető. Ez a zenének az a jelentésrétege, amelyre már születésünktől fogva bizonyosan érzékenyek vagyunk.³

² Figyelemre méltó kísérleti eredmény például, hogy hasonló matematikai függvénymodellel írható le egyes zenedarabok – Friberg és Sundberg (1999) kísérletében Bach-tételek – végén a lassítás, mint az, ahogyan egy futó lassít a futás végén.

³ A pszichológia kutatásai szerint zenei észlelésünk legalapvetőbb, velünk született kategóriái dinamikus (mozgásos) mintázatok; már a csecsemő is ezek alapján ad értelmet az őt körülvevő világnak (Stern 1985). A hangyi események és a mozgások fizikai – gesztusszerű – mintázatai így különösen intenzíven kapcsolódnak egymáshoz a legkorábbi életszakaszunkban. A zeneértés alapját később is a zenében rejlő mozgásmintázatok (gesztusok) fogják alkotni – például a csecsemő észlelésében elkülönülő dinamikus mintázatokra épülnek majd az érzelmek.

A zenei gesztusok utat mutatnak az előadóművész számára arra is, hogy milyen érzelmek kifejezését célozhatja meg egy-egy zenemű előadása során. A zenei folyamatban ugyanis a gesztusok jellemzően érzelmi tartalmat is közvetítenek.

Karakterek (a közvetlen érzelmkifejezés szintje)

Az érzelmek azonban a mozgásosságtól, a gesztusoktól függetlenül is megjeleníthetők a lüktető zenei folyamatban: a hangok századmásodpercnyi pontosságú finomidőzítésével, a hangok színével és más akusztikai tulajdonságaival ugyanis *közvetlenül is kifejezhet érzelmeket* – hosszabb-rövidebb érzelmi állapotokat, hangulatokat – az előadó. Gondoljunk csak arra, micsoda félelem, esdeklő könyörgés, véres bosszú vagy épp gyöngéd szeretet, vagy nosztalgikusság csenghet egy énekes hangjában, egy hegedűs dallamában vagy egy zongorista keze alatt! Az érzelmek alapját a hangok és kapcsolataik fizikai tulajdonságai által az előadó, valamint a hallgató észlelésében kialakított érzetminőségek alkotják, s gyakran hivatkozunk az előadásban megjelenített, az előadó és a hallgató észlelésében közvetlen módon kialakuló érzelmekre mint a zenében rejlő *karakterekre*. Közvetlen módon alakulnak ki ezek az érzelmek abban az értelemben, hogy nem a gesztusokból származnak, s nem a zenének az alábbiakban jellemzett további jelentésforrásaiból – például a tonalitásból vagy az időbeli formaszervezetből – erednek.

A tonális szerkezet

A mozgásmintázatokon és a közvetlen érzelmkifejezésen kívül más forrásból is táplálkoznak a zenéből eredő érzelmek, s a hivatásos zenészek jelentős része a következő, harmadik utat tekinti a legfontosabbnak – legalábbis jóval többet foglalkozunk vele zenei tanulmányaink során, mint az előző két réteggel. Az érzelmkifejezés e forrása abból ered, hogy a hangok és a belőlük felépülő pillanatnyi összhangzások, vagyis

a hangzatok zenei módon is vonzzák egymást, törekszenek egy-egy célhang felé, és sajátos hierarchikus rendszert alkotnak: ezt nevezzük *tonalitás*nak. A hangok természetesen nem pusztán egymás után következnek a zenedarabokban, hanem egymáshoz képest. Ez azt jelenti, hogy egy tipikus zenei folyamatban vannak fontosabb és kevésbé fontos hangok (tehát olyanok, amelyek egy-egy fontos hanghoz, központi harmóniához kapcsolódnak). Otthonosan berendezett világot alkotnak, amelyet meseszerűen a „hangok birodalmának vagy társadalmának” nevezhetnénk: benne mindegyik hangnak megvan a maga szerepe és rangja, és nem tévesztjük őket össze – csakúgy, mint ahogy az ismerőseinket sem tévesztjük össze (vö. Dobszay László magával ragadó előszavával kezdő zenetanulóknak írott tankönyvében: Dobszay 1966/2016, 3.). És ahogy vannak közelebbi és távolabbi ismerőseink, éppen úgy léteznek egy konkrét zenedarabban fontosabb és kevésbé fontos, központibb és kevésbé központi hangok. S éppúgy, mint az ismerőseink esetében, a fontos hangokkal gyakrabban is találkozunk a zenedarabban. Egy zene-művet elsősorban akkor tartunk jelentősnek, ha saját időkeretén belül gazdagon bontja ki a hangoknak e hierarchikus világát; vagy másképp fogalmazva: ha a mű szerzője és előadója mélyen és empatikusan mutatja be ezt a világot a zenehallgató számára, valahogy úgy, ahogy egy igazán nagy regényíró is mélyen és empátiával, jó beleérző képességgel láttatja regényének szereplőit és a köztük lévő viszonyokat. Ha a zeneszerző felületesen láttatja (vagyis komponálja meg) ezt a világot, és nem aknázza ki a hangok és a köztük lévő viszonyok sokrétű és megfelelő sűrűségű bemutatásának lehetőségeit, akkor a zenében jártas hallgató hamar megunhatja a művet. Ha pedig az előadóművész nem mutatja meg a zeneszerző által megkomponált világban, hogy hová törekszenek a hangok, milyen vonzások hatnak közöttük, akkor a hallgató önkéntelenül is unni fogja a produkciót. Ezek a vonzások, kapcsolati erőviszonyok vibráló, érzelmeket előhívni képes feszültséget teremtenek a hangok között, s

egy jó előadóművész játékában nem kis mértékben azt élvezzük, hogy képes-e megérettetni velünk ezeket a viszonyokat.

Amit a hétköznapiakban „zenei érzéknek” vagy „muzikalitásnak” neveznek, az jellemzően éppen azt tükrözi, hogy mennyire vagyunk érzékenyek a hangok közötti, imént jellemzett finom viszonyokra és kapcsolatokra: mennyire vagyunk képesek felismerni, megérezni, élvezni és főleg: *szeretni* ezeket a kapcsolatokat. Amikor megérezzük őket, onnantól kezdve könnyen átláthatóvá válik az egész zenemű – életre kel; *azt* érzem, hogy megértettem és kerek egészként átlátom egyben a rendszert, s ebből az egészből könnyedén kibomlanak képzeletemben a részletek. Ekkor érezzük úgy – mind előadóművészként, mind pedig zenehallgatóként –, hogy a zene során az idő nem a linearitás egyhangúságával halad előre, hanem szinte fölszámolja önmagát. Egy csodálatos birodalom átlátható rendjét látjuk magunk előtt, amelyben mindent képesek vagyunk irányítani és élvezni. Szerencsére meglepően sok minden tanulható ebből a zenei érzékből.

Az időbeli formszerkezet

A zenei mondanivaló világos artikulációjának szabályai alkotják zenei tudásanyagunknak azt a részét, amelyet a tonalitással szövetkezve a zenei tartalom legtisztább hordozójának szokás tekinteni. A zenemű *időbeli formszerkezetének* megérettetését szolgáló előadóművészi eszközök a forma valamennyi szintjén tetten érhetők, elsősorban a hangok időzítésének századmásodpercnyi nagyságrendben mérhető finomságai révén. Az időbeli formszerkezet két komponense a metrikai szerkezet, valamint a dallamszerkezet (ezek a valóságban persze mind időben kibontakozó *folyamatokat* takarnak, s e folyamatokat az emlékezet jeleníti meg

számunkra statikus szerkezetekként).⁴ A metrikai szerkezetet a zenei folyamat egyik központi jellemvonása, a szabályszerű, stabil lüktetés alapozza meg. A metrikai szerkezetbe beletöltött zenei anyagok formája a dallamszerkezet, vagy más néven: tematikus szerkezet. A zenei súlyok rendszerét egyrészt a metrikai folyamatban rejlő időarányok határozzák meg, másrészt pedig a metrikai folyamatba beletöltött zenei anyagok terjedelme, valamint fontossága és információgazdagsága. Ezért tartozik nagyobb időbeli felület kezdetéhez nagyobb *metrikai súly*; hosszabb, illetve fontosabb és információban gazdagabb zenei – dallami és harmóniai – anyaghoz pedig nagyobb *dallami*, illetve *harmóniai súly*. (Minél kevésbé előrejelezhető – vagyis tulajdonképpen minél szokatlanabb – a zenei folyamat egy-egy mozzanata, annál több információt hordoz.)

A narratív és a drámai szerkezet

A zenében rejlő mozgásmintázatok (gesztusok) és közvetlenül kifejezett érzelmek (karakterek) jellemzően a zenén kívüli világ élőlényeihez vagy tárgyaihoz kapcsolt tulajdonságokat és képzeteket tükröznek. Ezek a zenei folyamatban gyakran történetyszerűségekbe rendeződnek, s itt nem csupán a programzenére gondolhatunk, hiszen szinte minden zenemű

⁴ Az időbeli formaszervezet, valamint a hangok közötti tonális(–funkciós) viszonyok megjelenítésének figyelemre méltó modelljeit ismerhetjük meg a zenepszichológiai szakirodalomból – lásd pl. a következő, könnyen elérhető forrásokat: Jackendoff–Lerdahl (2006), Clarke (1999), Friberg–Battel (2002), Friberg–Bresin–Sundberg (2006). A nemzetközileg legismertebb pszichológiai megalapozású zeneelméleti rendszer, Jackendoff és Lerdahl rendszerének szóhasználatában a *metrical structure* a *metrikai szerkezettel*, a *grouping structure* a *dallamszerkezettel* (vagy *tematikus szerkezettel*), a *tonal structure* pedig a *tonális szerkezettel* azonosítható. A zeneelméleti és –pedagógiai irodalomban a nemzetközi *összehasonlításban* is egyik legjelentősebb, az iméntiekhez hasonlóan kognitív szemléletű *összegzésnek* Dobszay László (2012) magyar könyvét tekintem.

nagyon fontos jellemzője a benne rejlő *elbeszélő (narratív) szerkezet*, amelyet tisztán zenei eszközökkel alakít ki a szerző, a tonalitás és az időbeli formszerkezet egymással összehangolt (olykor egymást ügyesen kijátszó) rendszereibe ágyazva (l. pl. Maus 1991). A narratívum – a zeneművekben fölfedezhető történetszerűség – olykor kifejezetten a tonalitáson s az időbeli formszerkezeten keresztül valósul meg: a tonális folyamat úgy zajlik le, a mű formszerkezete úgy épül föl, mintha egy történet körvonalazódna ismétlésekkel, visszatérésekkel, variációkkal (vö. pl. Newcomb [1987] híres Schumann-elemzésével). A zenemű *drámai szerkezete* pedig a benne rejlő történetszerűség elrendezésének mintája, amely a lélektani feszültség megteremtésének és föloldásának sajátos forrásaival szolgál (l. pl. Maus 1988, Levinson 2004).

A technika: a zenei tartalom kifejezésének eszköze

A mozgásmintázatok (gesztusok), a közvetlenül kifejezett érzelmek (karakterek), a műben rejlő drámai és narratív szerkezet, valamint a tonális és időbeli szerkezet megérzésének, tudásának és megjelenítésének a képessége alkotja az előadóművész zenei tudásának oroslánrészét. A zene *tartalmát* (jelentését) nem másban lelhetjük föl, mint az ezekhez a kategóriákhoz tartozó tartalomtípusokban. Zenei tudásanyagunknak azonban számottevő részét foglalják el – a zenei tartalom elemein kívül – e tartalom hangszeres, illetve énekes megvalósításának fortélyai. A hangszer-, illetve énektechnikai elemek ugyanakkor elsődlegesen nem mások, mint a zenei tartalom kifejezésére szolgáló *eszköztár* elemei (kivételt ez alól csak a virtuozitás öncélú kifejezésére szolgáló technikai elemek jelenthetnek). Ezek a technikai mozzanatok taníthatók talán a legkönnyebben – legalábbis a zenetanárok nem kis hányada ezekkel foglalkozik a legtöbbet az egyéni tanórákon, s az előadó-művészetről szóló pedagógiai irodalom túlnyomó része is a hangszer- és énektechnikai

megvalósításra összpontosít.⁵ A „technikát” azonban meglehetősen értelmetlen önmagában, a zenei tartalomtól függetlenül tanítani – ily módon ugyanis az előadó-művészettel kapcsolatos legnagyobb problémák forrásává válhat. Igen könnyű elsiklani afelett, hogy a technikai eszköztárnak minden esetben a zenei tartalom kifejezését kell szolgálnia.

A zenei tudás megszerzése

Az imént jellemzett érzékenységre és tudásra az előadóművész elsősorban gyakorlással és zenehallgatással tehet szert. Nem könnyű azonban megtalálni, mit és hogyan hasznos gyakorolni. Egy igazán jó zenész ugyanis *soha nem mechanikusan* ismételteti unos-untalan a zenedarab hangjait s frázisait egymás után, hogy jó tanulóként beidegezze azokat, hanem a mozgásmintázatokat, a zenei szerkezetet, a hangok kapcsolatában rejlő vibráló feszültséget próbálja felfedezni és megízlelni a zenedarabban, majd megpróbálja megkeresni azt, hogy hogyan lehet ezeket a lehető leghatékonyabban és leghatásosabban kifejezni. A zenetanítás legnagyobb hibáinak egyike, ha tanítványainkat anélkül hajszoljuk bele egy-egy darab előadásába, hogy megteremtettük volna a lehetőséget a zenei tartalom felismerésére és átérésére. Ennek nemcsak ösztönös, „csinált”, merev és végső soron felszínes előadás lehet a következménye, hanem az is, hogy a tanítvány szakmai tekintetben sosem nő fel, örökre tanítványunk marad, s hosszú ideig képtelenné válhat a zenei tartalom önálló értelmezésére és megjelenítésére. Ugyanakkor érdemes tudni, hogy a tanárral való tanulás mellett a hibák megfigyeléséből is meglepően sokat lehet tanulni: sok gyenge, rossz előadást is érdemes megfigyelni

⁵ A zenei tartalom és a technikai megvalósítás viszonyát, valamint a zenei tartalom kifejezését előtérbe helyező, idő- és energiahatékony gyakorlás lehetséges módszereit és fogásait részletesen kifejtettük készülő tankönyvünk korai változatában (Stachó-Holics 2011).

a jók mellett. Kizárólag jó előadásokat hallgatni nem célravezető, hiszen sokszor rendkívül nehéz rájönni, hogy a jó előadás mitől jó.

Az aprólékos, mély darabtanulás és az azt kiegészítő figyelmes zenehallgatás – amelyről eddig szóltunk – azonban a zenei tudás megszerzésének csak az egyik forrása. A másik az, amikor kevésbé mélyen ugyan, de nagyon nagy mennyiségű repertoáron aktívan átrágjuk magunkat, tehát nagyon sok zeneművet átjatszunk vagy elolvasunk. A tanulás során e két forrásból egyaránt, párhuzamosan kell merítenünk. Gondoljunk csak a sakknagymesterekre: ők nem csupán elemző tanulással, hanem nagyon sok játszma eljátszásával önkéntelenül is szert tesznek széles körű tudásra. A sok zenemű (vagy sakkjátszma) eljátszása, a mély elemzésekkel együtt, automatikusan alakítja ki bennünk a számtalan új helyzetre alkalmazható, széles körű tudást.

Zenei jelentés és megértés

E ponton hasznos kitérnünk arra, hogyan értelmezi a zenehallgató a zenében rejlő jelentéseket. Hogyan jutunk el a zene tartalmához a zene hallgatása közben? Amint fülünk hallatára fölépül gondolatainkban a mű hangjainak birodalma, egyre otthonosabban mozgunk benne, s minden pillanatban önkéntelenül is elvárásaink keletkeznek azzal kapcsolatban, hogy mi jöhet a következő pillanatban: hogyan folytatódhatna a dallam, milyen harmónia következhetne? Még akkor is, ha nincs különösebb zenei képzettségünk, az agyunk a zene hallgatása közben folyamatosan végzi ezeket a számításokat (Meyer 1956, Koelsch és mtsai. 2000). Ám mindig van abban egy kis bizonytalanság, hogy a zeneművek minden pillanata más és más folytatási lehetőségeket hordoz, s éppen ez a minden pillanatban érzékelhető izgató bizonytalanság adja a zene savát-borsát. A zenében vannak olyan pontok, amikor nem számíthatunk különösebb meglepetésre, és olyan pillanatok is, amelyekből kiindulva

jóval több utat választhat a zeneszerző. (Aki próbálkozott már zeneszerzéssel, megérezhette, hogy a komponista munkája ahhoz hasonlítható, mint egy labirintusból kivezető utat megtalálni, vagy épp megnyerni egy sakkjátszmát.) A jó előadó pedig – s itt színészre is gondolhatunk például, nem csak muzsikusra – idegenvezető a zeneszerző (a költő, a drámaíró) által megalkotott világban. Önkéntelenül is éppen annyi időt hagy egy-egy ponton a darab előadása során, amennyi mondanivalója van: ott lassít le, vagy tart leheletnyi szünetet, ahol meglepő választási lehetőséggel élt a szerző, vagy ahol azt szeretné, hogy a hallgató elmerengjen a dallam folytatásán, az érzelmi tartalmán – s így tovább. De természetesen azért is lassíthat vagy tarthat apró szüneteket, hogy egységbe foglalja az elhangzott gondolatot.

Ne feledjük, hogy a sokrétű és mély mondanivaló megfejtéséhez komoly részvétel: gondolati és érzelmi erőfeszítés szükséges a befogadó részéről. Ez a befogadói attitűd persze nem mindegyik zenét jellemzi – éppúgy, ahogyan az írott szövegek legnagyobb részét sem –, hanem elsősorban az ún. „komolyzene” vagy a szépirodalom túlnyomó többségét, szemben a hétköznapi szövegekkel vagy a háttérzenékkel és sokfajta könnyűzenével. Az igazsághoz persze hozzátartozik, hogy egy-egy *komoly* zenemű örömet adó megismeréséhez nem mindig kell sok erőfeszítés, hiszen a szép tájait, „dombos-hegyes vidékeit” (vagyis dallamait, gesztusait) zenehallgatóként anélkül is élvezhetjük, hogy meglátnánk a vidék „lakosai” (vagyis a hangok) közötti sok-sok változó kapcsolatot, a közöttük ható erőket, és mélyen átelnénk a minden pillanatban izgató bizonytalanságot. (Ne feledjük: azért beszélhetünk bizonytalanságról, mert egy zenemű minden pillanatában képesek vagyunk érzékelni – akár tudatosan, akár tudat alatt –, hogy a folytatás milyen lehetőségei közül válogathat a szerző.) De ha nem csupán felszínesen tekintünk a hangok világára, sokkal-sokkal nagyobb örömet tudunk nyerni belőle! A komolyzenét éppen azért szokás odafigyeléssel

(tehát *komolyan*) hallgatni, mert fontos célja az, hogy a hallgatót mélyebb rátekintésre, többlet-erőfeszítésre sarkallja, miközben interpretálja a hallottakat.

Itt kell megemlítenünk, hogy a zene esetében nem igazán lehet találni konkrét üzenetet, amelyet egyértelműen dekódolhatnánk. Emiatt természetesen az előadóművész sem tud konkrét üzenetet, jelentést kódolni a hallgató számára, amikor játszik. De mi is történik ehelyett? Az előadó általában a zeneszerző által megírt *kottaképből* indul ki, amely természetesen csak egy rendkívül elnagyolt útmutató; olyan, mint egy nem túl jó felbontású térkép, amelyből ki kell találni a táj „tartalmát”, vagyis azt, hogy milyen a térképen szereplő vidék hegyeinek, völgyeinek, városainak hangulata, miféle emberek lakják, és ők milyen kapcsolathálózatokban élnek, s töltik ki a rájuk szabott időt. A kottakép azonban valójában semmit sem mond arról, hogy pontosan hogyan kell megszólaltatni a hangokat, de arról sem, hogy pontosan meddig tartanak, milyen a hangszínük, kezdetük, lecsengésük, milyen mozgásminutázatokban, milyen érzelmek kifejezésében vesznek részt s így tovább. Az előadó ez alapján az elnagyolt „térkép” alapján, melyet háttértudása és érzékenysége „szemüvegén” keresztül olvas, mintegy fülénél fogva vezeti a hallgatót – abból a célból, hogy időt hagyjon számára, hogy a zenei folyamat bizonyos pontjain elgondolkozhasson, s erre néhány ezred- vagy egy-két tizedmásodperc tökéletesen elég. Éppen úgy működik ez a folyamat, ahogyan egy jó viccmesélő viccet mond: ő sem hagyhat túl sok vagy túl kevés szünetet a poén előtt, különben poéngyilkossá válna! A viccmesélő ösztönösen is nagyon pontosan kiszámítja, mennyi idő kell, s az ő sikere is legfőleg tizedmásodperceken múlik (természetesen attól függően, hogy kinek meséli a viccet, milyen a hallgatóság hangulata és így tovább). E tizedmásodpercek különítik el a zseniális viccmesélőt egy notórius poéngyilkostól, aki ügyetlenkedve elrontja a vicc csattanóját.

A figyelem

Figyeljük meg, hogy az ember beszédéből is következtethetünk arra, hogy mire gondol – többek között éppen annak segítségével, hogy mennyi időt hagy gondolatainak kimondása után (vö. a 20. század talán legjelentősebb kommunikációelméletével: Sperber–Wilson 1986). Ennek nyomán talán érezhetjük, hogy mások gondolatainak megfejtése – pontosabban megsejtése – nem olyan nagy boszorkányság, mint amilyennek első hallásra tűnik. Ha odafigyelünk a másik ember szemére, testtartására, arc kifejezésére, meglepően pontosan megsejthetjük, mi járhat a fejében. Ehhez a bonyolult folyamathoz azonban – vagyis egy történet vagy egy zenedarab gondolatvilágának mind teljesebb megfejtéséhez és sugalmazásához – a figyelem maximális összpontosítására, valamint a beszélő, illetve az előadó és hallgatója figyelmének finom összehangolására van szükség. Az előadónak szó szerint *nem lehet ideje* arra, hogy másra gondoljon, mint a mű tartalmára. Nincs idő, hogy közben a bajain, a teendőin vagy épp a saját érzelmein, a saját akaratán járjon az esze. Sőt, a magával ragadó előadó olyan csodálatos helyzetbe tudja ringatni a zenehallgatót, hogy még ő is elfelejti búját-baját, és teljesen belemerül a zene áramlatába.

Bizonyára ismeri az Olvasó – sőt, az olvasók közül sokan remélhetőleg nagyon jól ismerik – ezt az állapotot, amikor annyira belefeledkezünk abba, amit éppen csinálunk, hogy szinte megszűnik számunkra a külvilág, az idő múlása; ekkor elcsitul gondolataink szabad zsongása, csapongása, és figyelmünk tökéletesen összpontosul a tevékenységünkre. A zene komponálása, játszása vagy hallgatása ideális lehetőségeket teremt arra, hogy ilyen pillanatokat éljünk át. Képzeljük el magunkat egy előadótérben vagy koncertteremben, ahol annyira figyel mindenki, hogy szinte a légy zümmögését is meghallanánk – s megérezhetjük, hogy a valódi csend nem más, mint a figyelem összpontosulása (nem pedig a hangerő

hiánya)! Amikor ilyen nagy a csönd (vagyis a figyelem), akkor érezhetjük, hogy „megáll az idő”, s nem vágyunk máshová, hiszen teljességgel uraljuk a zenei folyamatot.

Amint annak idején Orfeusz is elbűvölte lantjával az embereket, az állatokat, a fákat és a köveket – de még az isteneket is –, ma is számtalan zseniális előadóművész képes ehhez fogható élmény megteremtésére az emberekkel. Az összpontosítás e képességét egyébként nem is olyan nehéz megtanítani; vannak rá hatásos zenepedagógiai módszereink (teljes zenei módszertana: Stachó–Holics 2011). Ideálisan tulajdonképpen erre használjuk a zenét: a teljesség pillanatainak megtapasztalására, a közönség figyelmének, az emberek lelkeinek egybekovácsolására. Ezekben a pillanatokban valódi meghitt *közösséggé* alakul a sokféle emberből verbuválódott *közönség*.

A teljes figyelem és önmagunk megtalálása

Mi is történik pontosan a figyelem ilyen hatékony irányítása során? Gondoljunk bele: a mindennapokban szinte folyamatosan tele vagyunk feszültségekkel – rétegeket rak ránk befeszülésekből, gátlásokból, tiltó gondolatokból a nevelés, az egymáshoz alkalmazkodás. Gyerekkortól kezdve halljuk szüleinktől és tanárainktól: „ezt nem szabad”, „ne merészelj”, „tilos”, „ezt ne csináld”... A tiltás rétegei személyiségünk formálóivá, később szerves részeivé válnak, s meghatározzák jellegzetes viselkedésmintáinkat, életszemléletünket, hanghordozásunkat, tipikus testtartásunkat, sőt, kedvenc, leggyakrabban használt arckifejezéseinket is (vö. pl. Berne 1972/2008). A szüleink, nevelőink és környezetünk akaratahoz való alkalmazkodás, s az, hogy gyakran túlzottan sok emberrel együtt össze vagyunk zárva, összezsugorítja saját személyes terünket. Félünk kiterjeszteni, kifejezni szabadon önmagunkat: a bennünk rejlő érzéseket, tudást – nemcsak lelki, hanem testi értelemben is. Ennek

eredménye a sok befeszülés, a visszahúzóadás önmagunk kincseitől. A valóban szabad – szabadon áramló – zene azonban a lélek és a test felszabadításán keresztül képes a feszültségmentesítésre. Önmagunkat átadva a zenei folyamatnak megszabadulhatunk a feszültségtől, és őszintévé válhatunk, hiszen immár nem kötnek bennünket gúzsba a tiltások és a negatív visszajelzések nyomán kialakult feszültségek, görcsök, s ekkor érezzük azt, hogy legbelső énünkre találunk rá. Paradox módon az önmagunkra találás élménye nem akkor születik, amikor önmagunkat keressük, nem akkor, amikor önmagunkat meg akarjuk valósítani, és nem is akkor, amikor feladni akarjuk önmagunkat, hanem egy értéket – gazdagító jelentéseket – hordozó folyamatban való aktív részvétel révén, az arra való odaadó figyelés, vagyis: a kifelé figyelés nyomán (l. a „kifelé figyelés”-ről Dobszay [2009] megfogalmazását is).

Az önátadás az egészségesen fejlődő gyermek jellemzője. Mindannyiunkat elbűvöli ennek az önátadásnak a velejárója: a gyermek odaadó figyelme, belemerülése a tevékenységeibe – például játékába. És éppen ez az odaadó belefeledkezés a legnagyobb művészek sajátja is, de már lényegesen sokrétűbb tartalmakat kifejezve, mint aminek kifejezésére a gyerekek képesek. Baudelaire az 1860-as években igen pontosan megfogalmazta ezt a gondolatot: azt írja, hogy a zseni nem más, mint a gyermekkor újbóli kifejeződése – akaratlagos újraélése – immár a felnőtt ember erejével s elemző tudásával.⁶ Ami tehát a zseniben (akár művészen, akár tudósban) és a gyermekben közös, az az odaadás és a figyelem összpontosításának ereje. A tartalom, amelyre a figyelem összpontosul, már más: a felnőttben

⁶ „Le génie n'est que l'enfance retrouvée à volonté, l'enfance douée maintenant, pour s'exprimer, d'organes virils et de l'esprit analytique qui lui permet d'ordonner la somme de matériaux involontairement amassée.” (Baudelaire, Ch. [1863/1885]: *L'Art romantique* [III: *Le Peintre de la vie moderne*]. In: *Œuvres complètes de Charles Baudelaire*. Paris: Calmann Lévy, 61. old. – elérhető online: http://fr.wikisource.org/wiki/Le_Peintre_de_la_vie_moderne/III).

rendszerint sokkal mélyebb s gazdagabb (a zene esetében természetesen arra a zenei tartalomra gondolhatunk, amelyet fõntebb jellemeztem).

Persze közülünk távolról sem minden felnőtt mûvész zseniális, hiszen nagyon sok tartalmat (jelentést) nem lehetünk képesek megfejteni – vagy ügyetlenül fejtünk meg, vagy felületesen gondolunk át –; nem tudunk megfelelő mélységben behelyezkedni a zeneszerzõ által megalakított gondolatvilágba; és a figyelem irányításának képessége is gyakran kicsúszik kezeink közül.

A figyelem terelõútjai

Ehelyett mivel tereljük el a figyelmünket? Mire gondolunk a zene eljátszása közben? Az egyik legjellemzõbb gondolatelterelõ tényezõnk nem más, mint az *én-tudatosság*: az önmagunkra irányuló gondolatok tömege (például a tetszelgés: hogy nézünk ki a színpadon, hogyan láthat minket a közönség). Mindannyian ismerjük azt az érzést, amikor egy folyamatos kommentár fut a fejünkben: „jól áll a fellépõruhám?”, „na, most ez biztos nem fog sikerülni”, „ehhez én nem vagyok elég... (ügyes, okos, technikás, jó zenész)”, „most fogod elhibázni”, „ez nem sikerült olyan jól, mint legutóbb”, vagy épp: „hû, de szeretem ezt a részt, ami most következik”, és így tovább a végtelenségig. Ezekkel az a legnagyobb baj (még a pozitív kommentárokkal is), hogy a lényegrõl: magáról a zenei tartalomról terelik el a figyelmünket.⁷ De ilyen az is, amikor ahelyett, hogy bele mernénk mélyedni egy zenemû vagy akár tévémûsor hallgatásába (a tényleges tartalmába-mondanivalójába), azon törjük a fejünket, hogy ki is az az elõadómûvész, vagy ki az a helyes kis színész. Nem

⁷ A kommentárok sajnálatos forrása lehet a zenetanár, ha nem abban segíti a tanítványát, hogy otthonosan és kényelmesen érezze magát a zenemûben, az elõadás folyamatában pedig a zenei tartalomra összpontosítson, hanem folyton csak a hibákra hívja fel a figyelmet, és a megfelelés külsõ kritériumait állítja fel tanítványa számára.

a lényegi mondanivalón jár az eszünk – hasonlóképpen, ahogy a megfagyott s kérértlen poénkodás is szinte mindig valami lényegi ürességről, vagy éppen az érzelemmel telített tartalommal való szembesülésről tereli el a címzett figyelmét.

Az *akarát* is önmagunkra irányítja a figyelmet a külső tárgy helyett – önmagunk érzéseire, céljaira, gondolataira, nem pedig a zeneműbe foglaltakra (például ha arra gondolunk játék közben, hogy „csakis így és így akarom játszani a darabot”, „meg akarom nyerni ezt a versenyt”, vagy hogy „én akarom a legjobban játszani ezt a darabot”). Ezért igaz, hogy ha valaki *görcsösen* akar valamit, nem fogja elérni célját. És nem véletlenül mondjuk, hogy „görcsösen” akarja: az akarát befelé fordítja figyelmünket, és szó szerint feszültségeket (izomfeszültségeket) kelt, s ahelyett, hogy nyitottá tenne bennünket, bénává és süketté válunk a tárgy irányába, amit pedig annyira akarnánk. Élettanilag is pontosan megmagyarázható, hogyan teszi az izomfeszültség szabályosan süketté az embert: képtelenné válik hallgatni, figyelni eléggé.

Bár tény, hogy egy zenésznek éppoly erőteljesen kell koncentrálnia figyelmét, mint egy sportolónak, és a profi muzsikusként életvitel nemritkán egy sportolóéhoz hasonlít (számos tekintetben úgy kell beosztania erejét és idejét, mint egy sportolónak). Ez azonban csak az életvitelre vonatkozik. A problémák ott kezdődnek, amikor a zenészek a zenei előadásra is sportteljesítményként tekintenek – és sajnos a zenészek nem elhanyagolható része előszeretettel űz sportot a muzsikálásból. Ekkor történik meg, hogy ahelyett, hogy a zenemű építményének belső világát, vagyis a hangok viszonyait: vonzásait, kapcsolati erőviszonyait, a köztük vibráló feszültségeket próbálnák felderíteni és megjeleníteni a zenehallgató számára, *a technikai megvalósításra koncentrálnak*, s elkezdnek arra figyelni, hogy például egyenletesen játszanak-e, minden hang pontosan egyformán szólal-e meg. Az ilyen zenészek patikamérlegén kimért pontosságú hangokat, kényszeresen

egyenletes tempót játszanak ahelyett, hogy a hangok „akaratát” – a zene tényleges tartalmát – figyelnék.

Ha ugyanis *elsősorban* precizításra törekszünk, és katonásan egységes rendbe kényszerítjük a hangokat, akkor nehéz meghallani a hangok által körvonalazott világ belső rendjét, és odafordulással, érdeklődéssel viszonyulni e belső rendhez. Pedig nem tudunk más útról: csak az őszinte odafordulás révén lehet szeretetet és élvezetet adni a zenén keresztül. Korunk legjelentősebb zongoraművészeinek egyike, a Párizsban élő, magyar származású Rév Livia csodásan fogalmazta meg ezt a gondolatot: úgy mondta évekkel ezelőtt – 95 esztendőskorában –, hogy a hangokra úgy kell odafigyelni – teljes figyelemmel –, mint egy gyermekre, s akkor megnyílik előttünk a világuk.⁸ Hallatszik, ha előítéletekkel vagy erőszakkal közelítünk a zene elemeihez. Ilyen erőszak az, amikor az előadóművész saját erőteljes érzelmeit erőszakolja rá a zenére, de az is, amikor bonyolult zenei folyamatokat olyan precizitással adnak elő, mintha dobgép szólna alattuk, amely kalodába, gúzsba kényszeríti e folyamatokat – pedig a hangok, dallamok, harmóniák maguk alkotják meg saját területet az alaplétketésen belül! Ilyen az is, ha manírokkal (modorosságokkal) vagy valamilyen eltervezett, külsődleges jelentésrétegre irányuló gondolatokkal van tele az elménk játék közben, például azzal, hogy „szép legyen” a hangszerjátékom – akkor talán valóban szép, ám tartalmatlan lesz –, vagy például hogy egy Haydn- vagy Mozart-darabnak, mert, úgymond, „klasszikusok”, „klasszikusan távolságtartónak” kell hangoznia. Ezek a tulajdonságok (pl. a „szép”) rendszerint nem a zene valódi tartalmához tartoznak, hiszen, az iménti példát véve, a hallgató akkor érzékeli

⁸ A *teljes figyelemről* a magyar pedagógia és zenepedagógia egyik legzseniálisabb alakja, Kokas Klára írásait ajánlom az olvasó figyelmébe (elérhetők életmű-dvd-jében: Kokas 2007). Érdeemes megjegyezni, hogy a zene mint élő folyamat Rév Livia tanárainak generációjában, így Bartóknál (éppúgy, mint a bécsi Webernél) gyakran hivatkozott elgondolás volt; erről írásaik bőségesen tanúskodnak.

szépnek a játékunkat, ha teljes figyelemmel tudunk összpontosítani a valódi zenei tartalmakra: a zenében rejlő gesztusokra, karakterekre, narratívumra, drámaiságra, és a tonális és időbeli formára.

Rendkívül gyakori az is, hogy ahelyett, hogy újratereimtenénk, újra átelnénk a hangok közötti kapcsolatok erejét és feszültségeit, *a hangfolyam előadásával kapcsolatos betanult és nemritkán megcsontosodott emlékképeinket* szedegetjük elő. Ettől olyan lesz egy előadás, mintha egy múzeumi tárgyat mutatnánk be. Itt természetesen nem arról van szó, hogy ne használhatnánk föl a zene tartalmi elemeiről a gyakorlás során megalkotott emlékképeket, automatizmusokat az előadás során, hiszen ezek nélkülözhetetlenek. Élettelenné válik azonban az előadás, ha ezeket az emlékképeket anélkül hívjuk elő játék közben, hogy átelnénk a bennük rejlő tartalmakat. Gondoljunk bele: miért annyira élő számtalan jazz- vagy nép-, illetve könnyűzenei előadás – a komolyzeneiekhez képest? Ha például az improvizáló előadó ott helyben teremti meg a zenei folyamatot, amelynek minden mozzanatát ismeri – tudatosan vagy sem – s figyelmével folyamatosan követi, és gondolatait maradéktalanul elfoglalják a zenei folyamat tartalmi elemei, akkor nehezebben terelődik gondolkodása az imént jellemzett elterelő utakra. Kétségtelen, hogy a legnagyobb érzelmi és szellemi bonyolultsággal rendelkező zenei hozzáállás – mely a befogadói megközelítéssel társuló, s rendszerint „komoly” szándékú zenét: elsősorban a klasszikus repertoár és a jazz csúcsteljesítményeit jellemzi jól – képes a szellemi erőfeszítésért cserébe a legtöbbet nyújtani. A komolyzenét azonban nem kis mértékben azért hallgatják kevesen, mert oly gyakran adják elő igen gyengén: értelmetlenül – értsd: nem teljesen megértetten –, mechanikusan, megemésztetlenül, vagy épp nem teljes figyelemmel. (Igaz, valószerűtlen volna elvárni, hogy a világ valamennyi zenetanulója nyomába érjen olyan csúcsteljesítményeknek, mint amelyek a pedagógiai repertoár legnehezebb részét képezik – nem pusztán „technikai” értelemben, hanem szellemi-érzelmi tekintetben

is –, s amelyeket keletkezésük korában is igen kevesen tudtak valóban tartalmasan eljátszani...) Ráadásul sokszor fél-figyelemmel hallgatjuk a zenét. Gondoljunk csak bele: érdemes-e autóvezetés vagy főzés közben Shakespeare-sonetteket vagy József Attila-verseket hallgatni?

A figyelem mélysége és perspektívája

A figyelem irányításának két tulajdonsága alapvető fontosságú egy profi muzsikus munkájában.

Az első a *figyelem mélysége*. Képesek vagyunk-e mélyen belemerülni a pillanatba, jól érezni magunkat benne? Képesek vagyunk-e rá, hogy a zenei folyamat egy-egy pontján belemerüljünk akár egyetlen zenei hangba is, s szinte eggyé váljunk vele – akár kevesebb, mint egyetlen másodperc erejéig?

Szinte ismertetőjegye a valódi zenei profizmusnak, hogy az előadó rögtön bele tud-e helyezkedni a zenei folyamatba, illetve annak bizonyos hangjaiba az általa kívánt, eltervezett mélységben. Ekkor az előadó egy sajátos módosult tudatállapotba kerül bele egy-egy pillanatra, s a figyelmi fókusz e pillanatnyi tudatmódosulásokkal járó elmélyítésével hatékonyan képes hatni a hallgató tudatállapotára is.

Amikor azonban belemélyedünk egy-egy hangba, általában nemcsak magát az általunk előállított hangot hallgatjuk – figyeljük és élvezzük, átéljük – a másodperc töredéke alatt, hanem egyben át is tekintjük, hogy hol tartunk éppen a zenemű építményében. E pillanatokban tekinthetünk vissza arra, hogyan sikerült megszólaltatnunk az elmúlt frázis(ok)at, s ehhez képest hogyan kell majd megszólalnia a következő(k)nek. Az előadóművész tehát egy kifejező zenei előadás során nem csupán a jelenre koncentrálni, hanem azért mélyed bele bizonyos pillanatokba, hogy képzeletében előre vagy visszafelé tekinthessen a zene folyamatában, hogy érezze, meddig tart majd a következő zenei egység (motívum, frázis),

illetve hogy felidézze magában azt az érzetet, hogy milyen hosszúra sikerült az éppen elhangzott egység, és közben milyen tonális (hangnemi) utat járt be a zenei anyag. Az előadás más pontjain ugyanakkor jellemző módon az éppen hangzó pillanatra koncentrálnak, hogy mélyen átérezhessék és élvezhessék a pillanatnyi hangzást (e figyelmi működés részletes kifejtését lásd Stachó–Holics 2011, ill. Stachó 2016, valamint részben Dobszay 2012). Ezen a figyelmi működésen alapul a zenei tartalom valós időben – tehát az előadás során – történő átérése, különösen a formai és a tonális folyamaté (a valós idejű átérés koncepciójának részletes kifejtését lásd: Stachó 2015).

A figyelem irányításának második alapvető dimenziója a *figyelem perspektívája*. A zenei előadás egyik legkomolyabb nehézségét az adja, hogy az előadóművésznek egyszerre kell megéreznie és megéreztetnie a zenedarabban rejlő hangok teljes birodalmát a *legkisebb* és a *legnagyobb* távlatban egyaránt: a szomszédos hangok kapcsolatát éppúgy, mint a mű nagyobb részeinek kapcsolatát. Ez néha szinte lehetetlenül nehéz feladat, de egy igazán jó pedagógus segítségével – aki képes a zenei *figyelmünket* nevelni – meg lehet vele birkózni. Azt kell megtanulnia a jó muzikusnak, hogy gondolatban egyben is képes legyen látnia és átéreznie a zenemű teljes belső térképét, s erre teljes figyelmét tudja összpontosítani. Amikor muzikál, egyszerre kell képessé válnia arra, hogy otthon legyen a térkép mindegyik felbontási szintjén – madártávlatban éppúgy, mint a zegzugos utcácskák perspektívájában. Minél világosabban és részletgazdagabban látja és tudja felidézni, valamint megjeleníteni ezt a „térképet”, továbbá minél gyorsabban és változatosabban képes a kívánt mértékben ráközelíteni – akár a mű előadása közben is –, annál jelentősebbnek tarthatjuk a zenészt. Apró részletek nem emelkedhetnek ki erőszakosan a teljes képből, ugyanakkor nem is válhatnak jelentéktelenné, hiszen torzzá válik a kép. Egy-egy rész még akkor sem kaphat aránytalanul nagy súlyt az összképben, ha az a művésznek valami miatt

nagyon tetszik. (Az ügyetlen, a zenei folyamatba beilleszkedni nem képes „kiemelkedéseket” a szakmán belül jellemzően nem tartjuk profinak az előadóművész részéről.) Ugyanakkor túl jelentéktelen sem lehet az apró zenei mondatok, mondatrészek kifejezése – ez a kezdő muzsikuskok egyik legtipikusabb hibája.

A zenész számára tehát mindent összevetve az egyik legnagyobb kihívás, hogy egyszerre legyen képes fenntartani a zenei folyamatot folyamatosan pásztázó figyelmet, és ezzel egy időben minden apró részletnek megfelelő mennyiségű figyelmet szentelni. Vagyis képesnek kell lennie arra, hogy figyelmét szelektíven ráirányítsa egy-egy pillanatra (egy-egy hangra), miközben figyelmét meg is kell osztania, hiszen elő kell készülnie a következő pillanatokhoz kapcsolódó gondolatokra s mozdulatokra – még hozzá annak függvényében, hogy hogyan sikerült kivitelezni a zenei folyamatot az elmúlt pillanatokban. (Ha például észreveszem, hogy az előzőekben túl sok időt hagytam egy-egy mozzanatra, akkor a következőkben azt zenei eszközökkel valamilyen módon kompenzálnom kell.) Ez ahhoz hasonlít, mint amikor valamire fókuszálunk, ám közben szemünk sarkából a teljes teret szemmel tartjuk, folyamatosan pásztázzuk. Ha nem tudjuk megvalósítani ezt a fajta komplex figyelési mintázatot, akkor zenélésünk könnyen együgyű, unalmas és élvezhetetlen lesz. Egy jó zenetanárnak képesnek kell lennie rá, hogy megtanítsa, hogyan lehet egy zenedarab gyakorlása vagy előadása során a figyelem mélységét és perspektíváját módosítani. Ám azt is meg kell tudnia tanítani, hogy mikor lehet szükség a figyelmi fókusz megváltoztatására – vagyis hogy milyen helyzetben mire tanácsos terelni figyelmünket ahhoz, hogy a koncentráció ne lankadjon, és benne maradhassunk az előadás vagy a gyakorlás teljesen koncentrált, áramlatszerű élményében (erről az „áramlatszerű” élményről l. Csíksszentmihályi Mihály számos magyarul is olvasható könyvét, különösen ezt a kettőt: Csíksszentmihályi 2001, Jackson–Csíksszentmihályi 2001). A figyelmi stratégia váltásai tehát – mélységén és perspektíváján

kívül – a figyelem tartalmát is meghatározhatják. Ha például a technikai megvalósítás tekintetében problémás egy rész, akkor gyakorlás közben ott rövid időre a technikai-mozgásos kivitelezésre fókuszálhatunk, élvezve a mozgás örömét, a zenei tartalomtól kicsit függetlenül; másutt pedig a közvetlen érzelm kifejezést, a gesztusok kifejezését, vagy épp a szerkezet szigorú felépítettségét helyezhetjük időlegesen előtérbe – mindig az adott felkészültségi szintünknek és erőnknek megfelelően.

A személyiség

Ahhoz, hogy az előadóművész figyelme ne terelődjék tévutakra a zenélés közben, komoly önuralom szükséges mind szellemi, mind pedig testi értelemben. Az önuralom elsősorban személyiségünk tulajdonsága; lényege, hogy képesek legyünk uralkodni érzéseinken és ezáltal együtt tudjunk haladni környezetünk változásaival. Ez a képesség önmagunk meghallgatásának is az alapja. Bármily furcsán hangzik, egy zenész legnehezebb feladatainak egyike az, hogy pontosan hallja önmaga játékát, amelyet éppúgy meg kell szokni – csak jellemzően sokkal nehezebb –, mint saját képmásunkat filmen vagy csak egy egyszerű fényképen.

Személyiségünk tükröződhet abban, hogy mennyire és milyen módon vagyunk képesek figyelni, és abban is, hogy mire figyelünk szívesen a zenei folyamatban: például a mozgásokra, az érzelmek kifejezésére, a formaszerkezetre vagy a hangok kapcsolatára? Vagy rendszerint a figyelmi tévutak egyikére terelődünk, miközben gyakorolunk vagy közönség előtt játszunk? Személyiségünk más jellemző tulajdonságai, például agresszivitásunk vagy kisebbségi érzéseink mind tükröződnek abban, ahogy a zenei anyaghoz viszonyulunk, sőt, ahogyan ahhoz (és egyben hangszerünkhöz) szó szerint *hozzányúlunk*. E személyiségtulajdonságok meglepően pontosan megmutatkoznak a mozgásmintázatok kivitelezésében, vagy abban, hogy mennyire próbáljuk ráerőszakolni saját érzelmeinket a zenei folyamatra.

Önmagunkhoz és a zenéhez való viszonyunkat, valamint az adott zeneműről való elképzelésünket rendszerint jellegzetes testtartásunk tükrözi zenélés közben. Gondoljunk csak arra, hogy ha például egy zongorista folyamatosan behajol a zongorába, akkor egészen biztos, hogy nagyon nehéz lesz számára a teljes zenei „teret” fölényesen áttekinteni. Kedvenc vagy tipikus mozgásmintázataink, nemkülönben az, hogy melyik izmainkat, izomcsoportjainkat szeretjük befeszíteni, személyes preferenciáink és félelmeink nyomait hordozzák. A félelmünk a közönség szeretetének elvesztésétől és a görcsös törekvés saját ideálképünk elérésére sajátos izomfeszültségekben és a vészreakció testi tüneteiben csapódhat le, amelyek a lámpaláz tüneteiként ismerősek számunkra.

Személyiségvonásaink közül a *nyitottságot* tartom még különösen fontosnak kiemelni a zenélés kapcsán. Nyitottság szükséges ahhoz, hogy kíváncsiak legyünk meghallani a zenébe rejtett jelentéseket és szembe-sülni a hangok közötti, érzelmi hatóerővel telített viszonyokkal – melyeket az érzékeny zenehallgató és előadó a való világban ható érzelmi viszonyaink tükröződésének hallja. Képes vagyok-e meghallani a másik ember – szerző vagy előadó – mondanivalóját, képes vagyok-e odafordulni hozzá? A nyitottság éppúgy jellemzi a jó előadóművészt, mint az érzékeny zenehallgatót, s természetesen a jó zeneszerzőt is. A nem nyitott ember úgy látja a világot, mintha tele volna tiltótáblákkal: mindent, amivel szembetalálkozik, értékelni kényszerül egy-egy nézőpont, egy-egy eszmerendszer mentén. A nyitottság ereje abban rejlik, hogy éppen ezt az értékelési kényszert szünteti meg: így képezheti az elmélyült, odaadó figyelem alapját. (Persze a kapcsolat a fordított irányban is állhat: ha őszintén odafordulunk egy-egy jelentős műalkotás felé és befogadjuk azt, nyitottabbá válhatunk.)

Igaz ugyan, hogy a művészetbe önmagunk elől is lehet menekülni, önmagunknak a meghallása – amelyre a zenélés *képes* rávezetni – önmagunk elfogadását segítheti. S fordítva is: ha elfogadjuk önmagunkat

olyannak, amilyenek vagyunk, akkor nem félünk meghallgatni azt, hogy a lényünk – tudásunk és érzelemlátásunk – hogyan tükröződik a zenében, amelyet játszunk. Sok zenész számára azért fontos az önfogadás, mert ennek hiányában eláraszthatják őket az önértékeléssel kapcsolatos gondolatok, és ezért nem lesznek képesek magukat átadni a zenélésnek. Talán most már az is érthető, hogy a zenélés miért nagyon kényes és sérülékeny módja önmagunk megmutatásának: a művésznek pszichológiai értelemben meztelenre kell vetkőznie a közönsége előtt, hiszen mozdulataiban, gesztusaiban és abban, hogy mit képes meghallani egy-egy zenedarabból, a teljes személyisége és tudása tükröződik.

Sokan lehetőségként élik meg, hogy egy zenemű előadása során olyan belső tartalmakat fejezhetnek ki, amelyeket a hétköznapijokban nem mernének vagy nem volna lehetőségük kifejezni. Sokaknak azonban nagyon nehéz ezt vállalni, s aki nem vállalja, jól érzékelhető falakat emel maga elé: érezni lehet, hogy az ilyen zenész kifejező energiája nem jut el a hallgatókig; megszakad valahol önmaga előtt szinte néhány centiméternyire a térben. Ez meglepően gyakori jelenség, s koncertfelvételeket elemezve könnyen illusztrálhatnánk a kifejezőerő blokkolását. Akit viszont nem kötnek gúzsba személyiségének félelmei vagy tiltó parancsai, szabadon jár a zene birodalmában; ha felkészült, nem fog félni, hogy melléüt vagy rosszul intonál a hangszerén, hiszen nem szorítja be önmagát. És ha erényeivel és korlátaival is jellemzően tisztában van, akkor nem fog tartani mások véleményétől, és nem sértődik meg rajta, hanem el tudja fogadni a jogos kritikát, és tud fejlődni általa. Az ilyen zenész őszintén képes adni, mert nem akar fölöslegesen tetszeni másoknak vagy kedvükben járni. Ekkor képes behelyezkedni a másik ember – például egy zeneszerző – akarataiba, és igazán meghatva lenni (nagyon szemléletes, ahogy az angol mondja: „moved”, vagyis „megmozgatva” lenni – ekkor ugyanis az egész test ellazultan és szabadon mozog). És döbbenetes, hogy ekkor szabaddá, jóindulatúvá és széppé válik az ember.

Irodalom

- Berne, Eric (1972/2008): *Sorskönyv*. Háttér Kiadó, Budapest.
- Chase, William G. – Simon, Herbert A. (1973): The mind's eye in chess. In: Chase, William G. (szerk.): *Visual Information Processing*. Academic Press, New York, 215–281.
- Clarke, Eric F. (1999): Rhythm and timing in music. In: Deutsch, Diana (szerk.): *Psychology of Music*. 2. kiadás. University of California Press, San Diego, 473–500.
- Csikszentmihályi Mihály (2001): *Flow – Az áramlat. A tökéletes élmény pszichológiája*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Dobszay László (1966/2016): *A hangok világa. Szolfézszerzők a zeneiskolák I. osztálya számára*. Editio Musica Budapest.
- Dobszay László (2009): *Kodály után. Tünődések a zenepedagógiáról*. 2. kiadás. Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Kodály Intézete, Kecskemét.
- Dobszay László (2012): *A klasszikus periódus*. Editio Musica Budapest.
- Erős Istvánné (1993): *Zenei alapképesség*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Friberg, Anders – Sundberg, Johan (1999): Does music performance allude to locomotion? A model of final ritardandi derived from measurements of stopping runners. *Journal of the Acoustic Society of America*, 105 (3), 1469–1484.
- Friberg, Anders – Battel, Giovanni Umberto (2002): Structural communication. In: Parncutt, Richard – McPherson, Gary (szerk.): *The Science and Psychology of Music: Creative Strategies for Teaching and Learning*. Oxford University Press, New York, 119–218.
- Friberg, Anders – Bresin, Roberto – Sundberg, Johan (2006): Overview of the KTH rule system for music performance. *Advances in Experimental Psychology*, 2 (2–3), 145–161.
- Jackendoff, Ray – Lerdahl, Fred (2006): The capacity for music: What is it and what's special about it? *Cognition*, 100 (1), 33–72.
- Jackson, Susan A. – Csikszentmihályi Mihály (2001): *Sport és flow*. Vince Kiadó, Budapest.
- Koelsch, Stefan – Gunter, Tomas – Friederici, Angela D. – Schröger, Erich (2000): Brain indices of music processing: “Nonmusicians” are musical. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 12 (3), 520–541.

- Kokas Klára (2007): Öröm, bűvös égi szikra. Multimédiás DVD-ROM tanításaimról. Agape Zene-Életöröm Alapítvány, Budapest.
- Levinson, Jerrold (2004): Music as narrative and music as drama. *Mind & Language*, 19 (4), 428–441.
- Maus, Fred E. (1988): Music as drama. *Music Theory Spectrum*, 10, 56–73.
- Maus, Fred E. (1991): Music as narrative. *Indiana Theory Review*, 12, 1–34.
- Meyer, Leonard B. (1956): *Emotion and Meaning in Music*. Chicago University Press, Chicago.
- Newcomb, Anthony (1987): Schumann and late eighteenth-century narrative strategies. *19th-Century Music*, 11 (2), 164–174.
- Sperber, Dan – Wilson, Deirdre (1986/1996): *Relevance: Communication and Cognition*. Blackwell, Oxford.
- Stachó László (2007): *Zenébe rejtett jelentések: bevezetés a zene lélektanába*. Előadás a „Mindentudás Egyeteme – Szeged” sorozatban 2007. október 24-én, <http://www.u-szeged.hu/mindentudas-egyeteme/2007-oktober-24-szerda/zenebe-rejtett>
- Stachó László (2009): *Zenébe rejtett jelentések: bevezetés a zene lélektanába*. In: *Szegedtől Szegedig. Antológia – 2009*. Bába Kiadó, Szeged, 2. kötet, 640–656.
- Stachó László (2015): Hogyan nyerünk értelmet a zenéből? In: Vas Bence (szerk.): *Zenepszichológia tankönyv*. PTE MK Zeneművészeti Intézet, Pécs (digitális kiadvány), 167–191.
- Stachó László (2016): *Practice Methodology: Mastering the performer’s ‘real-time navigation’ in the musical flow*. *Arts and Humanities in Higher Education*, Special Issue (August 2016), <http://www.artsandhumanities.org/journal/practice-methodology-mastering-the-performers-real-time-navigation-in-the-musical-process/>
- Stachó László – Holics László (2011): *Hangszeres gyakorlás és zenei képzeletfejlesztés*. Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, Budapest.
- Stern, Daniel N. (1985): *The Interpersonal World of the Infant*. Basic Books, New York.

BÉRES JÁNOS

„A furulyaszó sok embernek megdobogtatta a szívét”

Béres János népzenekutató, zenepedagógus alapító tagja volt az 1952-ben államosított Fodor Zeneiskolának, amely akkor vette föl az I. számú Körzeti Zeneiskola nevet. 20 évig dolgozott itt. Furulyaiskoláit több nyelvre lefordították. Összesen 30 kitüntetéssel jutalmazták, többek között Kiváló pedagógus és Művészetoktatásért díjjal, a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjével, Eötvös József-díjjal. 2014-ben Kosuth-díjat kapott az élő néphagyomány továbbörökítése, a népzene művészi fokú művelése és oktatása elismeréseként.

Ha visszaemlékszik a gyerekkorára, hogyan volt benne a zene a családban?

Egy kis faluban éltünk, hatodik gyerekként születtem, 1930-ban, épp a gazdasági világválság közepén. A mi kis falunkban, Gagybátorban 650 ember lakott, és mindenki tudott énekelni. Működött egy 45 tagú férfikar, sok helyre hívták fellépni. Édesapámnak olyan szép hangja volt, hogy akár az Operaházba is fölvtették volna, de ő semmi pénzért nem hagyta

ott a gyermekeit. Édesanyám élő néprajzi lexikon volt, rengeteg népdalt tudott. Szótt, font, mesélt. Később összeállítottam egy CD-t is, *Anyám dalai* címmel, a rádióban pedig hosszú ideig készítettek feldolgozásokat a dalai alapján. A legidősebb bátyám, István kántortanító volt, sajnos a II. világháborúban hősi halált halt. A lánytestvéreimnek is gyönyörű hangjuk volt. Ferenc bátyámat – a Liszt-díjas érdemes és kiváló művész népdalénekest – a fél világ ismerte. Amikor iskolába kerültem, a tanárok felfigyeltek a képességeimre, és amikor gimnazista lettem, tanítottak zenére Miskolcon és Sárospatakon is. Szerencsém volt, mert már 1938-ban relatív szolmizációval tanítottak zenét a tanárok, még a falusi tanító úr is.

Említette, hogy nagyon szegény volt a család – hogyan tudott mégis ilyen nagy hírű középiskolákba bekerülni?

1942-től a Református Egyetemes Konvent Tehetségmentő Alap ösztöndíjasa voltam. A háború után egy ideig Sárospatakon folytatódott az ösztöndíj, végül 1946-ban megalakult a Népi Kollégiumok Országos Szövetsége (Nékosz), ahol ifjúsági nevelőként alkalmaztak 16 éves korban. Innen számíthatom a pedagógiai pályakezdemésemet. Sajnos az érettségi után „klerikális magatartás” miatt egy volt sárospataki diákot nem vettek fel az egyetemre. Így kerültem a Miskolci Magasépítési Vállalathoz kubikusnak. Meg kell még jegyeznem, hogy a tanulás és tanítás mellett mindenütt, ahol megfordultam, alakítottam népi együttest. 1950 végén Miskolcon járt a Színművészeti Főiskola tehetségkutató brigádja, ahová engem is elküldött a vállalat. Táncoltam, énekeltem, verseltem, ami olyan jól sikerült, hogy az 1951–52-es tanévre felvettek a Színművészeti Főiskolára. Már januárban Pestre jöttem, és munkát kerestem. Felvételiztem az akkor megalakult Állami Népi Együttesbe táncosnak. A felvételi sikerült, különösen azért, mert a táncon kívül énekelni és furulyázni is tudtam. Januárban még felvételiztem a Magyar Rádióba is mint énekes-furulyás. Oda is felvettek.

A sok sikeres felvételi után valójában mit szeretett volna csinálni?

Egy ideig – különböző nagy emberekre hallgatva – sodródtam, de szeptemberben végleg választanom kellett. A döntésben nagyot lendített találkozásom Kodály Zoltánnal.

Hol találkozott vele?

1951-ben írta az Állami Népi Együttesnek a *Kállai kettős* című művét, és eljött meghallgatni a főpróbát. A látogatásától nagy izgalomba jött az együttes. Én személyesen még nem találkoztam vele soha. Éppolyan szikár ember volt, mint az Édesapám, és nagyon szigorú tekintete volt, ezért sokan féltek is tőle, de én nem. Meghallgatta a *Kállai kettőt*, és fűzött hozzá néhány megjegyzést. Engem annyira elkápráztatott a zenemű, vagy ötször is szólítottak, hogy menjek oda, mire meghallottam. Kodály ugyanis időközben megkérdezte, hogy népi hangszerekkel foglalkozik-e valaki? Erre mondták neki, hogy csak egy ember, „a Béres”. Nálam volt mindig a magam készítette népi furulyám, amellyel már addig is sok sikert arattam...

Kitől tanult furulyát készíteni?

Csak úgy magamtól. Már egészen ifjú koromban farigcsáltam sípokot, először fűzfából, aztán bodzából, lyukakat is faragtam rá – egy juhásztól lestem el, hogyan kell. Volt rézfurulyám is, mert egy Bartók Béla által lejegyzett kottán olvastam, hogy egy adatközlő rézfurulyán játszott Erdélyben. Ez szöveget ütött a fejembe, és elhatároztam, hogy én is csinállok ilyet. Az Állami Népi Együttes székházát akkor tatarozták, és voltak ott rézből készült függönytartó pálcák. Elkértem egyet, és abból készítettem rézfurulyát. Így amikor engem szólítottak Kodály színe elé, ezen a függőnypálcából készült furulyán játszottam el egy kurucos nótát. Kodály megkérdezte, kitől tanultam furulyázni, mire azt feleltem, „csak úgy magamtól”. És mit játszottam, kérdezett tovább, arra is azt feleltem, „csak úgy magamtól”. „És másokat is meg tudna erre tanítani?” – kérdezte. „Természetesen” – feleltem. „Na,

akkor játssza el ugyanezt D-dúrban!” Én persze azt sem tudtam, mi fán terem a D-dúr. „Kezdje egy hanggal följebb!” – biztatott. Na, úgy már el tudtam játszani. Akkor bement az irodába, és azt mondta a vezetőségnek, hogy ezt a furulyás gyereket taníttatni kellene, ne maradjon zenei analfabéta! Az együttes vezetői szinte parancsba adták, hogy másnap menjek el a Nagymező utcai Erkel Ferenc Konzervatóriumba, ahol felvételizni fogok. A felvételin megkérdezték tőlem, hogy milyen hangszeren játszom. Mondtam, hogy furulyán. Azt nálunk nem lehet tanulni, valami más hangszeret válasszak. Erre mondtam, akkor oboát szeretnék tanulni. Azt lehet. Először azt kérték, hogy énekeljek valamit. Elénekeltem egy népdalt, ahogy Édesanyámtól hallottam. Ezután következett a hallásgyakorlat. Végül felvettek a konzervatórium oboa és magánének tanszakaira.

21 évesen milyen volt elkezdni oboát és zongorát tanulni?

A felvételiéről hazavittem az oboát, és elkezdtem kínozni szegény hangszeret. Mivel az oboán is 6 lyuk van, lényegében úgy kellett az alapokat játszani, mint a pásztorfurulyán. Egy óra múlva már dallamokat játszottam rajta, így amikor az első órára mentem, azzal köszöntöttem kedves tanáromat, Schwáb Nándi bácsit, hogy én már tudok oboázni. „Nocsak! – mondta ő –, és hogyan csinálta?” Hát csak úgy magamtól – feleltem –, és ez a mondás el is terjedt rólam, hogy én mindent „csak úgy magamtól” csinállok. Aztán elkezdtem játszani a *Krasznahorka büszke várát*, mintha csak tárogatót fújnék. Még vibrató is volt benne, amivel tanáromat nagyon megleptem. A zongoratanárom Czövek Erna lett – innen eredt a szoros kapcsolatom az I. számú Körzeti Zeneiskolával. Mivel zongorám nem volt, az órákon jól elbeszélgettünk Erna nénivel, aki év végén azt írta be a bizonyítványomba: n. o. – vagyis: nem osztályozható. Ez nem jelentett bukást. Szolfézból nem volt gondom, Horváth Károly lett a szolfézsstanárom – egy év alatt három év anyagát végeztette el velem. Minden héten két magánórát kaptam tőle. Miután elvégeztem a konzit, továbbmentem a főiskolára, és

1960-ban ének–zenetanári diplomát szereztem. De tanítani már 1952-ben elkezdtem.

Az első tanévnek volt még egy nagy sikere számomra, mert – ahogy említettem – én mindenütt, ahol megjelentem, csináltam egy népi együttest. Így volt ez a konzervatóriumban is. Összeszedtem ezeket a két ballábas belvárosi gyerekeket, akiknek néhány hónap alatt nyolc saját koreográfiát tanítottam be. Az első a *Csereháti csárdás* volt, amit még a kis falumból hoztam magammal, a többit a bolyongásaim során szedtem össze. Szerveztem népi zenekart a tánccsoporthoz, és csatlakozott hozzánk a konzi kórusa is. Egy napon a szimfonikus zenekar is jelentkezett, így 1952. május 1-jén egy közel 200 tagú együttesel léptünk fel a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon.

Egyéves tanulás után hogyan tudott tanítani?

1952 szeptemberében megjelentem a konzervatóriumban, és szólt az iskolatitkár, hogy menjek át az I. számú Körzeti Zeneiskolába, Czövek Erna hív. Te jó ég, csak nem most akar levizsgáztatni? Így hát amikor bementem hozzá, úgy álltam meg előtte, mint egy rossz fiú. De nem ezért hívott, hanem átölelt, és a következőket mondta: „Jancsi, nagy tisztesség ért téged: a tantárgyak sorába felvették a furulyát, úgyhogy most eleget tehetsz Kodály Zoltánnak tett ígéretednek, megtaníthatod a gyerekeket furulyázni az állami zeneiskolában.” Első pillanatban nagyon megörültem, de mellbe is vágott a lehetőség, hiszen se növendék, se hangszer, se tanterv nem volt. Persze nagy bátran igent mondtam. Így történt, hogy 1952 szeptemberében furulyatanár lettem, az I. számú Körzeti Zeneiskolában. A tanítást, a konzervatóriumot és az Állami Népi Együttest együtt csináltam, ezek mellett még volt három üzemi tánccsoportom is.

Hogyan lettek növendékek?

Először felkerestem a VI. kerületi általános iskolákat, bekérdzkedtem a 3–4. osztályok énekóráira, és furulyáztam nekik. A végén megkérdeztem,

hogy ki akar így megtanulni furulyázni. Először felállt az összes gyerek, de mondtam nekik, hogy szülői beleegyezés is kell. Vagy 50 gyerek jött el a válogatóra (persze szülőstül), akik közül tizenkettőt felvettem.

Honnan szerzett hangszereket?

Megtudtam, hogy a Metalloglobus Vállalat árulja a rézcsöveket. A Jász utcában volt a központja, gondoltam egyet, és bementem a vezérigazgatóhoz, elmondtam, hogy kellene nekem 10 kiló rézcső, körülbelül annyiból tudok egy osztálynak furulyát készíteni. „Ilyen? – mutatott ki az udvarra, ahol vagonszám állt a rézcső. – Ebből lesz a furulya, ez meg fog szólalni?” Mondtam, igen, előhúztam a hangszeremet, és levágtam neki egy szólót. Ennyi elég is volt, leszólt az üzletbe, hogy Béres Jánosnak legyenek szívesek 10 kiló 13 × 15-ös rézcsövet kimérni. Három hét múlva megvoltak a hangszerek.

Milyen módszerrel tanított?

Hát azt is csak úgy magamtól, meg amit ellestem abból, ahogyan engem tanítottak. Rengeteg gyerekdalt tanultam otthon, és mivel hivatásos táncos voltam, meg tudtam mozgatni a gyerekeket. Megtanulták az egyenletes járást, a hangsúlyt, és egyszer csak azt vettem észre, hogy az óráimra bekéredzkednek a hospitáló tanárok. Olyan emberek, mint például Szmrecsányi Magda szakfelügyelő, Járdányi Pál zeneszerző, aki akkor még a főiskolán tanított, megjelent Lisznyai Gábor, aki a háború előtt az egyházzenei tanszék vezetője volt. Egyszerre tanítottam a gyerekeknek szolfézst is a furulyaórákon. Minden óra után lejegyeztem, mi volt jó, mi volt rossz, úgyhogy év végére olyan tankönyv állt rendelkezésemre, amelyből tudtam a következő évben is tanítani. Később nyomtatásban is megjelent.

Az év végén a Fészek Klubban bemutató előadást tartottunk, óriási volt a siker, majd elkezdtek jönni vidékről a tanárok, igazgatók, így

számos városban a következő évben beindult a furulyaoktatás. 1953 júniusában Czövek Erna azt mondta, el kell döntenem, zenetanár leszek-e vagy táncos. Irsai Vera ugyanis felajánlott egy státuszt, és szeretné, ha én tölteném be. Így lettem az I. számú Körzeti Zeneiskola státuszos kinevezett tanára. Később megértettem, miért vitt engem oda Erna. A szervezéshez nem értett, nem szerette csinálni, azt viszont látta, hogy én jól csinálom. Azért harcolta ki, hogy rendes tanárként alkalmazhasson, hogy be tudjon fogni igazgatóhelyettesnek.

Kodály Zoltán továbbra is odafigyelt Önre?

Nagyon is! Decemberben Kodály Zoltán 70. születésnapjára készítettem egy olyan furulyát, amelynek elefántcsont volt a vége. Beletettem egy szép hímzett tokba, és bejelentkeztem Kodály Zoltánhoz, hogy köszönténém a születésnapján. 16-ára kaptam időpontot, és odaadtam a hangszert. Aztán elmondtam, hogy megtartottam az ígéretemet, szeptember óta tizenkét gyereket tanítok furulyázni, a legjobbakat. Mire azt mondta: „Majd próbálkozzon meg olyanokkal is, akikre azt mondják, botfülűek. Érdekes lenne kipróbálni, hogy a furulya mennyire segíti a hallás fejlesztését.” Fel is vettem két botfülűnek mondott gyereket, akik négy év alatt hihetetlenül sokat fejlődtek, az egyiket közülük felvették a konzervatóriumba.

Amikor bekerült az I. számú Körzeti Zeneiskolába, milyen volt a tanári kar?

Fodor Ernő halála után az iskola munkaközösséggé alakult, vezetője Zoltán László lett. A Fodor Zeneiskola volt tanárainak a felét Czövek Erna megtartotta, még olyanokat is, akiknek nem volt zenetanári diplomájuk. Ezeknek a Művelődési Minisztérium tanfolyamokat szervezett, és végül zeneoktatói engedélyt kaptak.

1952-ben az állami zeneiskolák az addig működő zeneoktatói munkaközösségekből, szakszervezeti iskolákból és a magán-zeneiskolák

államosításával alakultak meg. Az államosítás tette lehetővé, hogy az addig drága magánórák helyett, amelyeket csak a gazdag családok engedhettek meg maguknak, a szegény gyerekek is tanulhassanak zenét: az állam a zeneoktatás csaknem teljes költségét átvállalta, de még a minimális tandíj alól is lehetett mentességet kapni. Lett is sok zeneiskola az országban. 23 évesen lettem az I. számú Körzeti Zeneiskola első igazgatóhelyettese – akkor még ezt a pozíciót „irodás tanárnak” hívták. Vagy 20 zenetanfolyam után megszerveztem a Zeneművészeti Főiskola gyakorlóiskoláját is itt. A tanfolyamokon harcolni kellett a tantermekért és a hangszerekért. Ma már szinte hihetetlen, hogy a központunkban, az Andrassy út 40-ben olyan zongorák is voltak, amelyek lábak helyett téglákon álltak. Különösen zavaró volt az a körülmény, hogy az általános iskolákban délelőtt és délután is volt tanítás. Az általános iskolák igazgatóinak – a tanfolyamvezető mellett – felügyeleti joguk volt. A bizonyítványokat és egyéb okmányokat ők is aláírták.

Az idők folyamán Czövek Ernával nagyon jó barátságba kerültünk. Megtudtam, hogy volt egy velem egykorú fia, aki hasonlított rám, és a háború alatt meghalt. Akkor építettük Budakeszin a házunkat, amikor Erna nyugdíjba ment. Felajánlotta, hogy ha megépítem a tetőteret is, és ő odaköltözhethet, pénzzel megsegít, mert szeretne időskorában családban élni. Úgyhogy az élete végén egy házban laktunk. Tanította a gyerekeimet zongorázni, és mindent tudtunk egymásról. 1960-ban Budakeszin alapítottam egy zeneoktatói munkaközösséget, amelyből később állami zeneiskola lett. Czövek Erna halála után (1983) természetesnek tartottuk, hogy a Budakeszi Állami Zeneiskola az ő nevét veszi fel.

Hogyan fogadták el a VI. kerületi iskolában igazgatóhelyettesnek olyan fiatalon?

Nagyon hamar bedolgoztam magam a zeneiskolai szervezetnél, a furulyaoktatásban elért sikereim pedig sok embernek megdobogtatták a

szívét. Amikor Irsai Vera 1953 júniusában kinevezett, az volt a kérésem, hogy ne csak a furulya kerüljön be az állami zeneiskolákba, hanem szépen sorban a többi népi hangszer is. Így lett 1953 szeptemberében az I. számú Körzeti Zeneiskolában újból cimbalom tanszak, Tarjáni Tóth Ida vezetésével. Vásároltam hangszereket is – ma is megvan még, ha jól tudom, egy régi Bohák-cimbalom.

A cimbalomoktatásban addig nem volt sem alap-, sem középfokú képzés. Tarjáni Tóth Ida nevelte ki az új generációt, amelynek az egyik első tagja Fábíán Márta és Szakály Ágnes lett. Aztán Rácz Aladár egyik tanítványa – Gerencsér Ferenc cimbalomművész – megszervezte a konziban a cimbalom tanszakot, majd a konzi folytatásaként 1966-ban elindult a Semmelweis utcában a főiskolai képzés is. Ennek az egyik első növendéke lett Szöllős Beatrix, a későbbi feleségem. Amikor a *Röpülj, páva!* mozgalmat beindítottuk, a Béres Népi Kamarazenekar kísérte a televízióban a tehetségkutató műsort, és ő volt a cimbalmos. Az iskolában nemcsak cimbalmot tanított, hanem – diplomája szerint – szolfézst is. Ő a szolfézs miatt kallódó cigány gyerekeket összeszedte, majd egy kezdő és egy haladó „cigány szolfézst” szervezett belőlük. Ezután nem morzsolódtak le, hanem még a főiskolára is felvételiztek. Többen közülük világhírű művészek lettek, például Balogh Kálmán.

A következő évben megszerveztem a citerát, a lantot és a töröksípot is. A citeraoktatás Mihály Sebestyén vezetésével indult el. Ugyanabban az évben lett lanttanárunk: Kovács Barna, ő 1956 után Amerikában folytatta művészi pályáját. Az volt a probléma, hogy egyetlen hangszert tudtam csak beszerezni, ezért gitárt vettünk. Így alakult meg az első gitár tanszak Budapestén 1954-ben, az I. számú Körzeti Zeneiskolában. El sem tudom mondani, milyen öröm volt számomra, amikor összeállt a népi zenekar. A fúvós tanszakok fejlődésével (fuvola, klarinét) lehetőség nyílt arra, hogy fúvós gyermekzenekart alakítsak. Létszám: 10 furulyás, 3 fuvolás és 2 klarinétos, valamint metallofon és ütőhangszerek bevonásával négy

szólamban játszott a zenekar. A zeneszerzők nagy előszeretettel írtak új műveket, én magam átíratokat készítettem. Részt vettünk az úttörők kulturális seregszemléin, felléptünk különböző nagyvárosokban, egyszer még Prágában is szerepeltünk.

A furulyakészítés tovább folyt, mert egyik iskola a másik után vette fel a furulya tanszakot. Czövek Erna adott egy kis pénzt, ezen vettem anyagot és esztergapadot, amelyen megszületett az új „Béres-furulya”. Ez a furulya más fogásrendszerű, végtelenül egyszerű hangszer volt. 1955-ben a minisztérium taneszköznek nyilvánította, de olyan sok kellett belőle, hogy először az Iskolai Taneszközök Gyára, majd a Hangszer-szövetkezet gyártott belőle közel egymillió példányt.

A sorra alakuló ének-zenei általános iskolák nem jelentettek konkurenciát a zeneiskolák számára?

A két iskolatípus feladatai különbözők voltak. Ennek ellenére volt egy-két kísérlet a konkurálásra. Az egyik ilyen 1960-ban volt, amikor a Kecskeméti Ének-zenei Általános Iskola tartotta a 10 éves jubileumi ünnepségét. Az összejövetele ének-zenei igazgatók, tanárok, szakfelügyelők jelentek meg, és Kodály Zoltán volt az értekezlet díszelnöke. Egy zeneiskolai tanárokból álló csoport már napokkal előtte készült egy beadvánnyal, amely mindnyájunkat meglepett. A „reformtervezet” – amelyet éppen egy zeneiskola igazgatója terjesztett elő – lényege az volt, hogy szüntessék meg a zeneiskolákat, és az így felszabaduló költségvetéssel Magyarországon alakítsanak át minden iskolát ének-zenei általános iskolává. Volt néhány felkészült támogató hozzászólás, majd Kodály is felszólalt. Elég fáradtan mondta el szintén támogató jellegű véleményét. Ezek után senki nem mert szólni. Rövid csend után én bátorodtam meg annyira, hogy a 30 évesek keménységével elmondtam az ellenvéleményemet: bocsánatot kértem Kodály Zoltántól, hangsúlyozva azt, hogy tanár urat most jól félrevezették.

Elmondtam, hogy a két iskolatípusnak teljesen más a feladata. Egymást támogatva dolgozhatnak, de egymással szemben az ilyen ötletek bűnösök. Mindenki tudja, hogy a meglévő ének-zenei általános iskolákban szaktanárihiány van. Honnan vennénk a működő több mint 3000 általános iskolában az énektanításra képzett szakembereket? Lehetséges-e a hangszeres oktatás harmincas létszámú csoportokban, amikor az óvónőképzőkben tanított négyes hegedűcsoportok is bukásra vannak ítélve? A felterjesztők gondoltak-e arra, hogy a gyerekek közül sokan nem szívesen énekelnek, inkább fociznak? Érdemesebb lenne arról gondolkodni, hogy a 10 éve működő ének-zenei iskolákon mit kellene javítani. Mindnyájunk csodálkozására Kodály kért szót, és a következőket mondta: „Meg kell hallgatni a fiatalembert, mert sok érdekes dolgot mondott. Nekem az a véleményem: csinálják a fiatalok – én már ehhez öreg vagyok.” Ezek után senki sem mert jelentkezni, a tanácskozást bezárták. Én akkor ott kaptam hideget-meleget: támadást és titkos kézszorításokat egyaránt. Majd Kodály Zoltánné megkérdezte, csatlakoznék-e hozzájuk hazafelé, elvinnének autóval. Ez óriási megtiszteltetés volt. Budapestig egyfolytában én beszéltem: a zenei képzési folyamat visszáságairól és arról, mit lehetne kezdeni az ének-zenei általános és középiskolákkal. A pedagógiai főiskolákon az ének szakot harmadik tantárgyként veszik fel a hallgatók kényszerből, esetleg a földrajz és a biológia mellé, ugyanakkor minden zenei előképzettség nélkül. A Zene-művészeti Főiskolára ugyanakkor a jól képzett fiataloknak alig a negyedét tudják felvenni a konzervatóriumokból. Miért nem hívjuk Zeneművészeti Egyetemnek az egyetlen ilyen rangú intézményt?

Amikor kiszálltam az autóból, Kodály azzal búcsúzott tőlem, hogy örülne, ha azt, amit most elmondtam, leírnám. Megígértem, és másfél évig dolgoztam a zenei reformtervezeten. Amikor elkészült, Kodály meghívott galyatetői üdülőjünkbe, és egy egész napot vitatkoztunk oda-vissza, de estére elkészült a tervezet. Kodály javításaival eljuttattam a minisztériumba és természetesen Kodály Zoltánnak. Ezek után hosszan vitatták

még a különböző fórumokon, de végül, ha késve is, megszülettek a döntések. A legfontosabb közülük, hogy a hat konzervatóriumunk székhelyén 1966-ban beindultak a zeneművészeti főiskolák, és ma már a Zeneakadémiát Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemnek hívják, és népi hangszereket is oktatnak.

Hogyan alakult a továbbiakban a kapcsolata Kodály Zoltánnal?

1951-től a haláláig minden évben többször is találkoztunk. Volt, amikor az iskolában látogatta meg a növendékeimet, mert a Mogyoródi úti és a Dózsa György úti ének-zenei általános iskolákban Szabó Helga és Bors Irma énektanárok segítségével kísérleteztem ki a csoportos furulya-oktatást. Az is előfordult, hogy egész csapat gyereket vittem a lakására. A tankönyvek írásakor és egyéb zenei problémák megoldásával kapcsolatosan mindig kértem jó tanácsait. Atyai figyelemmel kísérte minden lépésemet, különösen a kecskeméti találkozó után. Alig két hónap múlva, 1960. november 15-én hívtak a Fővárosi Zeneiskola Szervezet központjába, ahol Irsai Vera közölte velem, hogy a Művelődési Minisztérium kérésére a Fővárosi Tanács utasította őt, nevezzen ki az ének-zenei általános iskolák és a zeneiskolák országos szakfelügyelőjévé. 30 évig végeztem ezt a megtisztelő feladatot.

A szervezés és a tankönyvírás mellett nem sok ideje maradhatott a tanításra...

Dehogynem! Hiszen minden más – például a tankönyvírás is – azon alapult. A *Furulyaiskolám* itthon és külföldön nagyon népszerű lett, ma is sokfelé tanítanak belőle. Úgy építettem föl az iskolát, hogy egy felnőtt önállóan is meg tudja tanulni furulyázni. Magyar zeneoktatási alapon, azaz „Kodály-módszerrel”. Tanítani szerettem a legjobban. Amikor már jól sütött a nap, én bizony nem tartottam bent az osztályteremben a furulyásaimat, hanem kivittem őket a természetbe. Lehetőleg olyan helyre, ahol bodzabokrok is voltak. Mindenkinek volt bicskája,

én még szerszámokat is vittem, amivel sípot, furulyát lehetett készíteni. Micsoda boldogság volt az, amikor csak úgy zengett a hegyoldal a sok furulyástól! Nyilván egy csomó pesti gyereknek ez örök emlék maradt.

Miért ment el a VI. kerületi zeneiskolából?

20 évig tanítottam az I. körzeti, majd a VI. kerületi zeneiskolában, és mint szakfelügyelő hagytam el 1972. szeptember 1-jén. Horváth Károlyné igazgatónő – megbeszélve a VI. kerületi tanáccsal – engem szeretett volna utódjául az iskola élére. Az, hogy nem lettem igazgató, egy félreértésnek köszönhető, ugyanis a Budapesti Pártbizottság első titkárát Somogyi Sándornak hívták, és a jelentkezőről mindenki azt hitte, hogy az ő felesége, ezért a korhangulatnak megfelelően őt választották. Az igazat megvallva én nem akartam semmilyen igazgatóságot vállalni, mert tele voltam külföldi és magyarországi fellépéssel, rádió- és televízió-sorozattal. A szakfelügyelői megbízatásom is nagyobb lehetőségeket nyújtott számomra. Elmondtam Somogyinének, hogy nyugodjon meg, én soha nem fogok pályázni az állására. Mégis, amikor igazgató lett, a légkör annyira megromlott az iskolában, hogy számomra elviselhetetlenné vált. Felmondtam, és átmentem a III. kerületi zeneiskolába, ahol Till Ottó barátom volt az igazgató, és mindent kezdtem előlről. 20 évet hagytam a VI. kerületben, majd a következő 20 évben csodálatosan működő „népművészeti iskolát” szerveztem Óbudán, amely 1991-ben lett önálló, Óbudai Népzenei Iskola néven. A megterhelő, viszontagságos életkörülményekben elfáradtam, és elmentem nyugdíjba. Azóta is minden gondolatomban a VI. és III. kerületben eltöltött több mint 40 év és mindenekfelett a magyar népzene!

DÉNES LÁSZLÓ

**„A hegedűpedagógia holisztikus
megközelítése a vesszőparipám
mostanában”**

Dénes László nyugalmazott tanszékvezető főiskolai docens, művészetoktatási szakértő 1969-ben került az I. számú Körzeti Zeneiskolába gyakorlóiskolai vezető tanárként. Kitünő rálátást adott a hegedűoktatásra és tette őt a szakma metodikai irányítójává az a kivételes lehetőség, hogy sokáig párhuzamosan három szinten is tanított: a Tóth Aladár

*Zeneiskolában, a Bartók-konziban és a Zeneművészeti Egyetem Tanárképző Intézetében. Szerzőtársként jegyzi a **Hegedűiskola** hat kötetét, amely minden hegedűs növendék számára alapmű. 1999-től 2003-ig a Zenetanárok Társaságának elnöke, névadója a 2003-ban, Bangkokban létesített magyar tantervű iskolának, a Dénes International Music Academynek. Alapítója, szerzője és állandó zsűritagja az Országos Koncz János Hegedűversenynek. Munkásságát számos állami és pedagógiai díjjal ismerték el.*

Volt valami zenei előzmény a családjában?

Muzsikus nem volt, de az édesanyám zongorázgatott, mint a polgári lányok általában. Ifjúkorában nem is tanult szakmát, csak nagyapámtól

– aki neves fotográfus volt Kecskeméten – elleste a fotólaborálást, s amikor 1945 után meg kellett valahogy élni, így tudott elhelyezkedni. A kecskeméti zeneiskola igazgatójával – aki hegedűs kollégám –, egy alkalommal nagyon jól elbeszélgettünk. Nemcsak az derült ki, hogy a zeneiskola aulája és tantermei nagyapám, Fantó Bernát 1890 körül készült számos fotóját őrzik, hanem az is, hogy az összes Fantó gyerek – három lány és két fiú – tanult a kecskeméti zeneiskolában. Abban nem vagyok biztos, hogy a hegedű volt számomra a legjobb választás – a pedagógiai pálya viszont igen. Már végzett tanárként elkezdtem oboázni, de a csellót is nagyon szeretem, az a csodálatos bűgő hangja mély érzéseket hív elő bennem. A hegedű a világ legcsodálatosabb hangszere, mégis olykor gyötrelmem hallgatni, mit művelnek rajta. A kisgyerek hegedülését tudom transzformálni, tehát azt hallani, ami tőle elvárható. Azoktól azonban, akik már jártasabbak a hangszeren, nem bírom elviselni az igénytelen hangképzést, a zenei otrombaságot.

Ki volt a tanára a Fodor Zeneiskolában?

Schillerné Jámbor Böske, az Operaház hegedűse. Sokat kamaráztunk a lakásán, arra emlékszem, és a muzsikálást kakaó, kalács édesítette. Nagyon vonzó, kulturált személyiség volt. De ebből az időszakból nem csak az ő emlékét őrzöm. Élmény volt a Kovács János zenetudós vezette zenetörténeti önképzőkör, és Sprenger Lajos szolfézsórái – ott kezdtem zenekarvezetői szárnypróbálgatásaimat. Ennek az iskolának köszönhetem, hogy zenei pályára léptem.

A főiskolán Lányi Margit vezette a gyakorlati tanítást. Ő volt akkor a legtekintélyesebb hegedűpedagógus. A vizsgán odajött hozzám, és megkérdezte, akarok-e vele dolgozni. Repestem az örömtől, mert ezt hihetetlen megtiszteltetésnek tartottam, de miután abban az időben a kezdő tanároknak vidéken kellett elhelyezkedniük, ahhoz, hogy én Pesten maradhassak, felsőbb engedély kellett. Így kerültem – Margit

közbenjárásával – Pestlőrincen 1959-ben. A következő évben – már a IX. kerületi zeneiskolában –, amikor először jött szakfelügyeleti ellenőrzésre, leült, végighallgatta az órát, kiküldte a gyereket, majd azt írta az egymondatos szakfelügyelői jelentésében: „Mind zeneileg, mind technikailag kiváló munka.” Szóban pedig elmondta a kifogásait. Egy életre megtanította – emlékeztem is rá, amikor én lettem szakfelügyelő –, hogyan kell megemelni, segítséget adni a tanárnak, hogy munkája még eredményesebb legyen; másrészt, hogyan kell a külvilág számára az értéket, a pozitív oldalt dokumentálni. Leszúrt engem amiatt, hogy miért nem a tehetségesekkel foglalkozom többet, a kevésbé tehetségeseket meg miért „nyúzom”. Azt vettem ellene, hogy más annak, aki csupa ígéretes tehetséget tanít (Barta Mihálytól Szenthelyi Miklósig), kivételes gondossággal. A zenei általános iskolában azonban nem ilyen kivételes tehetségek vannak, és a kevésbé ügyes gyerek több segítségre szorul, mert nem tud önállóan dolgozni. A tehetséges viszont többek között attól tehetségesebb, hogy a zenei problémamegoldó képességei is fejlettebbek. A legnehezebb egy fiatal tanár számára a kezdők tanítása. A legnagyobb kihívás a semmiből építkezés, hasonlíthatatlanul magasabb rendű pedagógiai gondolkodásmódot igényel, mint amikor már megy a kocsi, csak irányban kell tartani. Nekem nagy szerencsém volt, hogy életem első növendékéből hegedűs lett. Az unokabátyja zenész volt – a szülők nem; de mégiscsak volt egy muzikuserecske a családban, és én nem rontottam el – olyannyira, hogy később szólamvezető lett a győri szimfonikus zenekarban.

A legnagyobb örömet az ilyesfajta siker okozta?

Nem is tudom, nehéz ezt megmondani, mert sok minden szerencse kérdése is. Amikor megnyílt a Zeneakadémián a kivételes tehetségek osztálya, két növendéket vettek fel. Hargitai Gézát – aki a Bartók Vonósnégyes másodhegedűse volt sokáig, most az Akadémián tanít kamarazénét – és a tanítványomat, Kiss Margitkát, aki jelenleg a Rádiózenekar tagja.

Akkoriban olyan nagy súllyal neheztedek rám a feladatok, hogy annak örültem, ha hamar tovább lehetett engedni valakit. Óriási felelősség volt annak a tudata, hogy átlagon felüli növendékek vannak a kezem alatt, ugyanakkor érezni, hogy az eszköztáram még egy kezdő tanaré.

Félt, hogy elrontja a tehetségeket?

Igen. A Knézits utcai zenei általánosban sok tehetséges növendékem volt. Ma is emlékszem szinte mindegyikre. Az 1960–61-es tanévben az egyik kisfiút kézen fogva hozta be az édesapja, azzal, hogy orvosi tanácsra szeretné hegedűre taníttatni, mert kicsit labilis az idegrendszere, s ez talán jót tenne a koncentráloképessége fejlődésének. Elképzzelheti, milyen felelősség ez egy kezdő tanárnak, és hogy milyen boldog voltam, amikor sikerrel felvételiztettem a konziba. Hegedűművész lett. Ma is, már nyugdíjasként rendszeresen koncertezik szonátapartnerével. Mindig nagy örömmel foglalkoztam a gyerekekkel, ha a szemükben láttam a csillogó érdeklődést. Ez hihetetlenül lelkesítő volt. Drukkoltam, hogy meg tudjam tanítani őket annyira, hogy muzsikus legyen belőlük. Sokszor azonban szembesülnöm kellett azzal, hogy a gyerek hiába nagyon okos, érdeklődő, és még szereti is a hangszer, zeneileg nem elég tehetséges a pályára. Ez mindig komoly lelki megpróbáltatás volt.

A Tóth Aladár Zeneiskolába 1969-ben kerültem gyakorlóiskolai vezető tanárként. Ezt a korszakot már nem a pályakezdő tanár szorongása jellemzi. Szerzőtársként, metodikai irányítóként már túl voltam a *Hegedűiskola* II. kötetének publikálásán. Ekkor inkább a példaadás szorongató kötelezettségét éreztem.

Ugyanakkor büszkén említhetem Oláh Vilmos nevét, akit itt, a Tóth Aladár Zeneiskolában kezdtem tanítani, és hegedűtanári, kamaraművészi diplomája megszerzéséig – 13 évig – volt a tanítványom. Ma az MR Szimfonikusok koncertmestere, a nemzetközi zenei életben is neves szólista.

Mostanában a hegedűpedagógia holisztikus megközelítése a vesszőparipám. Az, hogy sokkal inkább egységben kellene kezelni a gyerek fizikumát, szellemi és érzelmi világát. Nem egyszerűen a hangszer kezelésére kell tanítani. Zenei élményt kell adni. Kedélyét is olyan egészségesen kell tartani, hogy szeresse, élvezze, amit csinál, a szellemiségét kinyitni arra, hogy fogékony legyen a szépre. A zenei nevelés ezt a komplexitást jelenti.

Nem új dolgokról beszélek – Kodálynál tömörebben és lényegre törőbben nem is lehet elmondani, hogy melyek a jó zenész kellékei: „Kiművelt hallás, kiművelt szív, kiművelt értelem, kiművelt kéz.” A tiszta játék nemcsak fül kérdése, hanem függ attól, hogy a fizikai egyensúly létrejöttét elő tudom-e segíteni a gyermekben. Ha sikerül, nagy boldogság, de néha azt kell mondanunk magunknak, hogy nem feltétlenül éri meg a gyerekek hosszú távon. Sokszor hallok olyan gyermekeket játszani a szakközépiskolákban, akiknek nem volna szabad ezen a pályán maradniuk. Lehet, hogy meg tudnának belőle élni, de boldogok nem lesznek tőle.

Az a bizonyos holisztikus szemlélet a zeneiskolai keretek között megvalósítható?

Meggyőződésem, hogy igen. Itt nemcsak arról van szó, hogy belefér-e az időbe, hanem hogy egyáltalán törekszünk-e megismerni és a tanítás során mozgósítani a gyermek komplex személyiségét. Ha a tanterveinkben rögzített zenei ismeretek nem épülnek be szervesen a tanulandó zenei repertoárba, holt ismeretanyaggá devalválódnak. Mindig megdöbbenek, amikor a konziban derül ki, hogy a növendék nem tudja a hangnemet, vagy nem ismer fel egy domináns szeptim akkordot. Pedig az még mindig csak egy szűk erecskéje a tudásnak. A lelki felszabadítás hiányát tükrözi az is, hogy a diákok nem mernek énekelni. A tiszta intonáció sem pusztán a helyes mozgásszervezés, hanem elsősorban a belső hallás, a „belülről éneklés” eredménye. Ezért is szoktam forszírozni, hogy merjenek énekelni – és saját hangjukon kezd megszólalni a hegedű is. Kodály is ezt akarta: egy teljesebb emberi produkciót, amelyben az

adottságaink, a lelki, szellemi és fizikai valónk harmóniába kerül. Nem felejttem el, amit még kezdő tanárként tapasztaltam, amikor a vasutas szakszervezet zeneiskolájában tanítottam. Egy 55 éves mozdonyvezető azzal jött hozzám, hogy hegedülni szeretne a lapát kezeivel. Munkaideje végeztével jött hozzám az órákra, és láttam rajta, hogy az élete teljesebb és örömtelibb lett tőle. Ebben az örömforrásban kell részesülnie minden zenét tanulónak, függetlenül attól, hogy a zenei pályát választja-e, vagy sem. Az igényesen vezetett társzene-foglalkozások, a közösségformáló zenekari munka – különösen, ha nem csak a „betanításra” szorítkozik – fejleszti zenei gondolkodásmódját, halláskultúráját, elmélyíti, gazdagítja a zenei élményt.

A Tóth Aladár Zeneiskola olyan szakmai bázis, műhely volt, ahol megbecsülték az ilyenfajta igényességet?

Az a kivételes szerencsém volt, hogy életem egy elég hosszú szakaszában egyszerre három szinten taníthattam: a Bartók-konziban, a Tóth Aladár Zeneiskolában, és a Zeneművészeti Egyetem Tanárképző Intézetében. Sohasem éreztem minőségi különbséget a munkám lehetőségeit illetően.

Ez az iskola mindig nyitott volt a professzionizmusra és a népművelés szempontjaira egyaránt. Ha végignézzük azok névsorát, akiket a zenei pályára neveltünk, van mire büszkének lennünk. Akárcsak a kiváló tanárok névsorára tekintve. Kezdve a Fodor Zeneiskolától, egészen a mai napig – ez az iskola kulcsszerepet töltött és tölt be az alapfokú művészeti oktatásban, nevelésben. Az alapfok soha nem értelmezhető alacsonyabb szintnek – sőt. Az olyan emberi tényezőkben, amelyeket emlegettem, vállalva az „alapozás” felelősségét, évekre kihatóan meghatározza a középfokú, sőt a felsőfokú tanulmányok sikerét, netán gondjait. Hangoztatnom kell abbéli elégedetlenségemnek, hogy a zenei felsőoktatás pedagógiai tanszékei nem nyújtanak elég átfogó ismeretet a zenei

készségfejlesztés külföldön eredményesen alkalmazott irányzatairól, a Dalcroze-, a Willems-, az Orff-módszerről stb.

Miért?

Nem tudom. A mai világban van átjárás az egyetemek között, nem értem, miért nem tudjuk ezt kihasználni, hogy megpróbáljuk behozni az elmaradásainkat a tanárképzésben. Az egyetemi szintű oktatásnak ma már kötelessége a 20. században létrehozott különböző nevelési rendszereket integrálni, és amíg ez meg nem történik, addig a pedagógusképzés megreked.

A Béres Jánossal és Dénes Lászlóval készült beszélgetés megjelent a Tóth Aladár Alapítvány gondozásában 2016-ban kiadott Tani(TAZI)tani című interjúkötetben.

Az alapfokú képző- és iparművészeti nevelés lehetőségei

Az alapfokú művészeti iskolák, így a képző- és iparművészeti ág is több olyan fontos, rendeletben is meghatározott feladatot lát el, melyek sok szempontból nélkülözhetetlenek és hiánypótlók a közoktatás területén. Egyrészt biztosítják a tanulók érdeklődésének, képességeinek, adottságainak megfelelő képző- és iparművészeti nevelést – továbbiakban művészeti nevelést –, mely megalapozza a művészi kifejezőkészséget, elősegíti a továbbtanulásra való felkészülést, valamint nagy szerepet vállal a kultúrák iránti nyitottság kialakításában, a nemzeti értékek megőrzésében és a kortárs művészet értő befogadásában.

Természetesen a művészeti iskolák egyik legfontosabb feladata, hogy lehetőséget teremtsenek a tanulók tehetségének felismerésére és fejlesztésére, ami viszont hozzájárul ahhoz, hogy a számukra legmegfelelőbb irányban tanuljanak tovább. A képző- és iparművészet területe nagyon szerteágazó, gazdag tartalommal rendelkezik, és számtalan speciális és általános képesség meglétét kívánja meg. A művészeti nevelés egyszerre igyekszik eleget tenni a speciális szakmai kompetenciák fejlesztésének és az általános kognitív, kreatív képességek erősítésének, valamint a szociális kompetenciák formálásának, amire a csoportos tevékenységek adnak remek lehetőséget.

Az általános iskolákban és a gimnáziumokban a művészeti nevelés olyan kevés időt és szerepet kap, ami sok esetben még a tehetségek felismerésére sem elegendő, nemhogy a célirányos tehetségfejlesztésre, így ezeket a feladatokat is a művészeti iskolák tudják ellátni. A tanulók

többségét főként a nagyobb érdeklődés és kíváncsiság vonzza a művészeti iskolákba. Mindezekből következik, hogy a művészeti nevelésnek jelentősebb szerepe van, s nem egyszerűsíthető csak a kiemelkedő tehetségek gondozására, a továbbtanulásra való felkészítésre, hanem a nagyobb létszámban jelen lévő érdeklődők motivációjának fenntartása mellett adottságaik, képességeik fejlesztését is meg kell valósítani.

Olyan általános tehetséggondozást végzünk, amelyet éppen az a lehetőség teremt meg, hogy a tanulók átlagot meghaladó érdeklődéssel, kitartással vagy kötődéssel rendelkeznek, e személyiségtényezők a ma általános tehetségmodellek szerint is elengedhetetlenek. Feladatunkat, a tehetségek felismerésének és kibontakoztatásának hosszú folyamatát a különféle képességterületeket megmozgató, változatos tevékenységekkel és izgalmas kihívásokkal valósítjuk meg. Természetesen a diákok életkorától függően más és más feladatok, játékok, műfajok, tevékenységek alkalmasak a fejlesztésre.

A képző- és iparművészet folyamatosan reflektált-reflektál a világra, újraterelemi változó, sajátos szabályai szerint. A tanulókkal, a művek befogadásán túl, az alkotási folyamatok kísérletező megtapasztalása által érzékeltethetők azok a sajátos összetevők, hatások, melyekkel a műalkotások rendelkeznek. Azt a kettősséget kell bekapcsolnunk a nevelési folyamatba, amely egyszerre teremt lehetőséget a példa, minta követésére és az önérvényesítésre, önismeretre, önkifejezésre. Ugyanakkor minél pontosabban körvonalazódnak a tanulók speciális képességei, annál célirányosabb fejlesztési utakat, feladatokat tervezhetünk. A tanulók kompetenciáinak fejlesztése a vizuális problémák feldolgozása során gyakorlati, tapasztalati módon, különféle tevékenységek által az életkori sajátosságaiknak megfelelő témák, tartalmak, jelenségek keretében valósul meg. Érdemes a projektmódszert alkalmazni, mely lehetőséget teremt az egy témával, jelenséggel való hosszabb idejű, elmélyült munkára és az intenzív, differenciált tanulói együttműködésre is. A projekt során

változatos, izgalmas megközelítési módokat és technikákat kínálhatunk fel, és leleményes megoldásokra ösztönözhetjük a tanulókat.

Nem csak a diákoknak, a tanároknak is szükségük van a szellemi frissességre, az alkotói, játékos attitűdre, a folyamatos megújulásra, melynek a hatékony nevelési folyamat tervezése és megvalósítása során vehetik hasznát.

A tudatos, önreflektív, folyamatos megújulást segítő fejlesztésekre egyre nagyobb szükség mutatkozik. A tanulókat körülvevő világ minden területén – hétköznapi, technikai, tudományos, művészeti – nagyon gyors változások mennek végbe.

Napjainkra a képző- és iparművészet tartalma, a művek létrehozásának, befogadásának, értelmezésének módja is kitágult, összetettebbé vált. Számptalan inter- és multidiszciplináris jelenséggel egészült ki, gyakorta a különböző művészeti ágak, területek mellett még más műveltségterületek is bekapcsolódnak a „művek” létrehozásába. Mindezekon felül, a valós nevelési környezetet vizsgálva az is megállapítható, hogy rendkívül eltérők az iskolai keretek, valamint az egyes tanulói csoportok és a csoporton belüli személyi és tárgyi adottságok is. Kiküszöbölhetetlen tehát, hogy a pedagógusok a képző- és iparművészeti nevelés területén is adaptívan reagáljanak a változásokra, jelenségekre, miközben egyrészt stabil alapként megtartják a korábbi értékeket, tapasztalatokat, az eredményes művészetpedagógiai gyakorlatokat, másrészt szervesen beépítik az új elemeket, lehetőségeket és szemléletet.

Ahhoz, hogy a pedagógusok lehetőleg minden körülményt figyelembe vevő, hatékony nevelési stratégiát tudjanak megtervezni, szükséges egy újszerű, organikus struktúra kialakítása. A nevelési-oktatási folyamatot organikus, plasztikus jelenségként kell értelmezni. A merev módszertanú, zárt tartalmi, célrendszerű keretek, tantervek nem illeszkednek a folyamatosan alakuló és amúgy is rendkívül változatos valós élethez, oktatási környezethez, szituációkhoz és az egy tanulói csoportba tartozó,

rendkívül eltérő személyi adottságokkal, képességekkel rendelkező diákokhoz. Ahogy egy biológiai organizmus is nyílt rendszert alkot, úgy az organikus szemléletű programnak is alakulónak, fejleszthetőnek kell lennie. Bármennyire kényelmesek és sok esetben jól alkalmazhatók is a konkrét, direkt („egyméretű”) tanmenetek, feladatok, sokkal hatékonyabbak, élményszerűbbek és motiválóbbak lehetnek azok a tanmenetek, projektek, feladatok és módszerek, amelyeket mindig az adott tanulási-tanítási igények, körülmények, jelenségek alakítanak, és amelyekben a személyes kreativitásnak, találékonyságnak is nagy szerep juthat.

Mivel a vizuális művészeti nevelés igen összetett és szerteágazó mind tartalmát, ismereteit, feladatait tekintve, mind a fejlesztendő képességek, készségek és attitűdök szempontjából, ezért már a tanulási-tanítási folyamatok, egységek, projektek tervezésekor fontos a rugalmas, fejleszthető és vizuálisan is jól átlátható organikus rendszer, tantervi keret, amely az évfolyamra bontott fejlesztendő vizuális területek, képességek, ismeretek meghatározásával segít a döntésekben, és mégis támogatja a megfelelő egyedi lehetőségek, megoldások kialakítását is.

Érdemes beemelni a tervezési folyamatba a vizuális művészeti nevelés azon sajátosságát, hogy egy adott ismeretet vagy képességet különböző témák, jelenségek feldolgozásán keresztül is megvalósíthat.

A tanulási-tanítási egységek, projektek, feladatok tervezésekor különböző kiindulási pontjaink lehetnek.

Sokszor egy izgalmas téma, jelenség a kiindulási helyzetünk, melyből kiindulva kell az adott korosztályok számára megtervezni a fejlesztési feladatokat, projekteket, és ezekhez kapcsolni a fejlesztendő képességeket, készségeket, ismereteket és módszereket.

Máskor az adott csoport tagjainak valamely képességeit szeretnénk intenzíven fejleszteni, s ezekhez kell fejlesztő tevékenységeket, feladatokat keresnünk, amelyeket izgalmas szituációkba, témákba, jelenségekbe ágyazva kell az adott évfolyamhoz tartozó ismeretekkel is összekapcsolnunk.

Hasonló módon egy-egy ismeretből is kiindulhatunk, s ezekhez keressük meg az adott tanulói csoport számára legizgalmasabb jelenségeket, fejlesztendő képességeket.

Bármelyik tervezési út megfelelő lehet, ha tudatosan minden elemet figyelembe veszünk és összeegyeztetünk.

„Az oktatás egyénre koncentrál, a dráma az egyediségére,
minden emberi lény különleges egyéniségére.”
(Peter Slade)

BRACHNA IRÉN

Szín- és bábjáték, drámapedagógia az alapfokú művészetoktatásban

A drámajátszásban rejlő nevelési lehetőségeket már a 16–17. század nagy pedagógiai gondolkodói felismerték. Comenius úgy vélte: „Minden, ami a nyilvánosság előtt játszódik, olyan, mint a színház. Éppen ezért, akiket rövid időn belül a közéletbe küldenek, úgy neveljük, hogy ott megfelelően állják meg a helyüket...” (Kovács Endre [szerk.]: *Comenius Magyarországon: Comenius Sárospatakon írt műveiből*. 2. kiadás. Tankönyvkiadó, Budapest, 1970.)

A drámapedagógia mint nevelési módszer viszonylag rövid időszakra tekint vissza Magyarországon. A gyermekszínházból nőtt ki az 1970-es években, és vált az oktatást-nevelést segítő módszerré ekkor még elsősorban az irodalom-, idegennyelv- és történelemórákon. A módszer hazai adaptálása ebben a szakaszban Mezei Éva, Debreczeni Tibor, Gabnai Katalin munkásságának köszönhető. Terjedéséhez 1991-ben David Davis angol drámapedagógus kurzusa adott újabb lendületet: Szauder Erik fordítói és Kaposi László szerkesztői munkájának köszönhetően sorra jelentek meg a külföldi – elsősorban angol – módszertani művek.

A művészeti iskolák dráma és színháték tagozatai is kidolgozott tanterv szerint dolgozhatnak, az 1998-as követelményrendszert 2011-ben új váltotta fel, amely kevesebb tantárggyal, de alaposabb kidolgozottsággal jelent meg.

A tánc és dráma tantárgy (2012-től dráma és tánc néven) a NAT részeként már hivatalosan is helyet kapott a magyar oktatási rendszerben, azonban – tapasztalatom szerint – az iskolák nem használják ki a lehetőséget ezeken az órákon, nincs elég tanár sem ehhez a területhez.

A művészeti nevelésnek nagyobb szerepet kellene kapnia mind az általános, mind a középiskolákban.

Ebben a helyzetben még nagyobb jelentőségük van a művészeti iskoláknak. Némileg pótolják, de nem helyettesíthetik a „délelőtti” művészeti nevelést, hiszen – sajnos – nem minden gyermek járhat művészeti iskolába.

Mire is jó a drámajáték?

- Megkönnyíti a gyermekek közösségbe illeszkedését, hiszen megtanít másokra figyelni, aktív közreműködést, cselekvést kíván minden résztvevőtől.
- Segíti a gyermekeket önmaguk megismerésében, a közösségi beilleszkedésben, de a mások tiszteletére, megbecsülésére, elismerésére is nevel.
- Elősegíti öntevékenységük, alkotókészségük, problémamegoldó képességük, fantáziájuk, kreativitásuk fejlődését.
- A gyermeknek lehetősége nyílik arra, hogy más ember helyzetébe képzelve magát, átélje, átérezze, megértse mások helyzetét.
- Fejleszti a gyermekek kommunikációs képességét. Megtanulják, hogy gondolataikat nemcsak szóbeli közléssel, de beszéd nélkül is kifejezhetik.
- Játékos módon fejleszti a koncentrációt, memóriát, térlátást, ami elősegíti, hogy más tanulási területeken is sikeresebbek legyenek.
- Összpontosított figyelemre szoktat.

Egy iskola pedagógiai programja pedig így fogalmaz:

„Mindent meg kell tennünk, hogy egészséges, önmagukban bízó, képességeiknek és adottságaiknak megfelelően teljesítő tanulókat neveljünk. Akik önismeretük révén el tudják dönteni, hol kezdődnek és meddig

terjednek adottságaik és képességeik. Hol húzódnak lehetőségeik és korlátaik határai. Mikor érdemes kockázatot vállalni, mikor szükséges ezek előtt kitérni. Hogyan lehet a sikerből hajtóerőt nyerni, és a kudarcok után felállni, és újra- és újakezdeni.”

Hozzáteszem, a drámajáték tapasztalatai révén a gyerekek könnyebben tudnak mérlegelni, gondolkodni, megkülönböztetni az értéket a talmi-tól, és felnőttként nem hagyják magukat „birkamód” vezetni, és talán nem hisznek értéknek mindent, amit a televízió, az internet közvetít.

Komplex személyiségfejlesztés

Ha prioritást állítanánk fel a művészetoktatás nevelési céljai között, az első helyen bizonyára a személyiségfejlesztés szerepelne. Könyvtárgyi irodalom, számtalan kutatás igazolja a művészetoktatás személyiségfejlesztő és más tudományterületekre gyakorolt hatását.

A jó kommunikációs készség, a biztos fellépés, az önismeret, az önbizalom, a kreativitás, a problémák kezelése hasznos lehet a későbbi pályaválasztásban, a munkapiacon való sikeres elhelyezkedésben. Ez nemcsak a felsőoktatásban továbbtanulók számára hasznos, bár pályám során nagyon sok „drámásomból” lett ügyvéd, tanár, kommunikációs szakember, de legalább ennyien lettek sikeres „szakik” is. Egy kőművesnek, bolti eladónak is szükséges a jó fellépés, a kellő önbizalom, a megfelelő kommunikációs készség. Volt növendékeim gyakran meglátogatnak, és örömmel számolnak be arról, mennyire tudják már felnőttként hasznosítani a „drámán” tanultakat. Fontos, hogy olyan ismereteket, készségeket, kompetenciákat alakítsunk ki, amelyek az élet bármely területén jól hasznosíthatók.

A drámajáték kiváltképp alkalmas erre, hiszen hogyan is fejlődhetne jobban az empátia, a szociális érzékenység, a tolerancia, mint úgy, ha más „bőrébe bújva”, szerepében élhetik át a problémákat.

A Káva Kulturális Műhely nemzetközi felmérésében vizsgálta a drámapedagógia hatását a 2009/2010-es tanévben, 12 ország 4475 diákja és

300 szakembere részvételével. Nemcsak a diákoktól gyűjtöttek adatokat, de tanáraiktól, a tanítási színház- és drámaprogramok vezetőitől, független megfigyelőktől, külső értékelőktől és a legjelentősebb színház- és drámapedagógiai szakemberektől egyaránt.

A kutatás eredményeinek összefoglalójából érdemes kiemelni, hogy a tanítási színház- és drámaprogramok résztvevői – összehasonlítva azontársaikkal, akik ilyen programokon nem vettek részt – tanáraik értékelése szerint sok szempontból jobb teljesítményt nyújtanak:

1. jobban szeretnek iskolába járni;
2. nagyobb örömet lelik az iskolai feladatokban;
3. jobban oldják meg a problémákat;
4. magabiztosabban kommunikálnak;
5. hatékonyabban küzdenek meg a stresszel;
6. szignifikánsan toleránsabbak a kisebbségekkel és az idegenekkel;
7. aktívabb állampolgárok;
8. nagyobb érdeklődést mutatnak a választások iránt minden szinten;
9. jobban hajlanak arra, hogy részt vegyenek a közösségeket érintő ügyekben;
10. empatikusabbak: figyelembe veszik a többi embert is;
11. kezdeményezőbbek és vállalkozóbb kedvűek;
12. inkább gondolnak a jövőjükre, és több tervük is van a jövőjükkel kapcsolatban;
13. sokkal szívesebben vesznek részt bármilyen művészeti vagy kulturális tevékenységben;
14. kevesebb időt töltenek tévé nézéssel és számítógépes játékokkal;
15. több időt töltenek alkotó tevékenységekkel, akár egyedül, akár csoportosan;
16. jobb a humorérzékük;
17. jobban érzik magukat otthon.

Hátránykompenzáció

A dráma- és színjáték különösen alkalmas a hátrányos helyzetű, a beilleszkedési, tanulási és viselkedési zavarokkal küzdő gyermekek szocializálására, közösségi együttműködésük fejlesztésére, arra, hogy a gyermekek a művészet területén sikerélményhez jussanak.

Az iskola környezete meghatározza az iskolahasználók körét, ami meghatározza elvárásait, igényeit. Az általános társadalmi változások az alapfokú művészeti iskolákban is éreztetik hatásukat, egyre nő a hátrányos helyzetű tanulók száma. A hátrányt nemcsak az anyagi lehetőségek hiánya jelenti (bár nyilván ez is nagyon erősen befolyásolja a gyermek lehetőségeit), hanem a családi támogatottság, a környezet, az adott település lehetőségei is.

A drámajáték-színjáték tanszakon is egyre nagyobb számban kapcsolódnak be az oktatásba sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek, sokszor a pedagógus vagy a szakszolgálat tanácsára.

A gyengébb tanulmányi eredménnyel rendelkező tanulóknak a művészeti iskolában elért siker önbizalmat adhat. Gyakorlatomban nagyon sok olyan gyerekkel találkoztam, aki az iskolájában bukdácsol, vagy rossz magatartásúnak, kezelhetetlennek könyvelték el, a drámaórán viszont kiválóan teljesített, ami pozitívan hatott az általános iskolában nyújtott teljesítményére, javult az iskolai beállítódása, esetenként az érdemjegye is.

A közösség ereje nagy hatással van a „problémás” gyerekekre is, emiatt fontos a magatartási, beilleszkedési problémákkal küzdő gyerekek bevonása is. A drámajátékok pontosan meghatározott szabályok szerint zajlanak, ez fegyelemre, összpontosított figyelemre nevel.

A dráma- és színjáték személyiségfejlődésre gyakorolt pozitív hatásait sajnos maga a rendszer sem mindig ismeri el. Nemrég egy 7. osztályos „SNI-s” fiúnak azért kellett kiiratkoznia a csoportból, mert az általános iskolája nem engedte el fél hat előtt a tanulószobáról. Pedig nagyon szeretett drámaórára járni, ügyesen improvizált, egyértelműen javult a fellépése, a közösség nagyon szerette, elfogadta a kissé nehézkes mozgását,

sajátos humorát. Mindig fáradtan érkezett, de a foglalkozások végére aktívabb és jókedvű lett. Tanulási nehézséggel küzdött, gyenge eredményeket ért el, ezért különösen nagy örömet és sikerélményt nyújtott neki ez a tevékenység. A kérdésre, hogy miért nem engedik el hamarabb, a következő választ adta (miközben megkopogtatta a fejét): „Tetszik tudni, nekem nagyon nehéz fejem van! Addig nem jöhetek, amíg nincs kész minden leckém.” És így készen vagy? – kérdeztem vissza. „Á, dehogya! Még otthon is tanulok az anyukámmal” – felelte.

Nagyon sajnáltam, megpróbáltam meggyőzni a tanárát, hogy nemcsak a matematikadolgozatra kapott jegy határozza meg egy tanuló értékét, de az iskolavezetés álláspontja szerint nem ebből a „bohóckodásból” fog megélni.

Bár az alapfokú művészetoktatásban is kötelező a gyermekek előrehaladásának értékelése és minősítése, a színjáték-bábjáték tanszakon ezt nagyon nehéz megállapítani, hiszen a gyermek komplex lelki fejlődése, képesség- és attitűdváltozása nehezebben mérhető, mint a tárgyi ismeretek elsajátítása.

A művészeti iskolák nagy részére jellemző, hogy kihelyezett tagozataikon, a leghátrányosabb kistélepülésen is minőségi művészetoktatást tudnak biztosítani, a gyerekek városi társaikhoz hasonlóan ismerkedhetnek meg akár több művészeti ággal is. Sokszor éppen ez a tevékenység ad számukra kitörési pontot, a települések számára pedig gyakran ezek a tagozatok a kultúrához való hozzáférés egyetlen közvetítői. A kistélepülések rendezvényei, ünnepségei elképzelhetetlenek a tanulók fellépései nélkül. A siker élménye nagyon sokat jelent ezeknek a gyerekeknek, büszkék rá, hogy a közösség megismeri és elismeri munkájukat.

A közösség fejlesztő ereje

A drámajáték, színjáték csoportos munkában valósul meg, együttműködést, kooperációt igényel, gyakran azonos érdeklődésen alapul. Feladatunk, hogy kialakítsuk azt a közös értékrendet, amely az egész csoport,

iskola arculatát meghatározza. A közösség nemcsak a tanórákon, de még inkább a művészeti csoportokban kovácsolódik. A zenekar, énekkar, táncgyűttes, színjátszó csoport sikere azon múlik, létrejön-e elszánt közösségi erő a célok megvalósítására.

Ebben a közösségben mindenki egyenrangú és nélkülözhetetlen, senki nélkül nem születhet meg a produkció. Ez óriási összetartó erő. Az alkotás együttes örömének megtapasztalása szoros kötelék a közösségben.

A művészetoktatás fontos célja olyan attitűd és szokás kialakítása, amely biztosíték lehet arra, hogy a növendékek ez irányú nyitottsága és igénye a tanulmányok befejezésével is megmarad, és felnőttkorukban is keresni fogják a kapcsolatot az érdeklődésüknek megfelelő kulturális színterekkel, közösségekkel.

Tehetséggondozás

Az általános személyiségfejlesztésen túl az alapfokú művészetoktatás fontos feladata a tehetséggondozás, tehetségfejlesztés. Ebben az általános és középiskolai nevelés-oktatás segítségével lehet. A művészeti területen tehetséget mutató gyereket tanítója, tanára továbbküldheti a művészeti iskola megfelelő tanzakára. Másfelől a művészeti iskola tanárának is feladata a tehetséges tanuló felismerése, támogatása és gondozása, felkészítése versenyre, illetve szakirányú továbbtanulásra, pályaaorientációjának segítése. A művészeti iskolák nagy része tehetségpontként is működik, sikeresen kapcsolódott a tehetségpontok hálózatához, amely komoly módszertani és anyagi segítséget nyújt a tehetséggondozásban.

Renzulli modellje szerint a tehetség négy összetevője:

- átlag feletti általános képességek,
- átlagot meghaladó speciális képességek,
- kreativitás,
- feladat iránti elkötelezettség.

A színjáték és bábjáték művészeti ág alkalmas az átlag feletti intelligencia, a művészeti ágban megnyilvánuló különös adottságok, a kreativitás felismerésére és fejlesztésére, valamint a folyamatos motiváció, az érdeklődés és az alkotó kedv fenntartására a közös alkotás segítségével.

A tehetség sokféle. Mi tehát az a közös módszer, amely bármely terület tehetségei körében alkalmazható? A tehetség megnyilvánulásainak fejlesztése fokozottan szükséges. A tehetségeket talán leginkább a kreativitás jellemzi, de gyakran küzdenek önértékelési zavarokkal, ennek kezelésére, leküzdésére pedig különösen alkalmas a drámaoktatás.

A drámajátékok olyan kompetenciákat, képességeket mozgatnak meg, amelyek a kreativitást segítik. A kreatív ember folyamatosan keresi a válaszokat, lehetőségeket, szokatlan reagálás, gondolkodásbeli különbözőség, nagyfokú önállóság, a feladat iránti elkötelezettség, kitartás jellemzi.

A drámapedagógia megköveteli, hogy bizalmi légkör alakuljon ki tanár és diák között. A tanár az eltávolítás technikájával a tanuló szabad gondolkodását erősíti, hogy önálló döntéseket tudjon hozni, és tehetsége kibontakoztatásában motivált legyen.

Az alapfokú művészeti nevelés rávilágít arra, hogy az alkotás a legértékesebb emberi alapképesség. A drámapedagógia segít felismerni más művészeti szakágak (ének, tánc, képzőművészet) tehetségeit is, hiszen a foglalkozásokon gyakorta használjuk ezeknek a művészeti ágaknak az eszköztárát. Javasoltam már tanítványomnak, hogy feltétlenül tanuljon zenét, mert a drámaórán is szembetűnő volt kiváló hallása és ritmusérzéke. Szerencsére ebben a szülők is támogattak, így remek muzsikus lett belőle.

A drámajáték, bábjáték és színjáték területén a tehetséges gyermekeket segíteni kell adottságaik kibontakoztatásában és kamatoztatásában. Fel kell készíteni őket arra, hogy a megfelelő művészeti ágra specializálódott középiskolában, illetve felsőfokú intézményben tanuljanak tovább. Erősödik az a tendencia, hogy a középiskolák felvételi eljárásukban kérik és

figyelembe is veszik az alapfokú művészeti iskolák igazolását. Bár sokkal többen tennének így!

A drámajáték szerepe a közismereti iskolákban

A drámajáték nemcsak tantárgyként tanítható és művelhető, hanem olyan pedagógiai módszer és szemléletmód, amely bármely tantárgy tanításában, illetve a gyermekek személyiségfejlesztésében, a problémák feldolgozásban, kezelésében is használható.

A drámapedagógia már az óvodáskorban alkalmazható: fejleszti az érzékelést, az ügyességet, a megfigyelőkészséget. Iskoláskorban adott szituációkban – például osztályfőnöki órákon – akár magatartási problémák, konfliktusok kezelésére is alkalmas. Az empátia fejlesztésének, a másság elfogadásának hasznos módszereként napjainkban kiemelt figyelmet kellene kapnia.

A drámapedagógiai módszer egy-egy tantárgy elsajátítását is segíti, leginkább természetesen az irodalom, az idegen nyelv és a történelem tanításában használják, de vannak játékok – akár egy egyszerű memóriakör –, amelyek földrajz- vagy akár matematikaórán is alkalmazhatók. A képességfejlesztő szabályjátékok fejlesztik a memóriát, a koncentráló- és megfigyelőképességet, a kommunikációt, az együttműködést; a mozgásos gyakorlatok a térlátást, a mozgáskoordinációt; a beszédgyakorlatok a helyes beszédtonust, a ritmust stb. Mindezek általában is segítik a tanulást. Ki kell emelni, hogy a drámajáték nem öncélú „játszadozás”. Mindig konkrét fejlesztési célja van. A tanítási drámával gyakorlatilag bármilyen tantárgy oktatása segíthető – a tudásanyag élményközpontú oktatásához, a tudás elmélyítéséhez, a változatos, színes órák megvalósításához nagyon sok segítséget adhat.

A művészeti iskola csak akkor lehet sikeres, ha nemcsak közvetlen partnerei (szülők, diákok) véleményére, elvárásaira reagál, hanem támaszkodik a növendékek „délelőtti” iskoláira, kielégíti azok elvárásait,

igényeit. Mivel ez az intézménytípus jellegéből adódóan is erősen kötődik a közművelődéshez, és gyakran a település kulturális életének központja, elemi érdeke, hogy széles körű közönségigénynek feleljen meg – elsősorban művészeti csoportjain keresztül. A művészeti iskola drámajáték-színjáték tagozatának nem kifejezett célja a színpadi megjelenés, de mivel ez a gyerekeket sok-sok sikerélményhez juttatja, és szülők elvárásaival is találkozik, érdemes lehetőséget adni rá.

Összegzés

A művészeti iskola csodálatos lehetőség arra, hogy kibontakoztassa a tanulók speciális képességeit. Aki megérezte az alkotás örömét, ízét, nem tud szabadulni tőle. Művészetet ismerő, szerető, értő, művelő gyerekek nevelése, a legtehetségesebbek szakirányú pályára való felkészítése mellett hangsúlyozott célja az általánosan képző közoktatási intézmények munkájának segítése is. Talán nem kell bizonygatni, hogy ennek az intézménytípusnak fontos helye van a közoktatásunk rendszerében, de azért végezetül egy érvet mégis hozzáfűznék a fentiekhez. Ennek a területnek, oktatási formának nemcsak a lélek gazdagítása terén van jelentősége, hanem akár abból a szempontból is, hogy preventív ereje hatékonyan mutatkozik meg az ifjúság megoltalmazásában. Az a gyerek, aki néptáncgyűttesben táncol, zenekarban zenél, vagy rajzol, fest, sző, színjátékos csoportban szerepel, nem ér rá az utcán csellengeni, unatkozó bandákhoz csapódni, környezete negatív hatásainak engedni.

DEMARCSEK ZSUZSA

Alapfokú művészetoktatás – Táncművészeti ág

„Táncagyományaink ágas-bogas családfája, mely a néptáncokban megőrzött történelmi táncainktól a baletten át a kortárs táncművészetig terjed, felmérhetetlen nemzeti érték. A tánc olyan kommunikációs eszköz, amely a beszélt nyelven el nem mondható érzelmek, gondolatok közvetítésére is képes. Hagyományaival a Kárpát-medence s egyben Európa kultúrtörténetét is kirajzolják, hiszen az elmúlt évszázadok minden kulturális áramlata elért bennünket, s népünk a keleti örökség megőrzése mellett minden ideérkező nyugati hatást is feldolgozott és megőrzött. A Kárpát-medence táncagyományai tehát a nemzet megtartó erejének s egyben a közös európai múltnak lenyűgöző emlékművét alkotják.”

(Sebő Ferenc)

Mi a tánc?

Mi a tánc: élet, mozgás, örömforrás, művészet, sport, életmód, egészség, nonverbális kommunikáció, az önkifejezés eszköze, archetípus, rekreációs tényező, közösségi színtér, érzelem, energia, ősi kifejezési forma, játék, a mozgásműveltség része, képesség, terápia...

A tánc része a mozgásműveltségünknek, része a társadalmi érintkezésnek, az emberi kapcsolatoknak. Elősegíti a kapcsolatteremtést, az emberek közötti nonverbális kommunikáció eszközének is tekinthető, oldja

a gátlásokat, és jelentős szerepet tölt be a rekreációs folyamatokban. Célja az egészséges ember életkedvének, munkaképességének növelése, nem engedi kialakulni a betegségeket, terápiaként is szolgál a betegségek gyógyításában.

Lukianosz írja a tánchról: „A világmindenség keletkezésekor született meg a tánc is, mint amaz ősi Szerelem kísérő tüneménye...”

Osho szerint: „...fejezd ki tánccal mindazt az energiát, ami felszabadult benned. Az egész tested tele lesz energiával, hagyd, hogy ez az energia a táncon keresztül fejeződjön ki. Igen fontos a tánc...”

Jung azt mondja: „A táncban benne van kicsinyben a világ: jóság, erő, lassúság mind együtt... Ezek együtt pedig a táncot teremtik meg.”

Így vall erről Lábán Rudolf: „Testünk tükör, melyben tudatosítjuk a világegyetem körmozgását. A test mozdulat-vonaláiban végtelenség és örökkévalóság rejlik. [...] Ha leplük egy pillanatra fellebben, feltárul az ihletettség, az emelkedett tudatosság – a sűrített ekstázis és a látnoki képesség hordozójaként mozdulat-ívek tűnnek elő. Ezért soha ne feledjük, testünk minden gesztusa mélyen gyökerező misztérium.”

A tánc összetett esztétikai és művészeti cselekvés, amely egyszerre, egyidejűleg többféle képesség fejlesztését is szolgálja, fejleszti az izomzatot, az állóképességet, a testérzést, testtudatot, ezzel elősegíti az egészséges életvitelt. Fejleszti a vizuális képességeket, a tapintó érzékelést, a hallást. A tánc térben és időben egyszerre követeli meg az alkalmazkodóképességet, ritmus-, dallam- és egyensúlyérzéklet fejlesztését. Spontán módon fejleszti a zenei képességeket is. Társadalmi hasznosságát illetően hidat épít a nemzedékek közé, fejleszti az empátiát, a közösséghez való tartozást, a közösségért vállalt felelősség érzését, és rendszeres életritmust idéz elő. Lehetőséget kínál az önkifejezésre, elősegíti az egészséges énkép kialakulását, növeli az önbizalmat. A tánc az érzelmi intelligenciát is fejleszti. A tánchoz kapcsolódó érzelmek: öröm, élvezet, kivételesség, szabadságérzet, felszabadultság, energia, lendület, jóleső fáradtság, jólét.

„A tánc az emberi kultúrák hajnalától végigkísérte az ember életét. Az ember táncolt örömeiben, bánatában; tánc kísérte az átmeneti rítusokat: a születést, a felnőtté válást és a halált. A tánc mindamellettt ősidőktől fogva a szakralitás eszköze volt, segített a táncoló számára átlépni saját (test) határait. A határokat átlépve a tánc segített összekapcsolódni a Mindenséggel. Őseink a táncban megértették erőiket és helyüket a világegyetemben, így annak révén ráhangolódtak a természet varázslatos körforgására és ritmusára is. Mágikus táncsal adóztak a természet misztériuma előtt, táncsal kértek áldást munkájukhoz, esőt és a termést beérlelő, bőséges napot”, írja Maczkay Zsaklin.

A tánc tanult és tudatosan végzett mozgás, amely a *motoros képességekben* gyökerezik. A tánc a motoros képességekkel kölcsönhatásban fejlődik ugyanúgy, mint a sport.

A tánc a pillanat művészete, időbeli és térbeli kiterjedése van, megvalósításához kifejtett erőre van szükség. Dienes Valéria, az orkesztika hazai megteremtője a fenti hármas egységet kiegészítette a szimbolikával, amely „az eszmélő ember mozdulatainak jelentéstana”. Az orkesztika a mozdulat művészete: „az emberi test természetes felépítésén és mozgásán alapuló, a szellem szabad működése által vezérelt mozdulat- és viselkedérendszer.”

Plasztika

A tánc valamilyen térben valósul meg, a test elmozdulása valamilyen irányban történik. Térben létezése függ az anatómiai lehetőségektől és a környezetileg behatárolt mozdulatlehetőségektől. A táncosnak van mozgástere, van helyváltoztatási lehetősége, és vannak helyváltoztatási elemei: lépő, futó, ugró, forgó elemek és ezek kombinációi.

Ritmika

A ritmus jelentősége abban áll, hogy felismerése indította táncra a testet. A tánc értelmezéséhez vizsgálni kell a másik alapvető tényezőt, a tánc és

a zene összefüggéseit. A zene ritmusa és a mozdulat ritmusa lehet azonos vagy eltérő. Ritmus tekintetében a tánc és a zene alapfogalmai azonosak.

Dinamika

A dinamika az erőadagolás tana, összetevője az erő, a lendület és az egyensúly. A tempó megváltoztatásához a táncban szükség van izomerőre, amely különböző irányú lehet, attól függően, hogy gyorsulás vagy lassulás a cél. A lendülettel kapcsolatos fogalmak: lendületvétel, lendületátadás. A lendületvétel a mozgás elkezdését jelenti. A dinamika megnyilvánulhat egy testen belül, vagy a partnerrel történő kölcsönhatás révén. A lendület átadásához erőre van szükség. A tartás és ellentartás dinamikájának a páros táncokban jelentős technikai és esztétikai jelentősége is van. Az egyensúly nem egy rögzített testhelyzet, hanem folyamatos kompenzációs tevékenység.

Szimbolika

A mozdulatnak jelentéstartalma is van: a gondolatok és érzések test általi kivetülése, kommunikációja. A szimbólum egyfajta közlési forma, hosszabb gondolat rövid és tömör megfogalmazása. A tánc szimbolikája a rítusokban gyökerezik, a tánc térformája, a mozdulat, a gesztus, a zene, a hangszerek, a szövegek, a ritmusok, a táncszók a rítushoz tartozóan születésük pillanatától jelentést hordoznak – mindnek belső jelentése van. A cselekvés- vagy mozdulatsor eltáncolásakor analogikus vagy szimbolikus kommunikáció jön létre. Dr. Ratkó Lujza a néptánc tartalmi elemzésekor írja a következőket: „A tartalom és a forma szoros egysége, azaz a belső jelentésvilág és külső kifejeződése között tradicionálisan meglévő szigorú oksági-logikai megfelelés kizárta, hogy esetlegesen vagy véletlenszerűen forduljon elő egy-egy táncelem. Másképpen megfogalmazva: minden jelként vagy szimbólumként funkcionáló vizuális vagy egyéb elem éppen formájánál, megjelenésénél fogva volt alkalmas az

adott idea vagy gondolatkör kifejezésére, hiszen a forma már önmagában is felidézte a benne rejlő tartalmat.” Mindezek bár a néptánc kapcsán megszületett gondolatok, de jellemzően igazak más táncműfajokra is.

Műfaj és stílus

A tánc az archaikus formától indult világhódító útjára, és a különböző hatásoknak, igényeknek és társadalmi elvárásoknak megfelelően alakult, változott. A különböző táncokat alapvetően négy nagy műfajba sorolhatjuk: klasszikus balett, moderntánc, néptánc, társastánc. Ezen belül pedig nagyon sokféle tánc típus létezik, amelyek különbözőségét alapvetően a táncelemek és a rájuk jellemző stílusjegyek határozzák meg. A jó táncos nem elégszik meg csupán a táncelemek elsajátításával, hanem ismernie kell a tánc funkcióját, jelentését, szimbolikáját, törvényszerűségeit, a táncelemek térbeli, ritmikai, dinamikai jellegzetességeit, mindazokat a tartalmakat és gondolatokat, amelyeket a tánc önmagában közvetít.

Flow

„A kimagaslóan tehetséges ember sohasem kötelességszerűen teljesít, tevékenységét nem a siker és az elismerés motiválja: az ilyen embert egyszer megfogja valami, és többé nem tud szabadulni tőle” – idézi Gyarmathy Évát Czirjárné. Ez a „valami” vezethet el a flow-élményéhez, amely fogalom Csíkszentmihályi Mihály nevéhez kötődik. A flow olyan állapot, amikor az ember teljes mértékben elmerül abban a tevékenységben, amit éppen csinál, megszűnik a külvilág, a tevékenységhez boldogságérzet és felfokozott energiaszint társul. A flow-élmény nem a tevékenység tartalmától, hanem minőségétől függ. „A flow többnyire akkor lép fel, amikor valaki minden képességét latba veti egy még éppen teljesíthető feladatra”, írja Csíkszentmihályi. Fontos tehát, hogy a táncos-tehetségfejlesztő pedagógus olyan feladatok megvalósítását tűzze ki célul, amelyek színvonaluk növelésével új képességek megszerzését teszik lehetővé.

A közben megélt flow-élmény vonzza magához a tanulás, a továbblépés, a nehezebb feladatok és fejlettebb képességek igényét. A flow jelentősen hozzájárul a pozitív életminőség-változáshoz azzal, ha megpróbáljuk napi tevékenységeinket úgy alakítani, hogy minél több jó élményhez jussunk. A társas kapcsolatok is nagymértékben javítják az életminőséget. A táncos közösségekben végzett aktív társas tevékenységek során több alkalom és lehetőség nyílik a flow-élmény megélésére. Ezért fontos, hogy a gyerekek kivétel nélkül tartozzanak valamilyen alkotóközösséghez. A táncos tevékenységet a fizikai nehézségek, a fáradtság és akár a fájdalom ellenére áthatja az öröm, az érzelem. A táncban a táncos által közvetített és megélt érzelmek, a nézőben kiváltott érzelmek, hatásmechanizmusok egysége valósul meg.

Improvizáció

Az improvizáció a tánc egyik megnyilvánulási formája, amelyben az alkotás és az előadás egyidejűsége érvényesül, és amely bonyolult agyi és idegrendszeri tevékenység során jön létre. Jellemzői: érzékelés, kreatív gondolkodás, spontaneitás, kifejezőkészség, tudatosság, koncentráció, kompozíciós készség, készenlét, energiaáramlás, amelynek térbeli, időbeli kiterjedése és dinamikai jellemzői vannak. Az improvizációs tánc gondolati és azonnali gyakorlati síkon valósul meg, amelynek feltétele az ismeret, a tudás. A tudás nyilvánvalóvá válik az improvizációban. Az tud igazán táncolni, aki tud improvizálni. A kiemelkedő táncos képes az improvizáció magas szintű megvalósítására. Az improvizáció azonban több alkalmazott tudásnál: az önkifejezés egyik módja. Egyszeri, megismételhetetlen, egyedi, csak akkor és csak rá, az egyénre jellemző valóság. A tánc formanyelvének és szerkezetének legmagasabb szintű megnyilatkozása mellett az improvizációban szerepet játszik az intuíció. Az intuíció szinonimái: érzelmi intelligencia, sugallat, megérezés, belső hang. Nincs köze az értelemhez, a gondolkodási folyamatokhoz, mégis

elősegítheti a probléma megoldását. Az improvizáció során lehetőségünk van arra, hogy lelkünk tudattalan titkait felszínre hozzuk. A spontán cselekvésből született alkotás során az emberiség ősi titkaival találkozhatunk. A tánc ezért archetípus.

A tánc improvizatív megvalósításához szükséges az *aspektusváltás képessége*, amely a spontán módon kialakult helyzetek megoldását segíti elő. A partnerhez, térhez való viszonyulás, alkalmazkodás és együttműködés is az aspektusváltás képességén alapszik, amely a gyors és megfelelő reakcióban is megnyilvánul. A *variációs képesség* táncos értelmezése, tulajdonképpen maga az improvizáció és annak sokszínűsége, a végtelen lehetőségek tárháza. A *táncos alkotóképesség* meghatározó eleme a fantázia és a kreativitás. Amint a táncos a tevékenység közhasznú formájából kilépve felkerül a színpadra, további képességekre van szüksége ahhoz, hogy a funkciójának megfelelő hatást érjen el. Ezek a teljesség igénye nélkül az előadói képességek, színpadi jelenlét, érzések és gondolatok közvetítése, stílusérzék, művészi megformálás.

A táncos improvizáció fejleszti az önismeretet. Az improvizáció során megvalósul a test birtokbavétele, a test felszabadítása, a test- és a tértudat kialakulása. Az improvizáció elősegíti a pozitív énkép kialakulását, segít a megküzdésben, a feszültség levezetésében, és a lelki egészség megőrzéséhez is jelentősen hozzájárul.

Koreográfia

A színpadi tánc a koreografált mozgások körébe tartozik. A fogalom meghatározásának legrészletesebb összefoglalását Fügedi Balázs doktori értekezésében találtuk meg, aki 11 lexikon és értelmező kéziszótár adatait dolgozta fel. A *koreográfia* görög eredetű szó, jelentése táncmű tervezése, színpadra állítása. Érdekes adat számunkra, hogy ma már a koreográfia és a tánc jelírással történő lejegyzése különvált, de korábban koreográfusnak nevezték a koreográfákat jelekkel megtervező és

lejegyző művészt is. A legelterjedtebb a magyar származású Lábán Rudolf táncpedagógus, koreográfus által megalkotott nemzetközi táncírás, amely elsőként foglalta egységbe a mozdulat tér- és időbeli kiterjedését. Tánctörténeti szempontból szintén érdekes adat számunkra az is, hogy a 19. századig a koreográfusok nevét meg sem említették, mivel a tánc csak kiegészítő szerepet töltött be a zenei és drámai színpadokon.

Fügedi Balázs sok szempontot figyelembe véve újszerű definíciót fogalmazott meg. Meghatározta általában a koreográfia főbb jellemzőit, és rávilágított arra, hogy a művészi hatás a legmeghatározóbb eleme a különböző műfajokban keletkezett koreográfiáknak.

A tánckoreográfia természetét tovább vizsgálva lényeges szempontra hívja fel a figyelmet George Balanchine. A táncot az különbözteti meg a mozgástól, hogy a mozgást kísérheti zene – a táncnak azonban a zenében kell kódoltnak lennie. Zene, ritmus és ezek kapcsolata a koreográfiával alapvető – de ezeken kívül fontos a feldolgozott téma, a tér kihasználása, a mozgás szimmetriája vagy aszimmetriája, dinamikája, s minden egyes gesztusnak és arckifejezésnek is nagy a szerepe.

A néző, a befogadó szemszögéből megállapíthatjuk, hogy a koreográfia absztrakt művészet, minden alkotás többféleképpen is értelmezhető. Az értelmezést meghatározza a nézők műveltsége és érzékenysége vagy nyitottsága. A megértéshez a mozgáson kívül egyéb eszközök – mint a jelmez, kellék, díszlet vagy a fény – is hozzájárulnak. Nehezebb azoknak a koreográfiáknak az értelmezése, amelyek megfejtéséhez irodalmi vagy történelmi ismeretekre van szükség.

A koreográfia megközelítése során nem hagyható ki a táncos szempontja sem, aki színre viszi az alkotást. A táncos a mozgás formanyelvén kommunikál, szerepet formál, együttműködik, érzéseket és gondolatokat közvetít. Fontos, hogy a koreográfus jól ismerje a táncosok felkészültségét és személyiségét. A koreográfia valamilyen módon viszonyul a táncoshoz, hiszen hangsúlyozza azt, amiben a táncosok jók, vagy elfedi,

amiben kevésbé kiválók. Fontos tényező az is, hogy az előadók ne csak technikailag azonosuljanak a feladattal, hanem a személyiségükkel is, egyébként nem érzik jól magukat benne, ami avatott nézői szemmel is könnyen tetten érhető.

A táncművészeti ág oktatásának intézményes formái
Az alapfokú művészeti iskola

A tánctanulás hagyományos formái a megfigyelés, beleszületés, spontán tánctanulás, utánzás, amely során a nemzedékről nemzedékre átöröklődött a paraszti kultúra ma már csak igen kevés helyen létezik. Megszűntek azok a közösségek is, amelyekben a tánctudás az érvényesüléshez hozzátartozó fontos tényező volt. A táncpedagógia reformkori törekvéseit követően előtérbe került a tánc művészi megformálása és a tánc tanítása. A népiskolai oktatásban és a tanítóképzésben, sőt a testnevelőképzésben is elindult a néptánc oktatása a 1910-es évektől. Ez a folyamat 1952-ben zárult le. Antal László írja a *Tánctudományi Tanulmányok* kötetben megjelent cikkében, hogy az 1970-es évektől a magyar néptánc a zenével és a képzőművészettel egyenrangú művészetté „nemesedett”, majd 1988-tól az első tanterv megjelenésétől komplexitása révén tantárgyként és tanszakként vált a köznevelés részévé. Köszönet és tisztelet illeti mindazokat a szakembereket, akik az első tanterv kidolgozásában szerepet vállaltak, hiszen az elhivatottságuk, a szakmaiságuk és az elkötelezettségük nélkül ma nem ünnepelehetnénk fennállásunk húszéves jubileumát.

A néptánc tanszak tantervének kidolgozói: Neuwirth Annamária, Salamon Ferencné, P. Vas János; lektorok: Foltin Jolán, Fülöpné dr. Tátrai Zsuzsa, Fügedi János

A modern-kortárástánc tanszak tantervének kidolgozói: Angelus Iván, Szalay Tamás, Jeszenszky Endre, Lőrinc Katalin, Gálik Éva, Földi Béla, Egerházi Attila

Összeállította: Angelus Iván, Szalay Tamás, lektorálta Bretus Mária, Uhrík Dóra

A balett tanszak tantervének kidolgozói: Hevesi Imre, Rajcsányiné Hartman Éva, Jaczó Ildikó, Stimáczi Gabriella, Neuwirth Annamária

Összeállította Bretus Mária, lektorálta Uhrík Dóra

A társastánc tanszak tantervének kidolgozói: Sziliné Csáki Emília, Hevesi Imre

Összeállította Sziliné Csáki Emília, lektorálta: Bretus Mária

Az alapfokú művészeti iskolák palettája színesebb, gazdagabb lett, a többféle művészeti ág tanításával széles körű társadalmi igény kielégítésére nyílt lehetőség. A komoly szakmai munkát folytató, nagy hagyományokkal rendelkező táncegyüttesek pedagógusai felismerték, hogy az utánpótlás-nevelés egyetlen intézményes módja az alapfokú művészeti iskolai forma, ezért első lépésként tanulmányokba kezdtek a Magyar Táncművészeti Főiskolán (ma már Magyar Táncművészeti Egyetem), és sorra megalakultak a táncművészeti ágat oktató iskolák. Hasonlón cselekedtek a társastánc- és moderntánc-stúdiók és a klasszikus balett tanítását korábban a művelődési házakban tanító táncművészek, oktatók. Az önkormányzati fenntartású zeneiskolák nem tudtak eleget tenni a felmerülő igényeknek, nem volt megfelelő infrastruktúra, ezért a táncművészeti ágat oktató iskolák zöme magánfenntartásban jött létre. Egyre nagyobb kereslet és igény mutatkozott a tánc tanulására, hiszen a táncos tevékenység a legkomplexebb fejlesztő hatásmechanizmussal rendelkezik, mert egyszerre hat a testre és a lélekre. A komplexitás abban is megnyilvánul, hogy a táncművészeti ág tanszakain építünk a társművészetek módszereire, és ötvözzük a társművészetek kifejezési formáit a képzőművészetektől kezdve a drámán át a zenéig.

A néptánc tanítása-tanulása nemzeti hagyományaink továbbörökítésének egyik intézményes formája, így a nemzeti identitás kialakításban

játszik lényeges szerepet. Az alapfokú művészeti iskolai képzés az országban működő kiváló táncgyűttesek számára biztosítja a táncosutánpótlást. A tánc és a tánchoz kapcsolódó népi kultúra, a népszokások megismerése és a néphagyományok megélése jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy a képzésben részt vevő fiatalok szoros és élő kapcsolatba kerüljenek a magyarországi és a hagyományokat leginkább őrző erdélyi, moldvai, gyimesi kultúrával, a határon túli magyarsággal, s ez alapot biztosít arra, hogy az alapfokú művészeti iskolai formákon túl egyéb keretek között is keressék a táncolás lehetőségét. Az egyik ilyen forma a táncház-mozgalom, amely mint módszer felkerült az UNESCO szellemi örökség listájára. A táncházban lehetőség nyílik arra, hogy az alapfokú művészeti iskolában megszerzett táncos tudást spontán módon alkalmazzák a résztvevők. A másik forma, amellyel az alapiskolai néptáncoktatásnak igen szoros kapcsolata van, a nagy múltú néptáncgyűttesek működése, amelynek utánpótlás-nevelése ma már az alapfokú művészeti iskolákban történik. A reprezentatív néptáncgyűttesek köré szerveződött alapfokú művészeti iskolák tanulói rendszeres résztvevői a minisztérium által meghirdetett országos tanulmányi versenyeknek és a szakmai szervezetek által meghirdetett országos szakmai versenyeknek, a Gyermek- és Ifjúsági Néptánc Antológiának, az Országos Táncház-találkozónak. A társastáncosok, moderntáncosok a Magyar Látványtánc Sportszövetség által szervezett országos és európai bajnokságokon mutatkozhattak be.

Ahogy a társadalmi igények és szükségletek változtak, és ahogy fejlődött, változott a nevelés-oktatás célja és szemlélete, szükségszerűvé vált a tanterv felülvizsgálata.

Az első módosításra 2004-ben került sor. Sajnos az alkotókról nincs meg az adatunk. Alapvető szempontváltásra a következő felülvizsgálatkor került sor, a munka 2009-ben indult, és az új tantervet 2012-ben vezették be.

Az információáramlás sebessége és jelentősége az internet elterjedésével fenekestül fordította fel az oktatást. Megváltoztak a tanulásról, a tudásról alkotott nézeteink, megváltozott a tudáskonceptió, a valós, használható tudás felértékelődött. Az egész életen át tartó tanulás nemcsak szlogen, hanem valódi kihívás és szükségszerűség is.

Jelentős tényező volt tehát annak a felismerése, hogy ma már nem lehet csak a régi módszerek alkalmazásával tanítani. „Új” (inkább újralfedezett) tanulásszervezési technikák és módszerek bevezetésére van szükség a mindennapi táncpedagógiai gyakorlat során. Ilyen módszerek például a differenciálás, a projekt módszer, a drámapedagógia és egyéb művészeti területek pedagógiai módszereinek adaptálása. A nevelő-oktató tevékenység hatékonysága érdekében egyre nagyobb az új együttműködési formák kialakításának a jelentősége is.

A korábbi tananyagközpontú szemléletet felváltotta a kompetenciaalapú fejlesztő pedagógia. A legnagyobb változás ebben a tekintetben a néptánc, a társastánc és a moderntánc tanszakon valósult meg, és a moderntánc tanszak, valamint a kortárstánc tanszak különválásához, azaz szerkezeti átalakuláshoz vezetett. Új tantárgyak és új tananyagstruktúra bevezetésére került sor. A tanterv egységes szerkezetének kialakítása, a jogszabályi forma, a keret jellegű szerkesztés egyszerű, áttekinthető és közérthető formába helyezte az alapfokú művészetoktatás tantervi programját. Az új tanterv nagyobb szabadságot biztosít a pedagógusoknak, az iskoláknak, teret enged a sajátos képzési rendszerek működésének. A tanulók kompetenciafejlesztése hangsúlyosabb szerepet kap, magában hordozza az új, alternatív pedagógiai módszerek alkalmazásának lehetőségét. Nagyobb szerephez jut a tanuló technikai felkészültségének kialakítása, amely révén a tanuló alkalmassá válik a különböző táncok újraalkotására. Az új tanterv igazodik a társadalmi és szakmai elvárásokhoz. Lehetőséget teremt a helyi hagyományok, a sajátos egyéni arculat érvényesülésére. A módosított tantárgyrendszer pontosabban határozza

meg a tanszakkal és tantárgyak tanításával szemben támasztott elvárásrendszer. A tananyag spirális elrendezése elősegíti, hogy a különböző képességű tanulók a képzési szintek végére egyéni ütemben sajátítsák el az előírt tananyagot.

A tantervfejlesztésben részt vevő szakemberek nevét azért tartjuk fontosnak megnevezni, mert a jogszabályi forma nem teszi lehetővé, hogy a nevük fennmaradjon.

Vezető koordinátor: dr. Hobaj Tünde

Táncművészeti ág szakmai vezető koordinátora: Demarcsek Zsuzsa

A néptánc tanszak vezető koordinátora: Mlinár Pál

Tantervírók: Mlinár Pál, Demarcsek Zsuzsa, Darmos István, Antal Roland, Neurwirth Annamária, Kovács Zsuzsanna; szakmai lektorok: Németh Ildikó, Juhász Erika, dr. Jakabné dr. Zórándi Mária

A társastánc tanszak szakmai vezető koordinátora: Sziliné Csáki Emília

Tantervírók: Zsámboki Marcell, Bíró Csaba, Széll Rita; szakmai lektor: Rimányiné Kiss Anikó

A moderntánc tanszak szakmai vezető koordinátora: Szigeti Oktávia, Hodonszky Júlia

Tantervírók: Szigeti Oktávia, Hodonszky Júlia, Lőrincz Katalin, Gaál Mariann, Gál Eszter, Ferenc Krisztina, Geisztné Gogolák Éva, Antal Roland; szakmai lektor: Szalay Tamás

A kortárstánc tanszak szakmai vezető koordinátora: Gaál Mariann

Tantervírók: Gaál Mariann, Gál Eszter, Lőrincz Katalin, Antal Roland; szakmai lektorok: Szalay Tamás, Ferencz Krisztina

A balett tanszak vezető koordinátora: Renge Györgyi

Tantervírók: Renge Györgyi, Lőrincz Katalin, Széll Rita, Mlinár Pál, Demarcsek Zsuzsa, Sziliné Csáki Emília, Antal Roland; szakmai lektor: Uhrík Dóra

A következő igen fontos állomás volt a módosított tantervhez kapcsolódó szakmai anyag elkészítése, amely a *Nézőpontváltás a művészetoktatásban* címet viseli, ezen belül pedig a *Nézőpontváltás a táncoktatásban* címmel elkészült az online felületen (<http://ofi.hu/alapfoku-muveszetoktatasi>) elérhető szakmai anyag.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma és a Nemzeti Munkaügyi Hivatal megbízásából a Magyar Művészetoktatásért Országos Szakmai Szervezet kapta a feladatot, hogy tekintse át az alapfokú művészetoktatás táncművészeti ágán bekövetkezett szakmai, módszertani és szemléletbeli változásokat, és készítsen el egy olyan szakmai anyagot, amely a táncpedagógusok számára nyújt konkrét és gyakorlati segítséget.

A szakmai és módszertani megújulás elemei: megtartani és továbbfejleszteni a régi bevált módszereket, eszközöket, eljárásokat, valamint új értékeket létrehozni, és beépíteni a pedagógiai gyakorlatba.

Arra törekedtünk, hogy a mindennapi gyakorlatban felmerülő problémákra, szakmai és módszertani felvetésekre próbáljunk alternatív lehetőségeket kínálni a pedagógusok számára. Az elkészült anyag adaptálható dokumentummintákat, módszertani jó gyakorlatokat, játék- és feladatleírásokat is tartalmaz, amelyeket tanszakonként készítettünk el. A jó gyakorlatok megírására és megosztására széles körben biztosítottunk lehetőséget, az erről szóló felhívást eljuttattuk minden művészeti iskolának. Sajnos a kollégák alig éltek a lehetőséggel. A szakmai anyagok tanszakonként más-más struktúrában készültek el, tiszteletben tartva a tanszakok hagyományait, jellemzőit, bevett gyakorlatait és az alkotó pedagógusok szakmai szabadságát. Az egységes szerkezeti törekvések mellett az egyediség és a sokszínűség bemutatása is célunk volt.

Bízunk benne, hogy táncpedagógusok mindezeket a segédanyagokat sokféle módon, a saját arculatukra formálva, a beállítódásukra és hagyományaikra építve tudják a gyakorlatban alkalmazni. Felhívjuk a figyelmet a hálózati tanulás, a tudásmegosztás jelentőségére. Módszertani

megújulást eredményezhet az egész anyag átolvasása, egymás gyakorlatainak megismerése, esetleg átvétele, átalakítása.

A tanszaki munkacsoportokban a következő szakemberek dolgoztak:

Szakmai vezető és koordinátor: Demarcsek Zsuzsa

Néptánc munkacsoport: Mlinár Pál munkacsoport-vezető, Demarcsek György, Szilágyi Zsolt, Demarcsek Zsuzsa

Társastánc munkacsoport: Sziliné Csáki Emília munkacsoport-vezető, Bíró Csaba, Zsámboki Marcell, Terdik-Tasi Tímea, Havas Márta

Modern- és a kortárstánc munkacsoport: Gaál Mariann munkacsoport-vezető, Szigeti Oktávia, Ferencz Krisztina, Horváth Anikó, Léherné Orosz Anna

Ballett munkacsoport: Renge Györgyi munkacsoport-vezető és Renge Kinga

Nyelvi lektor: Demarcsek György

Szerkesztő programozó: ifj. Demarcsek György

A 2013-ban bevezetett pedagógus-életpályamodell ismét új kihívások elé állította a szakmát. Az Oktatás- és Kutatófejlesztő Intézet szakmai továbbképzéseket szervezett a táncművészeti ágon tanító pedagógusok számára, hogy közvetlenül segítséget kapjanak a portfólió készítéséhez, és a résztvevők pedagógiai módszertani és szakmai módszertani eszköztára bővüljön. A képzésvezetők dr. Mizerák Katalin és Demarcsek Zsuzsa voltak, akik az Oktatási Hivatal felkérésére elkészítették a *Kiegészítő Útmutatót* az Oktatási Hivatal által kidolgozott *Útmutató a pedagógusok minősítési rendszeréhez felhasználói dokumentáció értelmezéséhez. Alapfokú művészetoktatás- Táncművészeti ág* című segédanyagot.

A táncművészeti ágon az elmúlt húsz évben jelentős szakmai kiadványok jelentek meg. (Sajnos a feltérképezésükre még nem történt kísérlet.) A teljesség igénye nélkül közléteszünk néhányat.

A közeljövő feladata, hogy ismételten felülvizsgáljuk a tantervet, és bevérvizsgálatot követően elvégezzük a módosításokat.

Fontos, hogy feltérképezzük a művészeti ág területén elért eredményeket, kutatásokat, hogy bemutassuk mindazokat az eredményeket, amelyeket a szakma elért.

Külön fejezetet érdemelne a tehetséggondozás és a hátránykompenzációs tevékenység, amely szintén nagy hagyományokkal rendelkezik, és magas színvonalon működik. Fel kell hívnunk a figyelmet arra is, hogy a táncművészeti ágon tanuló gyerekek milyen új közösségekhez tartoznak, milyen élményekben van részük, milyen sokszínű a tanórán kívüli tevékenységrendszer, amelyet a művészeti iskolák megvalósítanak, és milyen jelentős a művészeti iskolák kulturális szerepvállalása. Az elhivatott iskolák által a táncművészeti ág dinamikusan fejlődik, az utazó tanárok áldozatvállalásával a magas színvonalú művészetoktatás eljut a kisebb településekre is, esélyt adva ezzel a tehetséges tanulók továbbtanulásához, életminőségük változásához.

A tanulói létszámát tekintve a táncművészeti ág igen rangos helyen áll. Az ezt szemléltető ábrát a Magyar Művészetoktatásért Országos Szakmai Szervezet által szervezett konferencián 2017. december 7-én, a *Művészetoktatás szerepvállalása a köznevelés megújuló rendszerében* című tudásmegosztó, javaslattevő szakmai konferencián ismertette Lebanov József, a Köznevelési Stratégiai Főosztály főosztályvezetője.

Az utóbbi évek közös gondolkodásának eredménye az Ekvivalencia tanulmány, amelyet 2013-ban az EMMI felkérésére a Művészeti Szakgimnáziumok Szövetsége koordinálásával hoztak létre szakemberek. A három szakmai szervezet együttműködésével készült tanulmány *Az alapfokú művészeti iskola és a művészeti szakközépiskolák közötti kapcsolatrendszeréről és megfeleltethetőségéről* címmel megtalálható az alábbi linken: <http://www.musza.hu/letoltesek/ekvivalencia2013.pdf>

A feladatot a Művészeti Szakközépiskolák Szövetsége (MŰSZA) koordinálta, a szervezőmunkában a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetsége (MZMSZ) és a Magyar Művészetoktatásért Országos Szakmai Szervezet (MAMOSZ) vett részt. A középfokú intézményekről a tanulmányokat a MŰSZA, az alapfokú művészeti iskolákról pedig – a feladatot szakáganként megosztva – az MZMSZ és a MAMOSZ készítette. A tanulmánykötet az adott szakterületekről felkért szakértők írásaiból áll, amelyek háttérét résztanulmányok sora biztosította. A tanulmányok egységes szerkezet szerint készültek, minden szakterület reflektált a művészetoktatást érintő legfontosabb kérdésekre, és készült egy összefoglaló is a szakértők által felvetett legfontosabb állítások áttekinthetősége érdekében. Ezt a szakmai szervezetek vezetői hosszas egyeztetések után hozták kompromisszumos formába, tehát ez tekinthető mindhárom nagy szervezet közös álláspontjának.

Végül fontos megemlíteni, hogy mindegyik művészeti ágat érinti a jelenleg zajló országos hatókörű szakmai fejlesztés elindulása, amelynek kereteit egy kiemelt projekt biztosítja, *A tanulók képesség-kibontakoztatásának elősegítése a köznevelési intézményekben* címmel. Az EFOP-3.2.6-16-2016-00001 pályázat öt egyetem gondozásában valósul meg, köztük van a Magyar Táncművészeti Egyetem is. A szakmai fejlesztés során elkészült módszertani anyagokat pilotprogram keretében próbálják ki a bevont iskolák, és ha bizonyíthatóan beváltak, széles körben elérhetőek lesznek. Ez a program is jelentősen hozzájárul a magyar művészetoktatás fejlődéséhez, és mutatja azt is, hogy a művészeti iskoláknak milyen nagy jelentőségük és szerepük van a magyar köznevelésben.

Irodalomjegyzék

Antal László: A(nép)táncművészeti nevelés egy lehetséges modellje, *Tánc tudományi Tanulmányok 2002–2003.* szerk. Kővágó Zsuzsa. Magyar Tánc tudományi Társaság, Budapest, 2005.

- Balázs Katalin Kitka (szerk.): *A szakrális körtánc meghatározása*. Éltető Kör-Szakrális Körtánc (újság), 2007.
- Balázs Katalin – Münnich Ákos: *Kreativitásra nevelés. Társadalmi célú reklámok tervezése a rajzórán*. In: Münnich Ákos (szerk.): *A kreativitás többszemponútú vizsgálata*. Didakt Kiadó, Debrecen, 2011.
- Barkoczi Ilona – Klein Sándor: Gondolatok az alkotóképességről és vizsgálatának egyes problémáiról. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 1968. 4. sz.
- C. G. Jung: *Az archetípusok és a kollektív tudattalan*. Scolar Kiadó, Budapest, 2011.
- Czeizel Endre: *Sors és tehetség*. Urbis Könyvkiadó, Budapest, 2004.
- Csikszentmihályi Mihály: *Kreativitás. A flow és a felfedezés*. Akadémia Kiadó, Budapest, 2009.
- Dienes Valéria: *A Mozdulatról*. Magyar Iparművészeti Főiskola Tipológia Tanszék, Budapest, 1979.
- Fügedi Balázs: *Koreografált gimnasztikai mozgássorok elsajátításának és reprodukálásának vizsgálata*. Doktori értekezés. Semmelweis Egyetem, Testnevelési és Sporttudományi Kar, Budapest, 2010.
- Fügedi János: A táncnotáció hatása a mozgáskognitív képesség fejlődésére. *Iskolakultúra*, 2006, 11. sz. 108–122.
- Fügedi János: *Előszó*. In: Laban Rudolf: *Koreográfia*. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2008, 7–13.
- Fügedi János: *Laban Rudolf – az új tánc útjainak látnoka*. In: Laban Rudolf: *Táncnak szentelt élet* L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2009, 7–22.
- Fügedi János: *A táncírás használatának hatása a tánctanulásra. Hagyomány és újítás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban*. Magyar Táncművészeti Főiskola – Planétás Kiadó, Budapest, 2009.
- Fügedi János: *A magyarországi táncjelírás pedagógiai megújításának kezdetei. Perspektívák az új évezredben, a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban*. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2011.
- Humphrey, D.: *A koreografálás művészete*. Planétás Kiadó, Budapest, 2000.

Humphrey, D: A koreográfusok különleges emberek – Sorvezető. In: Fuchs Livia (szerk.): *Táncpoétikák*. Szöveggyűjtemény a reneszánsztól a posztmodernig. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2008, 173–186.

Könczei Csilla: Ötletek a tánc textológiai elemzéséhez. *Korunk*, IV. (1993), 9. 75–77.

Lukianosz: *Beszélgetés a táncról*. Magyar Helikon Kiadó, Budapest, 1959.

Wigman, Mary: *A tánc nyelve- a tánc formái*. In: Fuchs Livia (szerk.): *Táncpoétikák*. Szöveggyűjtemény a reneszánsztól a posztmodernig. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2008, 150–160.

Ratkó Lujza: *A tánc mint tradíció a nyírségi paraszti kultúrában*. Sóstói Múzeumfalu Baráti Köre, Nyíregyháza–Sóstófürdő, 1996.

- www.tehetsegpont.hu – a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetségének honlapja
- www.mta.hu
- www.vlami.hu
- Andrásfalvy Bertalan: A „tánc” születése. Folkszemle, 2009.
http://www.folkradio.hu/folkszemle/andrasfalvy_atancszuletese/
- C.G. Jung Föld és lélek, 1974. <http://mek.niif.hu/02000/02013/html/fold/index.htm>
- Érzelmi intelligencia <http://www.karriertipp.hu/keplet/erzelmiq.htm>
- Mitchell, Gregory: Hogyan tanítsd a tested? 2004
<http://www.trans4mind.hu/entry16-hogyan.html>
- tanulási zavarok <http://www.diszlexia.hu/Tehtan.htm>
- Maczkay Zsaklin: A tánc ereje, 2005.
<http://www.natursziget.com/test-lelek-szellem/20080220atancereje>
- Orgovány Anikó: Művészet és természeti nevelés, 1998.
<http://www.ofi.hu/tudastar/muveszet-termeszeti>
- Dienes Valéria: Orkesztika, a mozdulat művészete
<http://www.filmklubszov.hu/11-tema/egyeb/4-orkesztika-a-mozdulat-muveszete>
- Ratkó Lujza: A néptánc tartalmi elemzése, Folkszemle, 2009.
http://www.folkradio.hu/folkszemle/ratko_neptancartalmielemezese/

MLINÁR PÁL

Gondolatok a művészetoktatás szerepéről

A mai felgyorsult világ sodrásában a művészetnek nem szabad elvesznie. Ki kell vívni nevelésünkkel a formák és tartalmak megkívánta mérsékelt tempót, meg kell teremtenünk az ebben való megvalósulás élményét. A gyorsulás mellett a világ sokszínűségét világméretű kulturális egyhangúság veszélyezteti. A társadalmakban rejlő kulturális különbségeket hatékony eszközökkel kell segíteni, hogy megőrizhessék értéküket.

A művészetoktatás értékmegőrző, összetartó, szociális funkciót betöltő szerepéből adódóan, elengedhetetlen eszköze e kulturális célokért folyó harcnak, befektetés a jövőbe. Az alapfokú művészetoktatásnak, felismerve társadalmunk szerkezeti változásait, reagálnia kell a kihívásokra. Fel kell vennie a harcot, a világot átfogó szórakoztató-rendszerek sosem látott méretű növekedésével, a mindenütt jelen lévő nemzetközi médiával, ami eldönti, mi kerül a közvélemény elé. A nemzeteket összefoglaló törekvések egyformasághoz, olyan általánosság kialakulásához vezetnek, amelyben a kisebbségek ízlését és érdekeit sokszor figyelmen kívül hagyják. A megérintett felnövekvő generációk egyre kevesebbet örökítenek át saját kulturális örökségükből, ami azonosságtudatuk elvesztéséhez vezethet. A zene, a tánc felbecsülhetetlen mértékű segítség a kultúrák közti kapcsolatteremtésben. Ezek mindenki által érthető nyelvek. Művészeti oktatásunk a kevert kultúrával szemben, az egyetemes kulturális örökség tükrében a nemzeti, nemzetiségi, etnikai elemeket kell hogy hangsúlyozza.

A fentiek értelmében meg kell határoznunk a végső célokat és eszközöket, a mögöttük rejlő értékeket, alapelveket, amelyeknek illeszkedniük kell a nemzeti oktatási programhoz.

– Célként kell kitűznünk, hogy művészetoktatásunkban a kulturális értékek közvetítése ne a képességek függvénye legyen. Lehetővé kell tenni mindenkinek, beleértve az olyan „szociális” kisebbségeket is, mint például a hátrányos helyzetű gyermekek, az önkifejezés és az azonosulás esztétikai útját, segítve a személyes kreativitás és az egyéniség fejlődését.

– Támogatni kell a közösség gyermekeit saját kulturális örökségük felfedezésében és kifejezésében.

– Az élő, személyes szerepléssel együtt járó kulturális tevékenységek létrehozásával a nagyközönség számára is hozzáférhetővé kell tenni a résztvételt.

– A világ kulturális értékeiből ki kell emelnünk azt, ami inkább a kulturális eredetiséget biztosítja, mint egyszerűen az újdonság ismertetése.

A lélek tisztulására, felfrissülésére mindenkinek szüksége van. A mai célirányosan törtető ember kiegyensúlyozatlan, ingerült, feszült. Az évkör visszatérő rendjében élve szemben elveszítette és nem találja a helyét, időnként túlértékeli szerepét a világegyetemben. Az anyagi világ túlzása megrontja a szellem tisztaságát, felborítja az erkölcsi rendet, szűk mezsgyét biztosít a gyermeknek a választáshoz. A lélektani problémák megoldásához a pszichológusokat hívja segítségül, miközben a mese, a zene és a tánc ezt a funkciót látja el a maga eszközeivel. Az ének a bölcsődaloktól a gyermekdalokon, szokásénekeken, balladákon, keresztül a mulatókig. Az Uz Bencék, az Ábelek, a „Jancsik” a maguk igaz meséivel segítenek. Az egészséges párválasztás színtere a „szerelem kertje”, amely nem más, mint maga a tánc. Ez nem egyszerűen szórakozás, hanem rítus, amely a hosszú felkészülésen keresztül – születéstől a párválasztásig – sok gyakorláson, stáción keresztül a szerelem beteljesüléséhez, a párválasztáshoz visz. Vissza kell vezetnünk gyermekeinket e tudás birtoklásához, hogy képesek legyenek a problémákkal szemben józanok, higgadtak, kiegyensúlyozottak, erősek, kitartók maradni.

Meg kell határozni a tanulási szituációkat, magába foglalva a tanítás összetevőit, a diákok tevékenységét és a megcélzott képességek természetét, érzelmeit, lélektanát. Olyan művésztanárokra van szükség, akik tevékenyen részt vesznek kultúrájuk terjesztésében, újrafogalmazásában, átadásában, a növendékek személyiségének formálásában.

SZERÉNYI BÉLA

Anyanyelvű kultúránk a művészetoktatásban

Az Óbudai Népzenei Iskola több mint négy évtizede egyedülálló formában működő kísérleti műhely, amelyben az anyanyelvű kultúra hagyományos átadási rendjét próbáljuk iskolai keretek között modellezni, megvalósítani.

Örvendetes tény, hogy Magyarországon közel 200 intézményben minden oktatási szinten lehet népzene-t tanulni. A műfaji besorolás, intézményi átjárhatóság, jogszabályi egységesség fényében viszont halványulni látszik egy megkerülhetetlen tény, miszerint minden nép zenéje az *anyanyelvű kultúra* része!

Anyanyelvű kultúránk része a beszélt nyelven kívül a zenei anyanyelv (népdal, népzene), a mozgáskultúra (néptánc), tárgyi kultúra (kézművesség) és a szellemi kultúra (szokások, hiedelmek, szimbólumrendszer).

A népzene tehát *anyanyelvünk* egyik kifejezési formája. Az anyanyelvű kultúra átadási rendje pedig sok tekintetben eltér az intézményesített oktatás-nevelési folyamatoktól.

Dobszay László erről így ír: „A népzene elsődleges közlési, átadási módja a szájhagyományozás. Sőt, ezen belül is, elsősorban a közösség mindennapi élete, zenei gyakorlata, családi kapcsolatok, az egykorú és egymást követő nemzedékek kapcsolatrendszere a hagyományozás biztosítója. Az elkülönített, tudatos tanítás – még ha írás felhasználása nélkül történik is –, kevéssé jellemző a népzene életmódjára.”¹

¹ *A magyar népdaltípusok katalógusa*. Magyar Tudományos Akadémia Zenatudományi Intézet, Budapest, 1988.

Beszélt nyelvünk esetében ez a folyamat világos, érthető: a nyelvünket elsődlegesen nem az iskolában tanuljuk meg. Anyanyelvű kultúránk többi eleménél (zene, tánc, kézművesség, szellemi kultúra) azonban ezt sajnos nem tekintjük ilyen egyértelműnek.

Kodály szavaival: „Kétségtelen, hogy a népdal valamennyiünk zenei anyanyelve. Minden zenei nevelés tehát saját nemzetének népdalaiból induljon ki – abból, mely születésünktől fogva kísér bennünket, melyeket anyánktól tanultunk.”²

Az intézményesített népzeneoktatás napjainkban tehát két nagy kihívás elé néz amelyekre – épp az intézményhálózat példaértékű és heroikus munkát igénylő kiépítése miatt – eddig kevesebb figyelem irányult:

- Anyanyelvű kultúránk elemei nem bonthatók szét sérülésmentesen! Népzeneink alapvetően szorosabban kapcsolódik a tánchoz, kézművességhez, szellemi kultúrához, mint más *zenei műfajhoz*. Az anyanyelvű kultúra elemei működési rendjükben, gondolati sémájukban *azonosak*. A különböző zenei műfajok legfeljebb eszköztárukban *hasonlók*.
- Az anyanyelvű kultúra közege a *család és a közösség*, módszere a *szóbeliség, a másolás, mintakövetés*. Eszköze a *tartalomtömörítés és a körkörös információbővülés*.

Az anyanyelvű kultúra ismeretátadási rendjét tehát elsősorban a család, azaz az együtt élő generációk biztosítják. Természetesen nélkülözhetetlen a családokból szerveződő közösségek szerepe is, melyek tagjai hasonló környezetben élnek, jórészt azonos munkafolyamatokat végeznek, természetesen azonos nyelven beszélnek, együtt alakítják a mindennapokat szabályozó szokások rendszerét.

A szóbeli hagyományozódás, másolás és mintakövetés tehát akkor működik rendszeresen, ha van olyan közösség, társadalmi réteg, amely:

- azonos vagy hasonló tevékenységet folytat,

² Kodály Zoltán: *Visszatekintés III. A hiteles népdal szerepe a zenei nevelésben*. (1966). Zeneműkiadó Vállalat, Budapest, 1989.

- családi és nemzedéki kapcsolatai az együttéléssel biztosítottak,
- azonos nyelvű, kultúrájú, szokásrendszerű,
- az átadandó ismereteket többrétegű szimbólumrendszerbe tömöríti,
- az ismeretátadás folyamatában leggyakrabban a másolás módszerével él.

Bartók Béla szavaival: „A szűkebb értelemben vett parasztzene tehát természeti jelenségnek tekinthető; mai alakját minden tanultság nélküli embertömeg ösztönös alakító erejének köszönheti. Egyes megnyilvánulásai ezért művészileg abszolút tökéletesek. [...] Klasszikus példája annak, miként lehet a gondolatot a legtömörebb formában, a legszerényebb eszközökkel, elevenen, frissen, arányosan, egyszóval zeneileg tökéletesen kifejezni.”³

A hagyományos tanulási folyamatot szépen bemutatja az alábbi rövid párbeszéd egy népzene kutató és egy parasztember között:

„– Jóska bácsi! Maga hogyan tanult meg muzsikálni? – *Egyelőre csak úgy látásból!*”⁴

Az idős muzsikus által adott rövid válasz tökéletesen tömöríti a gyermekkorai tanulás ma már csak az óvodákban alkalmazott módszerét. A gyermek ugyanis minden érzékszervével információt gyűjt. Zenetanulás esetében elsősorban vizuális és akusztikus élményeket szed csokorba, amelyeket a tanulás egy későbbi (sokszor évekkel későbbi!) szakaszában mechanikusan felidéz, ismétel.

Ez a tanulási folyamat tehát tökéletesen működne, ha a fent említett feltételek adottak lennének. De már Kodály idejében is komoly gondok jelentkeztek:

„Van olyan ember, aki sohasem énekelt? Magam se hittem, de számtalan adat győzött meg, hogy van. Minek is énekeljen, akit már a bölcsőben sem az anyja éneke ringatott álomba, aki rádió és gramofon mellett

³ Bartók Béla: A népzene szerepe korunk műzenéjének fejlődésében. In: *Bartók Béla írásai I.* (1921). Szerk. Tallián Tibor. Zeneműkiadó Vállalat, Budapest, 1989.

⁴ Szerényi Béla gyűjtése.

nőtt fel, és gombnyomásra szebb éneket hallhat, mint aminőt magatudna. Mechanizálódó korunk olyan úton halad, melynek végén az ember géppé válik. Ettől csak az ének szelleme véd meg. Hisszük, hogy az emberiség boldogabb lesz, ha megtanul a zenével méltóképpen élni. S aki csak valamit tesz ez irányban, már nem élt hiába.”⁵

Az Óbudai Népzenei Iskola négy évtizedes gyakorlatában kiemelt szerepe van a *mintakövetés mint pedagógiai módszer* biztosításának. Ennek érdekében mesterségesen igyekszünk pótolni az anyanyelvű átadási rendhez szükséges feltételeket. A tanítási gyakorlatban hangsúlyos a kiscsoportos képzés, a több tanár – több diák módszer, a különböző életkorú és tudásszintű növendékek együttes fejlesztése.

A közösségi együttműködés rendszerének fejlesztése – mindamelllett, hogy a modern pedagógia egyik alappillére – nélkülözhetetlen eszköz, hiszen zenei anyanyelvünk egésze valójában *közösségi tudás*. Az egyéni teljesítmény a közösségi létben nyer értelmet.

A közösségi tudásban rejlő hatékonyságra éppen összegyűjtött népdalaink mennyisége mutat rá. Az eddig összegyűjtött közel 200 000 dallamváltozatot senki nem képes a fejében tárolni. Ez tehát azt jelenti, hogy a magyar nyelvterület minden közössége, települése, kistérsége egykoron teljes értékű tudással rendelkezett, és ezek mindegyike értelemszerűen egyenértékű is volt.

Amikor tehát e közösségi anyanyelvű kultúrát intézményi közegbe igazítjuk, akkor a léptékre, nagyságrendre, mértékre ügyelni kell. Az „egész” ismeretének kényszerképzetével valójában elveszítjük a teljességet.

Ebben a rendszerben a közösség adja a keretet, az egyén pedig „választ” – lelkialkatának, ízlésének, a divatnak megfelelően. Minden lehetőség megvan tehát arra, hogy a *tananyagtartalom regionálisan változzon*, amit természetesen árnyal az egyéni technikai fejlesztés szükségesszerűsége is.

⁵ Kodály Zoltán: Zenei nevelés Magyarországon. In: Kodály Zoltán: *Visszatekintés* III. (1966). Argumentum Kiadó, Budapest, 1989.

A gyakorlati oktatásban ezek az alapvetések nem hagyhatók figyelmen kívül. A zenei anyanyelv elsajátításához kapcsolódó zeneelméleti tudás és készségek megszerzése is e folyamatokhoz kell hogy kapcsolódjon.

A zenei anyanyelv átadásának alapja természetesen az *éneklés*, az életkori sajátosságoknak megfelelően, közösségi formában.

Kodály Zoltán szavai szerint: „Hogy miképp lehet a népzene a nevelés céljára felhasználni, annak legjobb példáját a magyar nép adja. Falusi népünk életét az I. világháborúig át-meg átszötte a *zene és a tánc*. A kisgyerekek, amint beszélni kezdett – akár már hamarabb is –, az *idősebbektől hallott dalokat* ismételte jól-rosszul. [...] Minden gyerek ügyeskedett a táncban is, a *tánc hozzátartozott játékaikhoz*.”⁶

Az Óbudai Népzenei Iskolába is – más művészeti intézményekhez hasonlóan – 6-8 évesen kerülnek a növendékek, és 20-22 éves korukig (sok esetben még tovább) a közösség tagjai maradnak. Azonban a 6-8 éves gyerekek tevékenységének színtere a *mese*, a *mozgás* és az *ének*. Ebből alakulnak ki azok a gondolati sémák, amelyek a tudatos tanulásához nélkülözhetetlenek! Ez a töltekezés, információgyűjtés időszaka, amely nemritkán 10-11 éves korig is eltarthat. Ilyenkor kell megfelelő időt hagyni a „szemlélődésre”, amely a csoportos foglalkozásokon valósulhat meg leginkább. Iskolánk gyakorlatában ezért kiemelt szerepe van a mesének, népi játéknak, mozgásnak, amelyet szakképzett néptáncoktató *óvodapedagógusok* biztosítanak. A módszer sikerességét bizonyítja, hogy Óbuda–Békásmegyer Önkormányzatának támogatásával módszerünk a kerületi óvodák foglalkozásaiba is bekerült.

Természetesen idősebb növendékek esetén egyre nagyobb az egyéni foglalkozások aránya annak megfelelően, ahogy fizikai-szellemi fejlődésük szükségessé teszi. Tulajdonképpen az egyéni képzés elsősorban a hangszeres játéktechnika vagy énektechnika fejlesztésére szolgál, és

⁶ Kodály Zoltán: Torontói előadások III. (1966). In: Kodály Zoltán: *Visszatekintés* III. Argumentum Kiadó, Budapest, 1989.

igazából a tehetséggondozás színtere. Népzeneink alapvetően vokális jellegű, ezért az egyéni hangszeres tanulás folyamatát is énekhez kötjük.

Az Óbudai Népzenei Iskola módszereinek alapszemlélete, hogy *nem az egyénből kovácsolódik közösség, hanem a csoportból válik egyéniség.*

Zenei anyanyelvünk ismeretanyaga műveltségi és technikai jellegű elemekből áll. A tudásanyag rendezőelve népzeneink belső struktúráját követi.

Országosan jelentkező – és mindenképp követendő – tendencia, hogy egy-egy művészeti iskola népzenei tanszaka a saját kistérségük zenei anyagát tekinti alaprepertoárnak. Az Óbudai Népzenei Iskola – budapesti intézmény lévén – nehezebb helyzetben van, más szempontból viszont egyedülálló lehetőségekkel rendelkezik. Gyakorlatilag minden tanszakon több tanárkolléga is dolgozik saját repertoárral, kutatási területtel, „kedvenc” tájegységekkel. Ebből a zenei anyagból formálódik az intézmény „szókincse”, „tájnyelve”, amely a zeneelméleti képzés „alapanyagát” is biztosítja. A szolfézs–zeneelmélet megújítása a következő időszak legfontosabb teendője.

Az Óbudai Népzenei Iskola pedagógiai módszerei a következőképp foglalhatók össze:

- Anyanyelvű kultúránk részelemeinek egységes kezelése (nyelv, zene, tánc, kézművesség, szellemi kultúra)
- Az ismeretátadás módszerei között kiemelt szerepet kap a másolás-mintakövetés
- A szájhagyományozás rendjének megfelelően közösségek létrehozása, amely felnőttekből és különböző életkorú gyermekekből áll
- A zenei anyanyelv működési rendjéhez alkalmazkodva közösségi zenei repertoár létrehozása, amely a zeneelméleti képzés alapjául is szolgál
- Egyénre szabott technikai fejlesztés igény szerinti mértékben
- Az anyanyelvű kultúrából fakadó életmód és világkép közvetítése intézményi kereteken kívül is

Az Óbudai Népzenei Iskola az ország legrégebbi népzenei műhelye. Mind a mai napig az egyetlen intézmény, ahol kizárólag zenei anyanyelvünk átadásával foglalkozunk. Ennek megfelelően alapvető célunk és elemi érdekünk, hogy tapasztalatainkkal, pedagógiai módszereinkkel hozzájáruljunk e folyamat sikeréhez.

Idősebb kollégáink tapasztalatait átadjuk pedagógus-továbbképzéseken, népzene szakos egyetemi hallgatók tanítási gyakorlatán. Négy évtizedes pedagógiai módszertani kísérleti műhelyünk, az országban egyedülálló struktúrában működő iskolánk minden kollégája Kodály Tanár Úr gondolataival mélységesen egyetértve vallja:

„A jó népdal önmagában is remekmű. Nemegyszer megdöbbentő bizonyítéka a teremtő géniusznak, melyet megbecsülnek, melyben gyönyörködnek a pallérozott népek is. A népdal nemcsak művészi remek, hanem emlékeztető egy-egy nemzet gyermekkorára. Boldog az a nemzet, mely nem felejtette el önnön gyermekkorát. És jaj annak a nemzetnek, amelyik elfelejtette!”⁷

⁷ Kodály Zoltán: A hiteles népdal szerepe a zenei nevelésben. In: Kodály Zoltán: *Visszatekintés* III. Argumentum Kiadó, Budapest, 1989.

*„A zene lelki táplálék és semmi mással nem pótolható.
Aki nem él vele: lelki vérszegénységben él és hal.
Teljes lelki élet zene nélkül nincs.
Vannak a léleknek régiói, melyekbe csak a zene világít be.”
(Kodály)*

MAGYAR MARGIT

A zene útjai a magyar köznevelés rendszerében

A fenti idézet a 20. századi Magyarország legsötétebb évében 1944-ben hangzik el nyilvánosan, amikor Kodály érdeklődése már közel két évtizede a zenepedagógia irányába fordult. Tartalmának igazát azonban sokan, sokféleképpen közvetítették már a megelőző századokban, megalapozva ezzel a kodályi gondolkodás, nevelési elvek kialakításának lehetőségét. E rövid írásnak nem feladata, hogy tudományos igénnyel összefoglalja a magyar alapfokú hangszeres zeneoktatás és a vele szorosan összefüggő iskolai hálózat – zeneiskolák – fejlődéstörténetét, de kérdésekre, összefüggésekre szeretne reflektálni, melyekkel az elmúlt fél évszázad folyamán a szerző találkozhatott.

Kezdetek...

A magyar alapfokú hangszeres zeneoktatás alapjait megteremtő első intenzív fejlődés összeköthető a reformkori Magyarország, a polgárosodás évtizedeivel. A társadalmi és gazdasági változások sok településen alakítják ki – pl. Debrecen, Győr, Sopron, Budai Zeneakadémia – azokat a polgári zenei egyleteket, melyek bővülésével megteremtődtek a helyi

zeneoktatás feltételei. A Nemzeti Zenede ekkorra már közel fél évszázados, s e fejlődés irányát a Liszt Ferenc alapította Zeneakadémia 1875-től csak még jobban megerősíti, mely a legfelsőbb szintű zenei képzést indítja el. Negyed századdal később, felismerve az alapozás hiányát, az Akadémián diplomát szerző Fodor Ernő létrehozza az első alapfokú hangszeres zeneiskolát (1903). Megvalósítja, hogy államilag engedélyezett tantervekkel működjön, a kisgyermekkortól tudatos zenei neveléssel segítse a tanulást. Hosszabb ideig a Zeneakadémia előkészítőjeként is működik. Fodor Ernő tudatosan keresi és kutatja a kisgyermekkor zenei tehetséget (pl. kocsit küld a gyerekekért Kispestre – ma iskolabusznak hívnánk). A zeneiskola kidolgozza működési elveit, például bevezeti a zeneiskolai ellenőrző könyvet, s még sorolhatnánk értékálló, napjaink munkáját is meghatározó elveit. Működésének formáját számos zenei egyesület, magániskola veszi át, s így a 20. század első évtizedeire a gyerekek egyre többféle hangszeres zeneoktatásban részesülhetnek. Közben 1922-től egy székesfővárosi rendelet értelmében bevezetik minden fiúiskolába az ének-zene oktatását. E tájt kezdenek működni – Kacsóh Pongrác – a zeneoktatói, pedagógiai munkát segítő szervezetek is (Fővárosi Pedagógiai Intézet – 1912). Kodály és Bartók munkássága, a Zeneakadémia intenzív működése, mind meghatározói annak a folyamatnak, mely a háborúig nagy ívű fellendülést, sok értéket felvonultató hálózatot teremt az országban a hangszeres zenével foglalkozni akarók számára.

1945 után

A háború nem kímélte a zeneoktató munkaközösségeket sem. Röviddel az után, hogy véget ért, az újra változó társadalmi és gazdasági környezet megkívánta, hogy a zenei nevelés ügye is új irányt vegyen. Kodály ekkorra már nyíltan és határozottan állítja, hogy „legyen a zene mindenkié”. Minden írása megerősíti, hogy a kisgyermekkorban megszerzett zenei élmény hogyan segít a tanulásban, a személyiség fejlődésében.

A harmincas évektől vele együtt tanító Ádám Jenő vezetésével kialakul az a zenepedagógiai rendszer, amely hozzásegít a fenti gondolat megvalósításához, s amelyet napjainkra Kodály-módszerként ismer a világ. A relatív szolmizáció olyan eszköz, amely az énekléssel a mindenki számára elérhető hangszert jeleníti meg. Az énekes zenekultúra a magyar népdalra (zenei anyanyelvünk) épül, s 1947–48 között meg is jelenik az első általános iskolai ének-zene tankönyvsorozat. A program bevezetésére az iskolák államosítása (1948) után, 1952-ben kerül sor, amivel egy időben, a magán-zeneoktatói munkaközösségek, zeneiskolák is állami kézbe kerülnek. E hangszeres zeneoktatással foglalkozó közösségek között az I. számú Körzeti Zeneiskola igazgatója – Czövek Erna – kapja a feladatot, hogy szervezze újra az állami zeneoktatást, alakítsa ki a zeneiskolák hálózatát, az egész országra kiterjedően. A kodályi programban a tartalmi elemhez (relatív szolmizáció) két új feladat is társul: emelt óraszámban lesz (mindennap) énekóra, és 3. osztálytól minden tanulónak hangszert kell választania. Addig a diákok furulyázni tanulnak csoportosan az ének-zene órák keretében. (E történet részleteiről, a Béres-furulya kialakulásáról előbb olvashatnak e kötetben.) Az ének-zene tagozatos tantervet a kísérleti szakasz után bevezették, s a tagozatos osztályokkal működő általános iskolák száma egyre bővült. A Czövek Erna által megszervezett országos zeneiskolai hálózat pedig fogadta a kötelezően hangszert választó gyerekeket is 3. osztálytól.

A hatvanas évek második felére Budapesten akkorára bővült a körzeti zeneiskolák tanulói létszáma, hogy 1968-ban Fasang Árpád, a zeneművészeti szakközépiskola akkori igazgatója alakítja át a Fővárosi Zeneiskola Szervezetet. Megbízásának eredményeként minden kerületben egy-egy önálló zeneiskola kezd működni. A vidéki megyei városok zeneiskoláihoz egyre több kistelepülésen kapcsolnak kihelyezett tagozatokat, vagy az addigi tagozatok önálló iskolává válnak. A hatvanas években sorra jelennek meg a különböző hangszeres iskolák, Dobszay László megírja a

zeneiskolai szolfézs-tankönyvsorozat. Folyamatosan bővül a tanítható hangszerek (fúvósok, gitár, hárfa, ütő stb.) és elméleti tárgyak (zeneirodalom, zeneelmélet, Collegium Musicum stb.) sora. Ez a folyamat zárul le az 1980-ban kiadott tantervi követelményekkel. A zeneiskolai hálózat működését, eljárásrendjét pedig az 1982-ben Nemes László (Országos Pedagógiai Intézet) közreműködésével kiadott *Zeneiskolai rendtartás* fogta össze. E tantervekben már érzékelhető, hogy a 20. század második felének utolsó évtizedeihez közeledve – a társadalmi és technikai változásokra – mennyire érzékenyen reagál az alapfokú szakmai közösség. Szinte napra készen követi a kulturális változásokat, a társadalmi igényeket, de e kérdésben egyedül marad. A közép- és felsőfokú képzési struktúra még sokáig nem követi e tantervi programok tartalmi és végzettségi igényeit. Így alakulhat ki, hogy alapfokon már 1980-tól taníthatunk improvizációt, elektroakusztikus zenét, népzénet, jazz-zenét vagy klasszikus szaxofont, ha kellő nyitottság van bennünk e tárgyak iránt.

1990–1998 között

A zeneiskolai hálózatban a rendszerváltáskor ~170 iskolában ~90 ezer diák tanul. A teljes tanulói létszám ~ 5%-a – ez európai összehasonlításban sem jelent magas számot. A zeneiskolai hálózat erős kapcsolatot tart a helyi közösségekkel. Kamara- és zenekari munkájával a helyi kulturális szerepvállalás motorja. Egyszerre tanít és közvetít. A művelődést viszi el a legkisebb közösséghez is. A Hubay Zeneiskolában elinduló balettoktatás (1975), majd a XXII. Kerületi (ma Nádasy) Zeneiskolában folyó kísérleti művészetoktatási program (1985) létrehoz egy új iskolatípust: az alapfokú művészetoktatási intézményt (2011-től alapfokú művészeti iskola). A „zeneiskola” kifejezés a szabályozásokból eltűnik, s hosszú idő telik el, míg a csak zeneművészeti ágban tanító iskolák számára újból – legálisan – használható lesz. Az átalakuló, új tartalmakat kereső időszakban olyan egyedi műhelyek is alakulnak, amelyek tovább erősítik a

magyar művészetpedagógia sikerét: az önálló népzenei iskola (Kobzos Kiss Tamás – Óbuda), a táncművészetben a néptánc (Novák Ferenc, Foltyn Jolán – Bihari), vagy az egyedi szabad szellemi alkotásokat, az improvizációt mint alkotási folyamatot közvetítő Martyn Ferenc Művészeti Szabadiskola (Apagy–Lantos). Bálványos Huba a vizuális kultúra fejlesztésével, Gonda János a közép- és felsőfokú jazz-zenei képzésen keresztül támogatja a műfajok fejlődését. Az alapfokú művészeti iskola (AMI) négy művészeti ágában közel 200-féle tantárgy keretében tanulhatnak a diákok. A budafoki Nádasdy Kálmán Művészeti Iskola – Nemes László vezetésével – e program kidolgozója és első mintaiskolája. Nemcsak a zeneművészeti ág készül el, négy zenei műfajban (klasszikus, jazz, népzene, elektroakusztikus – 75 tantárgy) 1998-ra az új tantervi programban, de az összes művészeti terület közel 3500 oldalas tartalma is, mely önmagában véve is kulturális örökséget jelent. Ebben az időszakban, 1994 és 1998 között – az új tantervi követelmények megjelenéséig – új művészeti iskola alapítására senki nem kaphatna engedélyt, a tanulói létszám és az iskolák száma mégis „gombamód” szaporodik. A „kényszerszünetet” a szabályozás (tárgyi és személyi feltételek), valamint a tanterv hiánya is indokolja. A zeneművészeti ág nem tehet mást, mint hogy lehetőségeihez mérten a legjobban végzi munkáját. Reagál a közoktatás iskoláiban végbemenő, felbecsülhetetlen kárt okozó, romboló tevékenységekre – énekórák számának drasztikus csökkenése, iskolai kórusok megszűnése –, s az új programban választható utakat kínál. Bevezeti például a zeneismeret tárgyat. Ezzel egy tanári közösségnek lehetősége nyílik komplex elméleti órák kidolgozására (szolfézs, zeneelmélet, zeneirodalom együttes ismeretátadásra, mely akár vizuális ismeretekkel is bővíthet). Megjelenik a zenekari, kamarazenei és kórustanterv. A kialakult helyzetet jellemzi, hogy egyszerre lenne szükség a digitális zenei kultúra bevezetésére, az értékállóknak vélt módszerek és tananyagok megőrzésére, a megújuló pedagógiai eszközök tárházának

adaptálására, s mindezek között nyugodt háttérrel rendelkező tárgyi és személyi feltételekre. 1998 végére azonban már olyan felgyorsult iskola-alapítással és tanulói létszámnövekedéssel nézünk szembe, hogy az „egy helyben járó” zeneiskolák maguk is részeseivé válnak az oktatáspolitikai döntésnek, a terület ~780 iskoláját érintő minősítési eljárásnak, mely 2004-ben zárul le.

Húsz év, amely megváltoztatta a világot... hogyan tovább?

„... Nem a zenében rejlik-e a leghatásosabb nevelés? Hiszen semmi sem hatol be olyan mélyen a lélekbe, mint a ritmus és a dallam; megragadja, felékesíti és megneemesíti a lelket, ha az ember helyesen nevelkedett, - ha pedig nem, épp ellenkezőleg hat rá...

Valóban: a zene mélyén rejlik a nevelés.”

(Platón)

Mi is a zeneiskola ma? Mi napjainkra egy zeneóra? Mi az, amit őrizni kíván a zenetanár? Miért tartjuk, hogy a mindennapi gyakorlás nemcsak a hangszerkezelést teszi könnyebbé? Számolatlanul önthetnénk a kérdéseket, melyekre egyetlen szóval is lehet válaszolni. Örömrzés. Ez keletkezik akkor, ha belépünk egy zeneiskolába, ha a diákra négy szemközt figyelnek hetente kétszer, ha a magyar és az európai kultúra legnevesebb kincseivel találkozunk, s ha napi rendszerességgel, figyelemmel önmaga iránt, zenei cselekvésbe fog. Módszereink, pedagógiai fogásaink különbözőségét az átörökítendő zenei kifejezés, a stílusban való jártasság azonosítja. S közben vívunk a világban számolatlanul ontott, e jó érzésünket megzavaró, a gyermeket majdnem összepréselő „szeméttel”... – mely a tárgyiasult világ, az elektroszmog, a hajszoaltság, a felületesség és figyelmetlenség uralmában testesül meg. S mindeközben vannak, akik mintha megállítanák az időt, alkotnak. Kokas Klára megtanítja a kisgyerekeket teljesen szabadon mozogni, Kovács Géza és dr. Pásztor Zsuzsa ráirányítja a figyelmet a testérzetre, és megtanítja megőrizni a zenész egészségét, Sárosi László új zenei közösséget alkot etűdjeivel. Dénes László

holisztikus hegedűórákat tart, Becht Erika tanárnő halk szóval világhírű zongoristákat nevel. S számtalan, az adott közösségnek megfelelő új eszköz jön létre, hogy végeredményként a zenélés öröme jelenjen meg a cselekvőkben.

A 21. század első évtizedeiben – elsősorban a csoportos órákon – megjelenik a digitális kottairás, zenei szerkesztőprogramok, játékok. Interaktív, a zenei készségeket fejlesztő szoftverprogramok sokasága segíti a tanárok munkáját. De egyet biztosan tudunk. Ezek csak eszközök. Mint ahogy egy rábaközi dus is csak a táncospár által gyakorolt lépések számán keresztül tud hibátlanul megjelenni, úgy a zenei játék is csak a sokszor és figyelmesen gyakorolt hangszeres mozgáson keresztül lesz a zenész sajátja. Ha van tehát jövőképe a zeneművészet alapfokú tanításának, az bizonyosan összetett. Egyrésztől mindent elkövet, hogy az örökséget őrizze. Generációkon örökítse át az egyes motívumokhoz tartozó mozdulatsorokat, hogy azok változatlan világhírt jelentsenek. Másrésztől természeténél fogva szélesre nyitja kapuit, s mint tette ezt a művészeti iskolák alakításakor, a következő években újraalkotható tantervi programokban, kohéziót teremtve az egyes stílustörténeti elemek között, törekednie kell a műfajok közötti összefüggések, a művészetek egymásra gyakorolt hatásának még pontosabb felmutatására, a képzések közötti átjárhatóságra. Minél nyitottabban működik, annál inkább lesz képes megújulni, s ez egyben meghatározza majd helyét és szerepét is a köznevelés újjáalakuló rendszerében. Mert a helyi közösségekben már mindezt megtalálta. Az amatőr zenei együttesek, a zeneművészeti ág tanulói és tanárai, a hangversenyek önzetlenül jelen lévő szereplői mind értékörzők: a művelődés, a kultúra hordozói.

Iskolaszám - összes AMI
Állami fenntartású összes AMI
KIK fenntartású AMI, ahol zeneművészeti ág van

GYÖKEREK...
100 ÉVES ISKOLÁINK

BUDAPEST

Erkel Gyula Újpesti Zenei Alapfokú Művészeti Iskola

Újpest az Erkel család zenei nevelésre is gondot fordító elkötelezettségének köszönheti az országban az elsők között alapított zeneiskoláját. Az Újpesti Zeneművelő Egyesületet – Erkel Gyula karmester, zeneakadémiai tanár kezdeményezésére – helyi zenekedvelők alapították 1891-ben, elsősorban a maguk képzése és a zenei élet táplálása érdekében. Az egyesület kezdettől fontosnak tartotta „fiú és leány növendékeknek az énekben és a zene különböző ágaiiban, valamint a zeneelméletben való alapos oktatását”, ezért Conservatoriumot nyitott meg erre a célra. Pár év után megfogalmazódott, hogy a magánintézmény „legalább az alsóbb osztályokban az országos zeneakadémiai tantervhez alkalmazkodó, hatóságilag jóváhagyott tanterv szerint” működjön. Bár a harmincas években háromszintű (alap-, közép- és akadémiai) képzést folytató iskola vezetésével tárgyalások folytak arról, hogy a megfelelő működés érdekében a város saját kezelésébe venné, magániskolai státusza csak 1948-ban szűnt meg. Egyediségét és szakmai színvonalát az államosítás után is megőrizte, nyitottságát mutatja, hogy Magyarországon elsőként itt alakult jazz tanszak 1980-ban.

Újpesten egy 1780-as katonai térkép szerint egyetlen épület állt: a ma is működő Megyeri csárda. A Pestet Váccal összekötő vasútvonal 1846-os megépítésével az akkor már Károlyi-birtok Újpest gyors fejlődésnek indult. Károlyi István művészetpártoló főúr volt, így nem csoda, hogy számos művész költözött Újpestre. Az Erkel család az 1880-as évektől

van jelen Újpesten. Erkel Gyula, Erkel Ferenc legidősebb fia, az Operaház karmestere és a Zeneakadémia tanára a ma róla elnevezett utcába költözött családjával, ahol gyerekeit is felnevelte. Erkel egy-egy operaházi előadás után a művészeket Újpestre hívta, és házi zenéléseket, partikat rendeztek. 1891. június 22-én aztán megalakult az Újpesti Zeneművelő Egyesület, amelynek Erkel Gyula volt az első igazgatója. Elnöke az a Nádaszkay Béla állatorvos lett, akinek a nevelőapja, Varga Ferenc – szintén állatorvos –, házában Liszt Ferencet is vendégül látta.

„Az egyesület célja:

- a) a zeneirodalom ének- és zenekarra írt, állandóbb becsű műveinek ismertetése;
- b) az egyházi zene művelése;
- c) működő tagjainak ének- és zenekari oktatásban való részesítése;
- d) fiú és leány növendékeknek az éneken és a zene különböző ágaiban, valamint a zeneelméletben való alapos oktatása.”

A záradékban leszögezik: „...az egyesület által fenntartott zeneiskola magánjellegű...” A zeneiskola Újpest főterén, a Szent István tér 9. szám alatt, egy háromszobás lakásban kezdte meg működését. Az első tanári karban operaházi és Újpesten élő művészek, valamint zeneakadémiai tanárok kaptak helyet. Például zongorát Schwartz Viktória újpesti születésű zongoraművész, magánéneket Maleczky Vilmosné Ellinger Jozefa, az Operaház koloratúrszoprán énekese tanított.

Az alapszabályban lejegyezték, hogy az egyesületnek évi négy hangversenyt kell adnia.

Erkel Gyula három évig állt a Conservatorium élén, majd lemondott tisztségéről, de haláláig örökös tiszteletbeli főigazgató maradt. 1901-ben az egyesület 10 éves fennállása alkalmával felkérték gróf Zichy Géza zongoraművészt, hogy vállalja el az egyesület védnökségét.

Az egyesület 1905/1906-os értesítőjében világosan megfogalmazzák az igény szintet: „Az intézet létesítésekor a legszerényebb követelményekre támaszkodott tanterv idővel kétszer átdolgoztatott oly módon, hogy legalább az alsóbb osztályokban az országos zeneakadémiai tantervhez alkalmazkodtunk.”

1909-ben Szikla Adolf lett a Conservatorium igazgatója, aki zongorát és összhangzattant tanított. Igazgatása alatt pezsgő zenei élet folyt Újpesten. Melles Béla a Conservatorium tanára kvartettjével részt vett az újpesti Városháza felavatásán. A 20. század első évtizedeiben Bartók Béla és Dohnányi Ernő is adott koncertet Újpesten. A növekvő diák- és tanárlétszám miatt a zenede lassan kinőtte az István téri lakást. Az 1909/1910-es tanévben átmenetileg a Városháza épületében helyezték el, és csak az 1922-es tanév karácsonyán költözhetett az István tér 18. számú épületbe (ma István tér 21.).

Az 1919-es tanácskormány a zenedét is köztulajdonba vette ugyan, de az általános fejtelenség miatt, majd a proletárdiktatúra bukásával a tényleges átvétel elmaradt.

Az 1926/1927-es tanévben a Conservatorium működési körét a kormány hatóságilag jóváhagyott tanterv szerint állapította meg, de önálló ötletek megvalósítására is lehetőséget hagyott. Így történhetett meg, hogy az óránként hármast csoportoktatás mellett a kettes csoportokat is bevezették. Ezáltal „kimerítőbben” foglalkozhattak azokkal, akik magasabb képzésre „reflektálnak”.

Újításként jelenik meg tehát, hogy már csak két diák van jelen egy foglalkozáson. Másik újítás, hogy a hegedű tárgy heti két alkalma mellett harmadik órára is lehetőség nyílik. A harmadik újítással pedig lehetőség nyílik arra, hogy szabadon választható anyag szerint tanuljon a növendék. Ekkor nem sorolják osztályba, nem kap bizonyítványt, csak koncerteken vehet részt. Bevezetik a rendszeres zongora szakfelügyeletet is, melyet Szikla Adolf vállal magára.

1924-ben gróf Zichy Géza halála után I. Ferenc József királyi herceget kéri fel az iskola védnökségére. Az 1930-as gazdasági válság idején megcsappant az iskola létszáma. Az időközben bevezetett nagybőgő és fúvós tanszakokon tandíjmentességet vezettek be, hogy megteremtsék egy állandó városi zenekar lehetőségét.

A Conservatoriumban a tanulmányok – néhány átalakulást követően – ezekben az években három nagy részre tagozódtak: 5, illetve 4 alsó osztály, 5, illetve 4 középosztály és 3, illetve 4 akadémiai fokozatú osztály (hangszertől függően). A cél az volt, hogy a legfelsőbb képzés lehetővé tegye az akadálytalan főiskolai felvételt. A növendékek szolfézs, összhangzattan, moduláció, formatan, zenetörténet és esztétika tárgyakat tanulhattak, zongora, hegedű, gordonka, gordon, fúvós és magánének tárgyak mellett. A vonós és fúvós tárgyak mellett a zongora kötelező tárgyként szerepelt. 1937-ben a zeneiskola kiterjesztette tevékenységét, és fióktanfolyamokat nyitott Megyeren és Rákospalotán. Ekkor fogalmazódott meg a gondolat, hogy a Conservatoriumot a megfelelő működés érdekében a városnak saját kezelésbe kéne vennie, és városi zeneiskolává alakítania. 1937-ben tárgyalásokat folytattak a „zeneiskola városiasítása érdekében”.

A zeneiskola 1948-tól állami felügyelet alá került, az egyesületet a belügyminiszter az 546.215/1949 IV.3. számú rendeletével feloszlatta. Az államosításnak – sok hátránya mellett – volt egy nagy pozitívuma: a minimálisra csökkent tandíjnak köszönhetően a tanulók létszáma többszörösére emelkedett (1944-ben 99 növendék, 1948-ban már 700). A tanárok a negyvenes években nehéz körülmények között dolgoztak: hangszerek alig voltak, a Szent István téri épületnek csak az emeleti részén taníthattak, a földszint utcafrontján az egyik oldalon egy ivóhelyiség, a másik oldalon egy burgonyaárus szomszédságában. 1952-ben megalakult a Fővárosi Zeneiskolai Szervezet, feladata a fővárosi zeneiskolák szakmai irányítása és fenntartása volt. A fővárost körzetekre osztották, a IV. és XV. kerület zeneoktatását a 8. számú Körzeti Zeneiskolára

bízták. (Újpest 1950. január 1-jétől lett a főváros IV. kerülete.) A Fővárosi Zeneiskolai Szervezet 1968-ban megszűnt, feladatát a kerületek vették át. A XV. kerület saját zeneiskolát alapított, a IV. kerületi iskola működtetését a IV. kerületi Tanács vette át, és neve Fővárosi IV. kerületi Állami Zeneiskolára változott. A zeneiskola 1991-ben, fennállásának 100. évfordulóján vette fel alapító igazgatója, Erkel Gyula nevét.

Az 1980-as évek végén a fővárosi zeneiskolák közül elsőként itt alakult jazz tanszak, Nesztor Iván kezdeményezésére, aki akkor a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola tanára volt. Az első évben Nesztor Iván jazzdobot, Regős István jazz-zongorát tanított. Később alakult jazzgitár és basszusgitár szak, majd jazzének és jazzbőgő is. Ma már jazzelmélet és jazz-zenekari gyakorlatóra is van az iskolában. A népi hangszerek közül a citera jelent meg először: Bodnár Ferenc 1994 szeptemberétől kezdte tanítani. Bakó Judit népi éneket tanít és népdalkört vezet.

Az Erkel Gyula Újpesti Zeneiskola Alapítványt Károlyi Erzsébet, gróf Károlyi Lászlónak, az Újpestet alapító Károlyi István leszármazottjának felesége hozta létre a 2007/2008-as tanévben. A grófi pár a rendszerváltás után tért vissza Magyarországra. Céljuk, hogy Újpest kulturális szervezeteit, értelmiségi és vállalkozói körét, mind szellemi, mind anyagi értelemben bevonják az iskola életébe, ezzel is segítve az iskola szerényebb lehetőségekkel rendelkező diákjait. Az alapítvány tiszteletbeli elnöke haláláig Erkel Tibor zongoraművész, egyetemi tanár, zenei rendező volt, Erkel Ferenc testvérének a dédunokája.

Az iskola, melynek Újpest városa 2012 szeptemberétől új és méltó helyet teremtett az István út 17–19. szám alatti épületben, 2016-ban nagyszabású ünnepségsorozattal emlékezett meg fennállásának 125. évfordulójáról.

*Az Erkel Gyula Újpesti Zenei Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:
<http://ujpestizenede.hu>*

BUDAPEST

A Budai Énekakadémiától a Járdányi Pál Zeneiskoláig

Az ének- és zeneszerető budai polgárok hozták létre a Budai Énekakadémia Egyesületet 1867-ben, amely külön zeneiskolát kezdett működtetni. Az eleinte alsó- és középfokú oktatási tanintézet 1872-től viselte a Budai Zeneakadémia nevet. Hogy ma is fennáll, és Buda meghatározó kulturális műhelye, azt elsősorban kiváló igazgatóinak és tanárainak köszönheti.

A háborúk és rendszerváltások mellett történetének legfőbb problémáját az elhelyezése jelentette: a 150 esztendő alatt az intézmény öt helyszínen működött, miközben tanárai a kezdetektől fogva úgynevezett „külső telephelyeken” is tanítottak. A mai napig nincs saját koncertterme, mégis számos klasszikus szerző műveinek első magyarországi bemutatása kapcsolódik nevéhez. E hagyomány jegyében hangzott el fennállása 150 éves jubileumi ünnepi hangversenyén Gárdonyi Zsolt egy művének ősbemutatója, amelyet a szerző egykori budai zeneiskolája tiszteletére komponált. A sok fenntartóváltás közepette is egy dolog maradt mindvégig változatlan: a hangszeres zeneoktatás magas szintje.

Az alapítástól az államosításig

„Mit jelent 150 év az ország legrégebbi múltra visszatekintő alapfokú zenei intézménye történetében? Jelenthet konkrét, visszakereshető adatokat: több tízezer diákot, mintegy 800 tanárt, több mint 20 tanszakot, 13 igazgatót, 7 egyesületi elnököt, 5 épületet, többtucatnyi külső helyszínt, tízegynéhány elnevezést, pecsétet, címertáblát. Jelentheti a számadatok mögött megbújó élményeket, érzéseket: az első bátortalan mozdulatokat egy hangszer tanulásának kezdetén, sikerélményeket, kudarcokat, gyakorlást, próbákat, barátságokat, közösséget, táborokat, utazásokat, vizsgákat, versenyeket, díjakat, zenei pályát, zenei örökséget, zeneszeretetet és természetesen megszámlálhatatlan hangverseny feledhetetlen pillanatát. Átíelve az évtizedeken, nem kevesebb, mint öt generációt jelent...” – írja a nagy múltú intézményről Friedler Magdolna orgonaművész-tanár, intézményvezető-helyettes.

„1867-ben, a már akkor működő Budai Dalárda programjába vette Felicien Dávid: »Columbus Kristóf« oratóriumának előadását. Ezen mű előadásához női énekkarra is szükség volt, és így megkezdődött a budai családok között a női énekesek toborzása. *Madarassy Pál, Knabl Antal, Nagy Ágoston és Halács János* fáradságot nem ismerő buzgólkodásának köszönhető, hogy sikerült megfelelő számú énekkart a nemes cél érdekében megnyerni. [...] Az előadás fényes sikere arra a gondolatra vezetett, hogy jó volna egy állandó vegyeskart szervezni” – olvashatjuk Szabó Gyula egyesületi titkár 1927. évi ünnepi visszaemlékezésében. Az ének- és zeneszerető budai polgárok ennek érdekében 1867-ben előbb a Budai Énekekadémia Egyesületet hozták létre, amely 1868 őszén Budai Ének- és Zeneakadémiává alakult, november elejétől pedig – hegedű, gordonka, fuvola és nagybőgő tanszakokkal – külön zeneiskolát működtetett. Az eleinte alsó- és középfokú oktatási tanintézet 1872-től viselte a Budai Zeneakadémia nevet.

Az intézmény a kezdetektől fogva jelentős szerepet játszott Buda zenei életében. Nem más, mint az uralkodó, Ferenc József támogatta,

Rudolf főherceg volt az egyesület fővédnöke, az első tiszteleti tagok sorában pedig Liszt Ferenc nevét is ott találjuk. Hogy a tanintézet ma is fennáll, és meghatározó kulturális műhelye jelenünk felgyorsult világának, azt kiváló igazgatóinak is köszönhetjük. A karmester direktor, Knahl Antal (1868–1875) utódai Zimay László (1875–1877), Schweida Rudolf (1877–1878), majd az iskola életének látványos fellendítésében meghatározó szerepet játszó, az orgona tanszakot alapító Szauner Zsigmond (1878–1910) voltak. A zeneiskola Clauser Mihály (1910–1939) csaknem harminc éven át tartó megingathatatlanságának köszönheti, hogy túljutott az I. világháborúval járó történelmi kataklizmából és a gazdasági válságokból, és a nagyszerű muzikusnak, Rajter Lajosnak (1939–1945), hogy kilábalta a II. világháború rettenetes éveiből. A zeneoktatás Koller Alfréd (1945–1950) igazgató irányításával indult újra – a háborús romok eltakarítása után –, bizonyítva, hogy a régi iskolacímerben szereplő lantok húrjait elhangolni igen, letépni nem lehet.

Az államosítástól a névfelvételeig

A kommunista hatalomátvétel és az államosítás után gyökeresen átszervezett intézmény, új nevén Budai Zeneakadémia Tanárainak Munkaközössége megmentését az iskola egykori tanára, Váczi Károly (1950–1952) szívügyének érezte. Utódja, Lichter Imréné (1952–1969) a körzetesítést követően tanulói és tanári létszámban igencsak meggyarapodott Fővárosi Zeneiskola Szervezet 3. számú Körzeti Zeneiskolájának állt határozottan az élére. A fiatal és energikus dr. Vimmer Lászlóné (1969–1984) nevéhez fűződik a Fővárosi II. kerületi Állami Zeneiskola átköltözésének lebonyolítása (1970) a korábbiaknál megfelelőbb épületbe, és egy új sípos orgona építése (1973). Polonkai Istvánné (1984–1985) átmeneti megbízatása után, a rendszerváltás óta legfontosabb érdemi újdonságként M. Bartha Emőke (1985–2005) igazgatósága alatt, 1991-ben az

intézmény felvette a II. kerületben alkotó jeles zeneszerző, zenepedagógus és népzene kutató, Járdányi Pál (1920–1966) nevét. A Járdányi Pál Zeneiskola Alapfokú Művészeti Iskola jelenlegi vezetője, Vimmer Erika – a magas színvonalú tehetségfejlesztő munka elismeréseként – 2013-ban első-, 2017-ben pedig második ízben vehette át az iskola számára az Akkreditált Kiváló Tehetségpont címet.

Költözések, otthonkeresések...

A háborúk és rendszerváltások mellett a zeneiskola másfél évszázados történetének legfőbb problémáját mindenkori elhelyezése jelentette. 150 esztendő alatt az intézmény öt helyszínen működött, miközben tanárai kezdetektől fogva úgynevezett „külső telephelyeken” (eleinte lakásaikban és szalonjaikban, az orgonatanárok pedig templomokban) is tanítottak. 1867-ben a Budai Énekekadémia az akkori Albrecht úton (ma Hunyadi János út), az alsóvízivárosi elemi iskola egyik – a Budai Dalárdával közös – termében kezdte meg működését. 1870-ben a zeneiskola a közeli Fő utcai kapucinus zárda épületébe költözött, amelyet a 65 éves bérleti szerződés felmondása után, 1935-től a Margit körút 44. szám alatti, Kapás utcai sarokház félemelete követett.

Az iskola az 1960-as évekre végleg kinőtte az – addigra már átnevezett – Mártírok úton a néhány szobát, így hatalmas előrelépést jelentett, hogy áttelepülhetett a 21. szám alatt található iskolaépület második emeletére. Itt a személyes jellegű hangszeroktatás kívánalmainak megfelelően a nagy osztálytermekből kilenc kisebb termet alakítottak ki. 2001-ben „érkeztek meg” jelenlegi, Marczibányi téri helyükre, ahol tizenegy teremben folyik az oktatás. Jóllehet az 1867 utáni másfél évszázadban az intézmény elhelyezésének körülményei összességében egyre javultak, Magyarország egyik legnagyobb hagyományokkal rendelkező alsófokú zeneiskolája saját koncertteremmel még napjainkban sem rendelkezik...

Az iskola fejlődése napjainkig

A Járdányi Pál Zeneiskola központján kívül 14 tagiskolában zajlik tanítás. Az intézmény több mint 1100 diákja a következő tanszakok közül választhatja ki, milyen hangszeren szeretné elmélyíteni tudását: zongora, orgona, hegedű, gordonka, nagybőgő, fuvola, furulya, klarinét, szaxofon, oboa, fagott, trombita, kürt, gitár, ütő, ének és zeneismeret. A szolfézstanulmányok után választható lehetőségek között találjuk a zeneirodalmat, az összhangzattant, az improvizáción alapuló kreatív zenét, a barokk stílusismeretet és a kórust. A gyerekek a legkülönbélebb hangszer-összeállítású együttesekben és zenekarokban tapasztalhatják meg, élhetik át a társas zenélés adta különleges, örömteli élményt.

Számtalan kiemelkedő hazai és nemzetközi versenyeredmény, sikeres középfokú és felsőfokú felvételi vizsga, külföldi út, velencei nyári tábor, feledhetetlen koncert fémjelzi a zeneiskola 150 éve töretlen zenei munkáját. Elődeinek nevéhez Schumann, Hoffmann, Bruch, Saint-Saëns, Grieg és Liszt számos művének első magyarországi bemutatása kapcsolódik. Emlékezetes hangversenyekről tanúskodnak a korabeli iratok a Budai Vigadóban (ma Corvin tér 8.), valamint a Várszínházban, az Úri utcai egykori Országház dísztermében és természetesen a házigazda kapucinus rend különféle egyházzenei rendezvényein. E hagyomány jegyében hangzott fel a Marczibányi Téri Művelődési Központban 2017. november 20-án, a 150 éves jubileumi ünnepi hangversenyen – többek között – Gárdonyi Zsolt *Három ifjúkori emlék* című zenekari művének ősbemutatója, amelyet a szerző egykori budai zeneiskolája tiszteletére komponált és ajánlott.

Napjainkban mintegy 85 tanár ezernél is több kisebb-nagyobb diákba plántálja a hangszeres zeneoktatás alapjait. Az első igazgató, Knahl Antal ma igencsak meglepődne, ha megtudná, hogy az 1867/68-ban elültetett csemete – tizenharmadik utódja, Vimmer Erika igazgatósága idejére – ekkora óriásfává terebélyesedett!

Az 1867. évi alapítástól eltelt másfél évszázad alatt korszak- és rendszerváltások sora zajlott, az iskola átélte két világháborút és számos forradalmat, miközben bő nyolcvanesztendő's állandóság után a 20. század második felétől a fenntartók is sorban követték egymást (1952: főváros, 1968: kerületi tanács, 1990: önkormányzat, 2013: Klebelsberg Intézményfenntartó Központ, végül 2016: Közép-budai Tankerületi Központ).

Egyetlen, de egyúttal a legfontosabb dolog azonban napjainkig nem változott: a hangszeres zeneoktatás magas szintje, azaz – ahogy az 1894. évi iskolai alapszabályban olvasható – „a zeneművészet gyakorlása, ismertetése és terjesztése”. Az intézmény hivatását a Budai Zeneakadémia Egyesület vezetősége 1932. december 7-én tartott 65. közgyűlésén így foglalta össze: „Buda kulturprofiljának egyik legjellegzetesebb vonását éppen a mi Zeneakadémiánk adja meg, ez a minden ízében altruisztikus [önzetlen] művészeti egyesülés, melyet tagjainak nemes lelkesedése, művészetszeretete, áldozatkész tettekkészsége tartott fenn mindmáig.”

Jelenlegi vezetésének elsődleges célja, hogy e hagyományokat folytatva megőrizze a zeneiskolát Buda zenei élete lelkének és zeneoktatása egyik legfontosabb szigetének.

BUDAPEST

Terézvárosi Tóth Aladár Zeneiskola AMI

1903. szeptember 1-jén Fodor Ernő olyan iskolát teremtett Budapesten, Terézváros szívében, amely az első iskolarendszerű zeneoktató műhely, ily módon a magyar alapfokú zenepedagógia egyik „értéktára” lett. A ma is alkalmazott zenepedagógiai elvek és módszerek „kohója”, fontos tapasztalati hely, „gyakorlóterep” a zenei nevelés kiemelkedő alakjai számára, akik tankönyveket, hangszeres iskolákat alkottak, lefektették a mindenki számára elérhető – hungarikumnak számító – állami hangszeres zeneoktatás alapjait.

Az alapítástól az államosításig

Az iskola alapítója, Fodor Ernő (1878–1944) elszegényedett földbirtokos családban született. Tanulmányait a Nemzeti Zenede után a Magyar Királyi Zeneakadémián folytatta, ahol 1902-ben szerzett oklevelet. Már a Zeneakadémia növendékeként tapasztalta a zenei előkészítő tanfolyamok és szakképzett zenetanárok hiányát, és megszületett benne egy alapozó zeneiskola megalapításának ötlete. Miután diplomáját megszerezte, európai koncertturnéra és tanulmányi körútra indult, tanulmányozta Bécs, Berlin, London, Róma zenei tanintézeteit, és kész tervvel érkezett haza. Kibérelt egy háromszobás lakást az Andrássy út 40-ben, a II.

emeleten, és meghirdette a Fodor Zeneiskola megalakulását, melyben már az első évben 11 tanár tanított 160 növendéket.

Fodor Ernő elmélyült igényességgel választotta ki a munkatársait. A tantestület tagjai között kezdettől több zeneakadémiai tanár, világhíró előadóművészek, zeneírók és zeneszerzők is tanítottak, tanítanak. Az iskola azt a célt tűzte maga elé, hogy azok számára, akik életpályául választják a zenét, szilárd alapot kínáljon felsőfokú tanulmányaikhoz. Ezért nevezte iskoláját Fodor Ernő Akadémiai Előkészítő Tanfolyamnak. A cél elérését szolgáló eszközei akkor újdonságnak számítottak, de mára már általánosan elfogadott és használt zenepedagógiai elvek és módszerek.

Fodor Ernő iskolájának zenepedagógiai értéktárba illő jelentősége elsősorban az alábbi elvekben és módszerekben gyökerezik:

1. Csak állami érvényű diplomával rendelkező tanárokat alkalmazott.
2. A tanítás szigorúan a Zeneakadémia tanterve alapján zajlott. Az intézetben a következő fő tárgyakat tanították: zongora, hegedű, gordonka, ének, cimbalom, zeneszerzés, hangszerelés és partitúraolvasás. Mellékanyagok: zeneelmélet, kamarazene, kötelező zongora, zenetörténet, zenekari gyakorlat, karének.
3. Fodor belső szakfelügyeleti rendszert hozott létre, kialakította azt a szellemet, amely biztosította a tanárok közti „tapasztalatszerét”.
4. A tanulók elbírálásában magasra állította a mércét. A második tanévtől kezdve megjelenő évkönyvekben a növendékek neve mellett osztályzataikat is nyilvánosságra hozta. Bevezette az „ellenőrzési füzet” használatát. Ebbe minden 15 év alatti tanulónak naponta fel kellett jegyeznie, hogy mennyi ideig gyakorolt, és ezt szülői aláírással be kellett mutatnia tanárának.
5. Az eredményes tanítást évenként megrendezett versenyek is segítették.

6. Fontos nevelési eszközt jelentettek a növendékhangversenyek. A növendékek közönség előtti fellépése a zenetanítás nélkülözhetetlen velejárója, nevelő hatása rendkívül sokrétű: elsődlegesen a munkára serkentő szerepét érdemes kiemelni, azáltal, hogy közeli célt tűz a mindennapi gyakorlás elé. A növendékhangversenyek nem utolsósorban a tudásszint mutatói, látványos bizonyítékai az iskolában folyó munka hatékonyságának.

A beiratkozók száma már a második évben nőtt, és a tantestület a harmadik évtől 21 tanárból állt. Az iskola hamarosan a tanárképzésbe is bekapcsolódott. 1910-től az énektanárképzést a Zeneakadémia folytatta, de mivel meglehetősen nehéz felvételi vizsgához kötötték, a Fodor Zeneiskolában felkészítő tanfolyam indult. Ettől a tanévtől a Fodor Zeneiskola felső osztályos növendékei magánvizsgát tehettek a Zeneakadémián.

Az 1914/15. évtől a pályára készülőköt különválasztották azoktól, akik kedvtelésből tanultak. Az előbbieket számára kötelező volt a zeneakadémiai vizsga, a többiek a 3. előkészítő után a továbbképző tanfolyamon folytathatták zenei tanulmányaikat. A hallgatók a négyosztályos tanfolyam befejezésekor látogatási bizonyítványt kaptak. A tanfolyam anyaga hasonló volt az akadémiai osztályéhoz, de a tanár nagyobb szabadsággal válogathatta a tananyagot a növendék képességeihez. A műkedvelő hangszerjátékosok számára ma ugyanilyen formában működik a továbbképző osztály.

Énekkara és zenekara, valamint a felsőbb osztályosok színvonalas műsorai révén a Fodor-iskola a főváros zenei életének szerves része lett: évente több nagy koncertet is adtak, többek között a Vigadó, a Royal Szálloda, illetve a Zeneakadémia nagytermében, melyek nagyszámú közönséget vonzottak. Az iskola a kortárs magyar zene támogatásával is hagyományt teremtett. 1914/15-től a koncertek egy részét kizárólag magyar szerzők műveiből állították össze.

Az I. világháború végére a Fodor Zeneiskola helye stabilizálódott a zenei képzésben: az eredeti célkitűzésnek megfelelően sikerült betöltenie a zenei középiskola szerepét, sőt, az akadémiai osztályú növendékek Főiskolán tett vizsgáinak tanúsága szerint ennél is többet. Szakmai rangját és hírnevét a Fodor-iskola nagyrészt ennek a vizsgarendnek köszönhetete. A kötelezővé tett zeneakadémiai vizsgák révén állami érvényű bizonyítványhoz juttatta növendékeit, akik közül egyre többet vettek fel a Zeneakadémiára, és nyerték el a zenetanításra képesítő állami oklevelet. Lassanként kialakult a zenetanároknak egy olyan köre, amely tanulmányait kezdettől a Fodorban végezte, majd felvételt nyert a zeneakadémiai Tanárképzőbe. Gyakorlatilag tehát a jövő tanár a Fodorban tanult meg mindent, amit továbbadhatott, a tanárképzőben a továbbadás módját sajátíthatta még el.

A korabeli rangos folyóiratok rendszeresen hírt adtak a Fodor Zeneiskola munkájáról és arról, ahogyan újdonságokkal gazdagodott: az ének- és zenekar mellett a legkülönbözőbb kamaraegyüttesek alakultak, sőt szavalókórus is, de mozgásművészetet is lehetett tanulni. Az énekesek számára tartott színpadi gyakorlat a jelenlegi Operastúdió elődjének tekinthető. A tehetséggondozás nagyvonalú új formája volt a „szabadiskola”. Kiváló tehetségű tanítványoknak hozták létre, akik egyéniségükre szabott, fejlődésüket leginkább elősegítő tananyagot tanultak.

A kodályi zenepedagógia szellemisége

A II. világháború éveiben az iskola fenntartása válságba került, amelyet az intézmény túlélte, alapítója azonban nem: Fodor Ernő 1944 októberében elhunyt. A Rákosi-korszakban az iskola nevét Fodor Ernő Állami-lag Engedélyezett Zeneiskolára változtatták, majd a többi zeneiskolával együtt 1952-ben államosították. A központosítással létrejött Fővárosi Zeneiskolai Szervezet főigazgatójává a Fodor Zeneiskola egykori neveltjét, Irsai Verát nevezték ki. A szervezet I. számú Körzeti Iskolája a

volt „Fodor” lett, első igazgatója, Czövek Erna személye pedig garanciát jelentett arra, hogy az igényes szakmai munka, immár más keretek között, de folytatódik.

Czövek Erna a kodályi gondolatot – a zenét elérhetővé kell tenni minden érdeklődő gyerek számára – tette tevékenysége vezérfonalává. Az igazgató – az elődök tisztelete mellett – kiváló érzéssel válogatta össze munkatársait, támogatta az új zenepedagógiai törekvéseket. Nem véletlen, hogy a volt Fodorban olyan szakmai műhely jöhetett létre, amelyben megszületett Dobszay László tankönyvsorozata: *A hangok világa* máig a szolfézsoktatás alapjául szolgál.

Czövek Erna utóda 1962-ben Horváth Károlyné lett, akinek múlhatatlan érdeme a fúvós tanszak létrehozása volt. A legjobb zenekarok szólistáit sikerült megnyernie a tanításnak. A zenekaroktól, felsőbb iskoláktól kérte el a kiselejtezett hangszereket, így oldotta meg a hangszerbeszerzést. A kezdők tanításához szükséges kottakiadványok jelentős részét az iskola tanárai írták vagy állították össze – ezeket a mai napig használják a zeneoktatásban.

Az iskola továbbra is aktív szerepet vállalt a tanárképzésben. Tanárai a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Tanárképző Intézetének gyakorlatvezetőiként irányították a tanárjelöltek szakmai gyakorlatát.

A zeneiskola fejlődése az önálló intézménnyé válástól napjainkig

1968-tól a fővárosi zeneiskolák a kerületek fenntartásában működtek tovább, így a hajdani Fodorból VI. kerületi Állami Zeneiskola lett. Az oktatás az Andrassy úti központi épületben és a kerület általános iskolába kihelyezett tagozatokon folyt, majd miután 1975-ben az Andrassy úti házat életveszélyesnek minősítették, a központot ideiglenesen a Városligeti fasor 6. szám alatti villaépületbe helyezték át, egészen 2012-ig, amikor is a Szív utca 19–21. alá költözött, ahol jelenleg is működik.

Fehér Lászlóné (1975–1982), Kovács Kálmánné (1982–1984), Wambach Ferencné (1985–2005) és Magyar Margit (2005-től) igazgatóságának évei alatt számos új zenei együttes alakult, és a zeneoktatás palettája további tanszakokkal, műfajokkal bővült. A legkiválóbb növendékek közül sokan nyertek hazai és nemzetközi versenyeken, és váltak a zenei élet elismert szereplőivé.

Az állam az 1980-as évektől lehetővé tette a zeneiskolák számára az egyedi névfelvételt, de azt nem engedélyezte, hogy az intézmény újra Fodor Ernő nevét viselje. Így lett a névadója a kerülethez kötődő neves zenekritikus, operaházi igazgató, Tóth Aladár, akinek szellemisége harmonikusan illeszkedett Fodor Ernő örökségéhez, kiegészítve azt az újra mindig nyitott szívvel és értő füllel figyelő zenekritikusi attitűddel.

BUDAPEST

Weiner Leó Zeneiskola és Zeneművészeti Szakközépiskola

A Wiener Leó Zeneiskola és Zeneművészeti Szakközépiskola az ország egyik legnagyobb zenei intézménye, amely kiemelt hangsúlyt fektet a tehetséggondozásra. Az iskola 1985-ben vette fel Weiner Leó zeneszerző, zeneakadémiai kamarazene-tanár nevét. Ennek fényében tudatosan igyekezik az együttes muzsikálásra, a kamarazenére irányítani a figyelmet:

a vonószeneke az iskola fennállása óta, a fúvószeneke pedig 1971 óta működik. Az iskola kimagasló eredményei hozzájárultak ahhoz, hogy 1990-ben engedélyt kapjon zeneművészeti szakközépiskola alapítására. A mintegy 170 szakközépiskolai helyre országos beiskolázással vesznek fel diákokat.

A ma leginkább operett-komponistaként ismert Sztojanovits Jenő, a székesfőváros énekköztanítási felügyelőjének gondolata volt alsófokú zenetanfolyamok felállítása a főváros iskoláiban még a 20. század elején. 1910-es előterjesztését felkarolták, és kísérletképpen 25 polgári iskolában indultak el zenetanfolyamok – a XI. kerületben a Váli utcai Polgári Leányiskolában két tanszakon: zongorán és hegedűn (Duret Cecile és Sztojanovits Péter vezetésével). 1912-ben a tanács hozzájárult a zenetanfolyamok teljes kiépítéséhez és a továbbképző tanfolyamok felállításához,

így nyíltak meg zongora, hegedű és ének tanszakkal a fővárosi középfokú zenetanfolyamok is. Az iskola a század második felében, 1968-tól XI. kerületi Állami Zeneiskolaként működött, és hatéves kortól egészen a főiskolai felvételi szintjéig képezte a fiatalokat. Az 1971–1993 közötti évtizedek – Bauer Istvánné igazgatói működésének időszaka – további fejlődést hoztak az intézmény életében.

Az intézmény 1985-ben vette fel Weiner Leó zeneszerző, zeneakadémiai kamarazene-tanár nevét, és az ő szellemiségéhez is híven tudatosan igyekszik a közös muzsikálásra, a kamarazeneire irányítani a figyelmet: a vonószeneke az iskola fennállása óta, a fúvószenekar pedig 1971 óta működik.

A fúvószenekar elindításának feladatát Sztán István vállalta, aki 1969-től tanított a XI. kerületben, és 1978-ban lett a rézfúvós tanszak vezetője. Sztán tanári és művészi tevékenysége mellett (a MÁV Szimfonikus Zenekar muzsikusa volt) tíz éven át a budapesti zeneiskolák szaktanácsadójaként is dolgozott, 1995-től pedig igazgatta is a Weiner Zeneiskolát. A fúvószenekar vezetését 1969-ben vette át az Aga utcai nevelőotthonban, ahol már korábban is megvoltak a fúvós hagyományok. A zeneiskolai versenyek 1978-ban indultak el, és a növendékek egyre jobb eredményeket értek el. Ez nagyrészt annak a metódusnak volt köszönhető, amelyet Sztán a magyar származású amerikai kürtművész, Philippe Farkas módszertani könyvéből tanult. „Ezt lefordítottuk, és mindenki számára elérhetővé tettük – mesélte egy interjúban. – Én harmadmagammal írtam egy zeneiskolai trombitaiskolát, amit gyakorlatilag erre, illetve az azóta megismert egyéb metódusokra építettünk. A hetvenes években szaktanácsadóként sikerült elérni, hogy a tantervben a trombitaoktatás kezdetét az addigi tízéves korról nyolcéves korra tegyék át. [...] Továbbá nagyon odafigyeltünk, hogy ha valamelyikünknek gondja van, akkor házon belül is fordulhattunk egymáshoz segítségért, közösen korrigálhattuk az esetleges hibát. Mivel nincs két egyforma

gyerek, a módszert mindegyikhez külön igazítani kell. Megpróbáltuk igazi teamként megoldani a gyerek problémáját.”

Sztán István első tanítványainak többsége állami gondozott gyermek volt. „Nagyon lelkesek voltak, kezdő pedagógusként szép feladat volt velük dolgozni – emlékezett vissza tanáruk –, meggyőzni őket arról, hogy érdemes zenével foglalkozniuk.” Aztán az évek során a kerületi tanulók körében is egyre népszerűbb lett és folyamatosan bővült a tanszak. Sztán István 1983-tól lett a rézfúvós és ütő tanszak vezetője (1995-től egy ideig a Zeneművészeti Szakközépiskolát is igazgatta). A fúvószenekar jelentőségét mutatja, hogy jelenleg már 60-70 tagú, vegyesen szerepelnek benne zeneiskolás és szakközépiskolás növendékek.

A Weiner eredményességének és népszerűségének titka: a szakmai munkaközösségek együttműködése, a rendszeres szaktanácsadás, a kitűnő szaktanári gárda, valamint az, hogy az iskola mind a tehetségkutatásra, tehetséggondozásra, mind az amatőrképzésre, a növendékek sikerélményhez juttatására nagy hangsúlyt fektetett, abban a meggyőződésben, hogy a művészeti nevelés meghatározó a kisiskolás korban, amely a gyerekek érzélemlivágán keresztül egész személyiségüket formálja.

*A Weiner Leó Zeneiskola és Zeneművészeti Szakközépiskola honlapja:
<http://www.weinerleo.hu/>*

DEBRECEN

Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola – Alapfokú Művészeti Iskola

Debrecen aktív zenei életére vonatkozó dokumentumok már a 19. század elejéről fennmaradtak. Innen tudhatjuk, hogy Lavotta János a városban nyitotta meg az ország első zenemű-kereskedését 1816-ban, valamint azt is, hogy már 1807-ben zongorakészítő mester is volt az iparosok között. Fontos pont az intézményes zeneoktatás szempontjából az 1861-ben megalapított „Debreczeni Zenede”, amely alapító okiratában hangsúlyozta: „...az oktatás nyelve kizárólag magyar legyen, és a magyar zenére kiváló gond fordítassék...” A zenede elsőként biztosított magyar nyelvű zeneelmélet-tankönyvet, és kottatára megalapozta a későbbi könyvtár nagy értékű gyűjteményét. Többszöri szervezeti változás után az iskola 2007 óta ismét egy intézményen belül végez alapfokú művészetoktatást és középfokú zenei képzést.

A kiváló orgonista-kántor Szotyori Nagy Mihály fia, Károly alapította meg 1853-ban az első magán-zenekonzervatóriumot, ő hozta létre 1845-ben a kollégiumi diákzenekart. A debreceni zeneiskola megszervezését 1861 januárjában egy kollégiumi ünnepségen vetette föl Farkas Ferenc vaske-reskedő, lelkes zenebarát, egyúttal 500 forintot ajánlott fel az alapításhoz.

A Debreceni Zenede 1862. november 3-án kezdte meg a tanítást, gróf Dégenfeld Imre palotájának (Tisza-, illetve MÁV-palota) 6 helyiségében 270 növendékkel. A Debreceni Zenede első igazgatója Komlóssy Lajos volt.

Amikor gr. Dégenfeld Imre 1890-ben meghalt, a Zenedének költöznie kellett. Új otthona azonban alkalmatlan volt zenetanításra, ezért a Zenedeegylet vezetősége a város és magánemberek adományaival megtámogatva telket vásárolt, és építkezésbe fogott. Az új épület lett a Zenede Palota, hazánkban akkor még az egyetlen olyan épület, amelyet a zenei képzés speciális igényeinek figyelembevételével terveztek. Ünneplés megnyitója 1895. március 17-én volt.

Már az első igazgatók gondoskodtak arról, hogy könyvtári gyűjtemény álljon a tanítás rendelkezésére. Az igazgató lefordította a bécsi zenede összhangzattanárának munkáját, ez lett az első magyar nyelvű

zeneelméleti könyv, amely minden kezdetlegességével együtt is hozzájárult a magyar nyelvű zenei terminológia kialakításához.

A Zenepalota lett Debrecenben a zeneművészet és a zeneoktatás otthona. Világhírességek és országos jelentőségű személyiségek is megfordultak falai között, tanítványként, tanárként, művészként.

Az intézményt a különféle korszakokban, történelmi, politikai és oktatási változások nyomán az alábbi elnevezésekkel illették:

- 1862–1916 Debreceni Zenede
- 1916–1948 Debrecen Szabad Királyi Város Zeneiskolája
- 1948–1949 Debrecen Város Zeneiskolája
- 1950 Állami Zeneiskola
- 1951–1952 Állami Zenekonzervatórium – kiválik belőle az alapfokú zeneoktatást folytató zeneiskola, felvéve később Simonffy Emil nevét
- 1952–1957 Zeneművészeti Szakiskola – 1952–1959 között a Csokonai Gimnáziumot jelölték ki zenei gimnáziumnak, ahova a szakiskola növendékei délután jártak közismereti oktatásra
- 1957–1966 Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakiskola
- 1967 Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola (majd: és Kollégium)
- 2007 Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Kollégium (Az intézménynek 1956 – hivatalosan 1969 – óta van zenei kollégiuma, az országban elsőként.) Hozzácsatolják szervezetileg a Simonffy Emil Zeneiskolát
- 2010 Az intézmény neve Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola és Zeneiskola – Alapfokú Művészetoktatási Intézmény
- 2012. szeptember 1-jétől Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola és Zeneiskola – Alapfokú Művészeti Iskola
- 2016. szeptember 1-jétől Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola – Alapfokú Művészeti Iskola

Az állami zeneoktatás reformját elrendelő miniszteri rendeletek (4304/1949 68/1952) azt a célt szolgálták, hogy a zeneoktatást is hozzáigazítsák a közoktatás háromszintű felépítéséhez. Az alsófokú zeneoktatás ellátására 1952/53-ban állami zeneiskolákat létesítettek, így jött létre a Debreceni Állami Zeneiskola, mely 1955-ben Simonffy Emil nevét vette fel. (Ettől kezdve zeneiskolán az alsófokú képzést értjük, míg korábban a magyar zeneoktatásban a zeneiskola névhasználat nem utalt a képzés fokozatára.) Így lett a Debreceni Zenede jogutódja hivatalosan a Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola, az újabb átszervezések követően pedig a Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola – Alapfokú Művészeti Iskola.

A zeneművészeti szakiskola 1957-ben még a zeneszerző életében felvehette Kodály Zoltán nevét, aki személyesen mondta el az avatóbeszédet. „Névadomány” nyilván köszönhető volt annak, hogy Debrecen már a korai időktől kitűnt Kodály műveinek gyakori és színvonalas előadásával.

1967-ben a szakiskolától különvált a tanárképzés, és létrejött a szakközépiskola, ahol a diákok középfokú zenei és közismereti tanulmányaikat egy iskolában folytathatták, ez egészült ki az önálló kollégiummal. A két intézmény 2007. augusztus 1-jétől összevont intézményként, Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium néven többcélú intézményként működött: zeneművészeti szakközépiskolai, alapfokú művészeti iskolai és kollégiumi nevelési-oktatási feladatokat látott el. 2009. július 1-jén a kollégiumi tagintézmény megszűnt.

Az iskola szellemiségét, hitvallását alapvetően az az útmutatás határozza meg, melyet 1957-ben, a névadás alkalmával Kodály Zoltán fogalmazott meg: „A debreceni szakiskola jövője: példát adni a szolfézs- és hangszertanítás összehangolására, énekalapon történő hangszertanítással, új életre hívni a hangszereket, a környékre kisugárzó működéssel hangzó életre bírni a néma berkeket. Hát ezt kívánom én. És ha a nevem

valami bélyeget jelent, akkor jelentse azt, hogy itt nem zongora-gépeket akarnak nevelni, hanem a zenét gyökeréből értő és érző zenészeket és zeneértőket."

A Simonffy Emil nevét viselő zeneiskola, kikerülvén a zenede Vár utcai épületéből – amelyet annak idején névadója építtetett közadakozásból –, nagyon mostoha körülmények között működött tovább. Nem volt elég tanterem, a város tíz pontján, általános iskolákban bérelt tantermekben folyt a zeneoktatás. „Mindent el kellett követni ezért, hogy az új épület a Zenede mellé, az őt megillető, méltó helyére kerüljön vissza – írja nyugalmazott igazgatója Fekete Ferenc 2015-ben a *Parlando* folyóiratban, akinek iskolateremtő fáradozásait siker koronázta. – 1982-ben Debrecen város beruházási programjában megvalósult zeneiskolai épület az egyik legkorszerűbb volt az országban. Az akusztikai burkolattal ellátott, harminc tanteremben lehetett végre minőségi színvonalú zeneoktatást megvalósítani. A tanári és növendéklétszámot is sikerült jelentősen bővíteni, amelyre szintén nagy igény mutatkozott.”

25 évvel később ismét veszélybe került az iskola működése, de végül a jobb forgatókönyv érvényesült: a Kodály Zoltán Szakközépiskola közvetlen szomszédságában létesített épületet 2007-ben teljesen felújították és hangversenyteremmel is bővítették. Még abban az évben Debrecen önkormányzata úgy döntött, hogy a Simonffy Emil Zeneiskolát összevonja a Kodály Zoltán Szakközépiskolával. „Névadónk emlékét a zeneiskola épületrészében ma már csak egy szobor portré, és az az emlék plakett őrzi – jegyzi meg Fekete Ferenc –, amelyet minden évben a tantestület szavazata alapján ítélnek oda, a tehetségek gondozásában kiváló eredményt elérő kollégának.”

A Kodály-intézmény neve alatt működő zeneiskola egy tekintetben ugyanaz maradt: egyik zászlóshajója az alapfokú zeneoktatásnak. Növendékei országos és nemzetközi zeneiskolai versenyen érnek el kiemelkedő sikereket, akárcsak zenekari együttese. Tanárai kiemelt

figyelmet fordítanak a tehetséges gyermekek gondozására és zenei pályára irányításra. Háromévenként az iskola megrendezi a hagyományos „Kodály Zoltán” Országos Szolfézs- és Népdaléneklési Versenyeket.

A magas színvonalú szakmai munkát jelzi többek között a zeneiskolai vezetők könyvének és a zeneiskolai gordonka tantervi programnak a megírása, a zeneiskolai alap- és záróvizsga-követelmények kidolgozása. A Simonffy tantestülete foglalkozott kísérleti oktatási program keretében a komplex művészetoktatással és a társművészetek közül a klasszikus balett tanításával kiselőképző osztályokban. Ezt a tehetségprogramot a Debreceni Egyetem is figyelemmel kísérte.

A „Debreceni Egyetem kiváló gyakorlóiskolája” és a „Kiváló Művészetoktatási Intézmény” minősítést is elnyert iskola tantestületének munkáját „Debrecen Város Közoktatásáért” és a „Magyar Művészetoktatásért” kitüntetéssel ismerték el.

*A Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola és Zeneiskola – Alapfokú Művészeti Iskola honlapja: <http://www.debrecenizenede.hu/zeneiskola>
(További forrás: Stébel Ildikó iskolatörténeti előadása)*

GYŐR

Liszt Ferenc Zeneiskola

A győri Liszt Ferenc Zeneiskola hazánk egyik legrégebben alapított zeneoktatási intézménye: történeti elődje, a Győri Ének- és Zeneegylet 1862-ben alakult meg. Az előremutató zenepedagógiai törekvések eredményei már az 1900-as évek elején kiváltották a Zeneakadémia által akkreditált szakfelügyelők elismerését, valamint a zeneiskolát a város kulturális

életének egyik motorjává tették. A hatvanas évektől a zenei ismeretterjesztő mozgalom keretében a zenei nevelést kivitték az iskola falain kívülre. Másfelől bevitték, azzal, hogy kezdeményezték a zenei nevelés módszertani kérdéseinek megvitatására az Országos Zenei Nevelési Konferencia megrendezését, amely többek között továbbképzési lehetőséget is teremt, valamint ifjúsági művek bemutatása által lehetőséget kínál a kortárs művészek és a közönség kapcsolatának elmélyítésére. Az iskola ma is élen jár a hagyományteremtésben és az innovatív kezdeményezésekben: ilyen például az Ifjú Muzsikusok Fesztiválja vetélkedősorozat, illetve az a hazai zeneiskolák közt egyedülálló „szellemi termék”, amely zenés meseelőadás keretében állította színpadra a győri Vaskakas legendájának feldolgozását.

Az alapítástól a névfelvételeig

Az iskola emlékkönyve máig büszkén őrzi Reményi Ede hegedűművész meleg ajánló sorait, aki az alapítás utáni évben látogatást tett az intézményben: „A haza jóléte, nagysága, dicsősége és a művészet szépsége, nagysága legyen örökké szemetek előtt.” A tényleges működését ének, hegedű és zongora szakon, 128 fős diáklétszámmal elindító intézményben a képzést kezdetektől a növendékek tudásának megfelelően differenciálták, előkészületi és felső osztályba hirdettek felvételt. 1894 szeptemberétől a zeneiskola – szakmailag függetlenül a Zeneegylettől – Franek Gábor székesegyházi karnagy személyében önálló vezetőt kapott, új tanszakokat alapítottak, valamint megindult a kamarazene-oktatás. 1904-től bevezették a növendékek elméleti képzését segítő zenetörténeti előadásokat. E pedagógiai törekvések 1908-ban a Zeneakadémia által akkreditált szakfelügyelők őszinte elismerését is kiváltották. A 20. század első felében a történelmi hullámverés okozta időszakos anyagi nehézségek ellenére a zeneiskola a város kulturális életének egyik motorja lett. Hermann László igazgatása alatt (1919–1945) a szakmai színvonal jelentősen emelkedett. A harmincas években az iskola növendéke volt többek között a később világhírűvé vált Albert Ferenc és Varga Tibor hegedűművész is. A II. világháború idején az intézmény a székesfehérvári tankerület igazgatása alatt álló szakiskolaként működött. 1944-ben az iskola akkori épületét kétszer is bombatalálat érte, a tanítás 1945-ig ellehetetlenedett.

A háborút követően a városban gyorsan újraéledt a zeneoktatás: 1946-ban megkezdte működését a Győri Állami Zenei Konzervatórium, mely pár évig a zeneiskolát is magába foglalta. 1952-ben a Győri Állami Zeneiskola a hatályos minisztériumi szabályozás következtében kivált a konzervatóriumból, majd Fodor Kálmán igazgató közbenjárására 1955-től beköltözhetett a mai gyönyörű műemlék anyaépületébe, és felvehette a Liszt Ferenc Állami Zeneiskola nevet.

Zenepedagógiai műhelymunka az 1960-as évek végétől

A zenetanulás iránti érdeklődés Győrben és környékén annyira megnövekedett, hogy a győri zeneiskola kezdeményezésére 1963/64-ben két vidéki fiókiskola is alakult (Kapunáron és Csornán; előbbi 1971-től, utóbbi 1982-től vált független intézménnyé.)

Modern szakmai programként, az ún. zenei ismeretterjesztő mozgalom keretében a zenei nevelést kivitték az iskola falain kívülre. 1962-től elindult a klarinét-, 1965-től a gitár-, 1967-től a rézfúvósoktatás. 1968-ban tartották Győrben az I. Országos Zenei Nevelési Konferenciát, melynek kezdeményezője Nagy Miklós, az iskola akkori igazgatója volt. Legfőbb patrónusként Szőnyi Erzsébet Kossuth-díjas zeneszerző állt az ügy mellé. A találkozó célja az volt, hogy áttekintsék és összefoglalják a magyar zenei nevelés eredményeit, találkozási és továbbképzési lehetőséget teremtsenek a zeneoktatás-módszertani kérdések rendszerezésére, valamint ifjúsági művek bemutatása által lehetőséget kínáljanak a kortárs művészek és a közönség kapcsolatának elmélyítésére. Az ötlet sikerét jelzi, hogy 2016-ban immár 11. alkalommal rendezték meg a konferenciát. Az Ifjú Muzsikuskok Fesztiváljának máig élő, nagy hagyományú zenei vetélkedősorozata is 1968-ban indult. A kezdetektől városi és regionális vonatkozású versenysorozat a zeneiskola legnépszerűbb tehetséggondozó programjává vált. Az esemény rangját mutatja, hogy ötvenéves története alatt olyan muzikus személyiségek fordultak meg a zsűrijében, mint Tusa Erzsébet, Rados Ferenc, Kodály Zoltánné és Kistétényi Melinda. A fesztivál keretein belül 2018-ban körzeti fuvola-, zongora- és gitárversenyt, illetve házi vonós-, fafúvós- és rézfúvósversenyt rendeznek.

A hetvenes–nyolcvanas években Czágásch Józsefné igazgatása alatt véglegesen kirajzolódott az a szerkezeti felépítés, amely „anyaiskola kihelyezett tagozatokkal” formában írható le. (Jelenleg 12 kihelyezett tagozaton folyik az oktatás.) A rendszerváltás átmeneti időszakát a zeneiskola olyannyira sikeresen vészelte át, hogy a kilencvenes évek elejére

– Pintér Ferenc irányítása alatt – elérte a valaha volt legnagyobb növendék- és tanárlétszámát, és a tanszakok száma 14-ről 17-re emelkedett. Az oktatás infrastrukturális feltételei folyamatosan javultak. 1994-ben megrendezték az I. Országos Ütőhangszeres Szóló- és Duótalálkozót, amelyből immár a 11.-re kerül sor, kezdeményezője után Országos Maros Gábor Ütőhangszeres Szóló- és Duóverseny néven. 1998-ban az iskolai koncertélet egy nemes összefogás eredményeként nagy presztízssű jótékonyági koncerttel bővült, melyet „Gyermekek a gyermekekért” Jótékonyági Hangverseny címen azóta is évről évre megrendeznek.

Nemzetközi projektek

A zeneiskolának a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetségének tagjaként a nemzetközi kitekintésre is lehetősége nyílt. 1999-ben a Lengyel Kisebbségi Önkormányzattal kötött támogatói megállapodás életre hívta a megye zeneiskolásai számára évente megrendezett Chopin Zongoraversenyt. Ebből fejlődött ki a Lengyel Zenei Fesztivál (2007-től), amely hazánkban egyedülálló módon valamennyi visegrádi ország közreműködésével megtartott nemzetközi rangú zenei eseménnyé nőtte ki magát. A fesztivál különlegessége, hogy valamennyi résztvevő műsorán egy szabadon választott mű mellett egy lengyel szerző darabja is szerepel. A nemzetközi kapcsolatépítés nagy hagyományokra tekint vissza: az intézmény jó szakmai kapcsolatokat ápol a felvidéki (Pozsony, Révkomárom, Szenc, Somorja, Galánta) zeneiskolákkal.

Az elmúlt 15 év az innovációs törekvések jegyében telt. 2002-ben forrásteremtő kezdeményezésként létrejött a „Legyen a zene mindenkié” Alapítvány, amely tehetséggondozó szerepe mellett a hátrányos helyzetű tanulók felkarolását is végzi. 2001 óta, Szakács Erika igazgatása alatt az iskola fokozott figyelmet fordít a különböző pályázati felhívásokra. 2007 óta a kötelező minősítésnek köszönhetően a nemzetközi kapcsolatok építésére kiírt pályázatokon is indulhatott. 2010-ben sikerrel pályázott

a Tempus Közalapítvány Comenius programja keretében „Tradíciók a határok nélküli Európában” címmel. A 15 országot átfogó program keretében 14 növendék és 10 tanár utazhatott hét külföldi projekttalálkozóra, a nyolcadikra pedig Győrben került sor.

Úton a regionális továbbképzési központtá válás felé

A zeneiskola folyamatosan jelen van a város zenei életében: elsők között csatlakozott az Öt Templom Fesztivál koncertsorozathoz; évtizedek alatt a tanári koncert is jelentős városi eseménnyé vált, amely egy fiatalon elhunyt egykori kiváló kollégára emlékezve a Tóth Éva Emlékhangverseny nevet viseli. A zeneiskola kiemelt célja a tehetséggondozás, ennek érdekében szerteágazó óvodai és általános iskolai tehetségkutató munkát végez, Akkreditált Kiváló Tehetségpont. 2006 óta egyedülálló módon komplex zenei-korszaktörténeti vetélkedőt szervez, amely átfogó kultúr-történeti felkészültséget kíván a versenyző csapatoktól, s így az általános műveltség fejlesztését célozza.

Az iskola különös gondot fordít a pedagógusok folyamatos szakmai továbbképzésére: számos nagy sikerű szakmai előadásnak, kurzusnak adott helyet. Nem titkolt célja, hogy regionális szakmai továbbképzési központtá váljon. Az ehhez vezető út fontos állomásaként 2017-ben elnyerte az Oktatási Hivatal Bázisintézménye címet. Az elmúlt 155 évben sok nagy tanáregyéniség oktatott a falai között, akik eredményei szakmai körökben általánosan elismertek. Az iskolának nagy büszkesége, hogy a központi szolfézstanterv összeállításában Spiegel Marianna tanárnő is részt vett.

Az intézmény nagy hangsúlyt fektet a kamaramuzsikálásra – ez tartja a zenetanulás legnemesebb céljának –, működik kórus, fúvós-, vonós- és gitárzenekar, a Cadences ütőegyüttes pedig már országos ismertségre tett szert. A növendékek számos kamarazenei versenyen értek el országos sikereket. Az iskola pedagógusai által szervezett nyári táborok, melyek

gyönyörű természeti környezetben valódi nyári élménnyé emelik a zenei fejlesztést, a kamarazenei műhelymunka ideális terepeinek bizonyultak.

Úttörő kezdeményezésként a zongora tanszak évek óta bemutatja a „Mesét”, melynek keretében diavetítéssel illusztrált mese hangzik el a zongorista növendékek zenei kíséretével. A 2017. évi Zenei Nevelési Konferenciára a tantestület kis csoportja továbbgondolta a „Mese” hagyományát, és a hazai zeneiskolák között egyedülálló módon létrehozott egy olyan nagyszabású zenés meseelőadást, mely 100 százalékban a Liszt Ferenc Zeneiskola szellemi terméke. A győri Vaskakas legendáját dolgozta fel oly módon, hogy az előadás zenéjét és szövegkönyvét, valamint a produkcióban használt vizuális effekteket is az iskola tanárai alkották meg. Az előadásban 18 tanár 31 növendéke szerepelt, a darab hangzásvilága és a hangszer-összeállítás külön az ő számukra készült. A projekt valódi élménypedagógiává változott, mely a szerencsés témaválasztásnak köszönhetően lokálpatriotizmusra is nevelt a zene eszközével. Jó esély van rá, hogy e jó gyakorlat idővel szintén hagyománnyá váljék.

KAPOSVÁR

A Liszt Ferenc Zeneiskola története

Kaposváron a zeneoktatás története – kisebb szünetektől eltekintve – 1853-ra nyúlik vissza, ekkor alapították az első zenetanodát. Bár ez csak hét évig élt, a zenei élet felpeszdült: egyesületek alakultak, hangversenyeket szerveztek, 1908-ban a zenei utánpótlás nevelésére előbb egyesületi, majd városi-vármegei fenntartásban zeneiskolát működtettek, sőt, egy magán-zeneiskola is megélt. 1930-ban nyílt meg a Kaposvári Zenekedvelők zeneiskolája, amely államilag engedélyezett és Kaposvár által segélyezett magán-zeneiskolaként íródott be a város történelmébe, 1948-tól pedig már a Kaposvári Városi Zeneiskola nevet viseli. Jelenkori fennállását tükröző hivatalos alapító okirata 1952-ben született. A zeneiskola mind a tehetséggondozásban, mind a hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztésében kiemelkedő eredményeket mutat fel. A mai napig is több országos és regionális rendezvény, verseny, zenei tábor szervezésében vállal vezető szerepet.

Kaposvár zeneoktatása 1952-ig

Az első zenetanodát Nyúl Gábor gimnáziumi tanár hozta létre, amely csak hét évig maradt ugyan fenn, de a századfordulón a somogyi megyeszékhelyen is felpeszdült a zenei élet: egyesületek

alakultak, hangversenyeket szerveztek. A megnövekedett igény nyomán ebben az időben a magán-zenetanítás figyelemre méltó szerepet töltött be. A zenekultúra honosításában, a zeneoktatás népszerűsítésében Gyenes Izso hegedűművész és pedagógus kiemelkedő szerepet vállalt. Ő hozta létre az egykori városi zeneiskolát is, mely először csak egyesületi formában, később pedig városi-vármegyei intézményként működött, három tanteremmel, a Fő utca 8. szám alatt. Gyenes Izso zeneiskolája 14 éves fennállása alatt olyan széles körű munkát fejtett ki, amely a későbbiekben megalapozta a kaposvári társadalom zenei nevelését.

1903–1908 között a Zenekedvelők Egyesülete vette kezébe a kulturális élet szervezését, a zeneoktatás egyesületi keretek között folyt tovább. 1908 után a város a Teleki utcában biztosított helyet a növekvő zenei igényeknek, majd 1915-től ismét a Fő utca 8. szám alatt folytatódhatott a képzés. 1910–1924 között létrejött egy másik magán-zeneiskola is Kaposváron, Juhász Imre vezetésével.

1922–24 között a szervezett zeneoktatás szünetelt, ez az időszak a magántanítás időszaka volt. 1924. december 4-én megalakult a Kaposvári Iparos Dalárda. 1925 januárjában az egyesület lelkes tagjai megszervezték a szimfonikus zenekart, 1927 márciusában pedig a Kaposvári Egyesült Iparosok Zenekara is megalakult. Ezek mind hatással voltak a város zenei életére, és igényként merült fel a hangszeres utánpótlás nevelése. 1930-ban nyílt meg a Kaposvári Zenekedvelők államilag engedélyezett zeneiskolája, amit a Vallás- és Közoktatási Minisztérium – egyeztetve a Magyar Királyi Belügyminisztériummal – a 320-0-23/1930. számú rendeletével tett lehetővé. Az élére Soltész Emil hegedűművész, koncertmester került. Az 1942/43-as tanév végén kiállított zeneiskolai bizonyítványok már arról tanúskodnak, hogy államilag engedélyezett és Kaposvár által segélyezett magán-zeneiskolaként íródott be a történelembe.

A „tömegek zenei nevelése”

1952 szeptemberétől Nyakas József lett az igazgató. Ekkor született meg a kaposvári zeneiskola alapító okirata. Az intézmény 1955. május 16-án költözött a jelenlegi épületébe, a Kossuth Lajos u. 21. szám alá, mely 1911-ben eredetileg a Katolikus Legényegylet számára épült. A ma is eredeti szépségében meglévő, romantikába hajló épület emelkedett hangulatot áraszt a történelmi belváros utcájában. Ebben az évben (1955) vette fel a zeneiskola Liszt Ferenc nevét.

A zeneiskola második korszaka 1965-ben kezdődött, amikor a megyei vezetés koncepcióváltást szorgalmazott a zeneoktatásban: a művészképzés helyett a tömegek zenei nevelését kívánták elősegíteni. 1965 januárjában a zeneiskola élére Merényi Györgyöt nevezték ki, aki egyúttal a városi Szimfonikus Zenekar karmestere lett. Ez idő tájt felpezsdült a zenei közművelődés Kaposváron. Új zenei együttesek alakultak: Kaposvári Barokk Együttes, Kaposvári Klarinétos Trió, majd Kvartett (1970-es évek) és a Tinctoris Régizenei Együttes (1980-as évek). Merényi a pedagógiai munkát új alapokra helyezte. A tanzakok önállósodásával az intézményben eredményes, komoly munka és egészséges versenyszellem alakult ki. Az igazgató fontosnak tartotta a növendék- és a tanári hangversenyeket. 1967. május 1-jén megalakult az iskola Ifjúsági Fúvószenekara is.

1970-ben indult útjára Kaposváron a későbbiekben is meghatározó szerepet betöltő Zenetanárok Országos Kamarazenei Találkozója.

A zeneiskola akkori vezetésének sok gondja akadt az épülettel. Hosszú várakozás után az 1981/82-es tanévben végre felújították az épületet, kicserélték az elhasználódott belső szerkezeti elemeket, új víz- és villanyvezetékot szereltek be, a cserépkályhákat központi fűtés váltotta fel. A pincében három tantermet, két könyvtári helyiséget, irattárat és mellékhelyiségeket alakítottak ki. A főbejárati részt új szárnyal bővítették, ahol még hét, egyéni oktatásra alkalmas termet hoztak létre, valamint vizesblokkokat, raktárhelyiségeket.

Az iskola fejlődése a rendszerváltás után

Merényi György halála után Bernáth Magda vállalta az intézmény vezetését, egészen 1993-ig. Miután ő nyugdíjba vonult, Csupor Lászlót bízta meg a vezetői teendőkkel. Csupor nevéhez fűződik többek között az Országos Jeney Zoltán Ifjúsági Fuvolaverseny kaposvári megrendezése, mely jelenleg is az intézmény feladata, az Oktatási Hivatal megbízása alapján. Szintén ő hozta létre a Mikrokozmosz Művészeti Alapítványt, melynek keretében a legkiválóbb pedagógusokat és tanulókat kitüntető „Év pedagógusa” és „Év tanulója” díjakat is megalapította.

1994-ben az igazgatói posztot pályázat útján Kokas Ferenc nyerte el, aki menedzser típusú szemlélettel állt az intézmény élére. Új rendezvényként létrehozta a Nyári Országos Vonós Zenei Tábort, mely igazgatósága alatt folyamatosan Kaposváron működött. Kokas nyári zenei tábort szervezett az iskola tanulóinak Fadd-Domboriban. Fő törekvése volt, hogy az iskola a dél-dunántúli régió vezető zeneiskolája legyen, ezért regionális versenyeket szervezett a fúvós, vonós és billentyűs hangszeresek számára, hároméves körforgásban, melyeken a mai napig százával vesznek részt a régió zeneiskoláinak diákjai. Kokas kicseréltette az elhasznált bútorzatot, új hangszerekkel bővítette a hangszerparkot, és bevezette az iskolai programok képi rögzítését (videó, DVD), melyhez a technikai feltételeket is megteremtette.

2011-ben Nagyné Soltra Monika lett az iskola vezetője. Igazgatásának öt éve alatt sok változás történt a közoktatásban, meg kellett küzdenie a fenntartóváltás nehézségeivel. Vezetése alatt az iskola elnyerte a „Mentoráló Intézmény” címet, és a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács által Akkreditált Kiváló Tehetségpont lett, valamint a város és a KLIK közös támogatásával, 14,7 millió forint összegben bővíthetett a hangszerparkja, eszköztára. Megvalósult a 100 éves ablakok egy részének cseréje is, miközben az épület műemlékjellege megmaradt.

2016 augusztusától Nagy Tamás vette át a vezetői feladatokat. Pályázatában is megfogalmazott célja, Kodály szavaival élve: „Legyen a zene mindenkié!” Megalakult az intézmény új alapítványa, a Muzsikál Kaposvár Kulturális Alapítvány, valamint a Kaposvári Fúvósok Egyesület. Mindkét szervezet azt a célt szolgálja, hogy az iskola támogatóinak, mecénásainak lehetőséget biztosítson a segítségnyújtásra. A szervezetek megalakulásával és aktív pályázati tevékenységével még több forrás megszerzése válik lehetővé.

2017-ben a Kaposvári Liszt Ferenc Zeneiskola elnyerte „az Oktatási Hivatal Bázisintézménye” címet, mellyel elismerték szakmai tevékenységét, valamint szakmai programjait és pedagógiai tevékenységét méltónak találták a tudásmegosztásra.

Az iskolában jelenleg a tanulólétszám 500 feletti, 30 főállású, 1 rész-munkaidős és 6 óraadó pedagógus látja el a zenei nevelés-oktatás feladatát. Az intézmény tehetséggondozása kiemelkedő, ezt a nemzetközi, országos, regionális és megyei szinten rendezett tanulmányi versenyeken elért kimagasló tanulói és pedagógusi eredmények bizonyítják. A Liszt Ferenc Zeneiskola is a 2011 óta működő Kaposvár-Somogy Megyei Tehetségsegítő Tanács alapító tagja. A tehetségtanácson belül Nagyné Soltra Monika hívta életre a Művészeti Tagozatot, és irányította munkáját, melyet 2016-ban Nagy Tamás vett át. Az intézményben a hátrányos helyzetű gyermekek kiemelt figyelmet kapnak. Két zeneterapeuta külön foglalkozik a fejlesztésükkel, felzárkóztatásukkal.

Az iskola neves tanárai az elmúlt 164 évben több tízezer gyermekkel szerettették meg a klasszikus zenét, akik tanulmányaik során 18 hangszer közül választhattak. Sokan léptek zenei pályára, és lettek világhírű szólólisták, zenekari művészek és pedagógusok.

A Kaposvári Liszt Ferenc Zeneiskola honlapja: www.kaposvarizeneiskola.hu

KECSKEMÉT

M. Bodon Pál Zeneiskola

A kecskeméti M. Bodon Pál Zeneiskola az ország legrégebbi zenei intézményei közé tartozik. Már a 20. század elején kitűnt színes hangversenyéletével és a zenei nevelés országos ügyeiben mutatott kezdeményezőkézségével. Az iskola névadó-igazgatója, M. Bodon Pál az 1934/1935-ös tanévben vezette be a „játékos előkészítőt”, vagyis a zenei előképző elődjét, és a „szabadiskolát” – a középiskolások és a felnőttek kötetlen formájú zenei oktatását.

A zeneiskola elődje, melyet 1894-ben alapított Szent-Gály Gyula, már a század elején kitűnt színes hangversenyéletével és a zenei nevelés országos ügyeiben mutatott kezdeményezőkézségével – 1926-ban vállalta egy országos zeneiskolai értekezlet megszervezését. 1926-tól 1942-ig Vásárhelyi Zoltán (aki itt végezte alapfokú zenei tanulmányait, majd az iskola tanára lett) szervezett az iskolában magyarországi bemutatókat, ősbemutatókat. Mihályfalusi Bodon Pál, akinek Koessler János – Bartók és Kodály mestere – volt a zeneszerzéstanára, 1907-ben Bartók kérésére maga is bekapcsolódott a népdalgyűjtő munkába. Az iskolát csaknem 40 éven át (1910–1949) igazgatta. Vezetése alatt a zeneiskola kiváló eredményeket felmutató, széles körben elismert intézménnyé vált. Mihályfalusi Bodon 1926-ban országos zeneiskolai értekezletet hívott össze Kecskemétre. Ösztönözte az iskolai női kar megalakulását, segítette magyarországi ősbemutatók megvalósulását. Kecskemétre telepedésétől kezdve vezényelte a város szimfonikus zenekarát (a Műkedvelők Zenekarát). Nevéhez fűződik az óriási sikerű „művész estek” sorozat megszervezése, melynek keretében a kor legkiválóbb művészei voltak a város hangversenyermeinek

vendégei. Az 1934/1935-ös tanévben vezette be a „játékos előkészítőt”, vagyis a zenei előképző elődjét, és a „szabadiskolát”, a középiskolások és a felnőttek kötetlen formájú zenei oktatását.

A II. világháború után Mihályfalusi Bodon újjászervezte a városi zeneoktatást: a zeneiskola egy ideig a Nagykőrösi utca 23. szám alatti lakásán működött. További vezető és szervező tevékenységét országos jelentőségű események dicsérték. 1949 nyarán saját kérésére nyugdíjazták, attól kezdve *Az intonálás iskolája* című könyvén dolgozott. 1952-ben el kellett hagynia a Nagykőrösi utcai lakását. Soltvadkertre költözött, ott halt meg 1953-ban. Nevét a zeneiskola 1989-ben, a tanári kamarazene-
kar 1992-ben vette fel.

Az intézmény állami zeneiskolai korszakában Palotás József hegedű- és szolfézstanár került az igazgatói székbe, Mihályfalusi Bodon Pál méltó utódjaként. Palotás 1965-től dolgozott kinevezett tanárként Kecskeméten, és lett tagja, 1969-től hangversenymestere a Kecskeméti Szimfonikus Zenekarnak. Mint ifjú, pályakezdő tanár, kollégáival 1968-ban megalakította a Kecskeméti Vonósnégyest, amely több mint 15 éven át működött. 1974-ben nevezték ki igazgatónak, rá egy évre tanártársaival együtt létrehozták az iskola kamarazenekarát, mely 1992-ben vette fel az M. Bodon Pál Kamarazenekar nevet. Művészeti irányítása mellett ez az együttes is a város zenei életének szerves részévé vált.

Palotás több évtizeden át játszott a Katona József Színház zenekarában. 2004-ben az iskola volt növendékeiből alakult Lakó Sándor Kamarazenekar elindításában is részt vett. Az évek folyamán országos szakértőként is szolgálja a magyar zeneoktatás ügyét, és számos zene-pedagógia-történeti témájú írása jelent meg (*A zeneiskola rövid története; M. Bodon Pál, a pedagógus és az iskolavezető; A Gábor–Vásárhelyi Hegedűiskola elemzése*).

Ebben az iskolában kezdte tanulmányait Jeney Zoltán fuvolaművész, Kiss Gyula hegedűművész és Laskó Emil zongoraművész-karnagy, és

csaknem kétszáz növendéke lépett zenei pályára. A zeneiskola fontos tényezője a város zenei életének. Tanulói Kecskemét 20-30 oktatási intézményéből kerülnek ki. Tanárai részt vesznek a helyi szimfonikus zenekar és a pedagógus-énekkar munkájában. Az iskola tanári kamarazenekara rendszeresen ad hangversenyeket a város és Bács-Kiskun megye iskoláiban.

Az M. Bodon Pál Zeneiskola honlapja: <http://www.mbodonzeneiskola.hu>

MISKOLC

Egressy Béni – Erkel Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola

A Miskolci Egressy Béni – Erkel Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola 2007-ben Miskolc két legnagyobb zeneiskolájának összevonásával jött létre. A két intézmény nagyon különböző tradíciókra épül, és a város két, egymástól távoli városrészében (a belvárosban és Diósgyőrben) működik. Egyesítésükkel egy olyan, szinte az egész várost lefedő zeneoktatási intézmény jött létre, amely nemcsak a megye központi zeneiskolájaként ismert, hanem országos szinten is komoly szakmai rangot vívott ki magának.

Egressy Béni Zeneiskola

Miskolcon a zeneoktatás kezdete 1897-re nyúlik vissza, amikor a város vezetői a zenei élet alapját akarják lerakni Miskolcon, mivelhogy „a város fejlődik, fejlődnie kell művészeti téren is!” A város fennhatósága alatt létrehozott zeneiskola első épületét a régi kórházban jelölték ki, és igazgatójának Lányi Ernő zeneszerzőt, az egri székesegyház karnagyát hívták meg. Az 1901 októberében kezdődő tanításnak olyan tanárokat tudtak megnyerni, mint például Recht Sándor, a Magyar Királyi Operai Zenekar hegedűművésze, Joachim József tanítványa. A tananyagot 8 évfolyamra osztották el. A legelső évben 121 növendékkel indult az oktatás.

A Zeneiskola és a Miskolci Daláregylet között nagyon bensőséges, szoros kapcsolat állt fenn. Miután 1906-ban Lányi Ernőt elhívták Szabadkára az ottani városi zeneiskola vezetőjének, az igazgatói teendőkkel Recht Sándort bízták meg. Ebben az esztendőben költözött ki az iskola a régi kórházi épületből, és pár éven keresztül különböző lakásokban folyt az oktatás.

A zongora és a hegedű hangszeroktatáson kívül melléktárgyként zeneelméletet, összhangzattant, karéneket, zenetörténetet, szavalást és olasz nyelvet is tanított az iskola, amely a budapesti zeneakadémiával szoros kapcsolatot biztosított azzal, hogy vállalta a vizsgázni óhajtó növendékek kiképzését.

A városi Zenepalota megépítésével 1927-ben végre méltó otthona lett Miskolcon a zeneoktatásnak. Az ünnepélyes felavatás napján a Miskolc Városi Zeneiskola elnevezést megváltoztatták Miskolc Városi Hubay Jenő Zeneiskola névre. Az intézmény a II. világháborúig több mint 10 ezer növendéket tanított. Országos hírű lett közülük Fasang Árpád és Venetianer (Vándor) Sándor, nemzetközi hírű Zöldy Sándor.

A Zenepalota 1945 után is a zeneoktatás otthona maradt, 1952-ig alap-, közép- és felsőfokon. Akkor azonban az oktatási szinteket szétválasztották és a zeneiskolát kitelepítették. A zeneiskola felvette Egressy Béni nevét, vezetésére Erdélyi Lászlóné kapott megbízást. Az önállósodás után hét kinevezett tanárral, négy hangszeres tanszakon folyt az oktatás, és hamarosan megszervezték az iskola ének- és zenekarát is. Az évek során a növendékek, a zenetanárok és az oktatott tanszakok száma is fokozatosan növekedett. A legtehetségesebb növendékek nemcsak hangversenyeken, zenei versenyeken, ének- és zenekari koncerteken, hanem külföldi vendégzerepléseken is (részvétel Wartburg várának jubileumi ünnepségén, cserekapcsolat a Berlin-Köpenick Zeneiskolával) bizonyították az intézményben folyó zeneoktatás magas színvonalát. Különlegességnek számított a Dalcrose-módszer szerinti „Ritmika”

kísérleti oktatása Erdélyi Lászlóné vezetésével. Ő 1969 után – a magyar zenetanítás nagyköveteként – Finnországban folytatta zenepedagógusi munkásságát.

A növendéklétszám, valamint az oktatott tanszakok számának növekedése miatt a zeneiskola 1978-ban jelenlegi helyére, a volt 7. számú Általános Iskola épületébe költözött, melynek felújítását részben az épület statikai állapota indokolta, másrészt az, hogy tantermeit alkalmassá kellett tenni zeneoktatás céljára. A felújítás idején a város különböző általános iskoláiban oktatták a növendékeket. A küzdelmes korszakot követően aztán már egy 35 szaktanteremből álló, hangversenyteremmel, zeneműtárral, valamint parkosított udvarral rendelkező, korszerűen felszerelt zeneiskolában folyik az oktatás a Palóczy utca 4. szám alatt. A zenetanulás iránti igény szükségessé tette külső tagozatok létrehozását (Encs, 1986; Alsózsolca, 1987; Szikszó, 1991; Böcs 1992), amelyek néhány év után önállósodtak.

A szakmai munka középpontjában a hangszeres és énekesképzés áll, valamint az elméletoktatás is magas színvonalú. Miskolcon mindhárom szinten magas minőségben folyik a zeneoktatás, így évtizedek óta az Egressy-zeneiskola fogadja a leendő zenetanárokat hospitálásra, gyakorlati tanításra, államvizsgáztatásra. Sok külföldi vendég is járt már az iskolában, hogy tanulmányozza a Kodály-módszer gyakorlati alkalmazását.

Számos növendék kimagasló egyéni teljesítménye mellett az együtt-éneklés, a közös muzsikálás örömét nyújtják az iskola együttese. Az énekkar, a zenekar, az ütőegyüttes, valamint a Big Band számos hazai és külföldi versenyen, zenei fesztiválon részesült szakmai elismerésben.

Az iskola maga is több évtizede rendez zenei versenyeket, találkozókat. A legnagyobb múltú rendezvény az Észak-magyarországi Zeneiskolások Gordonkás Találkozója, amely 1978-tól fokozatosan bővült regionális méretűvé, majd felvette a kezdeményező Gombás Ferenc gordonkaművész nevét. A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Zeneiskolások Hegedűs

Találkozóját 1989-ben, a Megyei Furulyás Találkozót pedig 1994-ben rendezték meg első alkalommal. Ugyancsak nagy érdeklődés övezte az iskola által szervezett Vrana József Űtős és Dobos Fesztivált, amelynek a Művészetek Háza adott otthont.

Az Egressy Béni Zeneiskola szakmai kapcsolatot tart fenn a megye és az ország, sőt számos külföldi város zeneoktatási intézményével.

2007-ben a miskolci városi közgyűlés döntése alapján az Egressy Béni Zeneiskolát összevonták az egészen más kulturális közegben működő, más hagyományokból táplálkozó Erkel Ferenc Zeneiskolával.

Az Erkel Ferenc Zeneiskola

1949. október 1-jén alakult meg Diósgyőr-vasgyári Zeneiskola néven a Vasas Szakszervezet fenntartására alapított intézmény, a település gazdag zenei hagyományaira építkezve. A 19. század utolsó három évtizedében a kohászati nagyüzemek felépülésével párhuzamosan kialakult Diósgyőr község művelődési élete is. A gyárigazgatóság támogatta a közművelődéshez kötődő kezdeményezéseket, így 1873-ban megalakult a Diósgyőr-vasgyári zenekar. Mivel nagyon kellett az utánpótlás, a vonós hangszeren játszó zenekari tagok közül néhányan – katonazenészek bevonásával – zenetanfolyamot indítottak. Ez az oktatási forma egészen a II. világháború végéig jól szolgálta a zenekari muzsikusok képzését. A háború után újra igény jelentkezett a zenei képzésre: elsősorban a zenekari tagok, a Forrai István vezette Vasas Énekkar tagjai és más, zene iránt érdeklődő szülők szerették volna gyermekeiket taníttatni. 1946-tól zongora- és hegedűoktatás kezdődött Szűcs Ilona zongora- és Vancsó Dezső hegedűtanár közreműködésével, amit a szakszervezet támogatott.

A zeneoktatás iránt érdeklődő szülők szerették volna elérni, hogy a zenetanítás „hivatalos” formát öltjön. Kezdeményezésükkel a gyár vezetősége is egyetértett, így 1949 tavaszán a kohászat vezérigazgatója megbízta Szűcs Ilonát a zeneiskola megszervezésével. Az intézmény alapítását az

oktatási minisztérium illetékes előadója, Czövek Erna és a Vasas Szakszervezet is támogatta, de az iskolaalapításhoz szükséges pénzügyi alapot helyben kellett megteremteni. A négy diósgyőri nagyüzem – a kohászati, a gépgyár, a nehézszerszám-gépgyár és a téglagyár – szakszervezeteinek kulturális alapjából áldoztak a zeneiskola létesítésére. A Diósgyőr-vasgyári Zeneiskola első igazgatója Szűcs Ilona lett. Az intézmény szervezeti rendjének kialakításával Forrai István igazgatóhelyettest bízta meg, míg a felügyelő hatóság a Vasas Szakszervezet volt. Az újonnan alapított intézmény nem kapott önálló épületet. Központjában, a vasgyári fiúiskolában egy irodahelyiség és egy kis tanterem állt a zeneiskola rendelkezésre egész nap. Ezenkívül délután néhány további helyiségben tartottak zeneórákat. A tanítás nagyobb része a vasgyári lakótelep különböző pontjain folyt: az étteremben, a zenekar próbahelyiségében, a Grómusz tánciskolában, a régi Bartók Művelődési Házban. Zongora, hegedű, szolfézs és ének szakon okleveles tanárok tanítottak, míg a többi hangszer vasgyári zenekar tagjai oktatták. A zeneiskola szakmai irányítását Forrai István igazgatóhelyettes látta el az intézmény 1951-es államosításáig.

Az 1960-as évek elején a zeneiskola hatóköre a vasgyári lakótelep körzetéből egyre inkább Diósgyőrbe helyeződött át, így ott is meg kellett oldani a tanítást. Először az előképzősök kerültek a Kilián-déli általános iskolába, a Vár utca 5. szám alatti klubhelyiségben zongora- és szolfézs-tanítás kezdődött, míg a felépült Ady Művelődési Házban hegedűtanítás indult 1961-től. A diósgyőri zeneoktatás helyzetének megoldását 1973-tól a Puskás Tivadar utcai két, volt egyházi iskola épületének megszerzése jelentette. Az Erkel Ferenc Zeneiskola 1994-ig két helyen, a vasgyári Kabar utca 4. és a diósgyőri Puskás Tivadar úti épületben működött. Ekkor a tanulólétszám meghaladta az 500 főt, az alkalmazottak száma 35 fő volt. Az anyaiskolán kívül három kihelyezett tagozaton is folytatták a tanulók elméleti és hangszeres oktatását: Emődön, Kondó és Varbó

községekben. 1994. szeptember 1-jétől az emődi tagiskola Reményi Ede Zeneiskola néven önálló intézménnyé vált. 1994. november 20-án a diósgyőri Kiss tábarnok út 57. szám alatti épületben indulhatott az új tanév a korábbiaknál ideálisabb feltételekkel, kedvezőbb működési lehetőségekkel. Az iskola történetében először, végre egyetlen épületben folyhatott a nevelő-oktató tevékenység.

MISKOLC

Fazekas Utcai Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

A Fazekas Utcai Általános Iskola és AMI három nagy múltú intézmény jogutódjaként kezdte meg működését, és százéves hagyományok szellemében dolgozik, mindennapi működése során négy művészeti területet hangolva össze. A Fazekas nevet a 17–19. században itt élő és dolgozó fazekasok tiszteletére vette fel, alapításának 25 éves évfordulóján. Akkreditált Kiváló Tehetségpont, a „Magyar művészetoktatásért” intézményi szakmai díj birtokosa.

1888-tól a Városház téren működött a Római Katolikus Érseki Leánynevelő Intézet, melyet 1948-ban államosítottak, majd 1950-ben Állami Tanítóképző, a gyakorló iskolából pedig a 34. számú Ének-Zene Tagozatú Általános Iskola lett. A Palóczy utcában 1837-től működött a Református Nőnevelő Intézet, a Kossuth utca 13. szám alatt a minorita rend által irányított római katolikus iskola is közel 100 éves múltra tekintett vissza. E három történelmi iskola utódjaként nyitotta meg kapuit a Fazekas utcai iskola 1963. szeptember 1-jén.

Az alapfokú művészetoktatás keretében az iskola növendékei négy területtel ismerkedhetnek meg: zeneművészet, táncművészet (néptánc és moderntánc), színjáték, festészet. A több évtizedes eredmények

elismeréseként a „Magyar művészetoktatásért” intézményi szakmai díjat adományozta az iskolának a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetsége és a Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete által létrehozott szakmai kuratórium. A 2006/2007-es tanévben a művészeti iskolák minősítésével megbízott szakmai minősítő testület a Fazekasban működő mind a négy művészeti ágat kiválóra minősítette. Az intézmény Akkreditált Kiváló Tehetségpontként működik.

A Fazekas Utcai Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola a Miskolci Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti Intézetének gyakorló iskolája. Alapítása óta a Kodály-koncepció szerinti emelt szintű ének-zene oktatást folytat. Egyik fő célja a zeneoktatás komplex személyiségformáló hatásának kiaknázása, a foglalkozások, a közösen elért eredmények és az együtt átélt zenei élmények közösségformáló erejével. Szakmai rangját jelzi, hogy 1974-ben az akkor 20 éves zenei tagozat nemzetközi zenei tanácskozáson mutatkozott be, melyre Szőnyi Erzsébet zeneszerző, zeneakadémiai tanár 22 országból hozott vendégeket. 1982-ben, Kodály Zoltán születésének 100. évfordulóján, az iskola muzsikus növendékei jubileumi koncertkörúton jártak Belgiumban.

A Fazekas Gyermekkar az elmúlt fél évszázadban számos hazai és nemzetközi versenyen szerepelt kimagasló eredménnyel. Az utóbbi évek Nemzetközi Kórusversenyein arany-, ezüst- és bronzdiplomát nyert el (2010 – Olomouc; 2012 – Krakkó; 2013 – Ohrid; 2015 – Rimini). Bemutatott három gyermekoperát: Szőnyi Erzsébet: *A didergő király* (2009, 2010) és *Az arany szárnyú méhecske* (2012), Siklósi Kristóf: *A hatpróbás vőlegény* – ősbemutató (2014). A kórusmunkába bekapcsolódik a Fazekas Kicsinyek Kórusa is. Legutóbb ők vitték színre Vihula Mihajlo és Fecske Csaba *Egy ősi legenda* című zenés meséjét az operafesztiválon.

Az egyéni munka eredményeként is számos országos és nemzetközi díjat nyertek el az iskola növendékei a legkülönbözőbb hangszeres versenyeken.

A komplex táncművészeti oktatás az 1986/1987-es tanévben indult egy osztállyal. A képzés eleinte tagozati rendszerben működött, 2005-től a komplex tánctagozati formát a tanszaki szabályozás váltotta fel: jelenleg két tanszakon – moderntánc és néptánc tanszak – tanulhatnak a diákok.

A Fazekas Utcai Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola a Magyar Táncművészeti Főiskola gyakorlóiskolája és partnerintézménye. Fő célja a táncművészet valamennyi ágára nyitott fiatalok nevelése, akik a társművészetek befogadására és megismerésére is vágyanak. Jól kommunikáló, önmagukban bízó felnőttekké válnak, akiknek életük meghatározó és rendszeres része a mozgás. Az iskola további célja, hogy a táncot szerető, a tánchoz értő közönséget neveljen, illetve a tehetséges tanulókat művészi pályára irányítsa.

A 2005-től működő színjáték tanszak fő tárgya a drámajáték, ahol helyzetgyakorlatokat, fantáziajátékokat, kommunikációs, beszéd- és mozgásgyakorlatokat végeznek a gyermekek. Közös színházlátogatásra, fesztiválokra járnak, és fellépnek az iskolai és a városi kulturális eseményeken. A Weöres Sándor Országos Színjátszó Találkozóon több évben is arany minősítést szereztek.

A vizuális művészetek oktatása 2005-től van jelen az iskola palettáján. A tanulóknak nagy szerepük van az iskolai ünnepségek dekorációjának elkészítésében, és rendszeresen bemutatják munkáikat az aulában rendezett tematikus kiállításokon. Díszletek, háttérképek készítésével járulnak hozzá a bemutatott gyermekoperákhoz is, így kapcsolódnak össze a különböző művészeti iskolai tevékenységek.

A Fazekas Utcai Általános Iskola és AMI honlapja:

<http://www.fazekas-miskolc.hu>

PÉCS

Liszt Ferenc Zeneiskola – Alapfokú Művészeti Iskola

A pécsi rendszeres, intézményes zeneoktatás rendkívül gazdag múltra tekint vissza: az 1777-ben kiadott Ratio Educationis fontosnak tartotta a tanulóifjúság esztétikai nevelését, ezért a normál- vagy nemzeti iskola keretében szorgalmazta a rajz- és zenetagozat bevezetését. Ennek szellemében alakult 1788-

ban Péccsett – az országban az elsők között – rajz- és zeneiskola.

A város zenepedagógiai élete a 18. század végétől a mai napig folyamatosan aktív – ennek egyik fontos helyszíne a Pécsi Liszt Ferenc Zeneiskola. Péccsett 1788 óta zajlik szervezett zeneoktatás. Az egyes hangszereket kezdetben egy-egy tanár oktatta, majd a 20. század elejétől már önálló tantestülettel folyt a tanítás. Az intézmény első igazgatóját, Kürshner Emánuel (1908–1942) Takács Jenő követte.

A zeneiskola 1913-tól, majd 1918-tól az egykori Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola pécsi tagozatának, ma a Pécsi Tudományegyetem Zeneművészeti Intézetének épületében kapott helyet. „Itt lakott 1772–74 között Deppisch Valentino (Bálint) a pécsi székesegyházi zenekar első kiemelkedő tehetségű zeneszerzője és muzsikusa, akit Pécs »Mozartjának« is neveztek – írja a pécsi zenei élet történetét bemutató írásában

Bősze Ádám zenetudós (a Pannon Filharmonikusok weboldalán). – Az épület eredetileg apácázárda és leánynevelő intézet, később főreáliskola, polgári fiúiskola, zeneiskola és zenekonzervatórium volt. Az 1930-as években Agócsy László az ebben és a szomszéd épületben is működő polgári fiúiskola kórusával mutatta be Kodály műveit először Pécssett. 1943-tól itt működött a zenekonzervatórium, melynek igazgatója az akkor már világhírű zongoraművész és zeneszerző, Takács Jenő volt. Takács kiváló művész-tanárokat szerzõdtetve Pécs koncertéletét is megújította. 1945 őszen a Pécssett tartózkodó Kodály Zoltánt meghívták tanóráikra. Részben ezek eredményeként az iskola diákjai mutatták be Kodály *Gyermektáncok* című zongoradarabjait a Pécsi Nemzeti Színházban, 1945. november 19-én. Kodály épp a pécsi konzervatórium eredményeire hivatkozva Pécssett hirdette meg az új magyar zenepedagógia elveit, mely később »Kodály-módszerként« vált világszerte ismertté. (Kodály Zoltán később, 1962-ben szintén a pécsi ének-zeneoktatás eredményeinek elismeréseként ajánlotta Agócsy Lászlónak, »A pécsi Éneklő Ifjúság vezérének« *Az éneklő ifjúság* című, dr. Vargha Károly pécsi költő és műfordító versére írott művét.) 1953-tól itt működött a Zeneművészeti Szakiskola, majd 1965-től a Zeneművészeti Főiskola pécsi tagozata, az ország egyik legerősebb zenei felsőoktatási bázisa.”

Itt működött Pécs első ének-zene tagozatos általános iskolája is, a Kodály-koncepció pécsi fellegvára 1964-től. Az iskola épülete, a szomszédos Mátyás király u. 15. számú épülettel együtt eredetileg a leánynevelő intézetnek adott otthont, 1768-tól, majd 1914-től fiúkat is oktattak. „Az emelt szintű ének-zene oktatás 60-as évek eleji bevezetése óta az iskola gyermekkora Ligeti Andor vezetésével rendszeresen részt vett a Pécsi Nemzeti Színház opera-előadásáiban, valamint a nagyzenekari hangversenyeken – folytatja Bősze. – Kunváriné Okos Ilona vezetésével az iskola kórusa hazai és nemzetközi versenyeken és fesztiválokon is sikerrel képviselte a magyar zeneoktatást és a Kodály-módszert. Az iskola híres,

egykori muzsikus növendékei közé tartozott Sólyom László, későbbi köztársasági elnök, aki a főiskolán Bánky József zongorista növendéke volt. Ide járt Kováts Kolos, a világhírű operaénekes, basszista; Bukszár Márta, Megyesi Schwartz Lúcia énekesek; Ligeti András hegedűművész, Kossuth-díjas karmester...”

A Liszt Ferenc Zeneiskola mint alsófokú művészetoktatási intézmény hivatalosan 1952-től, a Pécsi Zenekonzervatórium kettéválása után jött létre. Ekkor írta elő a Minisztertanács rendelete, hogy az alsófokú képzés céljára zeneiskolákat, a középfokú oktatás feladatainak ellátására pedig zeneművészeti szakiskolákat kell létrehozni. A Liszt Ferenc Zeneiskola igazgatói: Horváth Mihály (1952–1967), Dobos László (1967–1992), Apáthy Árpád (1992–2007) és 2007-től Zsoldos Artilla. 2007. július 1-jétől a zeneiskola szervezetileg a Városközponti Óvoda, Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézményhez tartozik.

Az önálló zeneiskolai létezés kezdeti körülményei mostohák voltak: 1952-ben az iskola még nem rendelkezett saját épülettel és felszereléssel, a konzervatórium elavult hangszereit és bútorait kapta meg. 1955-ben költözött a Rákóczi út 68-ba, ez ma is a központi épület. Innentől már látványos a fejlődés – az első 15 év a működéshez szükséges feltételek megteremtésének (épület, hangszerek) jegyében telt el, továbbá a növendékek, a tanszakok és a tanulható hangszerek száma is folyamatosan nőtt. 1967-ben Horváth Mihály, az intézményt megszervező első igazgató nyugdíjba vonulásakor a tanári létszám a kezdeti 5-ről 29-re emelkedett. Az iskola növendékeinek létszáma a hetvenes évek közepétől 800, a nyolcvanas évek végétől pedig 1000 fölé emelkedett. A zeneiskolából kikerült fúvósok a város három felnőtt fúvószenekarában folytathatták a muzsikálást. Miután a vonós hangszeren tanulók száma is nőtt, 1975-ben a vonószenekart is megalakíthatták. 1985-ben az iskola új épülettel gazdagodott: a Sörház utca (ma Dr. Majorossy Imre utca) 13. szám alatti romos épületet felújították és átalakították. A kilencvenes években újabb

hangszerek oktatásával bővült az intézmény kínálata: 1992-től megkezdődött az ütőhangszeres képzés, 1993-ban az orgona, majd 1996-ban a szaxofon tanítása.

Jelenleg a diákok az elméleti képzés mellett 21 hangszer közül választhatnak. Az egyéni képzés mellett számos kamaraegyüttes biztosítja szakmai fejlődésüket.

*A Liszt Ferenc Zeneiskola – Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:
<http://zeneiskolapecs.hu/>*

SOPRON

Horváth József Alapfokú Művészeti Iskola

A Soproni Zeneegyesület zeneiskoláját 1826-ban alapították. Kezdetben csak éneket tanítottak, de az 1830-as években a hegedű, az 1840-es években pedig a fúvós hangszerek oktatása is elkezdődött. A soproni zeneoktatás változó módokon és formában azóta folyamatos. A Soproni Zeneegyesület államilag engedélyezett zeneiskolája 1929-től viselte Liszt Ferenc nevét. 1919. május 18-án hegedült Sopronban először a 20. életévében járó szombathelyi Horváth József, aki azután 1925 őszétől csaknem 40 évig a soproni zenei élet kimagasló, irányító alakja, a zeneiskola igazgatója, majd névadója lett.

A Soproni Zeneegyesület államilag engedélyezett zeneiskolája 1929-től viselte Liszt Ferenc nevét. A II. világháború csapásai után a zeneiskola foktól fokra magasabb színvonalra lépett, és 1948 és 1950 között érte el az országos megmérettetéshez szükséges minőséget. Az ekkorra már államosított zeneiskolában megrendezett országos méretű Bach-verseny 1950 kiemelkedő eseménye volt – a növendéklétszám ebben, vagyis az 1850/51. tanévben volt a legmagasabb (860-870 fő). Az 1971/72. tanévben ütőtanszak is indult, így ekkortól az iskolában már minden előírt szak működött. 1975-ben a soproni zeneiskola adott otthont a

dunántúli zeneiskolások háromnapos, országos méretű szolfézsverse-nyének.

2003-ban már az eredetileg jezsuita konviktusnak épült, leromlott állapotú, de 2001–2003 között felújított épületegyüttesben kezdődhetett el az új tanév. A 17. századi épületet valószínűleg a végső pusztulástól mentette meg a város a döntéssel, hogy ide költözteti át a zeneiskolát. Régi helyének (Russ-villa) bezárása után a zeneoktatás így az ország egyik legkorszerűbb iskolaépületét kapta meg. Ekkor 900 diák tanult, ebből 660 valamilyen hangszeres, a többiek néptáncoktatásban részesültek.

Az iskolában jelenleg több együttes is működik:

A Horváth József AMI Big Band együttesét 2009-ben alapították, azóta is heti rendszerességgel próbálnak. Az együttes több soproni városi rendezvényen vett részt, eljutott a szombathelyi Big Band Fesztiválra, és 2014-ben a németországi Kemptenben is nagy sikerű koncertet adott. Elsősorban jazz, swing, latin- és filmzene-feldolgozásokat adnak elő.

A Bim Bam Band harangjáték-együttes repertoárját többnyire közismert dallamok alkotják. Az átiratokat a csengettyűkészlet lehetőségeit és korlátait figyelembe véve készítik el. A csengő-bongó élményt zeneiskolai koncerteken és városi rendezvényeken szívesen osztják meg a hallgatósággal.

A 12 éve működő Fuvolaegyüttes létszáma 8–10, vagy akár 12–18 fő között mozgott az elmúlt időkben. Repertoárjuk a reneszánsz, barokk, romantikus szerzőkön át egészen a kortárs művekig bővült.

A zeneiskola fúvószenekarát olyan növendékek alkotják, akik kedvet éreznek a közös zenéléshez, muzsikáláshoz. A repertoár népszerű dallamokból, filmzenékből és slágerekből áll össze. A zenekar gerincét három hangszercsoport alkotja: ütőhangszerek, rézfúvósok és fafúvósok.

Az iskolában két kórus is működik, egy vegyeskar és egy leány kamarakórus.

Az Ütőegyüttes kiváló cél lehet a dobolni tanuló gyerekek számára. 2014-ben lehetőség adódott kamaracsoport létrehozására, amely ma már Sopron több rendezvényének sikeres fellépője.

Az intézményben a Vonószekeren kívül működik egy idősebb korosztályt foglalkoztató Vonós kamara is. Mindkét együttes heti egy alkalommal ül össze próbálni. A foglalkozásokat a tanulók hangszeres órájuk mellé pluszban választhatják.

*A soproni Horváth József Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:
<http://hjami.hu/>*

SZOMBATHELY

Bartók Béla Zeneiskola

Szombathely zenei életének kezdetétől meghatározó műhelye volt az eleinte egyesület, később városi, majd állami fenntartású zeneiskola, melyben országos hírű művészek tanítottak, és vetették meg a zenei nevelés alapjait. Minden korszakban akadt olyan nagy formátumú zenepedagógus, aki az igazgatói teendőket is vállalva képes volt nemcsak megőrizni, de tovább is fejleszteni az iskolát, növelve regionális és országos jelentőségét, és ehhez számos elkötelezett művészi és pedagógiai vénával megáldott partnert talált.

Szombathely polgárosodása az 1900-as évek elején jutott arra a szintre, hogy a zenei életben megjelenjenek olyan kulturális szerveződési formák, mint a Zenekedvelők Egyesülete, melyet a város legagilisabb aktív muzsikusai hívtak életre – dr. Gyöngyösi Tivadar ügyvéd, Berzsenyi Janosits József építészeti mérnök (Liszt Ferenc tanítványa), Knebel Jenő udvari fényképész és dr. Stadler Izidor ügyvéd. Az egyesületnek rövid idő alatt 400 tagja, a városnak kitűnő zenekara lett, és a vezetőség hamar rájött, hogy igazi zenei életről és fejlődésről csak akkor lehet szó, ha a zenei nevelésről „megfelelő gondoskodás történik”. Két éven belül meg is szervezték az egyesület első zeneiskoláját, amely hegedű és zongora tanszakkal kezdte meg működését, az iskola vezetésére pedig sikerült

megnyerni Balassa Kálmánt. A nagy hírű hegedűművész a zenei főiskola tanítási anyagához igazította az iskola tananyagát, ezzel egy jól átgondolt zenei nevelés alapjait vetette meg. Az első Balassa-tanítványok közé tartozott Koncz János, akinek rövid életútja a Zeneakadémia katedrájáig és Európa rangos koncertpódiumaiig ível.

Balassa Kálmán személye szerves összeköttetést teremtett az iskola és a zenekedvelők egyesülete között: kiválóbb növendékeit bevezette az egyesület zenekarába. A fejlődéssel az egyesület anyagi ereje nem tudott lépést tartani, ezért az iskola működése pár évig szünetelt. Dr. Stadler Izidor és Knebel Jenő erőfeszítéseinek köszönhetően 1909-ben újra életre kelt, és az 1916/17-es tanévtől már mint városi kultúrintézmény működött. Közvetlen felügyeletét 10 fős zeneiskolai bizottság látta el, melynek tagjait a városi közgyűlés választotta, elnöke pedig Szombathely mindenkori polgármestere volt.

Az iskola Belső Szervezeti Ügyrendje szerint a tananyag „teljesen azonos a m. kir. zeneakadémiáéval, de minthogy az iskola elsősorban nem művészképzésre, hanem a zeneművészetnek minél szélesebb körökben való megkedveltetésére és terjesztésére van hivatva, és így a kevésbé tehetségeseket sem lehet mereven elutasítani, azért ugyanazon tananyag, mely az orsz. magy. kir. zeneakadémián 10 évre van megállapítva, az a szombathelyi városi zeneiskolánál 13 évre van beosztva...” Az iskola tanítási rendszerét három „tanfolyamban” határozza meg, úgymint:

1. Alapfokú tanfolyam: a zongora tanszakon öt, a hegedűtanszakon három év;
2. Középfokú tanfolyam: a hangszerjáték, valamint a zeneelmélet alapismereteinek tanításával az akadémiai tanfolyamra készít elő négy év alatt;
3. Az akadémiai tanfolyam elméleti és gyakorlati úton a művészi pályára készít elő négy év alatt.

Csikor Elemér igazgató folyamatosan munkálkodott az oktatás színvonalának emelése, a körülmények javítása és a tantestület építése

érdekében. Ebben segítségére volt a Közoktatásügyi Minisztérium rendelkezése (1934), mely „az iskolákban működő tanároknak a magán-zeneitanítást megtiltja”.

A zeneiskola felügyeletét a közoktatási miniszter az 1941/42. tanévvel a „tankerületi kir. főigazgatóság hatáskörébe utalta. Ezzel a zeneiskolákat a közoktatás keretébe iktatta.” A tankerület zeneiskoláinak szaktanulmányi felügyeletével Balassa Kálmánt bízta meg, ezzel a szombathelyi városi zeneiskola a tankerület zeneiskoláinak mintegy a központja lett. 1943-ban a keszthelyi zeneiskola a szombathelyi zeneiskolához kapcsolódott, 1945-re pedig Kőszeg csatlakozását is tervezték.

Az igazgatók tevékenységének helyi irányítója az ötvenes évekig a városi zeneiskolaszék, majd a tanács oktatási osztálya lett, és mivel a kurzak politikai vezetése a zenei népművelésnek nagy társadalmi jelentőséget tulajdonított, és lépéseket tett a zeneoktatás fejlesztése érdekében, az iskola vezetősége maga kérte a városi zeneiskola államosítását, ami 1950. január 1-jével meg is történt.

Az iskola kiváló tantestületének rövid ideig tagja volt Rados Dezső, aki később a budapesti Zeneakadémia tanára lett. Tizenöt éven át tanított Szombathelyen a Hubay-tanítvány hegedűművész, Szendéné Bárdos Alice. Balassa Kálmán munkáját az 1941/42-es tanévtől Mezey Mária folytatja (1954–61-ig az igazgatói teendőket is ellátja). Zongorát tanított Takács Jenő zeneszerző (1942) és a kiváló zongorista, Bachmann Tibor (1956-ig). Ujfalussyné Mándy Margit az éneken és karéneklésen kívül zenei óvodát is vezetett.

Csikor Elemér 32 éves igazgatósága alatt négy főtanzak működött: a zongora, a hegedű, a később induló gordonka és ének kisebb megszakításokkal, gyakori tanárváltásokkal. Az 1916/17-es tanévben mellékszakon bevezették a zenediktálást, a zeneelméletet, az összhangzattant és a karének oktatását is. Az elméleti képzés mellett a kamarazene is bekerül, a tantárgyak közé. A fúvós tanzak megszervezésére 1941-ben került sor.

A tandíjakat úgy állapították meg, hogy az alsó osztályokban kevesebb legyen, hogy minél többen beiratkozhatnak, a felsőbb osztályokban pedig az előmeneteltől függően kaphattak a diákok kedvezményt. Az inflációs időben (1934-ben) a tandíjakat csökkentették. A tehetséges növendékek felkarolása érdekében a zongorával nem rendelkezők gyakorlási lehetőségét a zeneiskola hangszerein oldották meg.

A házi hangversenyeken kívül rendezett nyilvános növendékhangversenyekre többször reagált a helyi sajtó, így a kritikákból következtetni lehet a koncertek magas színvonalára. A város élénk koncertéletére jellemző, hogy a hangversenyeken a klasszikusokon kívül Bartók Béla, Kodály Zoltán, Kadosa Pál és számos más kortárs zeneszerző művei is elhangoztak (ez ma is így van), a koncerteknek gyakori fellépői a zenetanár-művészek (Bárdos Alice, Knebel Márta, Kartner Margit). A Zenebarátok Egyesületének rendezvényein 1920 és 1940 között olyan előadók és zeneszerzők szerepeltek, mint például Dohnányi Ernő, Fischer Annie, Ungár Imre, Wanda Luzatto. 1934 márciusában Bartók Béla a Kultúr-egyesület Zenekarával – a rotterdami világpremier és a magyar rádióbeli elhangzás után – Magyarországon először játszotta hazai koncertteremben a *Magyar parasztdalok* meghangszerelt változatát.

Az 1943/44-es tanév végén a növendékkoncertek elmaradnak, és az 1945-ös évkönyv sem jelent meg, de a zeneiskola fontossága az 1944–50 közötti időszak társadalmi, politikai átalakulásai idején is megmaradt. 1949-ben kerül a zeneiskolához Lendvai Ernő zenetudós, Bartók-kutató és felesége, Tusa Erzsébet zongoraművész. Az iskolában folyó munkát kisebb megszakításokkal Balassa Kálmán és Heintz Fülöp irányította megbízott igazgatóként.

A Bartók Béla nevét fölvetett zeneiskola – fő feladatán, az ifjúság zenei nevelésén túl – folytatta a város zenei életének alakítását, szervezését. A tanárok rendszeresen koncerteztek, élvonalbeli vendégművészek adtak hangversenyt a múzeum, majd a Tanítóképző Intézet dísztermében.

Kíséretüket a főleg zeneiskolai tanárokból és magasabb osztályos növendékekből álló szimfonikus zenekar látta el Lendvai Ernő, Simon Jenő, majd Petró János irányításával. Ez az együttes a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar közvetlen jogelődje.

A Bartók Béla Zeneiskola nevét eleinte a kamarazene-fesztiválok tették ismertté. Miskolc, Nyíregyháza, Pécs, Eger találkozóin az iskola a modern magyar kompozíciók bemutatásával hívta fel magára a figyelmet. A hatvanas évek elejétől csökkent a zongora egyeduralma, és népszerűbbekké váltak a zenekari hangszerek. Ekkor indult a fa- és rézfúvós tanszak tanítása, mely a hetvenes évek elejére szinte teljes körűvé vált.

Az 1960-as évektől egyre inkább erősödött a zeneiskola mint térségi központ szerepe. Ennek lett fóruma 1967-ben az új igazgató, Tibold Iván által – a szombathelyi növendékek és vidéki iskolák tájékoztatására – alapított *Forrás*, a megye zeneiskoláinak kéthavonta megjelenő folyóirata. Tibold Ivánt 1975-ben megbízták a szombathelyi Zeneművészeti Szakközépiskola művészeti tevékenységének szervezésével, irányításával, majd a négy osztály kiépüléséig a művészeti igazgató feladatait is ellátta. Az alap- és középfokú oktatás egységének gondolata azonban – évtizedekkel megelőzve a mai iskolatípusokat – helyszűke miatt nem lehetett tartós. Felépült viszont a zeneiskola új épülete, amely a hangversenytermet is magába fogadta, otthont adott a város Szimfonikus Zenekarának, valamint itt próbált az Erkel Kórus is évtizedeken keresztül.

Az 1975-ben átadott Bartók-terem lett minden jelentős nagy városi rendezvény színhelye is, amellett, hogy a Szimfonikus Zenekar állandó próbaterme.

Tibold Ivánt a hegedűtanítás problémája kezdettől foglalkoztatta. Ennek a gondolkodásnak a része, hogy országos versenyre hívta a tanszak legjobb zeneiskolás és szakközépiskolás növendékeit. A szombathelyi születésű világjáró hegedűművészből, Koncz Jánosról elnevezett Országos Hegedűversenyt 1974 óta háromévente rendez meg a zeneiskola.

„A díjazottak szinte kivétel nélkül, de még a jutalmazottaknak is több mint a fele lett hivatásos muzsikus. Ez mutatja a verseny alapvető jelentőségét: itt mód és lehetőség nyílt és nyílik a főiskolai utánpótlás megismerésére, felmérésére, és szükség esetén megfelelő tanács, útbaigazítás nyújtására, ami megkönnyítheti a növendék haladását” – írta a *Parlando* folyóiratban Halász Ferenc, az 1989-es verseny zsűrijének elnöke, kiemelve a versennyel kapcsolatos módszertani tapasztalatcserék jelentőségét.

Tibold Ivánt pedagógiai érzéke, állandó tudásvágya, kollégáinak és önmagának felismert hiányosságai ösztönözhatték arra, hogy találjon egy posztgraduális továbbképzési formát – így született meg a Nemzetközi Bartók Szeminárium, amelynek nagyszerű művész-pedagógusokat nyert meg előadóként. „Országos viszonylatban évek óta megoldatlan problémát jelentett a zenepedagógusok korszerű szakmai továbbképzésének kérdése. Többféle módszerrel, sűrített tematikával, főként a szorgalmi időn kívül lebonyolított elméleti továbbképzések kampányszerűségével szemben a szombathelyi Bartók Béla Zeneiskolában sikerült egy olyan továbbképzési szisztéma megvalósítása, amely elsősorban a gyakorlati munkát állította középpontba” – írta 1976-os beszámolójában az igazgató.

A Tibold Ivánt – aki 30 évet töltött a zeneiskola élén – követő igazgatók ismerték és ma is tisztelik a hagyományokat, változtatni csak annyit kívánnak, amennyi az iskola színvonalas működésének megőrzése érdekében feltétlenül szükséges. Többek között a zeneiskola növendékeinek évről évre kimagasló teljesítménye, országos és nemzetközi sikereik is jelzik, hogy a több mint százéves iskola eredményei méltók ahhoz a szakmai mércéhez, amelyet az alapítók oly magasra tettek.

A Bartók Béla Zeneiskola honlapja: <http://www.bartokzi.hu/>

VESZPRÉM

Csermák Antal Zeneiskola

Az 1916-ban alapított városi Zenede 1955 óta viseli Csermák Antal hegedűművész zeneszerző nevét. A közel 900, itt tanuló diák a klasszikus zenei hangszerek mellett választhatja a népzenei vagy az elektroakusztikus zenei tanszak képzéseit is. Zenekarai, együttesei több évtizedes múltra visszatekintve számos kimagasló hazai és nemzetközi eredménnyel büszkélkedhetnek. Az 1960–70-es években sok rádió- és tévéfelvétel készült az iskola növendékeinek közreműködésével. Ekkoriban dolgozta ki Káté István igazgató a csoportos hegedűoktatás módszerét, melynek lényege, hogy 2-3 hegedűtanár egyszerre foglalkozik 8-10 növendékkel. Az elmúlt két évtized koncepciója a „nyitott iskola” megteremtése volt, ennek jegyében lett a Csermák Antal Zeneiskola Veszprém zenei életének egyik központja, saját rendezvényei mellett kapcsolódva a város nagyobb kulturális eseményeihez is.

A városi Zenede alapítása

A város első világi zenedéjét Gaál Sándor (1875–1958) zenetanár, országos hírű karnagy alapította meg 1904-ben. Az iskola életéről a források hallgatnak, illetve egyes leírások az intézményt Gaál Sándor magánvállalkozásának tartják.

Az I. világháború idején Kecskeméthy Margit alapíthatott zeneiskolát Veszprémben, dr. Óvári Ferenc képviselő anyagi támogatásával, a képzés 1916. szeptember 1-jén indult meg. Kecskeméthy Margit 1918-as halála után Gaál Sándor vette át az iskola vezetését. Az 1929-ben kibontakozó világválságot követően 1930–34 között az iskola a „közönség részvétlensége miatt” szüneteltette a munkát, Brodszky Ferenc (1902–1974) nyitotta meg újra, és még a II. világháború idején is működött.

1946/1947-ben az intézmény már 117 növendékkel büszkélkedhetett. A Zenekarok Országos Szövetségének Versenyén 21 veszprémi növendék 10 kitüntetést és 7 dicséretet szerzett. Az 1948/1949-es tanévben immár 250 növendékre és 10 tanárra bővült az iskola létszáma. A vezetői posztot előbb Ocsovszky Aranka, majd Schierger Géza töltötte be.

A Csermák Antal Zeneiskola első évtizedei

1955-ben, Szilvász László (1912–1978?) kinevezésének évében vette fel a városi zenede Csermák Antal hegedűművész, zeneszerző nevét. A névadó választása nem véletlen: Brodszky Ferenc vezetése alatt a zeneiskola 1935-től minden évben Csermák Antal halálának évfordulóján (október 25-én) koszorúzással egybekötött emlékező műsort tartott az alsóvárosi temetőben. 1973-ban Káté István (1932–2013) került az iskola élére. Szilvász László és Káté István igazgató időszakában az iskola növendékeinek, tanárainak létszáma folyamatosan nőtt. A kilencvenes évek elejére több mint 1000 növendéket közel 60 képzett tanár oktatott. A veszprémi zeneiskola az évek során Ajkán, Litéren, Balatonalmádiban, Balatonfüreden, Zircen tagozatokat hozott létre, melyek később önállósodtak. 1958-ban, a Cegléden rendezett Országos Ifjúsági Kamarafesztiválon az intézmény jól szerepelt, sőt a második fesztivált Veszprémben rendezték. A növendékek minden esztendőben sikerrel szerepeltek a győri Ifjú Muzsikusok fesztiválján. A hatvanas–hetvenes években rádió- és

tévélfelvételek készültek az iskola diákjainak, zenekarainak közreműködésével. A hazai fesztiválok mellett külföldön is sikereket arattak.

A csoportos hegedűoktatás bevezetése Káté István nevéhez fűződik, melynek lényege, hogy 2-3 hegedűtanár egyszerre foglalkozik 8-10 növendékkel – ez a tanároktól újfajta attitűdöt igényelt. A módszert Budapesten is bemutatták. A diákok előbb egy szólamban, majd több szólamban játszanak, már csak mélyvonósokat kell hozzájuk társítani, és kész a zenekar. Káté István részt vett *Az állami zeneiskolai nevelés és oktatás terve* (hegedű szak) kidolgozásában, melyet 1981-ben adtak ki.

Az iskola 1982-ben költözött jelenlegi helyére, a Megyeház tér 5. szám alá, ahol közel ideális körülmények várják a zenetanulás iránt érdeklődőket. Az iskola növendékei és tanárai 1990. december 10-én vehették birtokba kitűnő akusztikájú 200 fős hangversenytermüket.

Új utakon

Káté István igazgató 1994. szeptember 1-jén vonult nyugállományba. Őt Ötvös Károly követte, aki tizenegy éven át igazgatóhelyettesként segítette az intézmény működését. Az új igazgató koncepciója a „nyitott iskola” megteremtése volt. Mára a Csermák Antal Zeneiskola Veszprém zenei életének egyik központja. Évente több színvonalas koncertet rendeznek, minden jelentős városi rendezvényen jelen vannak, zenekaraikat ország-szerte, sőt Európában is elismerik. Az intézmény valamennyi korosztály előtt szélesre tárta kapuit. 1996 óta minden évben hangszerbemutatókat tart Kalandozások a hangszeres birodalmában címmel, és útjára indította a Csermák-napok zenei fesztivált, mely a város legnagyobb kulturális eseményének tartott Gizella-napok rendezvényeihez illeszkedik. Megalapították a Csermák-díjat, melyet minden évben egy tanár és egy növendék vehet át. Az iskola Európára is nyitott, 2001-ben az igazgató együttműködési megállapodást írt alá az olasz Bergamo, a német Cham, a szlovén Rogasčka Slatina, a cseh Klatovy és *Kroměříž* zenei intézményeivel.

Az innováció is jelen van az iskola falai között. Az elektronikus zenei tanszak 2001-ben szerveződött meg, ahol keyboard- és számítógépes-zenei képzés indult. Demel Eszter nevéhez fűződik a Kokas-módszer meghonosítása a zeneiskolában – rendszeresen tart bemutatókat és továbbképzéseket a módszer iránt érdeklődő tanárok számára. Erdélyi Ágnes tanárnő kidolgozta a „Szakmai tagozat programját” a 6–10. évfolyamokra. A szakmai tagozat célja, hogy a hallgatókat sikeres felvételi vizsgára készítse fel a felsőoktatásba.

Az 2012-es intézményátstrukturizációval a Csermák Antal Zeneiskola a Veszprémi Zeneművészeti Szakgimnázium és AMI intézményegysége lett. A 2018/2019-es tanévtől várhatóan az alapfokú zenei nevelés újra önálló zeneiskolában folyhat Veszprém városában.

Versenyek szervezése

Az iskola számos versenyt szervez a megye és a régió zeneiskolásai számára. A legnagyobb múltra a Lantos Magda Megyei Zongoraverseny tekint vissza, melyen 1989. május 10-e óta minden évben a megye legjobb zongoristái mérik össze tudásukat, de az utóbbi években már a régió növendékei is részt vehetnek benne.

Az Auer Lipót hegedűversenyt 1991-től rendezi meg az iskola. Káté István halála után a verseny felvette a zenepedagógus nevét, és fesztivállá alakult, melyet kétfévente rendeznek meg.

A rézfúvós tanszak húsz évvel ezelőtt indította útjára a Rézfúvós Kamarazenei Versenyt, majd az idén 15 éves Veszprémi Regionális Trombitaverseny és a Regionális Kürt- és Mélyrézfúvós Verseny elindításával folytatódott a regionális jelenlét erősítése.

A 2017/2018-as tanévben indul a Regionális Szűcs József Fafúvós Verseny.

Az iskola országos versenyeket szintén szervez. Mind a Dunántúli Orgonaverseny, mind a Veszprémi Klasszikus Magánének Verseny hiánypótló a maga területén.

Az iskola növendékei évtizedek óta rendszeres és eredményes résztvevői a megyei, regionális és országos versenyeknek. Tanárai közül többen zenei versenyek bírálóbizottságában is közreműködnek.

A zeneiskola együttesei közül kiemelkedik az 1970-ben alapított Veszprémi Ifjúsági Fúvószenekar és a Gárdonyi Zoltán Kamarazenekar. Ez utóbbi az Országos Vonószekari Verseny többszörös díjazott együttese, megyei Prima Primiissima- és Gizella-díjas.

Források: Honlap: <http://zenede.hu>

Iskolai YouTube csatorna: <https://www.youtube.com/user/csermakantalami>

ZENEISKOLÁK
ÚJ UTAKON

BUDAPEST

Óbudai Népzenei Iskola

Az Óbudai Népzenei Iskola – a zenei anyanyelv iskolája – a magyarországi népzene-tanítás legrégebben működő műhelye, 1975-ben kezdte meg működését. A kodályi pedagógiát messzemenően alkalmazó elhivatott pedagógus,

Till Ottó, a III. kerületi Mókus utcai Zeneiskola igazgatója önálló népzenei tagozatot hozott létre, melynek megszervezésével Béres János furulyaművészt bízta meg. A tagozatból kinőtt népzenei iskola önálló intézményként 1990-től létezik.

1975-ben kezdődött Budapest III. kerületében – az országban elsőként – a magyar népzene intézményes, zeneiskolai tanítása. Alapításának előzményeit Bartók Béla és Kodály Zoltán népzene-kutató tevékenységében, de főleg Kodály zenepedagógiai munkásságában kell keresnünk. Tudományos munkájuknak köszönhetően egyértelművé vált, hogy a parasztság által megőrzött zene a magyar nép zenei anyanyelve. Ennek megismerése, továbbörökítése, életben tartása nemzeti érdek.

Kodály szerint „Olyan a magyar népköltészet, mint egy hegyi patak, melynek medrébe nagy kőszikla gurult s útját, csak annak megkerülésével folytathatja, előtte tóvá dagad, s látszólag nem is folyik. Azt a sziklát medréből félregörgetni, hogy szabad folyását, fejlődését semmi

se gátolja többé: köznevelésünk, tudományos és művészeti politikánk legfőbb teendője.”¹

Ennek szellemében formálódott, alakult ki a II. világháború utáni időszak általános iskolai, zenei általános iskolai és zeneiskolai szisztémája, működési rendje, tananyagtartalma.

A népdal tehát „klasszicizálódott”, a zenei nevelés alapeszköze lett. Ezekkel a folyamatokkal nagyjából egy időben azonban a népdal tömegbázisa és éltetője: a parasztság radikális életmódváltáson ment keresztül, gyakorlatilag megszűnt. Elkövetkezett tehát az az idő, amikor a népdal – látszólag megfordíthatatlan módon – apránként beköltözött a nagy közgyűjteményekbe (Magyar Néprajzi Múzeum, MTA Zenetudományi Intézet), és lassacskán rácsukódott az ajtó.

Az 1970-es évek elején azonban – érdekes módon épp a nyugat-európai beatmozgalom, hippikorszak idején – városi értelmiségi fiatalok tömegesen kezdtek érdeklődni hagyományaink iránt. Ez az érdeklődés nem kis részben Kodály zeneiskoláinak köszönhető: az ott végzett növendékeknek életmódjává, mindennapi szükségévé vált a zene, ezen belül a

¹ *Gyermekjátékok. Magyar Népzene Tára* I. köt. Kodály Zoltán előszavával. Zeneműkiadó, Budapest, 1951.

magyar zene. Erről bőven és szívesen emlékeznek azok az előadóművészek, akik ma már e műfaj élvonalát képviselik, mint például a Muzsikás és Kaláka együttes tagjai, vagy Sebestyén Márta. Erre az időszakra így emlékezett Kobzos Kiss Tamás:

„Az egész dolog valójában nem a zene mint diszciplína felől indult, hanem nagyon erős érzelmi hatások indítottak el bennünket (erről úgy gondolom, mindenki hasonlóképpen vélekedik, és meg is tudja nevezni azt az éneket vagy hangszeres táncdallamot, ami szinte kényszerítette a keresésre.) Ehhez persze az is hozzátartozik, hogy hermetikusan el voltunk zárva az eredeti népzene-től és néptánc-tól. (Jellemző például az, hogy az első, eredeti felvételeket tartalmazó hanglezem, amelynek megjelenése sokunk számára volt meghatározó élmény, »Hungarian Folk Music« címmel jelent meg, és nem a magyar közönségnek szánták, hanem egy nemzetközi tanácskozás résztvevőinek, Kodály minden tekintélyét latba vetette, hogy a Hungaroton kiadja).”²

1972. május 6-án aztán műfajunk szempontjából meghatározó jelentőségű esemény történt: megkezdte működését az első táncház. Az első olyan nyilvános klub, ahol a szórakozni vágyó városi fiatalok népzene-t

² Kobzos Kiss Tamás: *Táncház és népzeneoktatás*. Budapest, 1997.

hallhattak, arra táncolhattak. Rögtön fölmerült azonban a hangszer-tanulás problematikája. Klasszikus zenei képzettséggel, kottából lehetetlen rekonstruálni e műfaj játéktechnikáját, előadói stílusát.

Az addig „csak” tudományos munkával foglalkozó népzene kutató szakemberek azzal szembesültek, hogy tömegével keresik őket műkedvelő fiatalok tanácsért, hangfelvételekért. Martin György, Olsvai Imre vagy Kallós Zoltán nélkülözhetetlen támogatást nyújtott nekik. Intézményi lehetőségek híján a hangszeres oktatás szabadidős tevékenység formájában: táncházakban, nyári táborokban zajlott.

1976-ban a Népművelési Intézet kétéves, körülbelül 400 órás „táncházzeneész” képesítést adó tanfolyamokat indított. A budapesti sikert követően országosan, Győrben, Szegeden, Jászberényben, Miskolcon, Debrecenben, sőt minden nehézség ellenére a határon túli magyarság körében is elindultak a képzések. Ezek a tanfolyamok főleg a huszonéves korosztály igényeit szolgálták, de egyre határozottabban látszott, hogy intézményesített keretekre is szükség van, már kisiskolás kortól.

1975-ben aztán egy zseniális, a kodályi pedagógiát messzemenően alkalmazó pedagógus, Till Ottó, a III. kerületi Mókus utcai Zeneiskola igazgatója a tettek mezejére lépett. Ettől a tanévtől kezdve zeneiskoláján

belül önálló népzenei tagozat indult Béres János furulyaművész kezdeményezésére és vezetésével.

„Az Óbudán, Till Ottó zeneiskolai igazgató segítségével létrehozott tagozat működésének meg kellett (és természetesen ma is meg kell) felelni mindazoknak a formai követelményeknek, amelyek a hagyományos állami zeneoktatásban elő voltak írva. Nem voltak azonban szakképzett oktatók, és a hangszerek is nehezen beszerezhetőek voltak. Béres Jánosnak, az első magyar népzenei tagozat kialakítására vállalkozó tanárnak tehát nem volt könnyű dolga. Amire mégis alapozni lehetett, az a népzene iránt szinte váratlanul mutatkozó nagy érdeklődés a hetvenes évek elején. A határainkon túli népzene és néptánc felfedezése nem csak szakmai ügy volt, számos szakmai képzettséggel akkor még nem rendelkező fiatal vágott neki a gyűjtőutaknak. A gyűjtött anyag szinte azonnal »használatba került«, a táncházakban, néprajzi klubokban, táborokban tanulták a fiatalok a népdalokat, hangszeres dallamokat, táncokat. Már szinte feledésbe merült hangszerek (duda, tekerő, koboz stb.) keltek új életre, és az idősebb generáció is alkalmat kapott az átadásra a pávaköri mozgalom támogatásával.”³

³ Uo.

1975-ben, a népzenei tagozat első tanévében mindössze három hangszer: furulyát, cimbalmot és citerát lehetett tanulni. Ennek részben az volt az oka, hogy a többi hangszer esetében (beleértve még a népi vonósokat is) egyszerűen nem volt még olyan szakember, aki felkészült lett volna a feladatra. A hatlyukú (pásztor)furulya oktatása már az ötvenes évektől zajlott az általános iskolák zenei tagozatán, szintén Béres Jánosnak köszönhetően. A cimbalom volt az egyetlen, amelyet (klasszikus hangszerként) egyetemi szinten is oktattak, ennek tanítását Béresné Szöllős Beatrix kezdte meg. A citeratanítást pedig – amely a pávaköri mozgalom ereje révén, igazi tömeghangszer volt abban az időben – Jakab Mihály kezdte, majd fia, Jakab Csongor folytatta.

Rövidesen csatlakozott a tanári karhoz ifj. Csoóri Sándor, akinek múlhatatlan érdeme, hogy egy személyben el tudta indítani a vonós tanszakot (hegedű, kontra, bőgő), valamint a dudu- és tekerőoktatást. A népdalénektanítást Bodza Klára kezdte meg, majd a nyolcvanas évek elejére csatlakozott Jánosi András (hegedű), Lányi György (kontra, dudu), Havasréti Pál (bőgő, tekerő, gardon).

1986-tól tovább bővült az iskola tanári kara. Az énektanítást Bodza Klára helyett Budai Ilona és Fábíán Éva vette át, a citera–furulya tanszakra Balogh Sándor került, a furulyát tovább erősítette Juhász Zoltán

megjelenése, és ugyanekkor kezdte meg a koboz tanítását Kobzos Kiss Tamás.

1990-ben a nyugdíjba vonuló Béres János után Kobzos Kiss Tamás vette át az intézmény irányítását. Újabb jelentős forduló volt ez az esztendő a népzeneoktatás történetében, hiszen ettől a tanévtől kezdve a Mókus utcai Zeneiskola népzenei tagozata önálló intézménnyé vált Óbudai Népzenei Iskola néven. Ebben az alapfokú művészeti iskolában kizárólag népi hangszereket lehet tanulni, és ez európai viszonylatban is egyedülálló.

Gyakorlatilag a nyolcvanas évekre állandósult az iskola működési rendje, a tanított hangszerek típusa, és elindult az oktatást segítő tantervek, tanmenetek, tananyagok készítése. Mindez jelentős mértékben az Óbudai Népzenei Iskola tanári karának volt köszönhető. Ennek példázatára egy érdekes adat: a 27/1998. (VI. 10.) MKM-rendelet alapján 1999-ben megjelent „Az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programja” népzenei részére vonatkozó része tizenöt tantárgy oktatását szabályozza. Ebből a tizenötből tizenegyet az Óbudai Népzenei Iskola tanárai dolgoztak ki.

Kobzos Kiss Tamás igazgatói időszakában negyed évszázadot ölel fel az iskola történetéből. Ez a 25 esztendő meghatározó jelentőségű volt az egész magyarországi népzeneoktatás történetében. Kiépült az intézményi struktúra az alapfoktól az egyetemig. Ebben talán legjelentősebb esemény a Nyíregyházi Főiskola népzene-tanár-képzésének elindítása, majd a Zeneakadémia népzene szakának megalapítása volt. Mindkettőben jelentős szerep jutott Kobzos Kiss Tamásnak és az Óbudai Népzenei Iskola tanárainak.

Kobzos Kiss Tamás pedagógiai szemléletét a teljes magyar nyelvterület művelődése iránti felelősségvállalás hatotta át. Az országban egyre-másra alakuló népzenei tagozatokban nem konkurenciát, hanem lehetőséget látott. Személyes tekintélyét és az iskola elismertségét felhasználva

határon túli közösségeket (többek közt Pusztina és Válaszút) támogatott abban az időben is, amikor ennek még semmilyen feltételrendszere nem működött. Elképesztő műveltségével, keleti és nyugati párhuzamok kutatásával megalapozta kedves hangszere, a koboz jelenkori népszerűségét.

Az Óbudai Népzenei Iskola kiváló szakmai eredményei mellett érdemes megjegyezni, hogy az iskola működésének körülményei nem voltak ideálisnak mondhatók. Az 1975-ös alapítást követően néhány „vándorév” után 1982-től 2012-ig, harminc esztendőn keresztül egy Nagyszombat utcai bérház földszinti helyiségeiben működött az intézmény. Az eredetileg óvodának és bölcsődének kialakított nagyobb helyiségek farostlemez elválasztó falakat kaptak, minimális hangszigeteléssel. E nehézségek ellenére a növendékek, tanárok és szülők egyaránt kitűnően érezték magukat, és nem utolsósorban mindez nem vont le semmit az ott folyó csodálatos munka értékéből.

Az áldatlan állapotokkal Óbuda–Békásmegyér Önkormányzata tökéletesen tisztában volt, és folyamatosan kereste a lehetőségeket, míg végül 2012-ben az Óbudai Népzenei Iskola egy ideális küllemű, méretű, és céljaira átalakított épületbe költözhetett. Új épülete Kobzos Kiss Tamás igazgatói működésének egyik legkiemelkedőbb eredménye. A Mókus utca 20. szám alatti ház a kerület történelmi központjában van.

Szomszédságában működik az Óbudai Társaskör, a Vendéglátóipari Múzeum, a Kéhli vendéglő; amelyek immár az Óbudai Népzenei Iskolával kiegészülve alkotják közösen a „Krúdy-negyedet”, hírneves írónk nevével képviselve Óbuda művészeti, kulturális múltját és jelenét. Az iskola kétszintes barokk épülettömbje középkori falakat is rejt, illetve az 1970-es években kiegészült egy épületszárnnyal és tetőtér-beépítéssel.

Kobzos Kiss Tamás 2015-ben bekövetkezett halálát követően Szerényi Béla vette át az Óbudai Népzenei Iskola irányítását. Igazgatása alatt egyre nagyobb hangsúlyt kap az anyanyelvű kultúra egészének átadási rendje, folyamata és módszertani fejlesztése.

Zenei anyanyelvünk átadása nemcsak zenepedagógiai feladat, hanem a gyermekek egészséges személyiségfejlődésének záloga. A tanítás-tanulás folyamatában viselkedési normák, értékrend, műveltségelemek átadása zajlik, összetartó közösség alakul. Az egyéni órák mellett fokozott hangsúlyt kapnak a csoportos foglalkozások, kamarazenei alkalmak, a különböző életkorú és tudásszintű növendékek együttes fejlesztése, a családi programok szervezése. Az éves munkaterv elkészítése során egyre inkább előtérbe kerülnek az ünnepekhez kapcsolódó szokások, rítusok – nemcsak a tananyagban, hanem közösségi alkalmak szervezésével is.

Mindezen célok elérése érdekében egyre fontosabb szempont a tanszokok hatékonyabb együttműködésének támogatása jól tervezett és átgondolt órabeosztással, a tanárok heti munkarendjének összehangolásával.

Az utóbbi években megkezdődött a szolfézs–népzeneelmélet csoportos foglalkozások hatékonyságának növelése, új szemléletű tananyagtartalom és módszertani eszköztár kidolgozása, összehangolása a hangszeres és énekes órák tananyagával. Ennek eredménye máris látszik a zeneművészeti szakközépiskolákba és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem népzene szakára közvetlenül az Óbudai Népzenei Iskolából felvett növendékek arányán.

Szerényi Béla igazgatói tevékenységének egyik legfontosabb eleme, hogy a nagy szakmai tapasztalattal rendelkező kollégák számára biztosítsa a feltételeket tananyagfejlesztésre, módszertani elemek kidolgozására.

Az Óbudai Népzenei Iskolába évente körülbelül 220-230 növendék jár. Gyakorlatilag a magyar nyelvterület összes népi hangszerén lehetőség van tanulni: furulya, citera, duda, tekerő, koboz, tamburafélék, népi vonós hangszerek, cimbalom és népdalének mellett zeneelméleti – szolfézs, népzenei ismeretek, zeneelmélet, néprajz – tantárgyakat is. Az Óbudai Népzenei Iskola állami finanszírozású alapfokú művészetoktatási intézmény, melyre ugyanazok a szabályok vonatkoznak, mint bármelyik hasonló jellegű zeneiskolára.

Ennek megfelelően az Óbudai Népzenei Iskolába elsősorban általános iskolás korú gyermekek járnak, de 22 éves korig akár egyetemista növendékek is bekapcsolódhatnak a tanulásba.

Az iskola tizennyolc tanárából tízen több mint 25 esztendeje az intézményben dolgoznak.

Egykori és jelenlegi tanárai közül négyen kaptak Kossuth-díjat, hárman a Magyar Művészeti Akadémia tagjai. Fiatal kollégáink közül hárman is Junior Prima-díjasok. A tanári kar nagy része közép- és felsőfokon is tanítja a népzeneét.

Az Óbudai Népzenei Iskola működésének története szorosan összefonódik a hazai népzeneoktatás, az alapfokú művészeti iskolák hálózatának fejlesztésével:

- **első** volt 43 évvel ezelőtt, amikor elindult a magyar népzeneoktatás,
- **egyetlen** volt 28 éve, mert nincs más olyan önálló intézmény, amely csak zenei anyanyelvünkkel foglalkozik.

Az Óbudai Népzenei Iskola működése, tanári karának összetétele magas szakmai és művészi színvonalat biztosít az ide jelentkező növendékeknek, és meghatározó szerepe van népművészetünk továbbörökítésében.

BUDAPEST

***A művészeti iskolák bölcsője:
a budafok-tétényi Nádasdy Kálmán AMI
és Általános Iskola***

Budafok, Nagytétény és Barosstelep XXII. kerületi zeneiskolájában az országban elsőként új iskolatípus jött létre: a klasszikus zenetanítást népzenei tanszakokkal és jazz tanszakokkal bővítették, és bevezették más művészeti ágak – báb- és színjáték, balett- és néptánc, képző- és iparművészet – oktatását is. A kerületi tanács kezdeményezésére a zeneiskolát a művelődési házat és a hozzá tartozó intézményeket általános művelődési központtá alakították át. A komplex intézmény főigazgatójaként Nemes László pár éven át megmutathatta, miképpen lehet a művészetoktatást, a zeneiskolát és a közművelődést azonos elvek alapján működtetni.

Amikor az első zenedék megalakultak az 1890-es évek végétől a fejlett polgársággal rendelkező városokban, Budafok, Nagytétény és Budatétény még önálló települések voltak. Budafok 1926-ban kapott városi rangot. Ettől függetlenül mindhárom településen sokszínű kulturális élet virágzott. 1913-ban Budafokon, 1914-ben Nagytétényben kezdte meg működését az első zeneiskola, ahol hegedűt, zongorát, zeneelméletet és kamarazenét oktattak, mintegy 70 növendéknek.

A két világháború között Budafokon, Nagytétényben zenekarok működtek, neves művészek adtak hangversenyeket, tartottak operabemutatókat. Zeneiskolai koncertek, tucatról is több énekkar, dalárda fellépésin

szólt a muzsikaszó a három településen és a Baross Gábor-telepen, közülük is kiemelkedik a Budafoki Munkásdalkör. A Budafoki Zeneiskolában és 1936-ban Nagytétényben is újból beindult a zeneoktatás. Ami a képzőművészeti életet illeti, számos országos hírű kiállításról számolnak be a lapok, köztéri szobrokat, emlékműveket adtak át.

Budafok, Nagytétény lakosságának közel fele német anyanyelvű, illetve nemzetiségű, közülük sok családot érintettek a társadalmi-történelmi átrendeződések (a történelmi Budafok lebontása, lakótelepek építése, a lakosság átköltöztetése más kerületekbe stb.) 1950-ben Budafokot, Nagytétényt, Budatétényt, Baross Gábor-telepet Budapesthez csatolták, így jött létre a főváros XXII. kerülete.

Ahogy a kerület, úgy a zeneoktatás is folyamatos átalakulásban volt: a kihelyezett zenetagozatok mellett fennmaradt a magán-zeneoktatás, a zeneoktatói munkaközösségek. A hegedű- és zongoratanítás mellé azonban csak a hatvanas évek közepétől zárkózott fel a cselló, majd a furulya.

1968-ban a budapesti közigazgatás átszervezésével az alap- és középfokú intézmények nagyrészt kerületi fenntartásba kerültek. A Fővárosi Zeneiskolai Szervezet körzeti zeneiskoláiból kerületi állami zeneiskolák váltak ki. A XXII. kerület nem alapított önálló kerületi zeneiskolát, átmenetileg a XI. kerületi zeneiskolával összevontan kezdte meg működését.

Ezt a sok szempontból problémás helyzetet úgy oldotta meg a két kerület vezetése, hogy az önállósítás szakmai előkészítésével 1970-ben megbízták Nemes László csellóművész-tanárt. Az ő irányításával sikerült az önálló XXII. kerületi zeneiskola megalapításhoz szükséges feltételeket megvalósítani.

1968–70 között tudatosan fejlesztették a tanulólétszámot, a kerületi iskolák tantermeket ajánlottak fel a zeneoktatás megkezdéséhez, és még a kerületi vezetésben is sikerült támogatót találni. Így 1970 májusában sikerült elfogadtatni a XXII. kerületi zeneiskola megalapítását.

Kezdetben hegedűt, gordonkát, zongorát, gitárt, magánéneket, szolfézt és egy-egy fúvós hangszert tanítottak a tanárok, majd a tanszakok száma az ütőhangszerek és a gitár oktatásával is bővült. A hetvenes évek végére már szinte minden fúvós, vonós hangszert lehetett választani.

A XXII. kerületi zeneiskola arról az 1981-ben elkezdett, nagy jelentőségű művészetoktatási kísérletről lett híres, amelynek sikeres lezárása után, 1988-ban művészeti iskolává alakult át. A társművészetekkel párhuzamosan elkezdett népi hangszereket is oktatni. Májig egyike azon intézményeknek Budapesten és az országban, ahol szinte teljes körű művészetoktatás, illetve tanszakrendszer működik, komplex művészeti nevelés folyik.

Az 1996. évi képviselő-testületi döntés alapján összevonták az addig két intézményként működő általános iskolát és a művészeti iskolát, Nádasdy Kálmán Művészeti és Általános Iskola néven. A művészetoktatás elterjedése a kerületben számos új pedagógiai és nevelési lehetőséget jelentett. Az általános iskola kiváló ének-zenei hagyományai szerint nevelt tanulók nagy számban lettek az akkor még csak zeneiskolaként létező művészeti iskola tanulói. A nevelő-oktató munka eredményessége megmutatkozott a fővárosi, országos versenyek helyezéseiben, díjaiban. Az iskolai zenekarok, együttesek a 80-as évek végén önálló művészeti együttesekké alakultak át (Dohnányi Zenekar, Budafoki Kamarakórus, Budafoki Ifjúsági Fúvószenekar stb.)

A zenei ág eredményeihez gyorsan felzárkóztak a társművészetek tanszakai is: országos, nemzetközi pályázatokat nyertek az iskola tanulói, megalakult a Budafolk Táncegyüttes, megteremtődtek az amatőr színjátszás feltételei.

A művészeti iskola országos hírre tett szert a magyar művészetoktatásban, pedagógusai részt vesznek a szakmai fejlesztésben, az országos tanulmányi fórumokon, versenyeken, fesztiválokon. Tevékenységüket, eredményeiket számos pedagógiai és művészeti díjjal ismerte el

a kulturális kormányzat. 2005-ben az Oktatási Minisztérium a művészetoktatás területén végzett intézményi munkáért adható Magyar Művészetoktatásért plakett adományozásával a legmagasabb szakmai elismerésben részesítette az iskolát.

A Nádasy Kálmán Művészeti Iskola honlapja: <http://www.nadasdy.suli.hu/>

PÉCS

Martyn Ferenc Művészeti Szabadiskola

A szabadiskola a Weiner Leó-díjas Apagyai Mária zeneművész-tanár és a Munkácsy-díjas dr. Lantos Ferenc képzőművész-tanár 1968 óta végzett művészetpedagógiai kísérletének eredményeire épül, melyek a zene és a képzőművészet interdiszciplináris kapcsolatait és egymásra hatását tárták fel. Az iskola célja, hogy tanítványai a művészeti nevelés által kellő nyitottsággal és érzelmi telítettséggel gondolkodni, élni és dolgozni képes felnőttekké váljanak.

A Martyn Ferenc¹ Szabadiskola 1985-ben alakult, és az első hét évben a pécsi Apáczai Nevelési Központban működött, mígnem 1992-ben Pécs Város Önkormányzata – továbbra is a nevelési központ tagintézményeként – külön épületet biztosított számára. A vizuális nyelv alapjait Lantos Ferenc dolgozta ki. Apagyai Mária bevezette a zenei improvizáció oktatását, és elkészítette a zeneiskolák „improvizáció” tantárgyának tantervét. 1988-ban megrendezték az I., 1996-ban a II. Országos

¹ Martyn Ferenc (1899–1986) kaposvári születésű, élete nagy részében Pécsen élt és alkotott festőművész. Pécsi Káptalan utcai otthona az 1960-as évektől gyakori helyszíne volt úgynevezett házi muzsikálásoknak. Ezekon a pécsi művészvilág legkiválóbbjai vettek részt, rendszeresen fellépett a Mecsek Fúvósötös, és a hetvenes évektől már Pécsre újra visszatérő Takács Jenő, az egykori pécsi konzervatóriumi igazgató és zeneszerző-zongoraművész, aki 1902-től 2005-ben bekövetkezett haláláig 103 évet élt. (Bősze Ádám: A zene örök szerelem – www.pfz.hu)

Improvizációs Találkozót. 1996-ban megalakították a ZETA Komplex Művészeti Szekcióját.

Bartók Béla nyomán, aki érdeklődve tanulmányozta és zeneszerzői gyakorlatában alkalmazta a természet építkező logikáját, az iskola az interdiszciplináris elvekre, kapcsolatokra figyelve nyelvként kezeli a művészeti területeket, figyelve a strukturális hasonlóságokra és a közöttük való kapcsolatteremtés lehetőségeire.

A művészeti iskola alapítói egy konferencián – 2010-ben – így ismertették művészetpedagógiai elgondolásaik alapjait: „A kapcsolatok keresésekor nem a történeti korok szerinti összehasonlításra gondolunk, vagyis nem arra, hogy például milyen volt a barokkban vagy a reneszánszban a zene, a képzőművészet, a matematika vagy a biológia, bár ez a fajta összehasonlítás nagyon fontos és érdekes. De nem eredményezi azt az interdiszciplinaritásra épülő organikus integrációt, amely egy mélyebb összefüggésekre épülő, nagyobb rálátású és sokkal nyitottabb megközelítést tesz lehetővé. Meggyőződésünk, hogy enélkül ma már semmilyen pedagógiában nem léphetünk tovább, a művészetpedagógiában sem!”

Apagyai Máriának és Lantos Ferencnek meggyőződése volt, hogy a művészetet nem lehet tanítani, szemben a nyelvvel, amelyet lehet és kell tanítani: a nyelv önálló alkalmazására, az önálló megnyilatkozásra kell építeni. Az integratív komplex művészeti nevelés általuk kidolgozott modelljében a követelmények nem lehetnek előre meghatározottak. Mindenkitől önmaga maximumát kell elvárni, a tanártól éppúgy, mint a tanítványtól.

A művészeti nevelés gyakorlatában a gyerekek megismerik a művészeti nyelv struktúráit, és képesek zenei és képi oldalról is bemutatni. Ezen túlmenően versben, irodalomban, nyelvben is keresnek példákat ezekhez az alapelvekhez.

Az Apagyai Mária által írt kottakönyv a zongoratanuláson keresztül bevezet a zene általános ismereteibe, és az analógiákon keresztül felhívja

a figyelmet a világegész összefüggéseire. Vázolja az elemek és a szerkezeti elvek rendszerét, körüljárja az ellentét, az átmenet, a ritmus, a szimmetria-aszimmetria, az aranymetszés, a párhuzam, az ismétlés, a visszatérés és a variáció témakörét. Minden fejezet végén, összefoglalásként, a tárgyalt témához kapcsolódó improvizációs és kompozíciós feladatok segítik feldolgozni az anyagot. A III. kötet kottagyűjteményt tartalmaz, a zongoristáknál megszokott kompozíciós sorrendre építve. A gyűjteményben kortárs szerzők művei is megtalálhatók. A képzőművészeti analógiák Lantos Ferenc munkái.

„Minden egészséges gyerek születésekor még olyan teljesség, mint egy virág vagy egy lepke – írta Lantos Ferenc 2004-ben –, vagyis olyan szerves egység, melynek önmagán belül szinte korlátlan lehetőségei vannak. Az óvodai és iskolai évek során aztán ez a teljesség fokozatosan szétszakadozik, és többségük lelkében megszűnik az egység, mely a teljes emberi élethez nélkülözhetetlen lenne. Emiatt a felnövekvő ifjúság nagy része – miután érzi, hogy valami fontos hiányzik az életéből – öntudatlanul is pótcselekvésekhez folyamodik. Így aztán a látszatsmegoldások látszat-élethez, látszat-kultúrához, látszat-szabadsághoz és csupán kirakat-produkciókhoz vezetnek, a belső egyensúly és emberi teljesség helyett. Iskolánk célja a természetes emberi teljesség megtartása, illetve kibontakoztatása a művészeti – zenei, vizuális – oktatás segítségével. Célnak tehát azoknak az emberi tulajdonságoknak és készségeknek a kifejlesztését tartjuk – a művészeti területek teljes tárházával – melyek nélkülözhetetlenek mind a normális hétköznapi élethez, mind a magas szintű művészeti gyakorlathoz.”

Bővebben az iskola alapítóiról: <http://apagyi-lantos.hu/>

AZ ISKOLAHÁLÓZAT FEJLŐDÉSE
– AZ ÉRTÉKEK ÖRÖKÍTÉSE

A bólyi művészetoktatás története

A Bólyi Általános Iskola integrált részeként indult el a településen az alapfokú zeneoktatás. A zeneiskola alapításának egyik meghatározó motívuma volt a kilencvenes évek elején alakult

fúvószenekar szakmai segítsége, és szerepe volt abban is, hogy a fiatal intézmény már az első évektől jelentős szakmai sikereket aratott. Növendékei a megyei rendezvényeken, illetve a területi válogatón túljutva az országos zenei versenyeken is kiemelkedő eredményeket értek el.

Bóly vonzaskörzetében arra, hogy valaki szervezett zeneoktatásban vegyen részt, a legközelebbi lehetőségként Mohács vagy Pécs kínálkozott. A zeneiskola 1995-ös alapítása óta már várossá nyilvánított, rohamosan fejlődő, polgáriasodó, 900 éves település jelentős kulturális hagyományokkal rendelkezett, melyek meghatározó jellemzője a zene szeretete volt. Énekkarok, felnőtt- és ifjúsági fúvószenekar már létezett, és a fúvós hangszereken kívül más hangszerek tanulására is a kezdetektől erős igény jelentkezett. A zeneiskola megalakulásakor azonban az eredményes működéshez szükséges tárgyi és személyi feltételek még hiányoztak.

A Bólyi Ifjúsági Fúvószenekar 1990-ben alakult Bachmann János vezetésével – mintegy 8-9 fővel. A kis együttes akkoriban a helyi Művelődési Ház keretein belül dolgozott. Mivel Bachmann János fuvolát és

klarinétot is oktatott, a zenekar létszáma gyorsan gyarapodott: 1995-ben már 18-20 főből állt. Több bólyi szülő fejében megfordult zeneiskola alapításának gondolata, amit az akkori önkormányzati vezetés is támogattott. A Bólyi Általános Iskola akkori igazgatója, Gráf Vilmosné tette meg az első lépéseket a zeneoktatás megszervezésére. A zeneiskola első évében a következő hangszeres képzések indultak: zongora, furulya, gitár, fuvola, trombita, baritonkürt, klarinét. Hangszerekhez a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány segítségével jutott hozzá az iskola. A hiányos kottatár és hangszerpark kiegészítéséhez az önkormányzat, később a Baranya Megye Közoktatásának Fejlesztéséért Közalapítvány évenkénti pályázatai nyújtottak forrást.

1996-ban a zeneiskola tanárai Lippóra és Majsra is utaztak órákat tartani, de a tanulók kis létszáma miatt egy idő után a kihelyezett tagozatok már nem voltak fenntarthatók, viszont a 2013-ban Szederkényben alapított új tagozat a mai napig sikeresen működik.

1996 után Kovács Árpád lett az iskola igazgatója, ő szervezte meg az Országos Fuvolás Tábor, amely elsősorban a zeneiskolás korosztályt célozta meg, és nagy hírnévre tett szert. A táborban tanító tanárok olyan pedagógusok, akik a mindennapi életből ismerik a zeneiskolás korosztály problémáit. Sikerült a tanításnak olyan kiváló tanárokat megnyerni, akik mind a művészi pályára, mind az országos versenyekre kimagasló eredményekkel készítettek fel növendékeiket. A tábor vendégeinek – köztük a hazai zenei élet prominens zenészeinek – pezsgő kavalkádja Bóly kulturális életének színfoltja: a tehetséges fuvolások számtalan programmal mutatkoznak be a közönségnek.

Bóly megkapta a Megyei Fuvolás Találkozó háromévenkénti rendezési jogát is.

A zeneiskolai növendékek 12 hangszer közül választhatnak. Az egyéni képzés mellett az iskola kiemelten fontosnak tartja a társas muzsikálást: fúvószenekar, fuvolaegyüttes, harmonikaegyüttes, utánpótlás-zenekar

rendszeresen, gitár kamaraegyüttes, klarinét kamaraegyüttes és rézfúvós kamaracsoport pedig alkalmanként biztosítja a növendékek szakmai fejlődését.

Az 1997-ben indult harmonikaoktatás Ladocki Arankának köszönhetően kiemelkedő színvonalú. Vezetése alatt a harmonika tanszak tanulói országos és nemzetközi eredményeket értek el.

A zeneiskola együttese Európa több országába is ellátogattak. A fúvószenekar sikeresen szerepelt Németországban, Ukrajnában, Luxemburgban, Erdélyben és Szlovákiában. A harmonikaegyüttes Németországban, Svédországban és Szlovákiában adott koncerteket. A harmonikások 2011-ben vettek részt a belfort-i (Franciaország) nemzetközi zenei fesztiválon.

Egyre többen választják a gitárt és a zongorát, a hangosnak mondott rézfúvós hangszerek háttérbe szorulnak, népszerűségük csökken. A társas zene művelésének a tanulók óraszámának növekedése sem kedvez.

Az 1995-től az általános iskola önálló intézményegységként működő zeneiskola a 2005/2006-os tanévtől képzőművészeti tagozattal bővült. 2015. szeptember 1-jétől fenntartója, a Bólyi Német Önkormányzat – melynek elnöke az iskola némettanára – fizeti a működési költségeket, és a hangszerpark bővítését is támogatja. Emellett a Bóly és Térsége Zeneoktatásáért Közalapítvány sikeres pályázataival bővíti a művészeti oktatás hangszerparkját, támogatja a tehetséges tanulókat, finanszírozza a külföldi utazásokat és a zenei táborok működését.

A Bólyi Zeneiskola honlapja: <http://bolyizene.hu/>

BARANYA MEGYE

Komlói Erkel Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola

A huszonötezres lélekszámú hajdani bányászváros zeneiskolájának minőségi oktatását Pécsről jött tanárok alapozták meg, olyan interdiszciplináris oktatási-nevelési szemlélettel, amely a mai napig áthatja az iskolát. A 2004-től a hangszeres oktatás mellett képzőművészeti és néptáncképzést is kínáló intézmény széles körű közművelődési szerepet is betölt a város és a térség kulturális életében.

A komlói születésű Liszt-díjas karnagy, Tóth Ferenc, a Népművelési Minisztérium Zeneoktatási Osztályának előadójaként érte el 1955-ben, hogy a bányászvárosban lakó gyerekek is tanulhassanak zenét. A tárgyalások eredményeképpen zenepedagógus-munkacsoport jött létre, amelyet Horváth Gyula, a dunaújvárosi zeneiskola hegedűtanára szervezett meg. 1956-ban az ő igazgatása alatt kezdte meg működését az Komlói Állami Zeneiskola, a Zrínyi Miklós Művelődési Ház négy termében. 120 tanuló nyert felvételt, akik zongorán, hegedűn, csellón, rézfúvós, fafúvós és ütős hangszereken kezdték el tanulmányaikat. 1956-ban az iskola átköltözött a felvonulási épületből átalakított Keringő étterem falai közé.

Az egyre nagyobb tanulói létszám és a nehéz működési körülmények után 1975-ben, fennállásának 20. évében ajándék volt az iskola számára az új zeneiskolai épület. A város és az iskola szimfonikus zenekarának

koncertjeire a környék zenekedvelő közönsége is gyakran ellátogatott. A kiváló pécsi tanárok segítségével megkezdett minőségi munka ma is folytatódik az Erkel Ferenc AMI-ban, a város egyetlen művészetoktatási intézményében. A növendékek létszáma meghaladja a háromszázat, az oktató-nevelő munkát közel húsz tanár végzi. A hangszeres oktatás mellett az intézmény, fúvószenekara, csellózenekara és kamaraegyütteseirevén, széles körű közművelődési szerepet is vállal.

Apagyai Mária zongoratanár és Lantos Ferenc képzőművész a komlói zeneiskolában dolgozta ki azt a modellértékű iskolai szisztémát, amely interdiszciplináris oktatói-nevelési szemléleten alapul. A modell lényege, hogy a tanítás célja nem a művészet, a művészeti nevelés, hanem az EMBERMŰ, az emberi élet minősége. A művészetet nem lehet tanítani, vallották, a művészet eszköz ehhez a célhoz, amely a természet építkező logikáját és a szakmai alapismereteket veszi alapul. A művészet nyelvét úgy tanították, hogy a hagyományos interpretációra épülő oktatás mellett lényeges szerep jutott a kreativitást fejlesztő improvizációnak és a komponálásnak is. Fontosnak tartották, hogy mindenki a saját életkori szintjén legyen képes saját zenei, vizuális stb. gondolatokat közölni, ezeket a nyelveket használni. A művészetben és a természetben fellelhető rend rokonságát, összefüggéseit vizsgálták és tanították. A zene, a képző-, illetve a mozgásművészet mint egy-egy kifejezési eszköz volt jelen, amelyek segítettek a gyerekekben rejlő alkotókészség, kreativitás kibontakoztatásában. Amikor Apagyai Mária megírta a módszer segédleteként is használható *Zongorálom – Kreatív zongoratanulás* című kottakönyvet, már nem tanított Komlón, de két volt tanítványa azóta is az ő szemléletét és oktatási módszerét viszi tovább.

2004 szeptemberétől az intézmény két új művészeti ággal gazdagodott, ettől kezdve lett a neve Erkel Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola, amely 2007 novemberében elnyerte a „Kiváló Alapfokú Művészetoktatási Intézmény” címet. A képzőművészeti képzés után a néptáncoktatás az

1996-ban megalakult Pöndöly Néptáncgyűttes utánpótlásképzéseként került az iskola palettájára. Az együttes a magyar autentikus néptánc megismerését és színpadi bemutatását tűzte ki célul. A táncművészeti tanszak feladata: a néptánc, népszokások, hagyományok ápolása, terjesztése. A népzene tanszakon tanuló diákokból alakuló zenekarok állandó résztvevői a városi, megyei, országos és nemzetközi rendezvényeknek, versenyeknek. 2008-ban az Örökség Dél-dunántúli Regionális Gyermek Néptáncfesztiválnak az iskola adott otthont. A Baranya Megyei Zongorista Növendékek Találkozóját 2012 óta minden második évben megrendezik. Ugyancsak 2012-ben tartották az első országos hagyományteremtő találkozót – Gyöngyössy Zoltán fuvolaművész emlékének szentelve – fuvolista növendékek számára. A zeneművészeti ág növendékei, tanárai is fellépnek Komló és Baranya megye rangos kulturális rendezvényein, sikeresen szerepelnek megyei, regionális, országos versenyeken és pályázatokon.

A fiatal muzikusok, rajzosok, táncosok átélhetik a siker élményét, ezzel fejlődik az önismeretük, erősödik egészséges önbizalmuk, a tehetségesebbek felvételt nyernek művészeti szakközépiskolákba, főiskolákra.

Az Erkel Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:

<http://erkel-ferenc-muveszeti-iskola5.webnode.hu/>

***Pécsi Apáczai Csere János Általános Iskola,
Gimnázium, Kollégium, AMI***

A Művészeti Iskola az Apáczai Nevelési Központ egyik intézményegységként alakult meg 1990-ben. Az alapfokú művészeti intézmény három tagozattal működik: zeneművészet, képző- és iparművészet, valamint táncművészet. Az intézményegység fő erénye a három tagozat és a köztük lévő kapcsolat kiépítése, komplex művészeti programok szervezése.

„A gyerek nem az életnek tanul, hanem él” – ez az Apáczai Nevelési és Általános Művelődési Központ mottója. Pedagógiai szemléletének lényege, hogy a gyerekek megtalálják képességeik és tehetségük kibontakoztatásának legoptimálisabb formáit. A kollektív értékek közül azokat kívánják erősíteni, amelyek a demokrácia tanulását, az együttélés szabályainak megtartását segítik elő. Mindezt nemcsak pedagógiai módszerekkel, hanem a mentálhigiéné komplex eszközeivel (pszichológiai beavatkozások, terápiás és megelőző módszerek, gyermekvédelmi célzatú családgondozás, egészséges életmódra nevelés) fokozzák, így segítve a nevelőmunka hatékonyságát.

Pécs városában 1978-ban született döntés, hogy komplex pedagógiai és művelődési szolgáltató rendszert építenek ki a Kertvárosban, egy vadonatúj lakótelep közepén. 1979. szeptember 1-jén nyitotta meg kapuit az 1. számú Általános Iskola, majd 1983-ig folyamatos belépéssel kapcsolódott hozzá a többi egység. A tanítás 1986-ban indulhatott meg a

gimnáziumban és a művészeti iskolában, A Korai fejlesztő és integrációs központ 1992 óta működik, 1999–2000-ben a város további pedagógiai szakszolgálatait is ott helyezték el. Az intézmény bázisán 1980–1990 között dr. Mihály Ottó kutatásvezető irányításával, az Országos Pedagógiai Intézet égisze alatt indult el a magyar pedagógia egyik legnagyobb ívű kísérleti programja, „az 1–19 éves gyermekek, fiatalok intézményes nevelésének és a felnőttek közművelődésének új modellje a többfunkciós (komplex) intézmény keretei között”. A pedagógiai programot Szilágyi János jegyezte.

A kutatás tíz éve hallatlan innovációs töltést biztosított az intézmény egészének. Mivel nem csupán a rendszer, de a program is komplex volt, ez az innovatív szellem jellemzett minden egységet a bölcsődéktől a könyvtárig. A két kutatási periódusban olyan kísérleti programok indultak be, mint például az óvodaiskola, a két tannyelvű középiskola, a közművelődési műhelyrendszer, az iskolai mentálhigiénés szolgálat, az évfolyam-testületi rendszer, a családgondozói rendszer, a humán szolgáltató fakultáció, a művészeti nevelés több szintje.

Az Apáczai Nevelési és Általános Művelődési Központ mindennapos tevékenységét szorosan meghatározza az a tény, hogy egy közel 50 ezres lakótelep közepén helyezkedik el. Az óvodák, a kollégium, a két általános iskola és a gimnázium pedagógiai programjai a gyermek- és tanulói összetétel részletes elemzését tartalmazzák. A közművelődési intézmények munkáját, programkínálatát, napi tevékenységét úgy határozzák meg, hogy egyrészt kielégítse a lakótelep nagyon változó összetételű lakosságának igényeit (változatlanul magas a munkanélküli családok aránya, de az utóbbi időben az értelmiség meghatározó része is megjelent az intézményhasználók között), másrészt figyelembe veszik, hogy melyek azok a kínálati elemek, amelyekért a közönség úgymond „kijön” a Kertvárosba.

Az intézmény egészét jelentős innovatív tevékenység jellemzi, amely a kutatás időszakára nyúlik vissza. Az 1979/80-as tanévtől kezdve

folyamatosan mintegy hatvanféle program szerveződött, ezeket nagyrészt a pedagógusok kezdeményezték. A kutatás időszakában gyakran hangoztatott tézis – mindent szabad, ami a gyerekeknek használ – máig megmaradt.

A Művészeti Iskola 1990-ben alakult az ANK egyik intézményegységként. Az alapfokú művészeti intézmény három tagozattal működik: zeneművészet, képző- és iparművészet, valamint táncművészet. Az intézményegység fő erénye a három tagozat és a köztük lévő kapcsolat kiépítése, komplex művészeti programok szervezése. A növendékek számára jó az átjárhatóság a szakok között, így érvényesül a művészetek transzferhatása.

A zeneművészeti tagozaton klasszikus zene mellett elektroakusztikus zenét (szintetizátor, keyboard), valamint jazz-zongorát is tanítanak. A gyerekek a társas muzsikálás örömét kamarazenei keretek között, vonós- és gitáregyüttesekben élhetik át.

A táncművészeti tagozat kiemelt céljai között szerepel a gyerekek egészséges életmódra, magabiztosságra, művészetek iránti fogékonyságra nevelése testi-lelki állóképességük, mozgáskultúrájuk fejlesztésén keresztül. A tagozaton négy tanszak (klasszikus balett, társastánc, modern-kortárs, néptánc) nyújt lehetőséget az egyéni érdeklődés, ízlésvilág, illetve a testi adottságok teljesebb kibontakoztatására.

A képző- és iparművészeti tagozat az iskola legkisebb részlege. A 6–18 év közötti tanulók tízfős csoportokban heti két alkalommal látogatják az órákat szabadiskolai formában. A cél olyan alkotói légkör megteremtése, ahol mindenkinek lehetősége nyílik, hogy kibontakoztassa az egyéniségét, megismerje önmagát, és fejlessze rajztudását, kreativitását. A tanulók olyan műhelyek közül választhatnak, mint a grafika, a szobrászat vagy a textil.

Az iskola honlapja: <http://www.educentrum.hu/muveszeti>

BARANYA MEGYE

Szigetvári Weiner Leó Alapfokú Művészeti Iskola

Szigetvári Állami Zeneiskola néven kezdte meg önálló működését az intézmény 1970-ben. Az 1990/1991-es tanévtől működik benne néptánc tanszak és képzőművészet-oktatás. A művészeti iskola a 2000-es években

beolvadt az összevont közoktatási intézményekbe, ám tanulóinak növekvő létszámával és jó gazdálkodásával bizonyított, így sok viszontagság után 2014-től újra önálló iskola lett.

A szigetvári zeneiskola 1986-ban költözhetett az ország egyik legszebb épületébe, amely az 1740-es években ferences rendi kolostornak épült. Az államosítást követően igénytelen szociális bérlakásokat alakítottak ki benne, majd az 1950-es évektől úttörőházként funkcionált. 1980-ban döntött úgy az akkori városi tanács, hogy fel kell újítani és átadni a zeneoktatásnak. Az ódon falak különleges hangulatot árasztanak, a terem kialakítása ideális az egyéni zeneoktatás számára. Kevés zeneiskola büszkélkedhet 120 fős hangversenyteremmel, benne két hangverseny-zongorával, hozzá még 40 fő befogadására alkalmas kamarateremmel.

Jelenlegi igazgatója, Deichler András valaha az iskola tanítványa volt, és diplomáját kézhez véve nyomban vissza is tért, majd a szükséges

képzettséget megszerezve 1986-ban megalapította a Szigetvári Ifjúsági Fúvószenekart. A zenekar – többek közt – különleges zenei események megszervezésével hívta fel a városra az országos médiumok figyelmét. A zenekarvezető 1996-tól áll az intézmény élén, amely ez idő alatt lett művészeti iskola. A két új művészeti ág bevezetése mellett jelentősen nőtt a növendékek létszáma, és a pályázatokon szerzett pénzekből hangszerekre és tetőfelújításra is jutott.

Az iskola 1999-ben vette fel Weiner Leó nevét. A 2000-es években beolvadt ugyan az összevont közoktatási intézményekbe, de sok viszonytagság után 2014-től újra önálló iskola lett.

Az iskola összművészeti hangulatát erősíti az épületben található állandó kiállítás: Zágon Gyula helyi képzőművész mintegy 60 alkotása.

A zeneművészet ág tanárai klasszikus hangszereket tanítanak, módszertanukat szabadon választják meg. A szolfézsoktatásban helyet kap a digitális technika, a tanárok saját maguk készítette digitális tananyaggal dolgoznak.

Az iskolában az 1990/1991-es tanévtől működik néptánc tanszak. Célja, hogy felkeltse a tanulók érdeklődését a néptánc iránt, megismertesse velük a magyar népi játékokat, a magyar néptánc és a hagyományos kultúra elemeit, jellegzetességeit. Kialakítja a tanulóknak a rendszeres munka igényét, a megfelelő munkafegyelmet, a művészi előadásmód kivitelezését, fejleszti az esztétikai érzéket, fogékonyságot a múlt és jelen értékeinek befogadására. Fejleszti a tanulók mozgáskultúráját, állóképességét, ritmusérzékét, hallását, tér-, forma- és stílusérzékét, ízlését, kritikai érzékét. A néptáncsoportok az évenkénti Folklór Napon is bemutatják tudásukat.

A képzőművészeti oktatás feladata, hogy ráirányítsa a tanulók figyelmét a természeti környezet szépségére, megismertesse az egyetemes és a népi kultúra formáit, ösztönözze a tanulókat a látás kiművelésére, tudatosítására, fejlessze a kézügyességet, megismertesse a vizuális kultúra

műfaji sajátosságait. Kialakítsa a tanulóknak a néphagyomány tisztelését, az esztétikum iránti igényt, az alkotó magatartást. A növendékek rajzolnak, festenek, mintáznak, megismerkednek a kerámiakészítés alapjaival, rendszeresen részt vesznek városi és országos rajzpályázatokon, többek között a Szigetvári Művészeti Napok rendezvénysorozatán belül.

Az iskola két zenekara a Szigetvári Zrínyi Miklós Fúvószenekar (1986-ban alakult) és a Szívhúrosok Zenekar (2006-ban alakult). A 8 fős tanári kamarazenekar 2011 óta működik, az egyéni összeállítású együttesre a tagok maguk készítik el a hangszereléseket.

A zeneiskola jelentős szerepet vállal a város kulturális életében, éves szinten mintegy 50 rendezvényt tart nyitva a lakosság számára is.

*A szigetvári Weiner Leó Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:
<http://szigetvarizeneiskola.hu>*

Bajai Liszt Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola

Névadója, Liszt Ferenc bölcs mondatára építi a zeneiskolából művészeti iskolává bővült intézmény a pedagógiai filozófiáját: „Minden művészet egyazon forrásból ered.” A bajai zeneiskola első tanéve 1929-ben indult, ami arra utal, hogy a kisvárosban ebben az időben már erős és kulturálisan öntudatos volt a polgárság. Kezdetől nehézségekkel terhelt működéstörténetében sok-sok költözés és időlegesen az önálló működés megszűnése is szerepelt, de a zeneoktatás olyan erős alapokra épült, hogy mindent túlélte és egyre erősödött. A városban 1986 óta képzőművészeti képzés is folyik.

A zeneiskola kora

Baján a zenekedvelő polgárok 1926-ban alakították meg a Liszt Ferenc Kört, amelynek alapszabályban rögzített feladata volt a zeneoktatás megszervezése. Az első tanév 1929 szeptemberében indult, zongora és hegedű tanszakon, az alapító Karig Emil nyugalmazott tanítóképző intézeti tanár vezetésével. A világgazdasági válság azonban nagyon megnehezítette a folytatást: az iskola szinte tanévenként költözött. Végül a város 1938-ban megvásárolta a Haynald utca (ma Táncsics utca) 8. szám alatti épületet, hogy a Liszt Ferenc Körnek székháza, a zeneoktatásnak bázisa legyen. Az iskolát 1941-től a város, 1950-től pedig az állam tartotta fenn.

A nehéz körülmények között működő zeneiskola olyan nagyszerű zeneművészeket nevelt ki, mint Lukin László karnagy, aki, miután elvégezte a Zeneakadémiát, Budapesten vezetett több kórust, az Országos

Filharmónia ifjúsági hangversenyeit, szerkesztette a *Muzsika* című folyóirat „Tücsökmuzsika” rovatát, dolgozott a Magyar Televízióban és a Rádióban.

Baján szerezte első legfontosabb zenei inspirációit Mohayné Katanics Mária karvezető is. A *Parlando* című zenepedagógiai lap a karvezető 2017-es halálakor közölt cikkében idézi visszaemlékezéseit, amelyekből kitűnik, hogy a kisvárosban – a háború idején is – intenzív zenei élet folyt: „1937-ben került városunkba egy égő lelkű és lobogó temperamentumú fiatal karnagy, Bálint Ferenc, aki friss diplomával a zsebében, nagy hittel és tudással pezsdítette fel a bajai diákság énekes életét. Fújtuk lelkesen két szőlamban: »*A juhásznak jól van dolga...*«, meg a »*Lúd lába a tálba...*« dallamait – elemisták, polgáristák. Majd később a két tanítóképző, főgimnázium, kereskedelmi, kertészképző, mind együtt énekelte: »*Forr a világ bús tengere, ó magyar!...*« – benne voltunk nyakig az Éneklő Ifjúság mozgalomban. Büszkeség dagasztotta önérzetünket, hogy a mi iskolánk nagylányai nyerték meg az országos népdalversenyt. 1942 májusában felutaztunk Budapestre, hogy a nagyok kórusában a Pünkösdlő szőlóját énekeljük. Az orgona előtt álltunk a Zeneakadémián és fújtuk: »*Én kicsike vagyok, nagyot nem szólhatok...*«. A középerkélyen Kodálynak képekről ismert szakállas arca néhány pillanatra elevenné vált. A koncert végén pedig a nézőtéren állt, magasan feltornyozott dobogón a körkánont vezénylő karnagy, Bárdos tanár úr. Úgy éreztem, az aranytrombiták egész az égig röpítenek. Évek múlva, 1948. február 22-én iskolánk Bárdos-estet rendezett Baján. Akkor már Gajdán Olga nővér volt a tanárunk, karnagyunk, s nekem öt éven át osztályfőnököm is. Vasfegyelmet, pedantériát, erős akaratot kívánt tőlünk. Szép énekléshez hajlékony, jó hangot, kecsességet, bájt, ha az volt a zenében, harsogást, erőt, ha az kellett. Egyszóval mindent, ami egy 200 főnyi leánykórusból 1943 és 1948 között kihozható lehetett. Szébb ajándékot nem kaphattunk, mint hogy Bárdos eljött hozzánk, próbált

velünk, elégedett, sőt meghatott volt, és a koncerten elvezényelte a *Magos a rutafát*. Természetes közegünk, életformánk volt a kóruséneklés. És ha az akkori osztálytársakkal összejövünk, még ma is, évtizedek múltán is megszólalnak a *Cantuale* kötet darabjai.

Hanglemezeket is hallgattunk, amikor megalakult az úgynevezett Humanista Baráti Közösség. A városháza nagytermében gyűltünk össze, 1945–46 tájkán kezdődött ez, és értő vezetéssel jutottunk el a *Varázsfuvoláig*, Mozart *Requiemjéig* és az utolsó Beethoven-vonósnyegyeseig. Itt gyászoltuk Bartókot, itt tartottunk évfordulót 1946 szeptemberében, és itt koncertezett 1947-ben Dániel Ernő zongoraművész. Amíg játszott, az alatt eldőlt a további életem: muzsikus leszek.”

A családi háznak készült épületet a zeneoktatás az 1960-as évektől egyre inkább kinőtte. Rohamos fejlődését jelzi, hogy ebben az időben három tagiskola is létrejött (Madaras, Bácsalmás, Gara). 1973-tól a növendékhangversenyeket már a kis szerb templomban tartották, 1983-ban pedig beköltözhetek a hajdani Kiegl-házba, amely 1817-ben épült, és az 1840-es évi nagy tűzvész sem hamvasztotta el. Klasszicista stílusát meghagyva újították fel, és belső terének átalakításával alkalmassá tették zeneoktatási célokra. Új otthonában azonban már önállóságát elveszítve működött a zeneiskola: 7 évig az Ének-zenei Általános Iskolával egy szervezeti egységben, majd 17 évig önálló gazdálkodású intézményként, és csak 2007-től lett Liszt Ferenc Alapfokú Művészetoktatási Intézmény néven önálló gazdálkodású önkormányzati iskola. Ekkor új művészeti ágakkal is bővült, és megkapta a „Kiválóra Minősített Alapfokú Művészetoktatási Intézmény” címet.

Az alapfokú művészeti iskola születése

A vizuális nevelés hiányosságát felismerve 1985-ben Baja Város Tanácsának Művelődési Osztálya kezdeményezte a 8–14 éves korosztály művészeti nevelésének iskolán kívüli megteremtését. Az előkészítő évben – a

budafoki (a főváros XXII. kerülete) zeneiskolában működő alapfokú művészetoktatási modell mintájára – megfogalmazódtak a tervezett iskolakísérleti program alapjai, konkrét céljai. A művészeti iskolai modell felépítése még a zeneiskola megszilárdításánál is rögzösebb úton haladt.

A „Vizu” becenévre hallgató vizuális képzés első évfolyama 1985/86-ban három csoporttal indult, és a művelődési ház adott neki otthont. A hagyományos iskolai tantermek ugyanis nem voltak alkalmasak a műhelymunkára, valamint az eszközök tárolásához szükséges feltételek is hiányoztak. 1988-tól Kántor József lett a képzés művészeti vezetője. Az 1990/91-es tanévben a rossz feltételek miatt már nem indulhattak újabb csoportok. Ideiglenes megoldásként az iskola az Ybl sétányon két kétszobás lakótelepi lakásban folytathatta működését.

Az első végzős tanulók 1992 júniusában hagyták el az iskolát. A polgármester javaslatot tett az Udvardi Vizuális Iskola név felvételére, valamint az Udvardi-házi elhelyezésre, ám a költözés jogi nehézségek miatt elmaradt. Így az 1992/93. tanév a régi helyen kezdődött. A minisztérium hét év után végre elfogadta a művészeti iskola helyi tantervét, így az intézmény 1992-ben végre iskolai rangra emelkedett, 1993-ban pedig megkapta a Szent Antal u. 17. szám alatti épületet. A tantestület önére-jéből készülhetett el 2000-ben a kerámiaműhely két helyiséggel.

A Vizuális Iskola kezdeményezésére indult el 1998-ban a művészeti szakközépiskolai képzés Baján, a Jelky András Szakképző Iskolában. A középfokú művészeti oktatás a két iskola közötti együttműködési megállapodás keretében folyt.

2007 júliusától az intézményegység a Liszt Ferenc AMI Képző- és Iparművészeti Tagintézménye, majd 2012-től tanszaka és telephelye lett.

A Malom u. 15. szám alatt működő néptánc tanszak is csatlakozott a művészeti iskola harmadik művészet ágaként. Pedagógiai célja a tanulók mozgáskultúrájának sokoldalú fejlesztése, kreativitásuk, improvizációs készségük kibontakoztatása, a bekapcsolódás ösztönzése az amatőr

táncéletbe, a magyar folklór, a néprajz és a nemzeti tánc történet megismertetése.

Az iskola fejlődése az utóbbi évtizedben

A zeneiskola hagyományos hangszerkínálatába 2008-tól bekapcsolódott az orgona tanszak is. A 2012/2013-as tanévtől a zeneművészeti ág új kihelyezett telephelyekkel gazdagodott (Nemesnádudvar, Érsekcsanád), régi neve pedig Bajai Liszt Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola névre változott. A képzőművészeti ág szobrászati és komputergrafikai képzést indított.

A zeneiskolában számos együttes munkájában vehetnek részt a gyerekek. Az ütőhangszeres tanszak megalapítása óta (1993) működik ütős kamaragyüttes, amely kezdettől szép sikerrel lépett fel nemcsak a térségben, de Baja testvérvárosaiban, illetve a külföldi partnerintézményekben szervezett hangversenyeken. Az egyre népszerűbb kamaragyüttes 2006-tól Maracas ütőegyüttes néven, zenekari formában folytatja tevékenységét. Időnként más hangszereket is bevonnak műsoraikba, melyeket először Baja Művészeti Hét rendezvénysorozatának keretében mutatnak be. Az együttes összetételét elsősorban a darabok határozzák meg, de figyelmet fordítanak arra is, hogy a könnyebb szólamokat egyre fiatalabb, kezdő ütős növendékek szólaltathassák meg.

A zeneiskola fúvószenekara is szépen fejlődik. A Baja Wind Orchestra elnevezésű együttest 2013 óta Czipták Zsolt trombitatanár, karmester vezeti. A város jól ismeri gazdag repertoárjukat, hiszen nemcsak iskolai, de városi rendezvényeken is gyakran fellépnek.

Az Árnika népzenei kamaracsoportot 2013 szeptemberében alakította meg négy, a Bajai Eötvös József Általános Iskolába járó hegedűs kislány, valamint tanáruk Eördög Gabriella. A mai napig összeköti őket a zene, azon belül a népzene szeretete. Ők is rendszeresen közreműködnek iskolai és városi rendezvényeken, hagyományörző műsorokban.

2006-ban alakult meg a Symphonic Band Zenekar Huzsvay György vezetésével, fúvós és vonós növendékekből, alkalmanként felkészítő tanáraik is fellépnek velük együtt. A szimfonikus hangzás elérésére alkalmas zenekarban a vonós hangszerek (hegedű, brácsa, gordonka) lágy hangzása kiegészül a réz- és fafúvós hangszerek erőteljesebb hangjával – esetenként zongoráéval is –, ami még gazdagabbá, fényűzőbbé teszi az összhatást.

A három művészeti ággal kibővült Liszt Ferenc AMI Baja és környéke legjelentősebb alapfokú művészeti intézményévé vált. Nagy hangsúlyt helyez az általános művészeti műveltség átadására, és kiemelt figyelmet fordít a tehetséggondozásra is. Növendékei sikerrel szerepelnek versenyeken, felvételikén, valamint külföldön is méltóképpen képviselik a magyar művészetoktatást.

Mára a kihelyezett tagozatok közül Madaras és Gara önállósodott, Bácsalmás azonban továbbra is a bajai iskolához tartozik.

A Bajai Liszt Ferenc AMI honlapja: <http://lisztferenc-baja.hu/>

BÁCS-KISKUN MEGYE

*Kalocsai Liszt Ferenc
Alapfokú Művészeti Iskola*

Érseki székhely lévén Kalocsán mindig is fejlett zenekultúra virágzott. A magas szinten működő egyházi iskoláknak és zenének éppúgy köszönhető ez, mint az ezekkel párhuzamosan szerveződött különféle egyletek (Katolikus Legényegylet, Kalocsai Keresztény Munkásegylet, Rokkant Egyesület stb.) zenei tevékenységének. Ezeknek elsősorban a kórusok megalakítása terén volt nagy jelentőségük. A Kalocsai Szimfonikus Zenekar megalakulásának lehetőségét a Tűzoltózenekar és a Leventezzenekar teremtette meg. A nagyobb tömegeket érintő, klasszikus értelemben vett zeneoktatást pedig a háborút követő években is folytatódó magánoktatás alapozta meg.

A zenetanárok munkaközösséget hoztak létre, és ez lett a jelenlegi zeneiskola jogelődje, amelyben a zeneoktatást már nem csak a kiváltságosok vehették igénybe. A szakmailag is nívós munkát Gidófalvy Ilona vezette, aki Bartók Béla növendéke volt a Zeneakadémián, és ügyelt arra, hogy a munkacsoport tagjai szakmailag is megfeleljenek a kor követelményeinek. Igazi fordulópontot az 1957-ben megalakult Ének-zenei Általános Iskola jelentette, ahol a harmadik osztályos növendékek már hangszeres oktatásban is részesülhettek, tanáraik pedig bekapcsolódhattak az iskolai életbe.

Az 1966/67-es tanévtől önálló intézményként kezdte meg működését a kalocsai Állami Zeneiskola. Létrejöttében, megalakulásában fontos szerepe volt Cserey József tanárnak. Sok viszontagságos költözködés után

1972-től kapta meg a Hunyadi János utcai épületet az iskola, mely azóta is a székhelye. Igazgatók voltak: Deák Ferencné, dr. Aszalós Györgyné, Cserey József, Gallina Imréné és Fuchs Ferenc.

Jelenleg Fehérvári István vezeti az intézményt, aki az iskola fúvószenekarát alapította. A város hagyományaiban mindig fontos szerepük volt a fúvószenekaroknak. Tűzoltózenekar, Leventezenekar és később hivatásos katonazenekar működött több évtizeden keresztül. A zeneiskola történetében is voltak kisebb próbálkozások, de a lehetőségeket meghatározta a zeneiskola növendékeinek létszáma. 2000 őszén alakult az első olyan fúvószenekar, mely ma is töretlenül fejlődik. Alakulásakor a zeneiskolában olyan nagy létszámú volt a fa- és rézfúvós tanszak, hogy zenekart lehetett rá építeni. A kezdeti kottaanyag kiválasztásában Fehérvári Istvánnak volt kulcsszerepe, a zenekarra Jakab Ferenc írt darabokat. A zenekar 22 fővel szólalt meg először Kalocsán. Mivel a katonazenekar ebben az időben még működött, eleinte nem kapott nagy teret a városi fellépéseken, de pedagógiai céllal tovább tevékenykedett. Létszáma emelkedett, és 2003-ban, amikor Nagy László átvette a zenekar vezetését, elérte a 30 főt, de már érezhető volt, hogy figyelni kell az utánpótlás-nevelésre. Ebben 2011-től Bertlenné Dajkó Ágnes volt igen eredményes, és irányítása alatt egyre több szerephez jutottak előbb városi, majd országos szinten a fúvósok. 2012-ben a fúvószenekar megismerkedett a solti mazsorettcsoporttal, és közösen kezdtek külföldi nemzetközi fesztiválokra járni. Számtalan elismeréssel, díjjal gazdagították az iskolát. Szerveznek jótékonyági koncerteket is, ezzel segítik az óvodásokat, beteg gyerekeket és magát a zenekart is. A mai napig muzsikálnak benne önkéntes amatőr zenészek is, akik valamikor szintén a zeneiskola tanulói voltak. A fúvószenekar működéséhez szükséges anyagi forrásokat a zenekar által 2015-ben létrehozott egyesület teremti elő.

A Kalocsai Liszt Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:

<http://www.muveszeti-zeneiskola.sulinet.hu/>

BÁCS-KISKUN MEGYE

***Kecskeméti Kodály Zoltán Ének-zenei
Általános Iskola, Gimnázium,
Szakgimnázium és AMI***

Az ország első ének-zenei iskolájaként létesült Kodály Zoltán Ének-zenei Iskola létrejöttét maga Kodály Zoltán szorgalmazta, az 1940-es évek első felében zenei téren is hanyatló Kecskemét kulturális újjáélesztésének céljából. Jelenleg négy iskolatípust foglal magába – több mint 900 diákkal –, és elsősorban kórusélete nagy hírű és kimagasló színvonalú.

1947. december 16-án a zeneszerzőt 65. születésnapján szülővárosa, Kecskemét díszpolgárrá avatta – ez alkalommal elhangzott beszédében a következő gondolatot fogalmazta meg: „...láttam a nyugati városok és országok magas kulturális életét, és láttam azt, hogy Kecskemétnél nem nagyobb városok olyan zenei életet tudnak teremteni, mint nálunk talán még a főváros sem.”

Ennek szellemében indulhatott el Kecskemét városában a máig példaeértékű zenei nevelés. Az iskola megszületése azonban korántsem volt problémamentes. Amikor Kodály Zoltán 1949-ben újra a városban járt, külön kívánsága volt, hogy találkozhasson Nemesszeghy Lajosné Szentkirályi Márta zenetanítóval – a későbbi intézmény alapító igazgatójával –,

akit egy ének-zenei iskola létrehozására biztatott. A tanárnő nem sokkal ezután kérvényezte is az iskola első osztályának indítását, amit a minisztérium 1950. szeptember 22-én engedélyezett egy próbaévre. A következő évben azonban az újabb engedély elnyerése annyira kilátástalannak látszott, hogy Szentkirályi Márta eltüntette az ideiglenes jóváhagyást, így nem tudták meg, hogy csupán egy kísérleti évre szól. A második tanévet 1951 őszén tehát illegálisan kezdték meg. Csak 1952 őszén – mikor is három évfolyam összesen öt osztállyal, 160 gyerekkel indult – kereste fel Szentkirályi a minisztériumot, és kapta meg két tanévre a működési engedélyt, valamint az igazgatói rangot.

1953-ban megkezdődött a hangszeres oktatás, a következő évben pedig engedélyt kaptak felső tagozat indítására. 1964-re megépült az új, önálló épület, és az intézmény gimnáziumi tagozattal bővült. 1981-ben az iskola zeneművészeti szakközépiskolai képzéssel egészült ki, és az egykori református Újkollégium épületébe költözött. Ez az épület 1997-ben visszakerült a református egyház tulajdonába, az iskola pedig jelenlegi épületébe, a felújított és kibővített Ferencz József laktanyába települt át. 2007 nyarán az újabb intézményi átszervezés során az iskolát összevonták az M. Bodon Pál Zeneiskolával, három óvodával és az Erdei Ferenc Művelődési Központban működő néptáncművészeti iskolával: ennek eredményeként létrejött a Kecskeméti Művészeti Óvoda, Általános Iskola, Középiskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény.

10 évvel később, 2017-ben az M. Bodon Pál Alapfokú Művészeti Iskola kivált, de a Kodályról elnevezett iskola továbbra is többcélú intézmény maradt, jelenlegi nevével. Ma négy iskolatípust foglal magába – több mint 900 diákkal –: az ének-zenét emelt szinten oktató általános iskolát; az erre épülő négy évfolyamos ének-zenei gimnáziumot; a zeneművészeti szakközépiskolát (zeneművészeti és néptánc tagozattal); valamint az alapfokú művészeti iskolát, ahol általános és középiskolások tanulhatnak klasszikus és népzenei, illetve néptáncot.

Figyelemre méltó az intézményben működő kórusok száma. A kórus-éneklést és az ezzel járó zenei nevelés előnyeit már 3. osztályos koruktól megtapasztalhatják a tanulók az Antanténusz nevű kiskórusban. Az 5. osztályosok alapozó munkát végeznek, amely felkészíti őket arra, hogy a Miraculum gyermekkórusba vagy a Clarus fiú-vegyes karba lépjenek tovább. Az Aurin leánykarban a 15 és 18 év közötti, az Aurin nőikarban pedig azok a középiskolát végzett lányok énekelnek, akik továbbra is kötődnek az iskolához és a kórusmunkához. Az egyik legemlékezetesebb szereplésük a kórusolimpiai föllépés volt Kínában: az Aurin kórus folklór kategóriában olimpiai bajnok lett. A 2004-ben alakult Kodály Leánykar a zeneművészeti szakközépiskola szolfézs, magánének, zongora, csembaló és fuvola tanszakos növendékeit tartja össze, az 1966 óta működő közel 130 tagú vegyes kar pedig zenei gimnazistákból és szakközépiskolai fiúkból áll, akik heti két alkalommal énekelnek együtt.

A Kecskeméti Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola, Gimnázium, Szakgimnázium és AMI honlapja: <http://kodaly-iskola.hu>

Békés-tarhosi Állami Énekiskola

„A magyar zeneoktatás egykori paradicsoma” – ez áll Tarhos község honlapján a Tarhosi Énekiskoláról szóló leírás élén. De bárhol olvasunk is az énekiskoláról, a tudósításokat és személyes nyilatkozatokat végtelen elfogultság jellemzi. Mi lehet a varázsa a

Gulyás György által 1946-ban alapított iskolának, amelyben kezdetben még Kodály Zoltán sem hitt?

Bizonyára különleges, hogy az iskola szinte a semmiből jött létre a Békés nagyközségtől nyolc kilométerre fekvő Wenckheim-kastélyban, Tarhison. Gulyás György igazgató (zeneszerzést és középiskolai énektanárképzőt végzett muzsikus) nagy energiával és leleményességgel teremtette meg az iskola és internátus létfeltételeit. Konyhakertet és gyümölcsöst létesítettek, utakat és pavilonokat építettek, felszerelést szereztek és készítettek. A tanári kar és a gyermekek az alkotómunkában forrtak közösséggé.

A Békés-tarhosi Állami Énekiskola alapító okiratát 1946. október végén írta alá Keresztury Dezső vallás- és közoktatásügyi miniszter. A fáradhatatlan Gulyás György nekilátott a környék falvaiban felkutatni a jól éneklő gyerekeket. Kezdetben ő volt az egyetlen zenetanár, tantesületet is kellett toboroznia maga mellé. Továbbá kiselejtezett vaságyakat

beszerezni a kollégiumba, hogy 1947 februárjában megkezdődhessen a tanítás. A hangszerállomány két zongorájából az egyik a kastélyé, a másik Gulyás saját zongorája volt. Az elgondolást, hogy tanyán alapítson hangszeres zeneiskolát valaki, akkor még Kodály Zoltán is „elvetélt gondolatnak” tartotta. Az induláshoz szükséges, minimális tanári létszám azért februárra összeállt, indulhatott a „csonka tanév.” A hangszeres oktatás úgy folyt, hogy a folyosón, a két szemközti teremben volt a két zongora, és „Gyurka bácsi” ingázott közöttük. Közben fáradhatatlanul utazott, hogy a következő tanévre már teljes tantestülete legyen az iskolának. Sikerült is néhány kiváló és lelkes szakembert megnyerni az ügynek, így került Tarhosra a Mező házaspár. Nagy nyeresége volt az iskolának a nagy tudású, Gulyásnál pár évvel idősebb Holló Sándor is.

A második tanév (1947/48) már teljes tantestülettel indulhatott. Ez a tanév olyan eredményeket hozott, hogy az ország zenei érdeklődése Tarhos irányába fordult. Gulyás György naponta (a vacsora előtt) öt órától hétig tartotta a kóruspróbákat. Amennyiben szervezői munkája miatt ezt nem tudta megtenni, lelkes segítőtársa, Holló Sándor állt a kórus elé. 1948 tavaszán a centenáriumi rendezvénysorozat keretében már a Zeneakadémián szerepelt a Békés-tarhosi Gyermekkórus. Kodály Zoltán kezdett felfigyelni az iskolára.

1951-ben a tanári testület nagy tekintélyű egyéniségekkel bővült: Friss Antal gordonkaművésszel, a Zeneakadémia tanárával, Teőke Marianne zongoratanárral, Banda Márton és Víg Árpád hegedűtanárokkal.

1951 szeptemberében felvonultak a park egyik legszebb részén az építők munkások, és elkezdődött a zenepavilon építése. Ha már építkezésbe kezdtek, az állomással szemben volt egy hatalmas intézői lakás – ebből építettek egy vízvezetékkel, fürdőszobával felszerelt fiúkollégiumot, ahová 1952 januárjában be lehetett költözni.

1953. május 1-jén a zenepavilon ünnepélyes felavatására illusztris vendégek érkeztek: Kodály Zoltán és felesége, Zathureczky Ede világhírű

hegedűművész, a Zeneakadémia akkori főigazgatója, aki a megnyitón Petri Endre zongorakíséretével játszott. Jelen voltak Farkas Ferenc, Szervánszky Endre, Járdányi Pál zeneszerzők, Szávay Nándorné, a Zeneművész Szövetség főtitkára, a Népművelési Minisztérium Művészetoktatási Osztályának vezetője, valamint a híradó és számtalan újságíró is.

A 1953/54-es tanévben már mindennek volt helye, mert Gulyás György a volt építőmunkások felvonulási épületét átalakíttatta gyakorlótermeggé. Mindezek, továbbá a növekvő hazai és nemzetközi elismertség ellenére az iskola működésében konfliktus, egyre nagyobb bizonytalanság mutatkozott. A Révai József népművelési miniszter vezette vizsgálóbizottság véleménye szerint úgymond, „döntő többségben voltak azok a vélemények, amelyek inkább a bezárást, mint a további működtetést javasolták”. 1954 nyarán a tanulók szülei a következő hivatalos levelet kapták: „Ezúton értesítem a szülőket és tanulókat, hogy a Békés Tarhosi Ének-Zeneiskola és Konzervatórium, a Művelődésügyi Minisztérium rendelkezése alapján, a mai nappal megszűnt. A tanulók elhelyezéséről a minisztérium zeneoktatási osztálya intézkedik.”

Tarhos hét és fél tanéve alatt kinevelt három zeneszerzőt (Szokolay Sándort, Bozay Attilát és Mező Imrét), ezenkívül számtalan remek hangszeres muzsikust (többek között Tarjáni Ferenc kürtművészt, Mező László csellóművészt), de Csukás István író is itt tanult.

Tarhos öröklétének titka: szellemiségének tovább élése, ami összefügg Gulyás György ellentmondásos személyiségével és Kodály Zoltánhoz fűződő kapcsolatával, akinek egyik legközelebbi tanítványa volt. „Gulyás tanítási módszereiben számos rendhagyó, a hivatalos metodikában nem jegyzett megoldást alkalmazott, amelyet olykor maguk a diákok, vagy éppen az előtte álló kórus, a színpadon ülő zenekar tagjai megkérdőjeleztek. A kívánt eredmény láttán azonban nem lehetett vitatkozni tovább, mert Gulyás szuggesztív személyisége, alkotóereje minden aggályt felülírt és hitelesített. Nyughatatlansága, autonóm személyisége mindig

valami új létrehozására ösztökélte – értékelte Gulyás munkásságát a *Parlando* című folyóiratban dr. Duffek Mihály. – Ha kellett, nagyvonalú és reprezentatív volt, ugyanakkor minden módon küzdött azért, hogy nemesnek vélt célját elérje.”

A tarhosi iskola utóélete hosszabb, mint tényleges működése volt. Kodály Zoltánhoz fűződő kivételes személyes kapcsolatuk túlmutatott az oktatásban szokásos szakmai kapcsolatokon, ami nagy bizalmat, egyben Gulyás György számára kivételes felelősséget is jelentett. „Kodály bizalmának elnyerése azzal járt, hogy a nagy hírű zenei metódus gyakorlati kivitelezésében is komoly szerep hárult a zenetanítást megújító szándékú tarhosi iskolaalapítóra. A módszer egy-egy elemének kipróbálása, és maga az énekalapú iskola koncepciója és valósága a Kodály-koncepció gyakorlati hatását is kipróbálni volt hivatott. Kodály Zoltán úgy tekintett Gulyás Györgyre, az egykori tanítványra, mint leghűségesebb követőinek egyikére, akit olykor kritikával illetett, de mindenkor támogatásával tüntetett ki. Olyan tanítványra, aki művészetével és iskolateremtő tevékenységével hitelesíti a módszert.”

Gulyás György emlékére 2016. június 25-én mellszobrot avattak a tarhosi Zenepavilon előtt, amelyet a Megújuló Tarhosért Alapítvány és Békés Város Önkormányzata nyaranta újra hangversenyek helyszínévé kíván tenni a Békés-tarhosi Zenebarátok Körével együttműködve.

*További információ: <http://tarhos.hu/tarhosi-enekiskola>; *Parlando* 2016/4.*

BÉKÉS MEGYE

Békéscsabai Bartók Béla Szakgimnázium és AMI

A békéscsabai zeneiskola 1947 óta szolgálja a város zeneszerető családjainak azon igényét, hogy gyermekeik általános tanulmányaik mellett a zeneiskolában megismerkedhessenek

a muzsika alapjaival és mélységeivel, és 1981-től arra is lehetőség van, hogy a legtehetségesebbek, középfokon folytatva a zenetanulást, elindulhassanak a zenei pályán.

Az 1980-as években a zeneművészeti oktatás terén megindult egy decentralizáló folyamat, melynek nyomán az ország több megyéjében létesült zeneművészeti szakközépiskola. Békés megyében a Békéscsabán működő zeneiskola igazgatója, Rázga József vállalta a feladatot, hogy zeneművészeti szakközépiskolát hozzon létre a megyeszékhelyen. Az iskolaalapítók célja az volt, hogy az innen kikerülő és a zeneművészeti vagy a pedagógiai főiskolát elvégző tehetséges fiatalok a megyébe visszatérve enyhítsék az általános és középiskolák, illetve az egyre szaporodó zeneiskolák szaktanárhiányát, s ezzel emeljék a megyében folyó ének-zene tanítás színvonalát. Külön épület hiányában a zeneiskola adott otthont a szakközépiskola tanárainak és növendékeinek, és ez a viszony azóta már igazi „örökbefogadássá” vált. Nem csupán a célok és

az eszközök azonosak a két iskolában, de gyakran maguk a tanárok is: a zeneiskola adja a leendő szakközépiskolások nagy hányadát, míg a (mára már) szakgimnázium elkötelezni igyekszik növendékeit, hogy a leginkább erre termettek majd tanárként térjenek vissza az alma materbe.

Az eredeti célt ma is szem előtt tartva bővült tovább a vállalt feladatkör. Míg az 1981-ben elsőként induló osztályban javarészt szolfézs-zeneelmélet szakosok voltak, mellettük csupán öt hangszeres, ma már – 2-3 kivétellel – az összes zenekari hangszerrel oktatja a szakgimnázium, és a magánének, valamint a népzene tanszak is eredményesen neveli a növendékeit.

Az iskola nagy lépést tett a térség művésztanár-képzésének fejlesztéséért, amikor 1999-ben a szakközépiskolában bevezette a néptánc tagozatot is, amely azóta igen nagy népszerűsége tett szert. Az új szak nem csupán a kínálati palettát színesíti, de építve a megye több nagy hírű néptáncműhelyének utánpótlás-nevelésére, olyan növendékeket képez, akik jelenlétükkel, művészetükkel, sajátos világlátásukkal új színnel egészítik ki a zenészekből álló középiskolai osztályokat.

A zeneiskola stabil tanári kara, növendéklétszáma és eredményessége mellett a szakgimnázium is kialakította a magáét, elkészült a pedagógiai programja, mely nem csupán azoknak szól, akik biztosan sikerrel indulnak a művészi pályán. Az érettségi mellett növendékeinek olyan – alapvetően humán súlypontú – képzést kíván nyújtani, mely lehetővé teszi számukra a főiskolai vagy egyetemi továbbtanulást, a személyiséghez illő hivatás megtalálását akkor is, ha a választott művészpálya utóbb mégsem bizonyul megfelelőnek az illető számára. Garanciát jelentenek erre a kiváló szaktanárok, akik otthonukként kezelik az iskolát, az osztályfőnökök, akik szinte családi kihívásnak tekintik növendékeik boldogulását, valamint az a múlt, amelyben ez a tiszántúli művészeti szakközépiskola már bizonyított: felvételi eredményességét tekintve az utóbbi évtizedben a művészeti szakgimnáziumok rangsorában az első/második helyet

foglalja el. Ezt az eredményességet mutatja az elmúlt néhány évben kiugróan sikeres növendékek szereplése is az országos szakgimnáziumi hangszeres versenyeken.

Tekintettel arra, hogy a fővárostól és a regionális központoktól távolabb eső iskolába javarészt nem a versenygyőztes zeneiskolások járnak, különösen figyelemre méltók ezek az eredmények, hiszen arra utalnak, hogy itt találták meg azt az iskolát, amelyben otthon érzik magukat, azt a tanárt, közösséget, akikkel tudnak együttműködni, fejlődni.

A szakgimnázium – amely évfolyamonként egy osztállyal, osztályonként átlagosan 22 tanulóval működik – magán viseli a kis iskolák valamennyi pozitív vonását, de nem kell elszenvednie azokat a hátrányokat, amelyeket esetleg a kis méret jelenthet, hiszen minden tekintetben egy szerkezeti egységben működik a megye legnagyobb, kb. 550 főt oktató zeneiskolájával.

A zenetanárok közül többen úgy vállalják a tanítást, hogy közben előadó-művészként is dolgoznak, és gyakran sok száz kilométert utaznak hetente, hogy minden szerepben helytállhassanak. De megéri a fáradságot a jutalom: ők azok, akikhez a jó növendékeket ma már távoli megyékből is elhozzák, hogy továbbfejlődjenek.

A szakgimnázium szolistái és különböző formációkba tömörülő kamaracsoportjai rendszeresen szerepelnek a városi ünnepeken, nemcsak az önkormányzati, illetve a kulturális, de a magánvállalatok rendezvényein is. A tanári koncertek, valamint a legkiválóbb növendékek produkcióit felvonultató koncertek, néptáncelőadások állandó, meghatározó színfoltjai a város és a térség kulturális palettájának. Az iskola vezetése rendszeresen hív kurzusokat tartani olyan művésztanár zenészeket és táncosokat, akik mind a növendékeknek, mind a kollégáknak tudnak frisset, hasznosat, maradandót nyújtani.

Ami a szakgimnázium közismereti képzését illeti, a kerettantervi rendelkezés megfosztotta a művészeti szakgimnáziumokat attól

a kivételezett lehetőségtől, hogy mást és másképp tanítsanak, mint a többi középiskola, ugyanakkor esély nyílt arra, hogy a végzős növendékek szélesebb látókörrrel, általános műveltségben is képzetten hagyják el ezeket az iskolákat. Különösen nagy jelentősége van a változásnak a tekintetben, hogy átjárhatóbbá vált a művészeti szakközépiskola, és a nem művészeti irányú továbbtanulási irányoknak is szélesebb spektrumuk nyílik. Ugyanakkor számolni kell azzal, hogy jórészt a humán érdeklődésű növendékek választják a művészeti iskolákat, így mind az ajánlott érettségi tárgyakat, mind a természettudományos ismeretek átadásának és számonkérésének módját eszerint kell megválasztani. Ennek köszönhetően a növendékek az alapvető középfokú természettudományos ismeretek mellett magyarból, történelemből, művészeti tárgyakból és nyelvekből bárhol versenyképes tudásra tehetnek szert, miközben biztonsággal készülhetnek a művészeti szakmai vizsgára.

A Békéscsabai Bartók Béla Zeneiskola honlapja: <http://www.bekesbartok.hu/>

Békéscsabai Hétpróbás Néptánciskola AMI

Az 1947-ben alakult Balassi Tánc-együttes utánpótlásának biztosítása céljából 1974-ben a korábbi gyakorlathoz képest egy felmenő rendszerű néptánciskolát hozott létre, mely hasonlóan az együtteshez, a Békés Me-

gyei Művelődési Központ fenntartásában, a közművelődési ágazaton belül működött. A közoktatási törvény 1994-ben az alapfokú művészetoktatás kereteit kiterjesztette, a zeneoktatáson túl más művészeti ágakra, így a néptáncoktatásra is. Kézenfekvő volt, hogy a városban évtizedek óta működő utánpótlás-nevelés a következő tanévtől integrálódjon a Békéscsabai Bartók Béla Zeneiskolába, így különvált az együttestől. A fenntartó önkormányzatnak bizonyos előnyei származtak a néptáncos gyerekek után járó állami fejkvóta újraelosztásából, ami segítette a zeneiskola működési feltételeit. Az integráció nagy feszültséggel járt. Sokan úgy gondolták, hogy ezzel tekintélyét veszti egy nagy tradíciókkal rendelkező intézmény. Az akkori igazgató, Ordasi Péter és egy-két támogató tanár segítségével azonban sikerült megegyezni.

A Balassi Táncegyüttes működési feltételeiben 2000-ben változás következett be. A többoldalú támogatottság leszűkülte, így a városi önkormányzat magára maradt, anyagi lehetőségei viszont korlátozottak. Mérlegelni kellett, hogy a következő feladatokat milyen feltételek mellett

lehet megvalósítani: 1. A város közéletében jelentős szerepet betöltő, 53 éves múlttal rendelkező, kiváló amatőr együttes további működtetése, szűkülő anyagi forrással. 2. A szakma részéről jelentkező változtatási igény teljesítése a néptáncoktatás területén, úgy, hogy az alapfokú művészetoktatás törvényi előírásainak megfelelően az utánpótlás-nevelés ismét visszakerülhessen az együtteshez.

A fent említett okok miatt egy új struktúra kialakítása látszott jó megoldásnak. A város által létrehozott Balassi Közalapítvány mindkét feladatot el tudja látni. Látszólag előnytelen az alapfokú néptáncoktatásból eredő bevétel újraelosztó szerepének elvesztése. Azért látszólag, mert ezzel szemben megvalósul egy művészeti egység, amely racionálisabban tud működni, és ezzel a támogatások csökkenése kompenzálható. Több képviselő támogató szavazata mögött olyan várakozás húzódik meg, amely bizonyosságot vár az oktatás működtetésének új lehetőségeire. A döntést nagymértékben befolyásolta a művészeti ág mögött álló személyi háttér szakmai, emberi és pedagógiai hitelessége.

Összeáll a régi-új egység: a Balassi Táncegyüttes és utánpótlás-nevelő néptánciskolája a Hétpróbás Néptánciskola. Természetesen a törvénynek megfelelően két önálló intézmény egy fenntartó irányításával. A régi egység visszaállításával a működtetés sokkal racionálisabban tud megvalósulni.

A meglévő szakmai (pedagógusi) háttér mindkét tevékenységben (oktatás, művészeti együttes) kamatoztatni tudja hozzáértését. Összehangolt művészeti tevékenységgel jelentős energiák szabadultak fel. A ruha- és kellektár, a technikai eszközök, az infrastruktúra kihasználtsága optimálisabb, fejlesztése következetesebben irányítható. A zenei (zenekari) kísérettel az összehangoltság következtében előnyösebb megállapodásra nyílt lehetőség. Megvalósul a fiatalok motivációja az együttes munkáját szemlélve. A felnőtt táncosok figyelemmel kísérik az utánpótlás tevékenységét.

A korábbi, 1995 előtti időkben is jeles eredményekkel büszkélkedhetett az iskola. A növendékek számos fesztiváli egyéni és csoportos díjat

nyertek. Az alapfokú művészetoktatás keretén belül a szakmai háttérnek köszönhetően tovább szaporodtak az elismerések. A növendékek mind egyéni, mind csoportos kategóriákban díjakat nyernek a tanulmányi versenyeken. A Hétpróbás Néptánciskola folyamatosan rendezője, vagy társrendezője ezeknek a megmérettetéseknek. Pedagógusai aktív résztvevői a szakmai közéletnek.

A Hétpróbás Néptánciskola havonta tart „Családi Táncházakat”. Ma már a kulturális világörökség részét képező táncház-mozgalomban rejlő, közösségi szórakozást nyújtó elfoglaltság beépítése az oktatásba nagyban elősegíti a munkát. Csak néhány a Családi Táncházak számos előnyéből. 1. Mozgósítják a célközönséget: a növendékeket és családi, baráti körüket. 2. A délutántól éjszakába nyúló rendezvények, átfedve az életkori szakaszokat, lehetővé teszik az iskolán belüli korcsoportok találkozását, tapasztalatok szerzését. 3. A táncok, énekek elsajátítását, a jó szórakozást „kezesek” (az iskola tanárai) biztosítják. 4. Az élő zenekari kíséret mellett a népi kézművesség, „bütyköldé” is teret kap, kézművesek közreműködésével.

Az évek óta jól működő – alkalmanként 250–300 résztvevős – rendezvény kiépítette a maga közönségét, szokásait. Az első szakaszban az ölben ülő gyermektől a nagyszülőig több a vendég, mint a növendék. A kamaszok részvételével zajló programokon már kisebb a vendégek aránya (a résztvevők mintegy fele). A szabad tánc már a felnőtt korosztályt hivatott kiszolgálni, melyben ott találjuk a növendékek baráti körét és a néptánc iránt érdeklődő felnőtteket, más együttesek táncosait is.

Megalakult a „szülői tánc” formáció, ahol a növendékek szülei és iskolai pedagógusai heti rendszerességgel fejlesztik néptáncos ismereteiket. Az iskola fentiekben részletezett tevékenységei egy új, a néptáncainkat mélyebben megismerni kívánó réteg kialakulásához vezettek.

Honlap: <http://balassitancegyuttas.hu>

Gyulai Erkel Ferenc AMI

Gyulán Pfeiffer Ede hegedűművész alapította meg az első zeneiskolát 1935-ben. Az állami zeneoktatás kezdete az 1950. év. A képzőművészeti és a néptánc hagyományokra alapozva indult el 1994-ben az alapfokú művészeti oktatás. A 2008/2009-es tanévben az Erkel Ferenc Zeneiskola Tagintézmény és a Gyulai Művészeti Iskola Tagintézmény egyesült, így a klasszikus zenei képzés mellett képzőművészeti, tánc, illetve népzenei profillal egészült ki a zeneoktatás. Többszöri szervezeti változás után a művészeti iskola a 2014/2015-ös tanévtől vált ismét önálló intézménnyé.

Gyula város szülötte, a 19. századi magyar zenetörténet egyik legismertebb alakja, Erkel Ferenc nemcsak zeneszerzőnek, karmesternek és zongoraművésznek volt kiváló, pedagógiai tevékenysége is figyelemre méltó. Nem véletlenül viseli Gyula művészeti iskolája (is) az ő nevét.

Gyulán a zene- és egyáltalán, a művészetoktatásnak régi hagyományai vannak. Pfeiffer Ede hegedűművész – Hóman Bálint kultuszminiszter felkérésére – 1935-ben alapította meg a Viharsarokban az első zeneiskolákat, többek között Gyulán is. (Az ő tiszteletére nevezték el az Erkel Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola kisebbik koncerttermét Pfeiffer-teremnek.) A képzőművészeti és a néptánc hagyományokra (konkrétan

a Kohán-kör és a Körös Táncegyüttes tevékenységére) alapozva indult el 1994-ben az alapfokú művészeti oktatás. A Körös Táncegyüttes az 1948-ban Gyulán megrendezett első magyarországi néptáncfesztivál után alakult (Béke Táncegyüttes néven). A képzőművész kör a város híres szülötte, Kohán György köré csoportosult, és megeremtette azt a szakmai bázist, amelyhez a művészeti iskola is kapcsolódni tudott.

A 2008/2009-es tanévben az Erkel Ferenc Zeneiskola Tagintézmény és a Gyulai Művészeti Iskola Tagintézmény egyesült, így a klasszikus zenei képzés mellett képzőművészeti, tánc (néptánc és társastánc), illetve népzenei profillal kiegészülve a 2007–2014 közötti időszakban a Gyulai Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola tagintézményeként folytatta az oktatást. Majd többszöri szervezeti változás után a 2014/2015-ös tanévtől vált ismét önállóvá.

Az egyéni hangszeres oktatás keretében tanulható tanszakok és az elméleti tárgyak mellett lehetőség van kamarazenélésre, illetve a zenekarok munkájában való aktív részvételre. Az intézmény hangsúlyozza, hogy célja a komplex személyiségfejlesztés. A tanulók élményszerűen tapasztalhatják meg a művészeti stílusok és irányzatok sokszínűségét, illetve azokat a kifejezési formákat, amelyek a zene-, tánc-, képző- és iparművészetben, valamint a színművészetben ötvöződnek. Az érdeklődők részt vehetnek az amatőr művészeti csoportok munkájában (Cimbora Gyermektáncegyüttes, Körös Táncegyüttes, különböző képzőművészeti egyesületek), amelyek nagy szerepet játszanak Gyula kulturális életében.

A gyulai Erkel Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:

<http://erkelmuveszeti.hu>

BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN

Kazincbarcikai Kodály Zoltán AMI

Az iskolát a BAZ Megyei Tanács alapította 1965-ben Kazincbarcika város kérésére. A tanulók oktatása előképző, hegedű, zongora, fafúvós tanszakokon kezdődött. Első kihelyezett tagozatként

a rudabányai Zenei Általános Iskola hangszeres tanulói kerültek az intézményhez 1967-ben. Az 1980-as évektől a községi tanácsok, illetve önkormányzatok kérésére folyamatosan szervezte tagozatait. 1985 szeptemberében indult táncművészeti oktatás komplex formában, 1994-ben pedig megalakultak a képző- és iparművészeti tanszakok.

1963-ban a mezőkövesdi Állami Zeneiskola frissen diplomázott tanára, Valkó Márta vállalta a kazincbarcikai kisdíákok zenei nevelését. A Központi Általános Iskola biztosított számára és 30 előképzős növendékének egy tantermet. A következő évben újabb 30 növendékkal gyarapodott a létszám, és a nagy földrajzi távolság áthidalása érdekében Valkó Márta kérte az „anyaiskola”-váltást, így a továbbiakban a kazincbarcikai zenektatás mint az ózdi Állami Zeneiskola fiókiskolája működött tovább. A zenepedagógusok létszáma két fővel emelkedett, helyet továbbra is a Központi Általános Iskola adott, a hangszeres tanuláshoz nélkülözhetetlen eszközöket pedig az ózdi „anyaiskola” biztosította.

A város kérésére a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács VB Művelődési Osztálya hozzájárult az önálló zeneiskola indításához. 1965. augusztus 16-án a Kazincbarcikai Városi Tanács megalapította a helyi Állami Zeneiskolát, az induló 150 fős létszámhoz öt fő zenetanári állást biztosított.

Az iskola – hasonlóan más intézményekhez – nem új épületben kezdte meg működését, a Béke mozi négy öltözőjében folyt a tanítás. 1967-ben a lehetetlen tanítási körülményeket enyhíteni látszott a költözés. Igaz, hangszerállományát fejleszteni továbbra sem tudta az iskola, de kaptak egy kétszobás lakást a Dimitrov utcában. A szobák lettek a tantermek, míg a konyha az irodahelyiség. 1966-tól 1967-ig Román Attila igazgatta az iskola ügyeit, míg 1967 októberétől új igazgatót neveztek ki az iskola élére, Hámori Györgyöt, aki 2002 júliusáig töltötte be ezt a posztot.

Az Állami Zeneiskola nem sokáig működött ezen a helyen, hiszen ez a lakás sem tudta biztosítani az immár 230 növendék hangszeres oktatását, ráadásul 1968-ban az épület életveszélyessé vált, falai megrepedtek. Az iskola számára a volt községházában hét tantermet és tanári szobát alakítottak ki.

Időközben az intézmény felismerte, hogy a hangszeres tanulást illetően a városkörnyéki községek gyermekei hátrányban vannak a városi gyermekekkel szemben, ezért a zeneiskola 1968-ban megnyitotta első fiókiskoláját Rudabányán.

Öt évvel az iskola megalakulása után, 1970-ben a zeneiskola fölvette Kodály Zoltán nevét, aki munkásságával világosan kifejezte a zenei nevelésben rejlő lehetőségeket.

A tanulólétszám emelkedő tendenciát mutatott, az iskola azonban egyre kisebbnek bizonyult, így 1982-ben a Borsodi Vegyi Kombinát volt szállójának első és második emeletét alakították át számára úgy, hogy zeneoktatásra alkalmas legyen.

Egy esztendővel később már a két emelet is kevésnek bizonyult. Az intézmény fejlődését azonban a falak nem akadályozhatták. Felmérve

a szülők és a gyermekek igényeit, valamint felismerve a művészetek komplexitását, 1985-től az iskola tevékenységi köre táncművészeti tagozattal bővült. Ehhez megkapták a földszinti termeket, melyeket átalakítottak tánctermekké, illetve öltözőkké.

Az iskola fejlődése a helyszűke ellenére sem torpant meg, további hangszeres kihelyezett tagozatokat nyitott, és 1994-től a képző- és iparművészeti tagozat is megkezdte működését. Beindult a színművészeti ág is, így lett teljes a „paletta”.

1995-től az iskola átvette a helyi Egressy Béni Művelődési Központ, majd 1997-től a Gyermek Háza által működtetett amatőr csoportokat, ezeket a gyermekeket is az iskolai oktatás rendszerébe juttatva.

1996-tól az iskola tevékenységének megfelelően új, pontosabb nevet kapott: Kodály Zoltán Művészeti Iskola lett.

2002. augusztus 23-án Kazincbarcika Város Képviselő-testületének döntése értelmében a Kodály Zoltán Művészeti Iskola egy minden tekintetben felújított, korszerű épületbe költözött. A zene- és táncművészeti ág valamennyi tanszaka helyet kapott az épületben, a képző- és iparművészeti ág tanszakai továbbra is a város általános iskoláiban működnek. Az intézmény továbbra is a művészeti ismeretek átadását, a harmonikus, érzelmileg gazdag, kreatív személyiség kialakítását, a kultúra iránti nyitott magatartást, az esztétikai érzékenység megteremtését tekinti legfontosabb céljának.

Az eltelt esztendőkből mindennapossá váltak az iskolai és iskolán kívüli hangversenyek, bemutatók és kiállítások. A vidéki tanulóknak lehetőségük van arra, hogy ne csak saját településükön mutatkozzanak be, hanem a környező falvakban és városokban is. Az iskola kiemelkedően támogatja különböző kamaracsoportok megalakulását, hogy a növendékek átélhessék az együtt zenélés örömét is. Ebben a tanárok személyes példamutatással járnak elől, ennek egyik kiemelkedő példája a „MELÓDIA” Kamarazenekar megalakulása, mely együttes azóta sikert sikerre halmoz.

Az intézmény két évente rendez meg a megye legnagyobb kamarazenei találkozóját, amelyen Borsod-Abaúj-Zemplén megye szinte valamennyi zene- és művészeti iskolája részt vesz. Tanulói és tanárai szinte heti rendszerességgel vesznek részt valamilyen városi eseményen műsorszámmal. 2012. április elsejétől Kerek Gábor Közeledő irányítja az iskolát. Kezdeményezésére több új verseny is létrejött: Regionális Népzenei Verseny; Megyei Rajzverseny Területi válogató; Megyei szóló- és duó-, ütőhangszeres verseny; Megyei Papp Lajos zongoraverseny; Szolfézs- és énektanárok megyei szakmai találkozója. Az intézményünk növendékei évről évre eredményesen szerepelnek nemzetközi, országos és megyei versenyeken.

Kazinbarcika Város Önkormányzata az intézmény fenntartói jogát 2007. augusztus 16-tól átadta Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Önkormányzatának, majd 2013. április 1-jétől az iskola a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ kazinbarcikai tankerületéhez került. A folyamatos művészeti igényeknek köszönhetően az intézmény jelenleg egy tagintézményben (Ózd) és 29 telephelyen lát el különböző művészetoktatási feladatokat.

A Kodály Zoltán AMI honlapja: <http://www.kodalyamibarcika.hu/>

Sátoraljaiúj helyi Lavotta János AMI

Az állami zeneoktatás Sátoraljaiúj helyen 1958-ban indult, és igyekezett minél többet átmenteni a korábbi polgári zenei élet értékeiből. Sikerült megőrizni az amatőr muzsikálás magas színvonalát, és a zeneiskola biztosítja a kamaraegyüttesek, zenekarok utánpótlását. Az intézmény vezetésének az utóbbi évtizedekben még az önálló működés jogát is sikerült visszaszereznie.

Asztalosné Lévy Adél zongoraművész-tanár zenedéjének alapjain Ujj Viktor Géza fuvolatanár szervezte meg az állami zeneiskolát. Első számú tanárának, Asztalosnének a munkássága meghatározó volt az új helyi zeneoktatás történetében. Zeneakadémiai diplomáját Dohnányi Ernő írta alá. A két háború között működött magán-zeneiskolája egyúttal a zenei élet szervezését is magára vállalta. Az államosítást követően, 1949-től a tanítás zenepedagógiai munkaközösségi keretek között folyhatott tovább, majd az Állami Zeneiskola is ezen a bázison kezdett el működni.

Ujj Viktor Géza zeneszerző, zenepedagógus zenekart is létrehozott, felpezsdítve ezzel a helyi zenei életet. 20 nyelven beszélt, írt és olvasott, de zeneszerzői munkássága is jelentős, elsősorban zenepedagógiai szempontból: kamara-miniatúráit az alsó- és középfokú zeneiskolai tanulók számára komponálta. Később a miskolci Erkel Ferenc Zeneiskola igazgatója volt. Sátoraljaiúj helyen 1972-ben Szatmári György oboatanár követte őt az igazgatói székben, akinek irányítása alatt elsősorban a város fúvóshagyományai (Dohánygyári Zenekar) erősödtek – a zeneiskolai növendékekből

álló úttörőzenekar ebben az időben kimagasló szakmai sikereket ért el. A zeneiskola vezetőhelyettesi feladatainak ellátására Fehérné Sulyok Éva gondkatanár kapott felkérést 1978-tól nyugállományba vonulásáig (2013).

1987-től Dombóvári János mélyhegedű–történelem–ének szakos tanár vezeti az iskolát. Az igazgató elhivatott kutatója Lavotta János, a közeli Tállyán nyugvó verbunkosszerző, hegedűvirtuóz munkásságának. Két évvel igazgatói megbízatása után az iskolát Lavottáról nevezték el, ami új lendületet adott a kutatásnak. Dombóvári javaslatára 1990-ben jött létre a kutatást segítő, a verbunkos muzsikát megismertető, népszerűsítő Lavotta Alapítvány, valamint a Lavotta János-díj, az alábbi indoklással. „Ahogy Lavotta jó három évtizeden át házitanítóskodott, a Hegyközben, Bodrogeközben, Hegyalján oktató zenetanár, muzsikus feladata alapvetően ma sem változott: a hangszeres oktatás iránti igényeknek, továbbá a szép muzsikára éhes közönség elvárásainak kell megfelelnie.” Az első brácsaest bevételéhez később számos zempléni, abaúji önkormányzat, művelődési intézmény, művész és magánszemély csatlakozott felajánlásaival. A Lavotta János-díjjal a „történelmi Zemplén- és Abaúj városaiban, falvaiban működő zeneművészek, zeneiskolai tanárok, kórusvezetők, kántorok, e táj kultúrájának gyarapításáért fáradozók kitartó, magas színvonalú, művészi munkáját, továbbá Lavotta János életművét bemutató, népszerűsítő, hagyományt teremtő és ápoló tudományos tevékenységet” ismerik el minden évben. A díjazottak között megtalálhatók olyan országosan ismert személyiségek (Domokos Mária, Lukin László, Rolla János), akik tevékenységükkel rendszeresen segítették az iskola munkáját. Lukin László karnagy rendszeresen vállalta a művészeti iskola tanulmányi versenyének zsűrizését, a kamarazenekar hangversenyeinek műsorvezetését, és részt vett az alapítvány kuratóriumi munkájában. Rolla János hegedűművész volt a Zempléni Művészeti Napok megálmodója. De a helyi zenepedagógusok közül is sokan megkapták a Lavotta János-díjat (Bakonyi Béla, Csehi Ferenc, Dombóvári

János, Fehérné Sulyok Éva, Máczay Gyuláné, Ujj Viktor). Az alapítvány zenetudományi konferenciákat is szervez, amelyeken a legfrissebb kutatási eredményeket ismerhetik meg a zenetörténészek.

A gazdag szimfonikus zenekari múlttal rendelkező Dombóvári János hangszeres tanárokból, zenésznövendékekből, felsőbb évfolyamos tanítványokból 1990-ben kamarazenekart alapított. Két évvel később – a Nemes László vezette budatétényi Nádasdy Kálmán Művészeti Iskola szakmai segítségét is igénybe véve – a térségben az elsők között teremtette meg a komplex művészetoktatás feltételeit. Ugyanebben az évben indította útjára a napjainkban is sikeres Regionális Zempléni Hangszeres Versenyeket.

A csökkenő állami hozzájárulás következményeként 2004-ben a város önkormányzata átadta a művészeti iskola működtetését Borsod-Abaúj-Zemplén megye közgyűlésének, amely ezzel el is veszítette önállóságát: beolvadt a három sátoraljaújhelyi intézmény összevonásával létrehozott Kossuth Lajos Gimnázium, Szakközépiskola, Kollégium és Alapfokú Művészetoktatási Intézménybe. Az intézményegységek élén – korlátozott jogkörrel – maradtak az addigi vezetők. 2009-ben folytatódott az összevonás: az ózdi Erkel Ferenc és a sátoraljaújhelyi Lavotta János művészeti iskolából a megye kazincbarcikai székhellyel létrehozta a Kodály Zoltán Alapfokú Művészetoktatási Intézményt, a Lavotta ennek egyik tagintézménye lett.

A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ létrejöttével 2013-ban a Kazincbarcikai Tankerület lett a Kodály Zoltán Alapfokú Művészeti Iskola Lavotta János Tagintézmény fenntartója. Az alapfokú művészetoktatási intézmények kötelező minősítési eljárását követően a Lavotta elnyerte a „minősített intézmény” címet. Jelenleg már csak zeneművészeti ágon folytat oktatást, furulya, fuvola, klarinét, oboa, trombita, zongora, szintetizátor, gitár, hegedű, gordonka, ütő, valamint népi hangszereken (furulya, citera, ének).

Az intézmény létét, feladatát kezdetektől meghatározta földrajzi távolsága a fővárostól, a megyeszékhelytől és a térség nagyobb városaitól. Ugyanakkor, aki pályakezdőként Sátoraljaújhelyen kezdte

zenepedagógusi tevékenységét, általában ott is maradt, így a pedagógiai munka eredménye hamarosan megmutatkozott abban, hogy tanszakok folyamatosan biztosítani tudták az utánpótlást az ifjúsági fúvószenekar, a szimfonikus zenekar és az énekkarok számára. A művészetoktatás azon túl, hogy alkalmat ad az érdeklődő és fogékony növendékek képességeinek fejlesztésére, lehetőséget nyújt az egyetemes és a nemzeti kultúra értékeinek átadására is. E cél elérése a város közművelődése szempontjából szintén létfontosságú: a növendékek érdeklődése, részvétele kihat a település kulturális életére – közreműködnek az intézmény és a város hagyományos rendezvényein fellépő kórusokban, zenekarokban. 1992-től hagyomány lett például *Muzsikál a család* címmel az anyák napi koncert, valamint a növendék-szülő-tanár együttesek családi hangversenye. A fiatalok részvétele nélkülözhetetlen Sátoraljaújhely nagy múltú, nem hivatásos együttese számára is: a Dohánygyári Fúvószenekar, a Lavotta János Kamarazenekar, a Városi Vegyeskar, valamint a Hegyalja Néptánc-együttes utánpótlását évtizedek óta az intézmény növendékei biztosítják.

A legfelkészültebbek, akik a művészi vagy zenepedagógusi pályát választották, messzire viszik a Lavotta-zeneiskola jó hírét. Itt kapta az első zenei inspirációkat – többek között – Farkas Zoltán zenetörténész, Szatmári Zsolt klarinétművész, a Zeneakadémia tanára, Olajos György fagottművész, Sándor János, a Szombathelyi Szimfonikusok koncertmestere, Herczku Ágnes népdalénekes, Juhász Viktor gordonkaművész, Dávid József klarinétművész.

A Lavotta azon kevés zeneiskolák közé tartozik, amelyeknek sikerült kitörniük az „egy a kéttucatból” tagintézmények sorából: 2017 szeptemberétől önállóságát visszanyerve a Sárospataki Tankerületi Központoz tartozik, 2018 januárjától új igazgatója Dombóvári János Imre.

A sátoraljaújhelyi Lavotta János AMI honlapja:

<https://lavotta-zeneiskola.ewk.hu>

BUDAPEST, I. KERÜLET

Farkas Ferenc Zenei AMI

Budapest I. kerületének egyedülálló műemlékegyüttese a Világörökség részeként olyan tradicionális értékeket hordoz, amelyek közt elengedhetetlen szerepe és feladata van a művészetekre való nevelésnek, ezen belül az alapfokú zeneoktatásnak.

Az alapfokú hegedű- és zongoraoktatás már a századforduló után elkezdődött itt az 1910-es évektől, elsősorban az akkori fiú- és leányiskolákban. Az alapfokú oktatás szervezett formát csak 1949 után öltött, az I. kerület a szomszédos XII. és II. kerülettel alkotott egy tanítási körzetet. 1968-ban az intézmény önállósodott, és Fővárosi I. kerületi Állami Zeneiskola néven működött tovább, majd többszöri, a fenntartó szerinti névváltozás után 2003-ban felvette a kiváló magyar zeneszerző és zenepedagógus, Farkas Ferenc nevét.

Az iskola névadójához híven feladatának tekinti kortárs magyar zene-művek megszólaltatását. Ennek jegyében rendezett önálló hangversenyt Farkas Ferenc, Szokolay Sándor műveiből, és vette műsorára Kocsár Miklós, Járdányi Pál, Borsody László, Sugár Rezső, Balassa Sándor, Ligeti György, Sály József, Vígh Kristóf, Kósa Gábor, Bárdos Lajos, Nógrádi Péter és mások darabjait. Az évek során számos ösbemutatóval büszkélkedhet, valamint azzal, hogy felkérésére olyan zeneszerzők komponáltak műveket, mint – a névadó Farkas Ferencen kívül – Szokolay Sándor, Kósa Gábor, Nógrádi Péter.

Az iskola tanítványai sok éve rendszeres és sikeres résztvevői az országos tanulmányi versenyeknek. Pedagógusai felkészült szakemberek, többen szaktanácsadóként, főiskolai gyakorlatvezető tanárként is dolgoznak.

Együttesei magas szinten reprezentálják az iskola pedagógiai eredményeit: a fuvolaegyüttes rendszeresen szerepel rendezvényeken, zenei fesztiválokon. A vonószekar többször volt díjazottja az országos zenekari versenyeknek, és adott hangversenyeket külföldön (pl. Franciaországban, Ausztriában, Németországban). Az iskola vegyeskara rendszeresen szerepel budapesti hangversenytermekben, templomokban.

2011 szeptemberétől a Budavári Önkormányzat új épületrészt alakított ki a Lisznyai utcai Általános Iskolában, ezzel egy időben megszűnt a Kosciuszko Tádé utcai épület nyolc tanterme, illetve a Dezső utcában is csak a hangversenyterem maradt zeneiskolai használatra. Hangversenyek, vizsgák és egyéb programok megrendezésére a Czakó utcai Sport- és Szabadidőközpont közösségi terme ad lehetőséget. Jelenleg a központon kívül négy kerületi oktatási intézményben folyik zenetanítás.

A Farkas Ferenc Zenei Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:

<http://www.farkasferenc-zeneiskola.hu/>

BUDAPEST, I. KERÜLET

Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola

Magyarország első 12 évfolyamos kórusiskolája, a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola 1988-ban alakult meg ifj. Sapszon Ferenc karnagy tanulmányterve alapján. Bevallása szerint a koncepció 1988 tavaszán készen állt; ekkor már lázasan folytak az előkészületek, így a tanárok toborzása és felkészítése. Sapszon Pannonhalmára utazott, hogy tanulmányozza a számára ihlető forrást nyújtó, nagy múltú bencés iskola működésének elveit és gyakorlatát. Nem sokkal hazaérkezése után, még az év szeptemberében megnyílt a lehetőség az iskola elindítására. A kezdeti körülmények nem voltak kedvezők: számos megígért és meg nem kapott épület megtekintése után a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola „albérletben”, egy Rákospalota határáján működő általános iskola udvarán álló barakkban kezdte meg munkáját.

A második tanévben az új első osztály mellett már 5–9. évfolyam is indult. Bár az intézmény bővült néhány teremmel, a hely nem volt elég – egy idő után az alsó tagozatot és a zeneiskolát kénytelenek voltak másik épületbe áthelyezni –, a helyzet 1994-re tarthatatlanná vált. A fenntartó a kórusiskola számára nem tudott alkalmas végleges épületet felajánlani, ezért kibérelte számukra a XIX. kerületi

Önkormányzattól a Vécsey utcai Általános Iskola üresen álló épületét, valamint a közeli Zrínyi utcában egy faépületet a zeneiskola részére. Itt indult el az 1995-ös tanév.

A következő öt tanév Kispesten telt, majd 2000 nyarán azzal a reménnyel költöztek el, hogy a Várhegy oldalában, az I. kerületben, a Toldy Ferenc utca 28–30. szám alatti épületben lel végleges otthonra a kórusiskola, mely ma is ott működik. Sapszon Ferenc azonban jövőbeli tervei közül elsőként a kórusiskola további kiépítését jelöli meg, hiszen mint mondja, nincs megfelelő tornatermük, aulájuk, ebédlőjük, nincsenek kellő méretű tantermeik.

Az iskolában több, jelentős sikereket elért kórus is működik:

1996-ban a kórusiskolában végzett növendékek elhatározták, hogy együtt maradnak, folytatják az éneklést, és Cantate néven vegyeskart alakítottak. A kórus tagjai között a legkülönbözőbb főiskolák, illetve egyetemek hallgatói énekelnek. Repertoárjukon oratorikus művek és a kórusirodalom remekművei szerepelnek, a gregoriántól napjainkig.

A Iubilate leánykar, az iskola 9–12. osztályos leánytanulóinak kórusa eredetileg egy budai zenei tagozatú általános iskola gyerekkaraként működött és vált egyre ismertebbé, előbb Magyarországon, majd lassan Európa-szerte. Sapszon Ferenc vezetésével felléptek Európa számos országában és az Egyesült Államokban. A kórus repertoárja a gregoriántól a 20. századi művekig terjed.

E két kórus tagjaiból alakult a Cantate és Iubilate Schola nevet viselő énekegyüttes, amelynek tagjai, liturgikus szolgálatot végezve, gregorián-repertoárral foglalkoznak.

Az iskolában működő két gyermekkar közül a Gaudate az iskola 3–4. osztályos tanulóiból álló „kicsinyek kórusa”. Fő feladatköre a felkészítés a felsőbb korosztályok kórusaiba, az ottani kórusmunka előkészítése, megalapozása. A Laudate gyermekkar pedig az 5–8. osztályok leánytanulóiból áll.

A felső tagozatos fiúk a gimnazistákkal, valamint az itt végzett diákokkal együtt alkotják az Exsultate fiúvegyeskart. A középkor óta a katedrális iskolák jellemző együttese a fiúkból álló vegyes kar. E tradícióhoz csatlakozva az Exsultate legfontosabb feladatának az egyházi szolgálatot tekinti; ennek megfelelően repertoárját nagy részben szakrális, kisebb részben világi művek alkotják a gregoriántól egészen napjainkig.

Az intézményben zeneiskolai és érettségire épülő nappali OKJ-s zeneművészeti szakképzés is működik. Céljuk az emelt szintű ének-zene tanítás, zeneiskolai képzés és a nyugat-európai kórusiskolai gyakorlat megvalósítása, egy nevelési egységben. A Kodály Zoltán nevéhez fűződő nemzetnevelő koncepció jegyében törekсенek a tanulók egész személyiségének formálására, tanítványaik testi-szellemi fejlődésének elősegítésére, amiben nagy szerep jut a kóruséneklés egyedülálló pedagógiai erejének. Sapszon Ferenc már 1991-ben, három évvel az alapítás után az iskola célját és oktatási felépítését a következő módon fogalmazta meg: „Az alapvető cél a nevelő iskola, tehát olyan komplex nevelés, amely a teljes egyéniséget célozza meg a maga értelmi-akarati-érzelmi egységében, ezért gyermekközpontú. A zene alapvető szerepe az értelmi hatásban, az etikus cselekvésre való ösztönzésben, az őszinte érzelmek kialakításában, azaz a kodályi eszmék alapján áll.”

A Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola honlapja: <https://kzmk.hu/>

BUDAPEST, II. KERÜLET

Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola, Gimnázium és Zenei AMI

A Marczibányi téren két szárnyból álló épületegyüttes ad otthont a jelenleg Kodály Zoltán nevet viselő intézménynek. Az 1954-ben alapított iskola több jelentős átalakuláson esett át, a pedagógiai cél azonban a mai napig változatlan: Kodály Zoltán zenei koncepcióját szem előtt tartva magas szintű zenei oktatást kíván nyújtani a fiataloknak.

Az iskola alapítóját, Bors Irmát maga Kodály Zoltán biztatta egy olyan budapesti iskola létrehozására, amely hasonlatos az 1950-ben Kecskeméten, a zeneszerző szülővárosában alapított intézményhez. Az énektanítás kezdetekben a Lorántffy Zsuzsanna út 3. szám alatti általános iskola keretei között indult el az 1. és 2. osztályos, jó képességű gyerekekből alakított, összevont csoportban, heti 6 órában. Bors Irma nem csupán zeneileg jó képességű gyerekeket, de a kezdeti években esetenként „botfülüeket” is kiválasztott, tesztelve az aktív énektanítás hatását. Az első tanév végén a két Kodály-iskola – Kecskemét és Budapest – gyermekei találkoztak a fővárosban, és Bárdos Lajos ez alkalomra írt kétszólamú művét szólaltatták meg. A kórusmű 10 perces felkészülés után hibátlanul csendült föl. A kecskeméti és a budapesti iskola példája nyomán

rövidesen az ország számos településén létrejöttek ének-zenei általános iskolák.

A Lorántffy utcai iskola már működése első évtizedében nagy hírnévre tett szert, és olyan világhírű vendégek látogatták, mint Dmitrij Sosztakovics, Benjamin Britten, Pablo Casals, Yehudi Menuhin. Menuhin egy énekóra meglátogatása után azt írta az iskola emlékkönyvébe, hogy szerte ez a világ legjobb iskolája, és ha Budapesten élne, ide járatná a fiát.

1968-ban az iskola átköltözött jelenlegi helyére, a Marczibányi térre, s ezzel egy időben kérelmezte, hogy felvehesse Kodály Zoltán nevét, amit azonban csak jóval később, 1975-ben engedélyeztek: ettől kezdve a Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola nevet viseli. A következő évtizedekből számtalan sikeres növendéket és kiváló pedagógust lehetne felsorolni, akik hozzájárultak az iskola magas szakmai presztízséhez. Fontos esemény a nemzetközi kapcsolatokat felélénkítő zürichi Sangenknaben kórus látogatása, majd az iskola első kórusútja a látogatás vizionzására 1986-ban. Ettől kezdve a külföldi utazás hagyománnyá vált, és a cserelátogatások és kórusversenyek száma egyre bővült. A zene összetartó erejét bizonyítják a régi diákok és tanáraik által alapított együttesek is: 1984-ben jött létre a Ritornell fafúvós együttes, 1989-ben alakult a Kodály Vegyeskar, 1994-ben a Gastoldi kamarakórus.

Nevezetes esemény volt az iskola fennállásának 40. évfordulóját ünneplő jubileumi koncert a Zeneakadémián, ahol az egykori karnagyok vezetésével szerepelt az „öregdiákok” kórusa, kb. 300 egykori tanuló részvételével. A 2000. év újabb mérföldkő volt az iskola életében. Az önkormányzat határozata a Marczibányi István Általános Iskolát és a Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola, Gimnázium és Zeneiskolát összevonta, és egy iskolaként működtette tovább.

Abban az évben költözött át ide – és jelenleg is ott működik – a Magyar Rádió Gyermekkórusa, erősítve nemcsak az intézmény vokális erőit, hanem az általános iskola, a gimnázium és a zeneiskola tanulói

létszámát is. A gyermekkórus rendszeres résztvevője hazai és európai fesztiváloknak, számos felvételt készített itthon és külföldön egyaránt. Többek között olyan jeles muzsikusokkal dolgozott együtt, mint Eötvös Péter, Fischer Ádám, Fischer Iván, Kocsis Zoltán, Peskó Zoltán, Schiff András, Solti György, Kobayashi Kenichiro vagy Luciano Berio. A Magyar Rádió Gyermekkórusa Picurkák kórusában 8-10 éves gyerekek énekelnek – itt ismerkednek meg a kóruséneklés alapjaival –, az Aprók karát pedig 4. és 5. osztályosok alkotják. Ezek után kerülnek be az ún. „nagy kórusba”, ahol hetente több alkalommal, intenzív munkával készülnek fel a szereplésekre. 2016 őszén megalakult a Magyar Rádió Leánykara is, amelyben az iskola gimnazistái és 8. osztályos lányok énekelnek. A kórus mintegy átmenet a Gyermekkórus és a Magyar Rádió Énekkara között.

Az intézményben működik a Marczibányi téri Kodály Iskola Gyermekkara és Leánykara, amely már évtizedek óta eredményes résztvevője hazai és nemzetközi versenyeknek és fesztiváloknak. A két kórus repertoárján a régizenétől a kortárs művekig szinte minden korszak alkotásai szerepelnek. A 6–10. osztályos tanulók alkotják az iskola gyermekkórusát, amely heti 4 órát tölt kórusművek tanulásával. Ezt a munkát készíti elő heti két tanítási órában a 4. és 5. osztályosok alkotta Aprók kara. A közös éneklés minden formája iránt nyitott, legelszántabb gimnazista lányokból alakult 2011-ben az iskola Kamarakórusa, amelynek fő profilja kortárs művek előadása.

De nem csak kórusokban bővelkedik az iskola. A 13 évfolyamos, az általános iskolától az ötéves gimnáziumi képzést felölelő oktatás mellett az intézmény zeneiskolai feladatot is ellát. Hagyomány, hogy évente két alkalommal nagyszabású hangversenyt rendez: karácsonykor a Mátyás-templomban, év végén a Zeneakadémia Nagytermében. A növendékek fellépései mellett minden évben hívnak régi tanítványokat, akik a zenei pályát választották hivatásul, és jelenleg szakközépiskolák, főiskolák vagy a Zeneakadémia hallgatói. A zeneiskolában fontos szerepet

kap a társas zenélés, ezt a célt szolgálja a vonószeneke, illetve a vegyes hangszer-összeállítású kamaracsoportokban való együttjáték. Így a közös muzsikálások a zenélés öröme mellett más hangszercsoportok megismerésére is alkalmat nyújtanak a diákoknak.

Az iskola egyike azoknak az intézményeknek, amelyek megpróbálják őrizni a Kodály Zoltán által kijelölt zenei, pedagógiai hagyományokat: ezek elsődleges célja az érzelmi intelligencia kialakítása a művészeti nevelésen keresztül.

A Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola, Gimnázium és Zenei Alapfokú Művészeti Iskola honlapja: <http://www.kodaly-bp.sulinet.hu/>

BUDAPEST, III. KERÜLET

Óbudai Aelia Sabina AMI

Az önálló III. kerületi Zeneiskola 1968-ban alakult meg, előtte területi zeneiskolaként az I. és II. kerületekkel összevonva működött. Ez volt a bölcsője a magyar népzene intézményes, zeneiskolai tanításának. 2000-

ben művészeti iskolává bővült, a zenén kívül néptáncot, grafikát, festészetet, kerámiát is tanít. Az iskola egyike azon kevés hazai iskolának, amelyekben a vonós tanárok közül többen is elsajátították és alkalmazzák a Suzuki-zenepedagógia metodikáját.

Az önálló óbudai zeneiskola első igazgatója a nagyszerű zenepedagógus, Till Ottó volt. Pedagógiai és művészeti vezetőként fő feladatait öt örök érvényű pontban fogalmazta meg: 1. Minél teljesebbé fejleszteni a tanított hangszerek választékát; 2. Emelni a zenét tanuló fiatalok arányát; 3. Otthont és támogatást adni a valóban önálló, alkotó, tehetséges tanároknak; 4. Eleven és egységes zenélő közösséggé formálni a tanárokat és a magasabb osztályos növendékeket; 5. Közönséget, aktívan befogadó, zenével élő koncerthallgatóságot nevelni.

Az induláskor meglévő 9 tanszakot 21-re növelte. A hangszerek számát nyolcszorosára gyarapította – enélkül elképzelhetetlen lett volna az ütőhangszeres vagy a népzenei tanszakok felvirágoztatása. Igazgatósága

idején a növendéklétszám több mint kétszeresére nőtt. A zeneiskola eredményei közül kiemelkedik a hangszeres előkészítő tagozat kikísérletezése, az elismert ütőhangszeres és a népzenei tagozat megteremtése. A legnagyobb elismerést talán azzal aratta, hogy a 25 éves korában, 1954-ben létrehozott zeneiskolai vonószekarból a keze alatt felnőtt az Óbudai Kamarazenekar. Till Ottónak jelentős szerepe volt a magyar zenepedagógia hazai társadalmi, valamint külföldi, nemzetközi elismertségének megteremtésében.

A III. kerületi zeneiskola tantestületéből és növendékeiből olyan közösséget formált, amely keretéül és alapjául szolgált a zenekarnak is. Fontos szerepet tulajdonított a sok zeneiskolában elhanyagolt kamarazenei együttesek létrehozásának és a népzene tanításának is. Így jött létre az általa „óbudai zenélő közösségnek” nevezett „modell”, amely a kodályi 100 éves terv egyik megvalósult eleme – méltatta őt 2009-ben a *Parlando* folyóiratban zenekari társa, Péter Miklós. Till Ottó *Közösség – zene által* című tanulmánya szintén a *Parlandóban* jelent meg, ebben a zenekarépítés tapasztalataiból kiindulva a zene közösségteremtő erejét elemzi. Részletesen leírja a zeneiskolai gyerekzenekarból kinövő ifjúsági (középkorú), majd az ebből kialakult, már felnőttzenekar egymásra épülő és egymáshoz állandóan kapcsolódó közösségeinek létrejöttét, a mögöttük háttérként szereplő zeneiskola jelentőségét.

Till Ottó (képeinken) másik elvülhetetlen érdeme, hogy Béres János furulyaművész-zenetanárral együtt megalapította a III. kerületi Zeneiskolában a népzene tanszakot – innen indult önálló útjára később az Óbudai Népzene Iskola.

Till Ottó 1989-ig vezette az iskolát, amely 1990-ben vette fel az Aelia Sabina nevet – jelezve Óbuda szoros kötődését Aquincumhoz. Az intézmény 2000-ben művészeti iskolává bővült, így zenén kívül néptáncot, grafikát, festészetet, kerámiát is tanít. A tanulólétszám mintegy harmada a zenén kívüli művészeti ágakból kerül ki. A zeneművészeti

oktatás tantárgyrendszerébe integrálódhatnak a jazz-zenei tanszakok (pl. ütő), valamint az elektroakusztikus hangszerek. Az alapfokú táncképzés a néptánra koncentrálódik.

Az iskolában folyó oktató-nevelő munka célja a művészetek szeretetének, értésének, művelésének megalapozása, ezt segíti többek között a hegedűtanulásban Shinichi Suzuki módszere is. Az Aelia Sabina Alapítvány gondozásában jelent meg magyarul *A szeretet pedagógiája* című könyv – Suzuki mester összefoglalása a módszeréről.

A zeneiskola nagy hangsúlyt fektet a tehetséggondozásra, a készségek fejlesztésére, a legtehetségesebb tanulók művészeti pályára való felkészítésére. Sikerességét mutatja, hogy olyan kiváló művészek kerültek ki az iskolából, mint például Szabadi Vilmos hegedűművész, vagy Héja Domonkos karmester.

*Az Aelia Sabina Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:
<http://www.aeliasabina.hu/>*

BUDAPEST V. KERÜLET

Szabolcsi Bence Zeneiskola, AMI

Amikor 1952-ben megalakult a Fővárosi Zeneiskola Szervezet, Budapestet kilenc körzetre osztották. A Belváros a 9. körzet része lett az Irányi utcai központtal, és a 3. számú impozáns épület II. emeletének két rövid folyosószakasza lett az V. kerületi zeneoktatás „fellegvára”. 1997 szeptemberében vehette birtokba új, Vármegye utcai épületét, és a körülmények ugrásszerű javulása nagymértékben hozzájárult az addig kihasználatlan energiák felszabadításához is.

A főépületben és az úgynevezett kihelyezett tagozatokon (Eötvös Gimnázium, Váci utcai, Szemere utcai Általános Iskola stb.) Dénes Frigyesné, majd dr. Bényei Andrásné igazgatása alatt színvonalas munka folyt. Itt tanított többek között Teőke Mariann is, aki később Kurtág György munkatársa lett a Játékok megírásában. Itt szívta magába a zenei alapokat Kovács János, az Operaház későbbi első karmestere, a kiváló zene-történész Máriássy István és a zongoratanár Sachs Renée szárnyai alatt. Itt tanult Paikert Imrénénél Sebestyén Márta, „a magyar zene utazó nagykövete”. A hegedű tanszakon Huszti József, Horti Gábor és dr. Tavasz Istvánné képezte a kiváló hegedűsöket – Schranz Károlyt (a világhírű Takács-vonósnégyes hegedűse), Bodor Jánost (a MÁV Szimfonikusok és az Óbudai Danubia Zenekar koncertmestere), Környei Zsófiát (a Zeneakadémia tanára, a Concerto Budapest hangversenymestere). A későbbiekben Machay Ildikó pezdítette fel az iskola vonószekari

életét. Operaházi tagsága mellett itt tanított több mint ötven évig Pejt-sik Á. György, aki évtizedeken át a budapesti csellisták szaktanácsadói tisztét is ellátta. Kottakiadványainak száma 100 felett van, és Európa szinte valamennyi országában megjelentették. Növendékei közül került ki többek között Fejér András, a Takács-vonósnégyes és Banda Pál, a londoni Allegri vonósnégyes csellistája. Veber Lászlóné volt évtizedeken át a gordonka tanszak vezetője, és a főváros egyik leghosszabb ideig működő, számtalan kerületet összefogó munkaközösségének vezetője – ő indította el a pályán Fejérvári Zsoltot, aki ma a Zeneakadémia nagybőgőtanára, a Fesztiválzenekar szólamvezetője, több nemzetközi verseny győztese.

A fúvósokat eleinte Kárász Ilona fuvola tanszaka képviselte, majd a nyolcvanas évek elején aktív fúvós tanszaki munka vette kezdetét, ami egyrésztől az első Budapesti Furulyaverseny és Találkozó megszervezésében, másrésztől a tanszak tanáraiból álló Aulos együttes megalakulásában nyilvánult meg. Az együttes 1984–1996 között számtalan koncertet adott bel- és külföldön egyaránt, és nagy szerepe volt a barokk rendszerű Aulos-furulyák magyarországi népszerűsítésében és elterjesztésében. A Budapesti Furulyaversenyből nőttek ki a Czidra László nevét viselő Országos Furulyaversenyek, melyeknek 1998 óta a zeneiskola Vármegye utcai épülete biztosít méltó helyszínt.

A tanszak 1994-ben indította útjára a Budapesti Zeneiskolai Furulyás Kamarazene Találkozókat, 1999-től pedig az „Együtt muzsikálunk” tanár-diák furulyás kamarazene-találkozókat Budapest és Pest megye növendékei és tanárai számára. (Az egyik rendezvényre az országos versenyt megelőző, a másikkra pedig az országos megmérettetést követő évben kerül sor.) 1998-tól a tanszak tíz éven keresztül vállalta magára az országos furulyatanári továbbképzések megszervezését, részben megtartását, valamint a helyszín biztosítását.

A fúvós hangszerek tanulását szinte mindenki a furulyával kezdi, majd a legtöbben fuvolára váltanak, de választhatják a klarinétot, fagottot, trombitát, harsonát és a kürtöt is. Nem is beszélve a szaxofonról, melynek tanulását azok a kottakiadványok is segítik, amelyeket az iskola

tragikusan korán eltávozott kiváló klarinéttanára, Perényi Éva és férje, Perényi Péter állítottak össze. Nagyszámú kiadványaik többi része főként a fúvós hangszerek egymás közti kamarazenélését segíti.

A gitár tanszak az egyik legnépszerűbb. Vezetője ma az alapító Mosóczy Miklós tanítványa, de már a tanítvány tanítványai is az iskola tanárai. A tanszak aktivitását mutatja, hogy 2005-ben megszervezték az első Budapesti Zeneiskolai Gitárfesztivált, melyet azóta öt másik követett. 2013-ban indították útjára a Budapesti Zeneiskolai Gitár Kamarakoncertek rendezvényét (eddig két alkalommal). Ezenkívül a Zeneiskola ad helyet az Országos Gitárverseny budapesti válogatójának is.

Az ének tanszak szintén a „fiatalabbak” közé tartozik, ezzel együtt kiváló énekeseket adott már a pályának. Az ütő tanszak növendékeiből Konrád Péter alapította meg a Belvárosi Ütőegyüttest.

A zeneismeret tanszak növendékei állandó eredményes résztvevői a budapesti és országos szolfézsversenyeknek. A tanszak keretein belül kiváló kis kamarakórus is működik.

Az iskola valamennyi tanszakának munkáját látványosan összefogja, egyben az iskola legfontosabb célkitűzését is demonstrálja a minden év novemberében megrendezett Kamarazenei Napok rendezvénye.

Amikor 1984-ben az V. kerületi Állami Zeneiskola felvette Szabolcsi Bence nevét, a névfelvételi ünnepség a mai Deák téri Evangélikus Gimnázium Dísztermében zajlott, ott, ahol a Zeneiskola – saját, erre alkalmas terem híján – hosszú éveken át tartotta bérleti hangversenyeit. 1997 szeptemberében viszont az iskola már birtokba vehette új, Vármege utcai épületét, melyet egy lebontott bérház alapjaira tervezett az Ybl-díjas Simon Ferenc építész és Wladyka Helga belsőépítész. Az épület nagymértékben hozzájárult a tantestületben rejlő, addig kihasználatlan energiák felszabadulásához. A tükrökkel is felszerelt Kamarateremben a négy szolfézsosztály elvégzése után szabadon választható melléktárgyként elindulhatott a történeti táncok oktatása. Több digitális hangszer egyidejű

jelenlétével az improvizáció oktatása is beindulhatott, egy ebbe az irányba elkötelezett kolléganő vezetésével. A tornaszobában megkezdődhettek a Kovács-módszer alapján tartott foglalkozások, először csak tanárok számára. Ma már a zenei munkaképesség-gondozás a növendékeknek is hozzáférhető, szakirányú végzettséggel rendelkező hangszeres kolléga révén.

A kiváló akusztikájú, saját hangversenyterem módot adott hangversenyszorozatok rendezésére. Az első, nyolc koncertből álló sorozatra vonós tanszaki kezdeményezésre a 2006-os jubileumi Mozart-évben került sor, melynek keretében a tantestület – vendégművészek közreműködésével – felvonultatta a mozarti kamarazene legjavát, illetve megalakította a tanári zenekart. A szintén nyolckoncertes Bach-sorozatot tíz éven keresztül növendékekkel közös zenekari, valamint kortárszenei sorozat követte. Rangos vendégművészek is megfordulnak a hangversenyteremben, és konferenciák, mesterkurzusok öregbítik az iskola jó hírét, a határainkon túl is. Ebben annak szintén nagy szerepe van, hogy a színpad mögött stúdió rögzíti az anyagot.

A hangversenyterem felszereltsége lehetővé tette, hogy a zongora tanszak meghirdesse zeneiskolások számára az első budapesti négy- és hatkezes Zongorafesztivált. Tágas, gazdag könyvtár is a tanárok és növendékek rendelkezésére áll.

Az iskolai munkához hatékonyan kapcsolódnak a nyári táborok. Számos tanár tart nyári tábort az ország legkülönbözőbb pontjain.

A kiemelkedő pedagógusi teljesítményeket többek között az 1997-ben alapított Szabolcsi-díjjal ismeri el az iskola, melyet a tantestület titkos szavazással évente, Szabolcsi Bence születésnapján ítél oda a minimum 20 éve az iskolában tanító, arra érdemes kollégának. Az önkormányzat Kölcsey- és Pilinszky-díj, valamint a Belváros-Lipótváros Művelődéséért Díj adományozásával ismeri el a zeneiskola tanárainak munkáját, valamint Művészeti Ösztöndíjjal segíti a kerületben lakó, valamely művészeti ágban kiváló eredményt elérő növendékeket.

A Szabolcsi Bence Zeneiskola honlapja: <http://www.szabezi.hu/>

BUDAPEST, VII. KERÜLET

Molnár Antal Zeneiskola

Az 1910-es évektől több szervezeti formában folyt zeneoktatás a mai Erzsébetváros területén. A fővárosban többnyire magán-zeneiskolák működtek, de a Kertész utcai iskola énekkara már a II. világháború előtt kimagasló eredményeket ért el. A zeneiskolák államosítása után a Fővárosi Zeneiskola Szervezet szakfelügyelői közül sokan a Kertész utcai intézményben tanítottak, így egy idő után a magas színvonalú szakmai munka vonzotta a tehetséges gyerekeket, akiknek a szülei „elit” zeneiskolát kerestek.

A háborút követő társadalmi változások, az ideológiai paradigmaváltás alapjaiban rengette meg az addigi zenepedagógiai gyakorlatot. A zenetanulást széles társadalmi rétegek számára is hozzáférhetővé kellett tenni, és ez hatalmas kihívás volt a szakma művelői számára. Az új rendszer hivatalosan 1952 augusztusában lépett életbe: Budapest területén felállt nyolc körzeti zeneiskola, amelyeket azután a Fővárosi Zeneiskola Szervezet irányított. A körzeti zeneiskolák a körzethez tartozó egyéb iskolák épületeiben „zenetanfolyam” néven működtek. A Kertész utcai iskola zenetanfolyama a Czövek Erna vezette I. számú Körzeti Zeneiskolához tartozott. A Kertész utcai intézmény, mivel a szakfelügyelők többsége ott tanított, akarva-akaratlanul is „elit” iskolává vált. Az 1950-es évek elejétől pedig a Zeneakadémia gyakorlóiskolája lett, az élére Fülep Tibor hegedűmethodika tanárt nevezték ki. 1968-ig a Kertész utcai iskola a Zeneakadémia Gyakorló Iskolája címet viselte.

Amikor a körzeti zeneiskolai rendszert felváltotta a kerületi, az iskola VII. kerületi Állami Zeneiskola lett, majd végül 1989-ben fölvette Molnár Antal zenetudós-esztéta nevét, aki a 20. századi magyar zene-tudomány meghatározó egyénisége volt. Az iskola azóta is híven ápolja névadója emlékét.

Mivel a kerületben nincs megfelelő helyiség komolyzenei hangversenyekre, a zeneiskola – tanárai és növendékei részvételével – templomi bérleti hangverseny-sorozatot szervezett. A koncertek helyszínei: Dohány utcai zsinagóga, Wesselényi utcai Hősök temploma, Fasori református templom, Rózsák tere görög katolikus templom, Bécsi kapu téri evangélikus templom, Szent István-bazilika.

Az egyéni oktatás keretében megszerzett tudást a növendékek zenekarokban, együttesekben kamatoztathatják. Fellépéseik és az iskola jó kapcsolatai révén a Molnár Antal Zeneiskola széles körű nemzetközi kapcsolatokat ápol (pl. Liechtenstein, Hannover, Recklinghausen és számos horvátországi zeneiskola). Partneriskolája a keszthelyi Festetics György Zeneiskola.

Az iskola növendékei közt hosszú a sora azoknak, akikből híres muzsikus lett – itt tanult többek között Kocsis Zoltán, Ránki Dezső, Presser Gábor, Batta András, Perényi Eszter, Perényi Miklós, Szenthelyi Miklós, Várjon Dénes.

A Molnár Antal Zeneiskola honlapja: <http://mazene.hu/>

BUDAPEST, VIII. KERÜLET

Józsefvárosi Zeneiskola AMI

A VIII. kerületi Zeneiskola a körzeti zeneiskolák megszűnésével 1968-ban lett önálló intézmény. Két évtizedig VIII. kerületi Vándor Sándor Állami Zeneiskolaként működött, jelenlegi neve Józsefvárosi Zeneiskola. Megalakulásakor 12 közismereti iskolában kihelyezett tagozaton folyt az oktatás, az intézménynek nem volt önálló épülete, csak 1992 októberében kapta meg a Nap utca 33. szám alatti műemléképületet.

A zeneiskola alapító igazgatója 1968-tól 1974-es nyugdíjazásáig dr. Soltész Elekné zeneelmélet-tanár volt. Az intézmény központja 1992-ig a Somogyi Béla utcai Általános Iskolában volt, majd a Józsefvárosi Zeneiskola önálló otthona 1992 októberé óta a VIII. kerület Nap utca 33. szám alatti műemléképület, amely neoreneszánsz stílusban, Ybl Miklós tervei alapján készült. Egykoron Simor Intézetként működött, és a Szent Vince-irgalmasnővérek, a „szürke nénék” felügyeletével bölcsőde, óvoda és elemi iskola működött benne. A háború után szintén oktatási célokra használták. Az épület falán márványtábla őrzi az alapító, Simor János hercegprímás emlékét.

Az épületben 90 fős hangversenysterem, 16 zeneterem (közülük 5 nagyobb alapterületű, csoport, illetve együttes befogadására is alkalmas), könyvtár, iroda- és kiszolgáló helyiségek találhatók.

Az iskola második igazgatója, Szatmári Lászlóné zongoraművész-tanár címzetes igazgatóként 50 év munka után vonult nyugdíjba. 1985-től 20

évig Beke Imréné hegedűtanár vette át az igazgatást, majd Katona Gáborné szolfézstanár állt az iskola élén. A szakma egyik nagy „öregje”, az 1998-ban elhunyt Győrffy Sándorné zongora-szaktanácsadó, a zongora tanszak felejthetetlen személyisége. A *Parlando* folyóiratban (1991/3) megjelent szavai örökös útmutatók lehetnek a zenetanárok számára:

„A kételkedés, a gondolkodás állandó frissen tartása rendkívül fontos a zenetanításban, hiszen nincs két egyforma tanítvány, nem lehet két növendéket ugyanazon a módon bevezetni valamibe. Ebben áll a zenepedagógia improvizatív jellege. Mindig a gyerek a meghatározó, sohasem a módszer, vagy a rutin. [...] A magyar módszer alapelve csodálatos: mielőtt a gyermek a hangszerhez ülne, már éljen a lelkében valami zene, mégpedig nem gügye tandal, hanem értékes népdal, játékdal. Zenei előképzetrendszerünk is ritkaságnak számít. Szerintem a tanítás eredményessége nem valami »csodamódszeren« múlik, hanem elsősorban a tanár tehetségén. Az a cél, hogy a gyerek valósággal belegyönyörködjön a muzsikába, hogy szeresse, amit csinál. A gyereket egyáltalán nem, érdekli a »módszer«.”

A tehetséges zeneiskolás növendékek regionális és országos versenyeken elért eredményei meggyőzően mutatják az iskola színvonalát. Fennállása óta a tanítványok soraiból több százan kerültek zenei pályára, választották a tanári hivatást vagy a koncertpódiumot. Az egykori növendékek közül néhányan visszatértek az iskolába tanítani.

A hajdani munkáskerületből folyamatosan átalakuló Józsefváros életében a zeneiskola fontos és megbecsült szerepet tölt be. A kerület zenei, művészeti életében sok helyen jelen vannak a zeneiskolai növendékek, fellépnek klasszikus és egyházzenei tanári és növendékhangversenyeken, szerepelnek kiállításmegnyitók, galériakoncerteken, kortárs zenei fórumokon. A növendéklétszám az utóbbi évtizedben ismét emelkedett.

A Józsefvárosi Zeneiskola honlapja: <http://www.jozzeneiskola.hu/>

BUDAPEST, IX. KERÜLET

*Ferencvárosi Ádám Jenő
Zeneiskola AMI*

Ferencváros polgárainak zeneszeretetét jelzi, hogy már a múlt század elején igényük volt arra, hogy zenére taníttassák gyermekeiket. Az első zeneanfolyamokat 1910-ben Sztojanovits Jenő szervezte a kerületben, több polgári fiú-, illetve lányiskolában lehetett hegedűt és zongorát tanulni.

Miután 1952-ben megalakult a Fővárosi Zeneiskolai Szervezet, Ferencváros a 4. számú körzethez tartozott, a XVIII. és a XIX. kerülettel együtt. A IX. kerületben hat különböző helyszínen folyt az oktatás. A körzet központja a Mester utcai általános iskolában működött. A 4. számú körzet igazgatója Hadháziné Bíró Kató volt, majd 1954-től Pusztai Sándor, 1964-től húsz évre S. Láng Etelka vette át a vezetést.

1968-ban megváltozott a fővárosi zeneiskolák szervezeti formája, kerületi állami zeneiskolákat hoztak létre, a IX. kerületi Tanács lett az iskola fenntartója. 1984-től Szentmáry Kálmán vette át az iskola vezetését, és már az első évben megalakította a szimfonikus zenekart.

A zeneiskola 1992-ben új, önálló épületet kapott a Köztelek utcában. Az épületben 16 zeneterem, hangversenyterem és kamaraterem segíti az oktatást.

Ádám Jenő zenepedagógus nevét 1993-ban vette fel az iskola. Ugyanabban az évben az iskola a zeneiskolák országos vetélkedőjén – amely a Magyar Rádió és a Magyar Televízió nyilvánossága előtt zajlott –

III. díjat kapott, valamint megnyerte a főváros kulturális bizottságának különdíját.

A zeneiskola együtteseiben valamennyi növendék megismerheti az együtt muzsikálás örömét, a különböző formációkban (Régizene együttes, Gitáregyüttes, „Tücsök” zenekar, Fuvola-, Klarinét-, Cselló Kamaragyüttes, Szimfonikus zenekar). Szerepeltek a Ferencvárosi Ünnepi Játékokon, a József Attila lakótelepi Közösségi Házban számtalanszor, valamint a kerületi iskolákban és templomokban. A IX. kerületben kialakult a visszatérő hangversenyek sorozata: így az „Adventi koncertek”, a „Tavaszi hangversenyek”, valamint a Néprajzi Múzeum dísztermében minden évben megtartott hangverseny. Fellépnek a szokásos nyári promenád-koncerteken Leányfalun és Fonyódon, illetve sok külföldi meghívásnak tesznek eleget, ezek közül emlékezetesek a németországi Braunschweigban, a Bécsi Ünnepi Játékokon és a kárpátaljai Ungváron adott hangversenyek.

*A Ferencvárosi Ádám Jenő Zeneiskola Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:
<http://www.ferencvarosizeneiskola.hu/>*

BUDAPEST, X. KERÜLET

Kroó György Zenei- és Képzőművészeti AMI

Az ősi Kőbánya mészkőfennsíkra épült, történelmi szőlőskertek helyére. A mai helyzetre jellemző, hogy átalakulóban van a kerületi lakosság összetétele. Ezek a körülmények erősen meghatározók a kerületben élő óvodások és iskoláskorúak szempontjából. A Kroó György AMI 2011 óta tehetségpontként működik, és 2014-ben Budapest Főváros Közgyűlésének egyhangú döntése nyomán megkapta a Budapest Márka díjat. Az intézmény, sokszoros költözés után, 2008-ban nyert végleges elhelyezést a Szent László tér 34. szám alatt, és tizenhárom általános iskolában van kihelyezett tagozata.

Az épület a kerület központjában található, és minden olyan adottsággal rendelkezik, amely egy ideális zene- és művészeti iskola kialakításához szükséges. Bár még a tervezett épületrekonstrukció a művészeti iskola igényei szerint nem valósulhatott meg, de a bővülő feladatellátás kielégítése érdekében a korábbi állapothoz képest óriási belső átalakításokat végeztek.

Az iskola komoly tanszaki fejlesztése 2010-ben a Kőbányai Önkormányzat egyetértésével és támogatásával indult el. Ekkor egészült ki a vonós tanszak a brácsa és a nagybőgő hangszerrel, a rézfúvós tanszak kínálata pedig a kürttel gyarapodott. A zeneművészeti ág új, népzenei szakiránnyal bővült. Vonós és tekerő tanszak indult a népi hegedűvel, fúvós tanszak a népi klarinét/tárogatóval és népi furulyával, pengetős

tanszak a tamburával. A zeneművészeti ág mellett megjelent a képzőművészeti ág is, grafika és festészet tanszakokkal. A 2015/16-os tanévtől a billentyűs tanszak kínálata a csembalóval bővült. Ezzel lehetővé vált a barokk kamarazenélés elindítása is. Az elmúlt években a széles réteget megszólító, tehetséggondozásba bevonó, Kőbánya zenei életében aktívan részt vállaló iskola politikájának, továbbá a tanárok kiváló pedagógiai munkájának eredményeképpen a növendéklétszám 45%-kal emelkedett: több éve az Alapdokumentumban engedélyezett maximális 1000 fős létszámon van. 2013 júniusában valósult meg a Kroó György AMI 150 fős hangversenyterme a Kőbányai Önkormányzat beruházásában. Hangversenyeket a díszteremben, a kamarateremben és a képzőművészeti galériában rendezik meg.

A Kroó György AMI vonós tanszakán kiemelt szerepet jut az együtt zenélésnek. A tanév során több korosztályú zenekar működik vonós- és szimfonikus zenekari formában, emellett a tanulók különböző összeállítású kamaraegyüttesekben is részt vesznek.

A zeneiskolában 1982-ban alakult meg a Canzone Leánykar. A kórusral többször készítették rádiófelvételt, és több alkalommal kapott Országos Kórusminősítésem Arany oklevelet.

2009-ben Opera-Musical Stúdió alakult a magánének tanszak kimagasló eredményt elért növendékeiből.

A Kroó György Zene- és Képzőművészeti Iskola honlapja:

<http://www.kroogyorgyzeneiskola.hu/index.php/hu/>

BUDAPEST, XII. KERÜLET

Budai Rajziskola – AMI és Szakgimnázium

A Budai Rajziskolát 1992-ben alapította három iparművész, Formanek Zsuzsanna, Hajdú Zsófia és Lázár Zsuzsa. Az iskola célja gyermekek, fiatalok képzőművészeti alapfokú képzése, szakképzése, valamint kiállítások, művészeti programok szervezése és tehetséggondozó pályázatok kiírása. Három oktatási szinten, minden korosztály számára kínál képzési lehetőséget. 2001-től a XII. kerületi diákok számára saját pályázati képzési rendszert alakított ki, amelynek keretében évente 25-30 tehetséges gyermek és fiatal művészeti foglalkoztatását vállalja kedvezményesen, illetve térítésmentesen. Személyes konzultációkkal is segíti az érdeklődők művészeti fejlődését, pályaaorientációját. Fenntartója a Vizualis Kultúráért Alapítvány, 2010 óta regisztrált tehetségpont.

Az iskola három képzési típust foglal magába. A szabadiskola kurzusaira nincs felső korhatár, és felvételi vizsgát sem kell tenni. Várják a gyerekeket iskoláskortól rajz-, festés-, mintázás-tanfolyamokra, továbbá lehetőség van ékszerkészítést, divattervezést, 3D-s grafikai tervezést, kalligráfiát tanulni.

Alapfokú művészetoktatást folytat képzőművészeti, grafika és festészet tanszakon, az általános és középiskolás korosztály számára, a diákok

a felsoroltakon kívül művészettörténeti ismereteket is emelt óraszámban tanulnak. Az intézmény alapfokú művésztoktatása 2007-ben kiváló minősítést nyert.

Művészeti szakképzést (OKJ) iskolarendszerű kétéves nappali képzés keretében folytat grafika, fotó és ötvös szakon. Érettségivel rendelkező fiatalok jelentkezhetnek. 2008-tól grafika szakon a felnőttképzési tagozatot is elindították, 2013-tól esti, felnőttoktatási rendszerben is látogatható a grafikus és ötvös szak, 2016-tól pedig az aranyműves szak oktatása is elindult.

A rajziskola deklaráltan támogat a képző- és iparművészeti pályához kötődően minden tehetségkutatással és fejlesztéssel kapcsolatos megmozdulást és törekvést.

Rendszeresen hirdet országos rajzversenyeket, szervez reprezentatív kiállításokat a gyerekmunkák bemutatására belföldön és külföldön egyaránt. Több alkalommal szervezett minisztérium által támogatott tanulmányi és tehetséggondozó versenyeket az általános és középiskolás korú tanulók számára. Rajziskolai munkák szerepelnek számos rajz- és vizuális kultúra tankönyvben, szakképzési folyóiratban, tanári kézikönyvben. Számos szakmai díjjal jutalmazott vezetői, tanárai részt vesznek a művésztoktatás fejlesztési programjaiban, ellátják tematikus versenyek zsűrifeladatait, hazai és nemzetközi konferenciákon kiállítással és oktatásfejlesztési előadásokkal képviselik a magyar képzőművészeti oktatást.

Az iskola az elmúlt években a Nemzeti Tehetség Program több pályázati projektjét is megvalósította.

A Budai Rajziskola – Alapfokú Művészeti Iskola és Szakgimnázium honlapja: <http://budairajziskola.hu/>

BUDAPEST, XII. KERÜLET

***Lauder Javne Zsidó Közösségi Óvoda,
Általános Iskola, Középiskola
és Zenei Alapfokú Művészeti Iskola***

Az intézmény 1990 szeptemberében kezdte meg működését, és csakhamar a hazai alternatív közösségi oktatás egyik fontos szereplőjévé vált. A 2017/18-as tanévben több mint 830 gyerek oktatását és nevelését végzi, az óvodától a gimnáziumi érettségig.

Pedagógiai küldetésének tekinti, hogy multikulturális környezetben a zsidó kultúrára és hagyományokra erősen támaszkodó, a hétköznapokban is alkalmazható tudást közvetítsen. Hangsúlyt fektet a szociális, gazdasági és életmódbeli kompetenciák fejlesztésére. Az iskola alapítóinak kimondott szándéka volt a világnézeti elkötelezettségen túl a reformpedagógiai eredmények követése és alkalmazása.

A zeneiskola 2004-ben alakult, szülői kezdeményezésre. Diákjai az államilag meghatározott Nemzeti Alaptanterv szerint tanulnak – kiegészítve a tananyagot a zsidó zenei kultúrával mint helyi sajátossággal. A Lauder zeneiskolája a képzés struktúráját tekintve több dologban is különbözik a többi zeneiskolától.

Az előképző kétéves, de már egy év után is lehet hangszeres órákra járni. A kicsik heti 2 × 45 perces játékos foglalkozásokon alapozzák meg egyéni hangszeres tanulmányaikat. A csoportos órákon kézi

ritmushangszereket használva énekeket, ritmusjátékokat tanulnak, és ismerkednek a hangszerekkel, hogy megfontoltan választhassanak hangszert a további zenei tanulmányaikhoz. Már az előképző alatt is tanulhatnak egyéni hangszeres előkészítő szakokon. Általában 2-3 év zenetanulás után jutnak el arra a szintre, hogy csatlakozni tudnak az iskola valamilyen klezmer együtteséhez. A zenei anyag biztosítását az iskola igazgatója, Nagy Anna vállalta magára. „Van egy gyűjteményem – magyarázza, hogyan tudják biztosítani a zenekarok számára az anyagot – ezek egy szövegben leírt dallamok, nem meghangszerelt művek. Ezekből készítek átiratokat, illetve variálok át kész hangszereléseket az aktuális igények szerint. Ha kell, klarinétszólamot írok át szaxofonra – amikor éppen nincs elég jó klarinétos növendékünk, viszont van fantasztikusan tehetséges szaxofonosunk. Vagy éppen fuvolaszólamot hegedűre, hasonló okból. Mindig tudom, hogy konkrétan melyik gyereknek írom a dallamot, és hogy ő az adott pillanatban mit tud, így arra törekszem, hogy épp csak egy picit legyen nehezebb a feladat, hogy azért kihívás legyen számára. A klezmer zenekarok alaphangszereit nem feltétlenül áll módunkban tanítani – cimbalom tanszakunk például egyáltalán nincsen, bőgő helyett basszus gitár szólal meg a zenekarban, mert most éppen egy bőgős növendékünk van, aki még kezdő ahhoz, hogy beálljon. A gyerekek igénylik is, hogy személyre szólóan kapjanak zenei anyagot, és ne azt örököljék meg, amelyet az előző zenekar játszott. A lényeg az, hogy mindig eredeti klezmer anyagot dolgozzunk fel.”

A klezmer zene oktatása benne van a zeneiskola pedagógiai programjában, és a gyerekek elég korán találkozhatnak vele. Már az óvodában is tanulnak dalokat, és ezeket később a zeneiskolában megtanulják a választott hangszerükön. Tehát nem kerül be mindenki a klezmer zenekarba – bár törekednek arra, hogy minden gyereknek jusson valami kamarazenei lehetőség –, de 10-15 alapszólamot mindenki ismer, és a zeneiskolások el is tudják játszani.

A Lauderben nincs úgynevezett „bésítés”. A tehetségesebb, szorgalmasabb gyerekeket külön, egyéni foglalkozás keretében fejlesztik, szolfézszt 2-3 fős csoportokban tanulnak. Így magas szinten, egyénre szabottan lehet velük foglalkozni.

Heti 2×30 perc (vagy 1×60 perc) egyéni hangszeres órát és 2×45 perc elméleti órát (szolfézs, összhangzattan, zeneirodalom, zeneelmélet) foglal magában. Az iskolában a következő hangszereken tanulhatnak: zongora, hegedű, furulya, fuvola, klarinét, szaxofon, harmonika, gitár, bőgő, ütő.

A hangszeres szak 6 éves alapfokra és 4 éves továbbképző szakaszra oszlik. Az alapfok első 4 éve után zenekari/kamarazenei foglalkozások válthatják fel az elméleti órákat. A foglalkozások heti 2×45 percesek.

A zeneiskolában régóta működnek az alábbi zenei együttesek:

A klezmer zenekar az iskola pedagógiai programjában foglaltak szerint hangszeres zsidó népzenevel foglalkozik. Repertoárjában a kelet-közép-európai zsidó zenei kultúrát eleveníti fel. A Z'mirim nevű klezmer zenekar a nagy hagyományokkal rendelkező Kaláka fesztiválra kétszer is meghívást kapott. Mivel ők már leérettségiztek, a helyüket Naim néven új klezmer zenekar veszi át.

A Fuvolazenekar az iskola fuvolaszakos tanulóiból áll, vegyesen játszanak barokk, klasszikus és zsidó zenét.

A klasszikus- és könnyűzene világából merít a Gitárzenekar. Repertoárját a diákok kívánsága szerint állítják össze.

Továbbá olyan, „nem hagyományos” kamarazenei formációk is vannak, mint a Jack a kábel (rockzenekar).

A Béláim kvartett Bartók-feldolgozásokat játszik, és olyan, már érettségizett fiatalokból áll, akiknek még van kedvük visszajárni zenélni. Valamennyi zenekar rendszeres szereplője az iskolai ünnepeknek, zsidó rendezvényeknek, ünnepeknek.

A zeneoktatás délutáni foglalkozások keretében, egy kizárólag e célra fenntartott épületrész 7 egyéni és egy csoportos oktatásra kialakított tantermében folyik. A 2017/18-as tanévben 16 zenetanár tanít 145 egyéni hangszeres növendéket. A kiemelkedően tehetséges diákok számára egyéni haladást biztosít az úgynevezett „Tehetségház” program.

*A Lauder Javne Zsidó Közösségi Óvoda, Általános Iskola,
Középiskola és Zenei Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:
<https://www.lauder.hu>*

BUDAPEST, XII. KERÜLET

Solti György Zeneiskola AMI

Az alapfokú művészetoktatás a magyar oktatási rendszer legfiatalabb intézménytípusai közé tartozik. 1951-ben az államosítással alakult meg a Fővárosi Zeneiskolai Szervezet, amely központilag irányította a körzeti zeneiskolákat. Kilenc körzeti zeneiskola működött a fővárosban. A fejlődés az 1960-as években vált dinamikusabbá, és duplázódott meg az iskolák száma. 1968-ban a főváros decentralizálta a létszámában nagyon megnövekedett szervezetet, így váltak a kerületi tanácsok fenntartókká. 1970–1980 között 32, 1980–1990 között 34 új zeneiskolát alapítottak az országban. A magyar művészetoktatás leglátványosabb fejlődése 1990-től napjainkig következett be.

A XII. kerületben 1968-ban indult be a zeneoktatás. Megalakuláskor 16 zenetanár 3 tanszakon, 6 kihelyezett tagozaton 350 növendéket oktatott. Jelenleg közel 1000 növendék zenei képzését 13 tagozaton 72 tanár látja el. 1990-ben költözött az iskola a Moszkva tér 20. szám alá, a volt úttörőház épületébe, amely a zeneiskola központjaként működött. Itt épült fel az az orgona, amely lehetővé tette az orgonatanítás és az egyházzene-stúdium beindítását. 2006. szeptember 1-jén indult meg az oktatás jelenlegi épületében.

A névadó Solti György tiszteletére zenei versenyeket, emlékkoncerteket szerveznek, ezek közül külön említést érdemel a Solti György születésének 90. évfordulója alkalmából rendezett gálahangverseny, amelyet Lady Solti is megtisztelt jelenlétével.

Az igényes egyéni hangszeres képzés mellett a pedagógiai programban kulcsszerepe van a társas zenének. Kilenc együttes, zenekar és számtalan alkalmi kamaracsoport ad lehetőséget az együtt muzsikálásra és a nyári zenei táborban a felszabadult örömmelzenélésre. Kiemelkedik közülük a Hegyvidéki Solti György Zenekar, amelynek alapító tagjai a zeneiskola volt növendékeiből, pályakezdő fiatal tanárokból kerültek ki, és ma már meghatározó szereplője a kerület kulturális életének.

Ezenkívül két vonózenekara, fuvolazenekara, fa- és rézfúvós együttese, gitárzenekara, reneszánsz gitár-furulya- és csellókamara-csoportja is van az iskolának.

1988 óta minden nyáron megrendezik a 80-100 fős zenei tábort, amely a tartalmas szabadidős programok mellett alkalmat ad arra, hogy a kerület 13 iskolájában szétszórtnan működő tagozatok közösséggé formálódhassanak.

A Solti György Zeneiskola honlapja: <http://www.soltizeneiskola.hu/>

BUDAPEST, XIII. KERÜLET

Fischer Annie Zeneiskola

A Fischer Annie Zeneiskola elődje az 1943-tól működő Goldmark Károly magán-zeneiskola volt, 25 tanárral és 150 növendékkal. Az államosítás után, 1952-től nyolc tanszakon, 51 tanárral több mint 1000 növendék tanult itt. A zeneiskola központi épülete az Újlipótvárosban található, a kihelyezett tagozatok Angyalföldön és Újlipótváros köznevelési intézményeiben. Az intézmény a főváros zeneoktatásának egyik bázisiskolája.

A lakóház, amelynek alsó szintjein a zeneiskola működik, Somogyi György építész-mérnök tervei alapján bérháznak épült 1937-ben, a Pesti Izraelita Hitközség számára. Zenei célokat 1943 óta szolgál – Goldmark Károly Zeneiskolájaként kezdte meg működését. A nagyterem – amely eredetileg a Hegedűs Gyula utcai zsinagóga kiegészítő imatermeként működött – mérete és felépítése folytán átalakítás nélkül alkalmassá vált koncertek és ünnepségek megrendezésére. A II. világháború utolsó éveiben a magyar zenei élet számos kiemelkedő egyénisége lelt menedékre és kapott katedrát Goldmark Károly zeneiskolájában: Dénes Vera, Kadosa Pál, Lukács Pál, Sándor Frigyes, Sándor Renée, Sárai Tibor, Szabolcsi Bence, Szelényi István, Ungár Imre.

1952-ben az intézményt államosították, a Goldmark Zeneiskola név megszűnt, helyette a Fővárosi Zeneiskola Szervezet 2. sz. Körzeti Zeneiskola nevet kapta. 1968-ban fenntartója a XIII. kerületi Tanács lett.

Az iskola 2014-ben vette fel Fischer Annie nevét, a zongoraművész születése 100 éves évfordulóján. A művésznő a kerületben élt haláláig, egészen közel a zeneiskola központi épületéhez. Vásáry Tamás zongoraművésznek (Fischer Annie tanítványa) a névadó ünnepségen elmondott szavait a zeneiskola a mai napig zenepedagógiai iránymutatásnak tekinti: „Ahogyan Fischer Annie mesélte el a nagy mesterek zenébe öntött történeteit, senki más nem képes. Vallotta, hogy az emberek történeteket szeretnek hallani, ami a szívükhöz szól. A művész feladata, hogy a műveken keresztül meséljen az embereknek. Minden hanggal, minden dallammal ezt a mondanivalót kell szolgálni, a többi csak üres perfekcionizmus. Nem az a nagy hiba, ha melléütünk, hanem, ha a hang nem mond semmit.”

A zeneiskola közművelődésben betöltött szerepe ma már szinte hagyományosnak tekinthető a kerületben és a fővárosban is. Hangversenytermében a kerület több közeli iskolája is rendszeresen tartja nagyobb eseményeit. A zeneiskola gyakran színtere országos, fővárosi, területi zenei versenyeknek, szakmai bemutatóknak – az elmúlt években itt rendezték meg többek között a Fővárosi Magánének Fesztivált, az Országos Harmonikaversenyt, a Kerényi György Emlékversenyt, a VI. Budapesti Dalversenyt.

A kerület általános iskoláinak és gimnáziumainak ünnepélyein, rendezvényein rendszeresen szerepelnek az iskola hangszeres növendékei és zenekarai, például iskolai gálakon, jubileumi rendezvényeken vagy a Zene Világnapján. Tanárai kísérik az iskolai kórusokat a kerületi Éneklő Ifjúság kórustalálkozókon, és rendszeresen zsűriznek (Éneklő Ifjúság, Népdaléneklő verseny). Szólisták, kamaracsoportok zenei számokkal színesítik a helyi egyesületek, civil szervezetek ünnepségeit (Angyalföldért

Egyesület, Vöröskereszt, Kerületi Nyugdíjas Klub, Pozsonyi Piknik). A fúvószenekar állandó szereplője nagyobb kerületi megmozdulásoknak is, például a Nyáresti koncertsorozatot a Szent István parkban évek óta a zeneiskola fúvós-, illetve vonószenekara nyitja meg.

Több mint 60 éves fennállása alatt az intézmény olyan nagyszerű muzsikuskat adott a zenei életnek, mint Schiff András, Némethy Attila, Szenthelyi Judit, Lendvay József, de növendéke volt Bella István költő és Bächer Iván író, Bársony László brácsaművész, Lendvay József hegedűművész is.

A Fischer Annie Zeneiskola honlapja: <http://www.13kerzeneiskola.hu/>

BUDAPEST XIV. KERÜLET

Szent István király Zeneiskola és Zenei Szakgimnázium

Viszonylag rendhagyó, hogy egy zeneiskola gyökerei egy gimnáziumi zenekarra nyúljanak vissza. A Szent István Zeneiskolával azonban ez a helyzet. Záborszky József énektanárként került a zuglói István Gimnáziumba,

ahol 1954-ben újtára indította a Szent István Király Szimfonikus Zenekart. Két évvel később már 80 fővel mutatkoztak be a Zeneakadémia pódiumán. Így 1968-ban a kerületi zeneiskola-hálózat létrehozásakor kézenfekvő volt, hogy Záborszky Józsefet bízzák meg a zeneiskola létrehozásával és igazgatásával, hiszen az István Gimnáziumban akkor már intenzív zenei élet folyt.

A megalakult zeneiskola székhelye az István Gimnázium épülete lett, kihelyezett tagozatai pedig a kerület általános iskolái. A XIV. kerületi Zeneiskola (ma: Alapfokú Művészeti Iskola) az ország egyik legnagyobb létszámú alapfokú zeneiskolája.

Az alapító-igazgató nevéhez köthető a Zuglói Zenei Műhely zenekari képzésének sajátos szerkezete, az egymásra épülő zenekarok egysége. Már az első zenekar is komoly pedagógiai és szervezőmunka eredményeképpen alakult meg. Záborszky tanár úr így emlékezett rá vissza:

„1954 őszén verbuváltam össze a gimnázium növendékeiből egy 16 tagú vonós-kamarazenekart. Ez volt az alapja a mai nagy létszámú együttesnek. Később az énekkarból a tehetségesebb gyerekeket rábeszéltem a kevésbé népszerű nagyzenekari hangszerek (nagybőgő, rézfúvók, fagott) tanulására. Neves operaházi muzikusokat kértem fel a hangszeres tanításra.” Az „István” zenekart kezdettől számos világhírű zeneművész pártfogolta, így többek között Ferencsik János, Kórodi András, Banda Ede, Kovács Dénes. „Amikor egy alkalommal Ferencsik János a dán királyi zenekart vezényelte, a tiszteletére rendezett fogadáson megkérdezte tőle az uralkodó: Mester, melyik zenekarral foglalkozik Ön a legszívebben: Ferencsik erre így válaszolt: Felség! Van Magyarországon egy ifjúsági zenekar, kitűnően muzsikálnak. Velük” – idézi az *Esti Hírlap* egyik 1970-es számát a *Parlando* folyóirat Záborszky tanár urat búcsúztató írása.

A zeneszerzőként is számon tartott Záborszky Józsefet előbb István, majd Kálmán fia váltotta az igazgató-karnagyi posztton. A kilencvenes években kézenfekvő volt, hogy az iskola zenei szakközépiskolává bővüljön, amely szakérettségít és közismereti érettségít egyaránt ad. Az 1990-ben alapított zeneművészeti szakközépiskola első igazgatója Záborszky István lett, 1991 és 2015 között pedig mindkét intézményt Záborszky Kálmán igazgatta. A Columbus utcai Zuglói Zeneház, a XIV. kerületi Zeneiskolára épülő Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskola, a Nemzeti Ifjúsági Szimfonikus Zenekar, valamint a Szent István Király Szimfonikus Zenekart és Oratóriumkórust is magába foglaló Zuglói Filharmónia létrejötté a három Záborszky tevékenységét dicséri.

Az épület új szárnyának – amelyet 1995 szeptemberében avattak föl – központi részét hatalmas hangversenyterem foglalja el, mellette gyakorlóterem, hangszerműhely és könyvtár. A hangversenyterem 2000 januárjában egészült ki Budapest egyetlen barokk orgonájával. Az iskola hangtechnikai stúdiói a legmodernebb felszereléssel szolgálják az oktatást.

Az iskolában kiemelt szerepet kapnak a különböző együttesek, zenei műhelyek, amelyek munkája a közösségformáló hatás és a művészi fejlődés szempontjából egyaránt fontos. A zeneiskola szimfonikus zenekarán kívül sok más kisebb kamaraegyüttes is működik, így a Tücsökzenekar, valamint rézfúvós és fafúvós együttesek. Az utóbbi 2002-ben alakult két csoporttal, az egyik a kezdő, a másik az idősebb évfolyamos haladó szintű tanulókat foglalkoztatja. Az iskola ütőegyüttese 1996 tavaszán alakult. Fellépéseit nem várt sikerek követték számtalan meghívással, rádiós és televíziós felvételekkel. Mericske Zoltán vezetésével játszottak sok iskolában, művelődési házban és többször a Budapesti Kongresszusi Központban. Legnagyobb sikerüket 1998 júliusában érték el. A zenekarról készült negyvenöt perces televíziós film a bulgáriai Nemzetközi Zenés Filmek fesztiválján Arany Antenna Díjat kapott a gyermek kategóriában.

Kurióznak számít az intézmény Ormányos Falka elnevezésű fagottegyüttese, amely 2006-ban alakult meg a Fagottissimo 2006 rendezvény alkalmával. A zenekart a Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény alapfokú növendékei alkotják. Egyes rendezvényeken előfordul, hogy a középfokú, illetve volt növendékek is csatlakoznak. A zenekar vezetője és karmestere, G. Marek Katalin fagott-tanár, tanszakvezető. Az együttes számára sok átírat készült a repertoár folyamatos bővítése érdekében. Mericske Zoltán például kifejezetten az Ormányos Falkának írta *Az elveszett kislefánt* című zenés meséjét.

A több mint 60 éve alapított Szent István Király Szimfonikus Zenekar ma is működik Zuglói Filharmónia néven – vezető karmestere 1988 óta Záborszky Kálmán, aki édesapja örökségét viszi tovább. A zenekar munkája továbbra is szorosan összefügg a zeneiskola és a zeneművészeti szakközépiskola tevékenységével.

A Szent István Zeneiskola honlapja: <http://www.szentistvanzene.hu/>

BUDAPEST, XV. KERÜLET

Hubay Jenő Zeneiskola és AMI

A Hubay Jenő Zeneiskola az elsők között vállalta magára a zeneoktatás mellett más művészeti ágak oktatását, ahol az Állami Balett Intézet kezdeményezésére kísérleti jelleggel indult meg, már 1980-ban – az országban elsőként – a balettoktatás, majd 1999-ben a képzőművészeti ág tanítása is. A Hubay palettáján tehát régóta jelen van a komplex művészetoktatásra irányuló törekvés.

Az 1968 előtti állami zeneoktatást a Fővárosi Zeneiskolai Szervezet körzetek szerint szervezte meg. Ebben az időszakban Újpest, Rákospalota és Pestújhely a 8. számú Körzeti Zeneiskolához tartozott, melynek Újpesten volt a központja. Az oktatás a településrészek általános iskoláinak egy-egy termében zajlott, a vizsgáztatás pedig a központban. A növekvő tanuló- és pedagóguslétszám változtatásra kényszerítette az oktatáspolitikát, így 1968-ban kerületenként alakultak zeneiskolák. Ekkor kezdte meg önálló működését a XV. kerületi Állami Zeneiskola 203 tanulóval és 6 zenetanárral, Bozsér Zoltán igazgató vezetésével. Központja a mai helyszín, a Bocskai Utcai Általános Iskola lett. A kezdeti tanulólétszám Újpalota felépülésével megnégyszereződött, és a tanszakok is bővültek – ekkor kezdődött a gitár, a cimbalom, az ütőhangszerek és a magánének oktatása.

Az Állami Balett Intézet kezdeményezésére 1980-ban a zene mellett bevezették a klasszikus balett szakágat. Az kísérleti periódust a Művelődési Minisztérium 1988-ban befejezettnek tekintette, és hozzájárult a tanterv véglegesítéséhez.

1991-től az iskola működése fokozatosan egyre önállóbb és stabilabb lett: egy bölcsőde bezárását követően a felszabaduló épület két szárnyrészében kapott önálló otthont. Ettől az évtől az Alapítvány az Ifjúság Tánc- és Zeneművészeti Neveléséért civil szervezetnek lehetősége nyílt a tehetséges növendékek művészeti nevelésének támogatására. 1994-ben az iskola új nevet választhatott: felvette Hubay Jenő, a kiváló hegedűművész, zeneszerző és zenepedagógus nevét. Az ezerre bővült tanulólétszám igényeinek elébe menve elindult a népzenei hangszerek oktatása is. A választható hangszerek sora 2001-ben szintetizátor, 2008-tól brácsa és nagybőgő tanszakkal bővült.

Az új igazgatóval 1994-ben új hagyomány indult útjára: a háromévenként megrendezett Hubay Fesztivál, amely így vagy úgy szinte minden tanulót mozgósít, és amelynek záró eseménye a hegedűművész-zeneszerző halálának évfordulóján a gálahangverseny. Itt a legkiválóbb produkciót nyújtó növendékek Fesztivál-díjat kapnak, illetve átadják a Hubay Emlékérmét, a tantestület titkosan megszavazott elismerését az arra legméltóbb kollégának.

A zeneiskola történetének jelentős állomása 1999, amikor a zene és tánc mellett a képzőművészet oktatása is megkezdődött. A Hubay oktatásában régóta jelen van a komplex művészetoktatásra irányuló törekvés. A klasszikus balett tanítása alapozó előkészítővel – balett-előkészítő gimnasztika – indul 5-6 éves kortól. Ez a tárgy kiegészül népi gyermekjátékok tanulásával. Az előkészítő évek nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy a balettlépések és -elemek tanulásához a megfelelő készségek kialakuljanak.

A képzőművészeti tanszakokon a gyerekek megismerkedhetnek a rajz-, festés- és mintázás alapjaival, különböző technikákat, képi kifejezőeszközöket sajátíthatnak el.

A zeneiskolában közös zenélésre is nyílik lehetőség. A vonószenekar 1984-ben alakult meg Sebők Irén hegedűtanár vezetésével. Harminc-éves fennállásának ünnepi koncertjét a Kossuth-díjas Medveczky Ádám karmester vezényelte, aki évről évre visszajár, hogy a zenekar évadzáró koncertjeit dirigálja.

2003-ban, a kerületi intézményhálózat átszervezésekor a Hubay Jenő Zeneiskola új intézményegységgel, a Pedagógiai Szakkönyvtárral bővült. A következő évben az iskola teljes egészében megkapta a Bocskai Utcai Általános Iskola felszabaduló épületét, melyet felújítás után vehetett birtokba. Az iskola büszkesége az impozáns, közel 300 főt befogadó, kiváló akusztikájú hangversenyterem a professzionálisan felszerelt stúdióval.

*A Hubay Jenő Zeneiskola és Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:
<http://hubayzeneiskola.hu>*

A Rácz Aladár Zeneiskola 50 éve

Mi kell egy új zeneiskolához? Kell egy lelkes, koncepciózus, időt és fáradságot nem sajnáló igazgató – az sem baj, ha még nincs gyakorlata, elég, ha szereti a gyerekeket és a zenét, egyszerűen: az „ügyet”! Kell néhány hasonló lelkületű tanár, akik nem „dolgozni” járnak a zeneiskolába, hanem zeneszeretetőket plántálják a gyermekek lelkébe. Az sem baj, ha ők baráti társaságot alkotnak, akik a nap végén jó hangulatban megbeszélik a tanítás búját-baját, örömeit és még „világmegváltó” gondolataikat is. És kellenek még tanulni vágyó, szorgalmas gyerekek. Az sem baj, ha 50 évvel később van egy közülük, soha nem szűnő lelkesedéssel, aki áttekinti törekvéseiket – ezért közöljük Major Edit interpretálásában a Rácz Aladár Zeneiskola elmúlt 50 évének szubjektív történetét.

Először is kell egy alkalmas épület, amelynek barátságos zeneszobáiból naphosszat árad a muzsika. Kellenek jó hangszerek, egyéb felszerelések, és mint az úszástanításhoz a vízzel telt medence, kell egy hangversenyterem, ahol gyerek, tanár felteheti munkájára a koronát, és koncerten mutathatja be a zenei remekműveket. Ne gondoljunk egy Carnegie Hallra – csak férjenek be a zeneszerető emberek.

1968-ban lett a fenti „kellékek” közül a leírásnak megfelelő igazgató és tanárok. Még hangszerek is kerültek – igaz, kissé „romosak”, majdnem alkalmatlanok, de a vonószeneke rajtuk hamarosan már barokk concertókat játszhatott. Épület azonban nem lett. Az induláshoz biztosított

két kis társbérleti szoba mint iskola – udvarán a szomszéd harcias japán kakasával – minden volt, csak nem „alkalmas”, úgyhogy sokan kikerekedett szemmel kérdezték: „Van itt zeneiskola? Nem is hallottunk róla.” Ezért gyürkőztünk neki – zömében fiatal tanárok – óriási lelkesedéssel, hogy legyen! És lett!

Nehéz és szép volt a „hőskor”. A semmiből indulva mindenért meg kellett harcolnunk, mindenkivel és mindenhol, mindenért könyörögtünk, és közben tanítottunk. Minden lehető és lehetetlen helyen koncerteket adtunk, operaházi és néprajzi múzeumi segítséggel nagyszabású Kodály-kiállítást rendeztünk, elvittük a zenét óvodától gimnáziumig, azért, hogy létezésünk és a zene jogosultságát bizonyítsuk. Ha kellett, takarítottunk, járdát betonoztunk, székeket cipeltünk két emeletről le és föl, hogy a koncerten leülhessen a közönség, hazulról hoztuk az otthonosság kellékeit. A kétszobásból egyszer csak háromszobás lett a zeneiskola, de még így is burleszkbe illő jelenetek zajlottak vizsgákon, értekezleteken a szűkösség miatt, biztos és állandó témát adva az évi egyszeri tanári klubdélutánok pamfletjeinek.

Sok év múlva a Benő utcában lett egy bölcsődéből „előléptetett” önálló zeneiskolánk, becenevén „a Benőke”, fehér csempével burkolt, „kellemes” kicsi cellákkal és két szobából kialakított tanárral, szolfézszeremmel, alias „hangversenyszeremmel”, ahová már befért két zongora és a csembaló is. Szabadjára eresztettük ötleteinket: rendeztem kézzongorás koncerteket, csembalós „barokk bulit”, régi táncházat, ahol menüettet és egyéb régi táncokat lejtett szülő és gyermeke. Sok-sok év karácsonyan itt, a karácsonyfa fényében, a majdnem egymás ölében ülő szülők a fészekmeleg boldogságával hallgathatták gyermekeik játékát, és az ablakon kitekintve láthatták, hogyan „hull a pelyhes fehér hó” a téli szélben lengedező nyírfára. Valóban idilli és inspiráló volt.

Aztán bővültek a tanszakok: „Egy zeneiskolában ne hanglemezről szóljon a Himnusz! – tette szóvá Takács Istvánné Jutka igazgatónőnk

–, legyen rézfúvós tanszak!” És a frissen alakult tanszak lelkes diákjai, tanárai csodát műveltek: fél év után a fúvószenekar nyitotta az év végi ünnepélyt.

Boldog voltam. Sorra jöttek a szorgalmas, lelkes, tehetséges gyerekeim, hozták a díjakat az országos versenyekről. Közülük huszonegyen ma már művészi vagy tanári pályán tevékenykednek, négyen épp ebben az iskolában. Szorgalmukat, tehetségüket CD őrzi. Velük és a többi tanszak diákjaival együtt bejártuk Európa sok országát, sikereket aratva, hazánk zenei nevelésének hírnevet szerezve.

És 32 év múltán, 2000-ben végre otthona is lett a zeneiskolának, igazi nagy koncerteremmel, benne jó zongorákkal, stúdióval, országos versenyeknek és nemzetközi rendezvényeknek helyt adva. Vendégül láthattuk külföldi iskolák növendékeit, helyet adhattunk világhírű professzorok nemzetközi mesterkurzusainak.

Csodás 50 év volt! Végül is a világon az egyik legjobb dolog zeneiskolát teremteni. Kívánok az utánunk jövő generációnak hasonlóan boldogító, sikeres folytatást!

Major Edit zongoratanár

A Rácz Aladár Zeneiskola honlapja: <http://www.razeneiskola.hu/>

BUDAPEST, XVII. KERÜLET

Bartók Béla AMI

1951-ben megalakult nagy Budapest. 1952-ben a peremkerületeket – így a XVII. kerületet is – bekapcsolták a zeneoktatásba. Létrejött a Fővárosi Zeneiskola Szervezet Irsai Vera vezetésével. A XVII. kerület zenetanfolyamait Fränkel Pálné, a kőbányai Szent László Gimnáziumban működő 5. számú körzet igazgatónöje szervezte meg és vezette 10 évig. Utóda Horváth Teréz lett. A tanszakok számának és a növendékek létszámának növekedése a szervezet növekedéséhez vezetett. Ezért a Fővárosi Tanács VB Oktatási Főosztálya 1968-ban megszüntette a Fővárosi Zeneiskola Szervezetet, és a zeneoktatás ellátása a kerületi tanácsok VB Oktatási Osztályainak feladata lett. Minden kerületben létesült egy központ, a XVII-ben Rákoslígeten, a Ferihegyi út 36. szám alatti önálló épületben kapott helyet. Az igazgató Csebiss Lídia zongora szakos tanár lett. Az önállósulással a tanárok a kisebb közösségekben jobban összekovácsolódtak, a hangversenyek helyszíne a rákoskeresztúri Dózsa György Művelődési Ház lett. Így a kerület kulturális életébe bekapcsolódhatott az iskola. 1973-ban vetődött fel a gondolat, hogy felvegye Bartók Béla nevét, aki 1906 és 1920 között több éven keresztül nyaralt, majd lakott Rákoshelyen. Innen indult népdalgyűjtő útjaira, és itt alkotta számos művét. Az új név felvételére az iskola az engedélyt 1975-ben kapta meg. A névadó ünnepségen 1975. november 21-én ifj. Bartók Béla is előadást tartott édesapjával kapcsolatos emlékeiről, valamint sor került az iskola Ferihegyi útra néző homlokzatán egy Bartók-dombormű leleplezésére is, melyet Rácz Edit készített.

1997-ben az iskola új központi épületrészt kapott a Pesti út 80. szám alatti felújított iskolában. 1997/1998 tanévben indultak a társművészeti tanszakok, és az iskola felvette a Bartók Béla Alapfokú Művészetoktatási Intézmény nevet.

Az iskola mind több zenekart, kamarazenekart, különféle összetételű együttest alakít, amelyekben a növendékek tudási szintjüknek megfelelően dolgozhatnak. Az elmúlt évtizedekben a következő, ma már eredményesen működő csoportok alakultak meg:

- Tanári Vonós Kamarazenekar – az együttes 1994-ben felvette a Liget Kamarazenekar nevet, és részben önálló együttes lett. 1991-ben Kiváló Együttes címet, 1994-ben Aranydiplomát kaptak. 1995-ben ünnepelték 20 éves fennállásukat. 2003-tól „Concerto” Filharmónia Szimfonikus Zenekar néven működik tovább.
- Ifjúsági Vonószzenekar
- Rázene Fúvószzenekar – közös fenntartásban működik a Zeneiskolával. A zenekar 1999-ben ünnepelte fennállásának 25 éves évfordulóját. 1986-ban, 1990-ben és 1994-ben Aranydiplomát kapott.
- Gitáregyüttes, Ütőegyüttes, Camerata XVII., Fúvós Kamaraegyüttes, Seventeen Bigband, Piccolino Fúvószzenekar, Jazz együttes, Step- és Mazsorettcsoport
- A színjátszó tanszak bemutatókat tart, a képzőművész tanszak kiállításokat rendez.
- Ezenkívül számtalan kamaracsoport működik, különböző hangszeres összeállításban.
- Kerületi, illetve országos énekkarokban számos növendék és tanár tevékenykedik.

A fent felsorolt együttesek folyamatosan fellépnek a kerületben, az országban és külföldön.

A Bartók Béla Alapfokú Művészeti Iskola honlapja: <http://www.bartokami17.hu/>

BUDAPEST, XVIII. KERÜLET

Dohnányi Ernő Zeneiskola

1969 óta van önálló zeneiskola a XVIII. kerületben. Egy decentralizációs folyamat részeként került át az intézmény a fővárostól az akkori kerületi tanács fennhatósága alá. Rövid ideig (1968–1969) a XVIII. és a XIX. kerületi zeneiskolák közös igazgatás alatt működtek, majd az 1969/70-es tanévtől számítható a zeneiskola önálló élete.

Bár szervezetenként önálló intézmény volt, központi épülettel nem rendelkezett; az egyik általános iskola Fürst Sándor utcai épületének két kis-méretű helyisége szolgált iroda és tanterem gyanánt. A növendéklétszám kezdetben 400 fő volt, zenei előképzőben, valamint négy hangszeren (zongora, gitár, hegedű, cselló) lehetett tanulni. Az igazgatón és helyettesén kívül 13 tanár oktatott a kerület 8 általános iskolájában. A zeneiskola hangszerállománya néhány fatökés zongorából és gyenge minőségű hegedűből állt. A fiatal, jobbára pályakezdőkből álló tantestület dinamikus munkája nyomán az iskola lendületes fejlődésnek indult. 1983-ban kapta meg első központi épületét (Gyöngyvirág utca 7–9.), majd 1992-ben még egyet (Gyöngyvirág utca 10.), így a tanárok már 14 saját helyiségben taníthattak, és ez további lendületet adott a munkájukhoz. Az eltelt időszak folyamatos fejlődésének eredményeként a tanulói létszám 950 fő fölé emelkedett, a tantestület létszáma jelenleg már meghaladja a 70 főt, a tanszakok száma megnőtt: 24-féle hangszeren és magánének szakon lehet tanulni, valamint zenekar, kórus, zenei előképző, kamarazene és elméleti tárgyak oktatása is folyik az intézményben.

1983-ban alakult meg az első zenekar – addig próbaterem hiányában erre nem volt lehetőség –, amit továbbiak követtek. Az évek folyamán az iskola zenei arculata a csoportos muzsikálás irányába is sokat fejlődött. Az Ifjúsági Vonószenekear (szimfonikus zenekar) és az Ifjúsági Fúvószenekear mellett már Gyermek-vonószenekear („Tücsök-zenekar”) és Gyermek-fúvószenekear, továbbá harmonika-, citera-, gitáregyüttes, valamint kórus és alkalmilag különböző kamarazenei csoportok is működnek. 1990-ben vették fel Dohnányi Ernő nevét, a névadó ünnepséget Amerikából a zeneszerző gyermekei is megtisztelték jelenlétükkel.

A Dohnányi Ernő Zeneiskola honlapja: <http://www.dohmanyizeneiskola.hu/>

Kispesti Alapfokú Művészeti Iskola

A Kispesti Zeneiskola, mai nevén Kispesti Alapfokú Művészeti Iskola önálló intézményként 1968-ban alakult meg. Nem minden előzmény nélkül, ugyanis addig a Fővárosi Zeneiskolai Szervezet IX. számú körzeteként – ide tartozott Kispesten kívül a IX. és a XVIII. kerület is – a kerület általános iskoláiban kihelyezett tagozatként folyt hangszeres zeneoktatás, szervezett keretek között. Az 1968-as tanáctörvény alapján az oktatási intézmények a kerületek hatáskörébe kerültek, így a Zeneiskola Szervezet megszűnésével a zeneoktatás is kerületi intézményben folytatható. Mint korábbi körzeti igazgatóhelyettes, Szatmári László kapta a feladatot, hogy a kerületi zeneiskolát megszervezze. Miután 25 esztendőn át állt az intézmény élén, rálátott az iskola fejlődésére, visszaemlékezéséből szubjektív szűrőn át alkothat képet róla az olvasó.

Szerény keretek között, de a kerület támogatásával, megörököltük a kihelyezett tagozatokat, és elkezdődhetett a munka, 18 tanárral, mintegy 350 növendékkel, előkészítő, zongora, hegedű, cselló, fuvola, klarinét tanszakon.

Az intézmény központja a Petőfi utcai általános iskola egy számunkra átengedett helyiségében volt. Innen irányítottuk Németh Rudolf igazgatóhelyettes kollégámmal a 11 kihelyezett tagozat munkáját. Az általános iskolák tanárai és vezetése kollegiális barátsággal fogadta az új helyzetet. Tanáraink igyekeztek beépülni a helyi tantestületekbe, hiszen a jó kapcsolatok alapjai a „közös gyerekek” voltak.

Az intézmény fejlesztésének két fő motívuma volt: meg akartunk célozni egy saját épületet és fokozatosan kialakítani a teljes hangszercsalád oktatásának lehetőségét. E két cél megvalósítása nagymértékben összefüggött.

Nagy előrelépést jelentett, hogy a Kisfaludy utcai épület zeneiskolai központtá alakult. Az igazgatási központ és hét oktatóterem, a kis kamarakonzert-teremmel együtt már valódi zeneiskola jegyeit hordozta. A kihelyezett tagozatokon természetesen továbbra is működött a tanítás.

Igazgatási tevékenységemben helyettesként Farkas Valéria, Parák János, Kovács Lajos és hosszú időn át Csaba Attiláné volt a segítségemre. 1993-ban, nyugdíjba vonulásom után az iskola vezetését Csaba Attiláné vette át. Őt követte Taligás Lajos, az igazi zeneiskolai épületet már ő harcolta ki. Nyugdíjba vonulását követően helyettese, Lendvainé Szerberényi Annamária lett az igazgató. Pelhős Emőke iskolatitkárként nélkülözhetetlen, gondos munkájával több évtizeden keresztül járult hozzá az intézmény zavartalan működéséhez.

A teljes hangszeres spektrum így szinte egészében megvalósulhatott. Ennek részeként fa- és rézfúvós, klasszikus gitár, nagybőgő, citera, magánének és orgona tanszak fejlődött fel a már korábbi tanszakok mellé.

A központi épület adott lehetőséget különböző együtt muzsikálási formák létrehozására. A zenekari játék – a vonós-, a fúvószenekar, a gitáregyüttes – és a kamarazenélés különböző formái a zenetanulás szépségeinek kiteljesedéséhez vezetnek.

A zeneiskolai nevelés kettős célja, a zenét szerető és aktívan művelő emberek oktatása, valamint a kiemelkedő képességű tanulók felkészítése a zenei pályára iskolánkban megvalósult.

Növendékeink budapesti és országos hangszeres fesztiválokon és versenyeken sikerrel szerepeltek, és kimagasló eredményeket értek el.

A zenei pályára készülő diákok nevelésében is sok sikert mondhatunk magunkénak. A legkülönbözőbb tanszakokról jutottak növendékeink zeneművészeti szakiskolákba, majd a Zeneakadémiára,

ahonnan zenetanárként, illetve hangszeres művészként kerültek a pályára. Külön örömünk, hogy számosan tanárként működnek egykori iskolájukban.

Munkánk szerves részeként alakítottunk ki gyümölcsöző kapcsolatokat a szombathelyi, zalaegerszegi, szentendrei, martonvásári, tiszaujvárosi, komáromi (Szlovákia), józsefvárosi, pesterzsébeti, pestlőrinci és csepeli zeneiskolákkal. Szép emlékként őrizzük a németországi Herrenberg zeneiskolájához fűződő kiváló szakmai és baráti kapcsolatunkat.

Növendékeink és tanáraink a kölcsönös látogatások alkalmával bemutathatták és megismerhették egymás tevékenységét, zenei, pedagógiai és emberi tapasztalatokkal gazdagodhattak.

A Kispesti Vigadó, a Munkásotthon és nem utolsósorban a Kispesti Városháza díszterme adott otthont növendék- és művésztanári hangversenyeinknek. Példaként a *Kicsinyek muzsikálnak, a Pályára készülők, a Családok muzsikálnak, a Művésztanárok hangversenyei* mindig telt ház előtt zajlottak. Növendékeink sikeresen működtek közre és színesítették a kerületi „Éneklő Ifjúság” hangversenyeit. Így válhattunk Kispest kulturális életének szerves részévé.

Tanáraink művészi tevékenységét nagymértékben segítette a Józsefvárosi Zeneiskolával közösen létrehozott „Jó Kis” Zenekar, mellyel 15 éven át sok szép sikeres szereplést teljesítettünk. Közülük is kiemelkedik a tízéves jubileumi koncert a Fészek Művész Klubban. Ezen ünnepi alkalmon tantestületünk egésze közreműködött. Mindemellett többek között a Pesti Vigadó, a Zeneakadémia is otthont adott zenekari hangversenyeinknek.

Zeneiskolai életünk kiemelkedő eseményei közül különösen szép emlékként gondolhatunk vissza Bárdos Lajos professzor látogatására, amikor egy továbbképzési nap előadójaként a zenei struktúrák összefüggéseinek feltárásával kápráztatta el tanárainkat és a hozzájuk csatlakozó általános iskolai énektanár kollégákat.

A Kossuth-díjas hegedűművész, Tátrai Vilmos – aki mindig hangsúlyozta kispesti származását – zenekarunkkal, jómagam társaságában Bach kettősversenyével aratott osztatlan sikert.

A kezdeti időszakban a zongora (tanszakvezető Padosné Mátray Éva), a hegedű (tanszakvezető Jeckel Jánosné), a cselló (tanszakvezető Wimmer Ákos), a magánének (tanszakvezető dr. Illyés Antalné) tanszak hozott kiemelkedő sikereket, melyeket az intézmény többirányú fejlődése eredményeként kivétel nélkül minden tanszak követett.

Szatmári László igazgató

A Kispesti Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:

<http://www.muveszeti.kispest.hu/>

BUDAPEST, XX. KERÜLET

Lajtha László Alapfokú Művészeti Iskola

A XX. kerületi Állami Zeneiskola 12 tanárral és 7 tanszakkal kezdett működni, majd a hangszer tanulási lehetőségek köre fokozatosan bővült: ma húsznál is több hangszeren tanulhatnak a diákok. Az iskola otthont adott több pedagógiai kísérletnek is. Itt valósult meg országos szinten a zenei munkaképesség-gondozás, a hangszeres mozgás-előkészítés és a fúvós hangszeralkalmasság vizsgálatának teljes körű programja. Az improvizáció tantárgy, a számítógépes zenei program szerves része az iskola pedagógiai eszköztárának. A szolfézs tanszak a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Tanárképző Karának gyakorló iskolája.

A múlt század közepén alakult Budapesti Zeneiskola Szervezet 7. számú körzetéhez tartozott Csepel, Kispest, Soroksár és Pesterzsébet. A szervezet megszűnése után a körzetek önállósultak, így alakult meg a XX. kerületi Állami Zeneiskola Máté János vezetésével, 12 tanárral, 7 tanszakkal. Később évről évre bővült a hangszer tanulási lehetőségek köre: ma klasszikus, jazz- és népi műfajokban húsznál is több hangszeren tanulhatnak a diákok, köztük modern (szintetizátor) és népi (cimbalom, citera, furulya, népi brácsa és bőgő) hangszereken is.

A zeneiskola 1992-ben vette fel Lajtha László zeneszerző, néprajzkutató, zenepedagógus nevét. 1996-ban az oktatás egyéb művészeti tárgyakkal is bővült, így a néptánc és a képzőművészet tanításával az intézményből művészeti iskola lett. 2001 szeptemberében a tanévet az Ady Endre

utcai felújított patinás épületben kezdte az iskola, ezzel együtt helyhiány és finanszírozási gondok miatt a néptánc tagozatot meg kellett szüntetni.

A képzőművészeti ágon működik grafika, festészet, szobrászat, tűzzománc és textil szak.

Az iskola otthont adott több pedagógiai kísérletnek is. Itt valósult meg országos szinten a zenei munkaképesség-gondozás, a hangszeres mozgás-előkészítés és a fúvós hangszeralkalmasság vizsgálatának teljes körű programja Négyesiné dr. Pásztor Zsuzsanna irányítása alatt. Az improvizáció tantárgy, a számítógépes zenei program szerves része az iskola pedagógiai eszköztárának. A szolfézs tanszak egy ideig a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Tanárképző Karának gyakorló iskolája volt.

A zeneiskola egyedi innovációja Tomaso vszki Katalin multimédiás előadás-sorozata. Előadásait a zeneelmélet-tanár nemcsak az iskola diákjai, hanem minden érdeklődő számára havi rendszerességgel tartja. Eleinte a tanítványok szülei, hozzátartozói vették igénybe nyílt, rendhagyó zeneirodalom-óráit. Mostanra stabil felnőttközönsége lett, amelynek tagjai Budapest különböző kerületeiből érkeznek.

A csepeli zeneiskolában számos kitűnő zenei együttes működik – Erzsébeti Fúvósok és Vonósok Egyesülete, kis vonósenekar, vonós kamarazenekar, harmonikaegyüttes, Zabhegyező citeraegyüttes, klarinétegyüttes, ütőegyüttes – amelyek nemcsak a kerületi és fővárosi rendezvényeken lépnek fel, de eljutottak számos külföldi városba is.

Sok egykori növendék került zenei pályára, közülük többen visszatértek az alma materbe tanítani.

A Lajtha László Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:

<http://www.lajthaamipesterzsebet.hu/>

BUDAPEST, XXI. KERÜLET

Fasang Árpád Zeneiskola AMI

A Csepeli Elöljáróság kezdeményezésére 1942-ben az önálló település – amelyet 1950-ben csatoltak Budapesthez – saját zeneiskolát alapított. Az első időszakban a lelkes zenetanárok csak a legnépszerűbb hangszerek oktatását tudták biztosítani, hegedű,

zongora és cselló tanszakon. Híre futótűzként terjedt, jelentősen nőtt a felvételizők száma, és hamarosan új tanszakokkal kellett bővíteni. Hőskorában növendékeinek száma elérte az 1600 főt, és a mai zenei életben is nagyra becsült szakmai tekintélyek nevelték őket a zene szeretetére, illetve a művészi pályára.

Az alapítás utáni években rohamosan növekvő létszám nagyobb épületet kívánt, így a Csepeli Munkásotthonba települt át a zeneiskola. Amikor 1952-ben a Fővárosi Zeneiskolai Szervezet megalakult, Csepelé lett a 7. számú Körzeti Zeneiskola, melynek működési közege Pesterzsébetet és Soroksárt is magába foglalta. Az iskola növendéklétszáma ekkoriban elérte az 1600 főt. A kerület általános iskoláiban kihelyezett tagozatok működtek, a központ pedig ismét új épületbe költözött. Ez az időszak volt a zeneiskola „hőskorszaka”, a mai zenei életben is ismert, nagyra becsült szakmai tekintélyek nevelték ki a jövő muzikusait, világhíró

művészeit és zenepedagógusait (többek között itt tanult Lakatos Tamás csellista, Schiff András zongorista, Belej Ferenc csellista, Drozdik István zongorista, Szecsődi Ferenc hegedűs, Rost Andrea operaénekesnő). Kiváló szimfonikus zenekar működött, Domján József karnagy vezetésével. Számos rádiófelvétel és külföldi turné fémjelezte sikeres munkájukat.

1968-tól a zeneiskolák decentralizálásával Budapesten minden kerületben önálló zeneiskolát hoztak létre. A 7. számú Körzeti Zeneiskolából XXI. kerületi Állami Zeneiskola lett. Az ezt követő két évtizedben magas színvonalon folyt a zeneoktatás, a nyugodt munkát nem zavarta meg újabb költözés, de még a névváltozás sem (1991-ben vette fel a Csepeli Zeneiskola nevet), egészen 2002-ig, amikor a központi épület annyira leromlott, hogy a fenntartó Weiss Manfréd felújított villáját bocsátotta az iskola rendelkezésére. Itt működik a mai napig, azóta új néven: ekkor, az iskola alapításának 60. évfordulója alkalmából vette fel a kiváló zenepedagógus, karnagy, zeneszerző, Fasang Árpád nevét.

A zeneiskola növendékeiből alakult zenei együttesekben – a fúvós-, gitár-, szimfonikus-, trombita-, ütő-, valamint az ifjúsági és Tücsök Vónószenekekarban – a gyerekeknek alkalmuk nyílik az örömteli együtt muzsikálásra, A Fasang Árpád Zeneiskola évtizedek óta folyamatos magas szakmai színvonalával országos elismertségre tett szert. A pedagógiai munka eredményessége lemérhető a beiskolázások sikerességén, valamint a versenyeken, a kerületi, budapesti és országos programokon való részvételen is. A zeneiskola minden évben megrendezi a Zene ünnepe Csepelen című világi és egyházzenei hangversenysorozatot.

A Fasang Árpád Zeneiskola honlapja: <http://fzi.hu/>

BUDAPEST, XXIII. KERÜLET

Galambos János Zenei AMI

A soroksári zeneiskola 1995-ben vált külön a XX. kerületi Lajtha László Zeneiskolától. Névadója, az egykori híres soroksári trombitaművész tanította a mai zenei élet neves trombitásait, többek között Geiger Györgyöt, Palotai Istvánt, Szekeres Bélát. A zeneiskola jelentős szerepet játszik Soroksár kulturális életében.

A zeneiskola évente megrendezett programjai színesítik a kerület kulturális mindennapjait: a tücsökzene-koncertek, a kamarakoncert, a farsangi koncert és a tavaszi növendékkoncert mindig népszerű a családok körében. A hagyományos őszi tanári hangversenyeken a művésztanárok mellett egykori tanítványok és a zenei élet jeles részűvós művészei lépnek fel.

A zeneiskola hagyományos nyári zenei táborai fontos szerepet játszanak az év közben tanultak elmélyítésében és a közösségi muzsikálás örömeinek intenzív átélésében.

A zene szeretetére nevelés mellett az iskola nagy hangsúlyt fektet a tehetség-gondozásra is, számos növendékét irányította zeneművészeti szakközépiskolába, a Magyar Rádió Gyermekkorúsaiba és a Kodály Kórusiskolába.

Az iskola tanítványai több országos versenyen értek el jó helyezést, rendszeres szereplői budapesti hangszeres fesztiváloknak. A népzenei versenyeken kimagaslóan szereplő harmonikaegyüttes egyik célja a kerület német nemzetiségi hagyományainak ápolása.

A Galambos János Zenei AMI Facebook-oldala:

<https://www.facebook.com/soroksarizeneiskola/>

Hódmezővásárhelyi Liszt Ferenc Ének-zenei Általános Iskola és Péczely Attila AMI

A hódmezővásárhelyi zeneiskola története is igazolja, hogy nem az évek száma mutatja leghívebben a létrehozott értéket. Az 1953 szeptemberében alakult iskola mind a zenekari munkában, mind az esélyteremtésben,

*a hátrányos helyzetűek felzárkóztatásában gazdag hagyományokra támaszkodhat. Ez utóbbinak ritka szép mai megnyilvánulása a **Virtuózok** című komolyzenei tehetségkutató műsorban 2015-ben feltűnt – súlyos betegséggel küzdő – hegedűs növendék kiemelkedő teljesítménye*

Az állami zeneiskola Török Imre vezetésével, 180 tanulóval, 5 kinevezett és 3 óraadó tanárral alakult meg 1953 szeptemberében. Épülete és a pedagógiai munka is fokozatosan bővült: előbb megkapta a mai Liszt Ferenc Ének-zenei Általános Iskola Völgy utcai szárnyépületét, majd 1957-ben a jelenlegi épület emeleti részét, 1966-ban belakhatta jelenlegi otthonát, ahol már sokkal kedvezőbbek voltak a tanítás feltételei. Többek között 250 személyes hangversenyerem áll az oktatás rendelkezésére, és tölt be fontos szerepet az iskola és a város zenei életében.

1959-től Steiner Béla igazgatása alatt már tizenkét szakon folyt a hangszeres oktatás. Steiner szakmai tevékenysége máig is kihat az iskola

és a város zenei életére. Lázár Imre vezetése alatt az új berendezéseknek és a hangszerállomány-bővülésnek köszönhetően fellendült a zenekari munka – a fúvószenekar és a kamarazenei csoportok országos versenyeken indulhattak. Ebben az időszakban nevelkedett az iskolában számos ma itt tanító tanár és híressé vált művész.

Szalai Györgyné igazgatása alatt sikerült a város külső területein lakó gyerekeket is bevonni a zenetanulásba, 1980-tól az általános iskolákban is létrejöttek kihelyezett bázisok. A Zenei Világnap képző- és iparművészeti kiállítással egybekötött ünneplése 1976-tól vált rendszeressé. Az iskolai népdaléneklési verseny később városivá szélesedett.

Berei Erzsébet igazgatósága alatt adták ki először a Péczely-díjat (1990). Ebben az időben indult el a könnyűzenei tanszak. 1988-ban Felletár Béla kezdeményezésére megalakult a város zenei életét befolyásoló Zenebaráti Kör. 1989-ben létrejött a Sinkovics János Attila Alapítvány, mely lehetővé tette az intézmény tehetséges diákjainak anyagi támogatását.

1993-ban – Blaskovics László igazgatósága idején – az iskola névváltoztatásra készült. Több jelölt közül 1994-ben dr. Péczely Attila, a kitűnő zenetudós nevét vette fel, elkészült a *Péczely Emlékkönyv*, felkerült a zeneiskola homlokzatára a Péczely-dombormű (Erdős Péter alkotása).

Péczely előbb tanítványa, majd munkatársa volt Kodály Zoltánnak. Vásárhely környékén 3000 népdalt gyűjtött össze, mintegy 80 adatközlőtől. A dalokat Kodály módszere szerint kottába írta, vagy viaszhengerre rögzítette. Igyekezett a vásárhelyi társadalom különböző rétegeitől gyűjteni, de az ősi népzenei hagyomány igazi letéteményeseinek a kisparaszti réteget tartotta. A zenetudós sorsát az pecsételte meg, hogy a háború alatt angol fogságba került, és attól kezdve politikai okok miatt nem kaphatott szellemi munkát – téeszekben alkalmazták.

A zeneiskola 1996-tól összevont intézményként működik a Liszt Ferenc Ének-zenei Általános Iskolával. Ugyanebben az évben szervezte meg

az első Ifjú Zongoristák megyei találkozót, ahol a megye legtehetősebb B-tagozatos növendékei mutatkoznak be február első péntekjén, négy korcsoportban.

Sikeres pályázatok révén sikerült orgonát venni az iskolának. A néptánc önálló tanszak lett, és ez maga után vonta, hogy a növendékek állandó fellépői lettek a népi hagyományok ápolására is alkalmat adó városi rendezvényeknek.

Az iskola egész tevékenysége nagy hatást gyakorol a város kulturális életére és fejlődésére. A zeneiskola tanárai, illetve növendékei rendszeres közreműködői a rendezvényeknek. A zenetanulás iránti érdeklődést tükrözi az egyre növekvő tanulólétszám. A diákok zongora, vonós, magánének, fa- és rézfúvós, könnyűzene, ütő, szolfézs-zeneelmélet, orgona, népzene, néptánc tanszakokból válogathatnak. Szakmailag jól felkészült pedagógusok tanítják őket, ez lemérhető a hangversenyeken, a továbbtanulásban, a versenyeken, találkozókön.

A tanárok is nagy sikerrel szerepelnek hangversenyeken, kulturális rendezvényeken, versenyeken. A szülői értekezletekkel egybekötött koncertek különösen alkalmasak a családdal való kapcsolattartás elősegítésére. Az együttesek közül kiemelkedik a fúvós- és vonósenekar, a magánének tanszak tanítványaiból alakult kamarakórus, valamint a Big-Band és az Ütő-együttes.

A fúvószenekar 1958-ban alakult Kerekes Pál vezetésével. Kiválóságát mutatja, hogy 1976 júliusában részt vett a csehszlovákiai Chebi Nemzetközi Ifjúsági Fúvószenekari Fesztiválon. A zenekar fejlesztése céltudatosan törekedett a városi és megyei igények kielégítésére. A zenekar és a belőle alakult kamaraegyüttesek nemcsak a városban és a megyében rendezett versenyeken nyertek első díjakat, de az országos fúvószenekari minősítő hangversenyeken is megállták a helyüket. A mindenki által szeretett Kerekes Pál bácsi érdeme, hogy a sokak által lenézett „rezesbandából” országosan is elismert zenekart teremtett. Munkáját a szigorú

következetesség, az alázat, növendékeinek szeretete hatotta át. Emlékét márványtábla őrzi.

Munkáját Ivanics Bertalan folytatta a következő években. Ivanics új szint vitt az együttes életébe, őrizve a hagyományokat is: a klasszikusok mellett könnyedebb műfajokkal bővült a repertoár. Az őt követő zenekarvezető, Felletár Béla előszeretettel hangszereltette magyar zeneszerzők műveit Galli Jánossal, a csongrádi zeneiskola akkori igazgatójával. Fellépéseikbe bevonta kisebb kamaracsoportjait is. Felletár Béla meghatározó egyénisége volt a város kulturális életének. Jelentős zenei vonatkozású helytörténeti kutatásokat végzett; kapcsolatot tartott Hódmezővásárhelyről elszármazott idősebb és fiatalabb művészekkel, akik számára rendszeresen szervezett hangversenyt.

A zeneiskola együttesével párhuzamosan működött a Városi Fúvószenekar, és az élén végbement változást követően a két zenekar egy ideig közös munkában gondolkodva működött tovább. Majd az iskolai zenekar 1994-től megint önállósodott, megőrizve az együttműködést: a tanulók a zeneiskolában elsajátítják a zenekari játék alapjait, majd tudásukat a felnőttek között is kamatoztatják.

A vonózenekar legjobbjai a hagyományos Csongrádi Zenei Táborban vettek részt, amelyet 1975-ben a vásárhelyi iskola szervezett meg, olyan kiváló művészek közreműködésével, mint Kóté László hegedű- és Mező László gordonkaművész. 2000 szeptemberétől Pechan Szilvia és Nyíri Csaba irányítása adott új lendületet a vonózenekarnak. A mellette működő „Hegedűegyüttesben” a legkisebb növendékek is helyet kapnak. Ez segíti, hogy a kezdő tanulók is minél korábban megismerkedjenek a közös zenélés élményével, és beletanuljanak az együtt muzsikálás technikájába.

A könnyűzenei tanszakon tanuló szaxofonosok ismertté váltak a város kulturális életében, a szintetizátoron tanulók országos versenyeken kaptak díjakat. A néptánc tanszak kiteljesedett, több iskolában is folyik

az oktatás, folyamatosan bővültek a zeneiskola és a néptánc tanszak országos és határon túli kapcsolatai is.

Az iskola 2003-tól lett Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, új képzések indultak: színjátszás, képző- és iparművészet, média, társastánc. Az esélyteremtésben, a hátrányos helyzetűek felzárkóztatásában az iskola gazdag hagyományokra támaszkodhat, ennek szép mai megnyilvánulása a *Virtuózok* című komolyzenei tehetségkutató műsorban 2017-ben feltűnt hegedűs növendék kiemelkedő teljesítménye.

Az iskola, amelynek tanulója volt Antal Imre és Hegedűs Endre Liszt-díjas zongoraművész, Csánky Emília oboaművész, Huszár Lajos zeneszerző, konzervatóriumi művésztanár, őrzi és gazdagítja a hagyományait. Számos egykori tanítvány tért vissza az alma materbe tanítani. A híres művésszé érett egykori tanítványok koncertjei pedig mindenkor kiemelkedő eseményei a város zenei kultúrájának.

*A Liszt Ferenc Ének-zenei Általános Iskola és Péczeley Attila AMI honlapja:
<http://www.lisztferenc.hu/> és <http://www.peczelyvasarhely.hu/>*

Makói Magán Zeneiskola

A magániskolát Csikota József fúvószenekari karmester alapította 1994-ben alapfokú művészetoktatási intézményként, azzal a céllal, hogy lehetőséget biztosítson a különböző művészeti ágak alapjainak elsajátítására, minél több, a többségében periférikus iskolákban tanuló, valamint a környező falvakban élő gyermeknek is egyaránt.

Az alapító célja magas szakmai színvonalú művészetoktatási és kulturális intézmény létrehozása volt, amely a művészetek szeretetére, tiszteletére, értékre és művelésére neveli a növendékeket, hozzájárulva szellemi és érzelmi fejlődésük, általános műveltségük kiszélesítéséhez. Az igazgató-karnagy különösen fontosnak tartja Makó város és környéke következő generációjának zeneszeretetre nevelését, a zenekarok utánpótlásának biztosítását; elkötelezettsége abban is megnyilvánul, hogy 1996-ban megírta Makó város fúvószenesi életét 1948-tól napjainkig.

Az iskola 1994 őszén kezdte első tanévét 120 diákkal. A tanuló ifjúság nyitottsága, érdeklődése, valamint a szülői igény hatására folyamatosan bővült az oktatott művészeti ágak és oktatási helyszínek köre. A zene-művészeti ág a fúvós hangszerek szinte teljes körét oktatja, összesen 18 tanszakon. A táncművészeti ágon néptáncot, a képzőművészetin festészetet lehet tanulni, összesen kilenc telephelyen.

Az iskola Koncert–Fúvószenekara jelentős szerepet tölt be a kistérség zenei életében. Rendszeres résztvevője a környező falvak ünnepeinek,

falunapjainak. Minden évben augusztus 20-án szervezője a Nemzetközi Fúvószenekari Találkozóknak, valamint a város Újévi Koncertjének. Jelenlétével színesíti a városi rendezvényeket (pl. Hagymafesztivál), középületek avatását, rendszeresen fellép belföldi fesztiválokon is. 1996 óta évente részt vesz a Százhalombattai Nemzetközi Fúvósfesztiválon és a Megyei Fúvószenekari Találkozókön (Csongrád, Kistelek, Mórahalom, Szentes). A zenekar által alakultak testvérvárosi kapcsolatok Kirjat Jam, Lugos városával.

2005-ben megvalósulhatott egy régi álom, amely már egységben látta az alap- és a középfokú művészetoktatás egymásra épülését: elindultak az iskola középfokú művészeti szakképző évfolyamai. Az elmúlt negyedszázad a folyamatos fejlesztés, építkezés ideje volt: 15 éves születésnapjára új székhellyel ajándékozta meg magát az iskola. Az épület: a „Művészetek Háza” egyszerre őrzi a hagyományokat, és él az új lehetőségekkel, keresve a módját, hogy európai szintű tevékenységet folytathasson európai színvonalú környezetben.

A Makói Magán Zeneiskola honlapja:

<http://www.maganzeneiskolamako.hu/>

Szarvasi Chován Kálmán Művészeti Iskola

A csongrád megyei Szarvason a zeneiskola fölállításával kapcsolatosan már 1860-ban találunk feljegyzést az evangélikus gimnázium levéltárában. A szarvasi zeneiskola nem sokkal az iskolák államosítása után, 1956-tól kezdi meg működését. 2001 óta folyamatosan bővíti a művészeti ágak, tanulható tárgyak választékát. Napjainkra a Chován Kálmán Művészeti Iskola kistérségi, regionális és országos központja a sokszínű tehetségek képzésének.

Az iskola alapfokú művészetoktatási intézmény, ahol különböző művészeti tagozatokon: zene, tánc, képzőművészeti és dráma tanszakon történik oktatás. Legfontosabb pedagógiai alapelve: a személyiségfejlesztés, a művészi tehetség kibontakoztatása. Pedagógiai munkájában egészséges arányban ötvözi a képességfejlesztő és a produkció-központú művészeti nevelést. Egyformán lényeges mindkettő, hiszen csak megfelelő képességfejlesztés után lehet sikerélményt nyújtó produkciót létrehozni. Az iskola – oktatási feladatain túl – közművelődési szerepet is betölt a város életében, rendszeresen szervez hangversenyeket, kiállításokat, néptánc- és társastánc-be-mutatókat, játszóházakat. Az iskolában több művészeti csoport működik, amelyek fellépéseikkel színesítik nemcsak közismereti iskolájuk műsorait, hanem gyakran a városi, illetve város környéki települések rendezvényeit is. A nyári szünetben tánc- és képzőművészeti táborokat szervez.

A Chován Kálmán Művészeti Iskola honlapja:

<http://www.chovan.hu/dokumentumok/szabalyzatok/kulonos-kozzeteteli-lista/>

***Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula
Tanárképző Főiskolai Kar Gyakorló
Általános és AMI***

A gyakorlóiskola története 1928-ban kezdődött, a magyar polgári iskolai tanárképzés elindításával. 1996-ig a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolához két gyakorlóiskola tartozott. Az 1. számú Gyakorlóiskola a Boldogasszony sugárút 8. alatti neobarokk épületben

1929–1996-ig, a 2. számú Gyakorlóiskola 1962–1996-ig a Szentháromság útja 76. szám alatt működött. Az 1996/97-es tanévtől a főiskola közös irányítás alá helyezte az általános iskoláit – a neobarokk épület lett a gyakorlóiskola otthona.

Az intézmény többcélú: az általános iskolai és az alapfokú művészeti oktatás mellett végzi a tanító- és tanárjelöltek gyakorlati képzését is. Az általános iskola 8, az alapfokú művészeti iskola 6 évfolyamos. A gyakorlóiskola 2003-ban bővült alapfokú művészetoktatási profillal (6 évfolyamos alapfokú művészetoktatási intézmény kétéves előképzővel). Az oktatás zene-, képző-, tánc- és színművészet ágakban folyik.

A nagy múltra visszatekintő gyakorlóiskola életében a zenei nevelésnek régi hagyományai vannak – az első ének-zene tagozatos osztályt már

1955-ben megszervezték. A tagozatos osztály zenei nevelésének fontos területe volt az énekkar, ezen hagyomány tovább élését jelzi az intézményben még ma is aktívan működő Bartók Gyermekkórus, amely a felső tagozatos tanulókat foglalja magába, valamint a Bárdos Kicsinyek Kórusa, amelyben az alsós tanulók énekelnek. A zeneművészeti tanszagon jelenleg két hangszeren (furulya és zongora) folyik oktatás.

A táncművészeti ág célja a hagyományok ápolása, az értékek megőrzése, a különböző kultúrák iránti nyitottság kialakítása. A tánc oktatása a maga sajátos érzelmi és esztétikai nevelésével járul hozzá a sokoldalúan művelt, érett és kreatív személyiség kialakításához. A táncművészeti ágon moderntánc, klasszikus balett, néptánc és társastánc szakon tanulhatnak a gyerekek.

A képzőművészeti ág rajz tagozatos osztályaiba közel 20 éve lehet jelentkezni. Az első osztálytól kezdve, az előképző két évfolyamát elvégezve, a grafika és festészet tanszak keretén belül vizuális alapozó/alkotó gyakorlatokkal, képi alkotó kifejezésmódokkal, művészettörténeti kurzusokkal, festészeti, grafikai és szobrászati technikákkal, kreatív feladatokkal foglalkoznak a tanulók.

A színjáték tanszakon ötvözik az emelt szintű idegennyelv-oktatást a drámajátékkal. Az angol és német emelt szintű osztályba járó tanulók a művészeti iskola keretein belül drámapedagógiai módszerek alkalmazásával tanulják a nyelvet. A csoportok drámajáték, vers- és prózamondás, beszéd- és mozgásgyakorlatok, valamint a kommunikatív nyelvoktatási módszernek megfelelő hagyományos alkalmazásával, nyelvórai keretek között fejlesztik idegen nyelvi kompetenciájukat.

A művészeti iskola célja a különböző művészeti területekkel összefüggő gyakorlati tevékenységek és kreatív feladatok által nyújtott élményszerű oktatás. Minden évben a következő művészeti iskolai osztályokat indítják: angol, illetve német nyelvi drámaosztály, ének- és zeneművészeti osztály, képzőművészeti osztály (valamennyi emelt szinten)

A művészeti iskola hagyományos rendezvénye a májusi művészeti hét. Ez olyan nagyszabású, Szeged egész városát érintő tavaszi rendezvény-sorozat (városi könyvtárhasználati vetélkedő, kiállítás, gálaműsor), amely úgy nyújt betekintést a nálunk folyó művészeti tevékenységbe, hogy közben Szeged város – elsősorban művészeti és oktatási – intézményei is tevékenyen kapcsolódnak az eseményekhez. A rendezvény mellett, hogy bemutatkozási lehetőséget nyújt a növendékeknek, minden évben évfordulóhoz kötődik. Ilyen volt például 2005-ben a József Attila születésének 100 éves évfordulója alkalmából szervezett programsorozat,

*A SZTE Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar Gyakorló
Általános és Alapfokú Művészeti Iskolájának honlapja:
<http://www.gyak.jgyfk.u-szeged.hu/>*

Szegedi Király-König Péter Zeneiskola AMI

Az állami zeneoktatás kezdetétől működő, ma 65 éves szegedi zeneiskola kiváló eredményekkel, napjainkra híres tanítványokkal és tanáregyéniségekkel büszkélkedhet. Szoros kapcsolatot tart fenn a város oktatás-nevelési intézményeivel, gyakorlólékhelyként működik az ifjú tanárjelöltek számára. Számos továbbképzés, verseny, fesztiválprogram alakítja a hétköznapi iskolai életet.

Az iskola első negyven éve kapcsolódik ahhoz a folyamathoz, melyben az oktatási reform elveinek megfelelően Budapesten és az öt legnagyobb vidéki városban – köztük Szegeden is – átszervezték az ott addig egyetlen ilyen jellegű oktatási intézményként működő zenekonzervatóriumokat, amelyek ettől kezdődően (szakiskolaként) a zenei ismeretekkel és bizonyos felkészültséggel már rendelkezők továbbtanulását szolgálták.

A kezdő tanulók képzését az 1952 őszén létrehozott zeneiskolák látták el ettől kezdődően napjainkig. A szegedi zeneiskola első igazgatója Zucker Hilda lett, aki öt kinevezett tanárral és nyolc óradíjas pedagógussal látott munkához a Tábor utca 3. számú épületben, valamint négy általános iskolában. A növendéklétszám 449 volt. A legnagyobb gondot ebben az első időszakban a hangszerellátottság hiányosságai jelentették. Rossz minőségű kölcsönzongorák, néhány agyonhasznált vonós és fúvós hangszer alkotta a hangszerparkot.

1960-ra már 490 növendék tanult hangszert a zeneiskolában, és a hangszerbeszerzéseknek köszönhetően már nem volt olyan túlzóan

zongoracentrikus, mint kezdetben. Az időszakra jellemző az útkeresés, hiszen ez az új formája a zenetanításnak még jórészt járatlan út volt.

Az évek során azonban, hála az úttörő pedagógusok lelkiismeretes és lelkes munkájának, egyre markánsabban rajzolódott ki a zeneiskola feladatrendszere és annak tartalommal való kitöltése. Zeneiskolai fesztiválokat, versenyeket rendeztek. A különböző zeneiskolák kapcsolatokat létesítettek, próbáltak egymástól tanulni, tapasztalatot szerezni. A zenei műveltséget terjesztő hangversenyeket adtak tanárok és növendékek egyaránt.

Ügyesen használták ki az úttörőmozgalomban rejlő lehetőségeket. A töretlen fejlődést elősegítették az új, fiatal tanárok, akikkel jelentősen nőtt a tanári létszám és színvonal.

Zucker Hilda nyugalomba vonulása után, 1966-ban Stanics Béla vette át az iskola irányítását. Közben 1965-ben megjelentek az első zeneiskolás tantervek, az új igazgató már ezek segítségével látott munkához.

Célul tűzte ki a magas színvonalú szakmai munkát, valamint azt, hogy a szegedi zeneiskolában lehetőleg valamennyi klasszikus hangszert szakképzett tanár tanítson. Szorgalmazta a tanárok önképzéseit és továbbképzéseit, a növendéklétszám állandó növelését (a népesség növekedésével együtt), a színvonalas tanári és növendékhangversenyeket. Tanári és növendékzenekarokat hozott létre. Támogatta a tanulók fesztivál- és versenyrésztvételeit. Ott bábáskodott a kortárs magyar zeneszerzők hangversenyeinek évenkénti létrehozásánál.

Az iskola növendékeinek sikere – pl. a hárfa tanszakos Virtuózok – tanárainak innovációi tovább erősítik az intézmény szakmai elismeréseit.

A Király-König Péter Zeneiskola Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:

<http://www.kkpzi.hu>

Dunaújvárosi Sándor Frigyes AMI

Dunaújvárosban 1953-ban úgy döntöttek, hogy az épülő szocialista városban a kultúra területén is példamutató értéket kell teremteni. Ezért alig két évvel megalapítása után már zeneiskolája is volt a városnak. A zeneiskola

feladata az első pillanattól kezdve többrétű: az oktatás ellátása mellett a kulturális élet központja, a zenei ízlés formálója kíván lenni. A kitüntetett figyelemnek hála az iskolában a kezdetektől jelen volt szinte minden tanszak, illetve hangszertanulási lehetőség.

Az intézmény első igazgatója Balogh Lászlóné énektanárnő volt. Az első pár évben a tanítás – tárgyi és személyi feltételek hiányában – nagyon sok nehézségbe ütközött. A tanár kevés, hangszer is alig, megfelelő helyiség pedig egyáltalán nem volt. Az első tanévben a Bartók Béla Kultúrházban és az általános iskolákban tartották az órákat, 1954 őszén azonban már a Görbe utca 1/a volt az iskola önálló székhelye. Hamar kiderült azonban, hogy ez a hely is alkalmatlan az oktatásra.

1957-ben a legégetőbb problémákat megelégtették az illetékesek, és a következő évi költségvetésbe betervezték az eszközállomány fejlesztését. A megfelelő épület hiányának gondja először 1967-ben látszott megoldódni, amikor megszületett a döntés, hogy a régi tanácsház épületének

egy részét megkapja az intézmény. 1970-ben, az átalakítások után vehette birtokába a jelenlegi Rosti Pál Iskola épületének 18 tantermét, külön irodahelyiségeket, tanári szobát és a hangverseny rendezésére is alkalmas helyiséget. Az 1978-as újabb költözésnek elsősorban demográfiai oka volt. Új óvodákat kellett létrehozni, és erre a régi tanácsház épülete volt a legalkalmasabb. Igaz, hogy a nővérszálló épülete sem zeneiskolának épült, némi átalakítás után azonban alkalmasnak bizonyult az oktatási munka ellátására. 1993, a kamaraterem kialakítása óta a zeneiskola már méltó módon veheti ki részét Dunaújváros hangversenyéletéből.

Az intézmény vezetői feladatainak ellátásában először 1959-ben történt változás, ekkor Székely István, a dunaújvárosi komolyzenei élet évtizedeken át meghatározó személyisége vette át a vezetést. Ő 1991 decemberéig állt a zeneiskola élén, alakja meghatározó volt a város zenei életének alakításában: évtizedeken át ő vezette a Dunaújvárosi Vegyeskört, és az ő kezdeményezésére született a Dunaújvárosi Szimfonikus Zenekar is. Őt követve, az iskola élén 1991 decemberétől közel egy évtizeden át Horváth Dénes állt. Erre az időszakra esik egy emlékezetes nap az iskola történetében, 1995. április 24-e. Ekkor vette fel az addig Állami Zeneiskola néven ismert intézmény a jeles hegedűművész, zene-pedagógus Sándor Frigyes nevét, aki a Liszt Ferenc Kamarazenekar alapító művészeti vezetője volt. A Sándor Frigyes Zeneiskola Dunaújváros valamennyi közművelődési és közoktatási intézményével kapcsolatot tartott. Ez a háló az aktuális igényeknek megfelelően működött: a cél a növendék-utánpótlás biztosítása, a város tehetséges, muzsikáláshoz kedvet érző diákjainak intézménybe csábítása, továbbá a folyamatos és a lehető legintenzívebb jelenlét a város kulturális-művészeti életében. Ezzel a hitvallással vezette az iskolát 2001-től 10 éven át Balogh Zoltán András is. A város művészeti-közművelődési intézményei közül a Bartók Színházzal és a dunaújvárosi evangélikus gyülekezettel alakított ki együttműködést, ami lehetővé tette, hogy a színház és a templom a koncertek

egy részének méltó helyszíne legyen. A Dunaújvárosi Zenei Egyesülettel is rendszeresen a közös feladatok, rendezvények. A zeneiskola tanárai többnyire tagjai a zenei egyesületnek, és rendszeresen közreműködnek az általa szervezett koncerteken. Természetesen az iskola művésztanárai a városban működő együtteseknek is aktív tagjai.

A zeneiskolában a kezdetektől jelen volt szinte minden tanszak, illetve hangszer, mindenki megtalálhatta a számára legmegfelelőbb képzést. Mára a lehetőségek tovább bővültek, ezáltal a tehetségek felfedezése, művelt, zeneértő és zeneszerető gyermekek sokaságának nevelése válik lehetővé. Az iskola pedagógiai hitvallása szerint az elsődleges cél, hogy a gyermekek egyéni sajátosságaira figyelve, a művészet eszközei révén kreativitásra, kitartásra, csoportban való gondolkodásra neveljék a generációkat.

Az iskolában a következő hangszereken tanulhatnak a növendékek: zongora, furulya, fuvola, piccoló, fagott, klarinét, szaxofon, harsona, tuba, kürt, trombita, gitár, basszusgitár, bőgő, hegedű, cselló, harmonika, dob, jazz-zongora, magánének, szolfézselőképző. A hangszeroztatás heti 2 × 30 perces egyéni foglalkozás keretében zajlik, szorosan hozzákapcsolódó 2 × 45 perces csoportos szolfézsórával és rendszeres fellépési lehetőségekkel. A legtehetségesebbek tanulmányi versenyeken, fesztiválokra vehetnek részt. A vonósok és fúvósok néhány évi tanulás után a zenekarok munkájába is bekapcsolódhatnak.

A zeneiskola égisze alatt működik a Dunaújvárosi Szonáta Zeneművészeti Alapítvány. Célja, hogy segítse a zenei pályán továbbtanuló diákokat, az iskola szakmai rendezvényeinek megvalósítását, támogassa a zenei tehetséggondozást és a zenetanárok továbbképzését. Az alapítvány igény szerint hangszerek, egyéb eszközök vásárlásához is hozzájárul. Küldetésének tekinti, hogy erősítse Dunaújváros és környéke lakosságának zenei elköteleződését, kiállításokat, koncerteket rendezzen.

A 2011 utáni igazgatók is a hatvan éve töretlenül vallott pedagógiai elvek szerint vezették, vezetik az intézményt. A régi értékek mellé

létrejöttek újak, a mai kor elvárásainak megfelelően. A Sándor Frigyes nevét viselő díjat a városban és környékén a zenei életben kimagasló teljesítményt nyújtó felnőttek és diákok kapják meg minden év áprilisában, a Sándor Frigyes Héten. Az iskola épülete megújult, és a hangszerállomány is új hangversenyzongorával bővült.

A növendékek zeneelméleti képzettségét ösztönzik az évente megrendezett lapról olvasási versenyek. A zeneiskola a régióban és a megyében fontos zenei központ szerepét tölti be, regionális és megyei találkozók színtere. Állandó rendezvényei közé tartozik a Megyei Zongora Négykezes Találkozó, a Megyei Vonós Találkozó, a Regionális Klarinétos Találkozó, részt vesz a Fejér Megyei Diáknapokon (házigazdaként a hangszeres műfajokban), a szülő-diák, tanár-szülő-diák koncerteken.

A zeneiskola lényeges értéke, hogy a hosszú évek alatt szép számmal gazdagította az ország híres zenészeinek számát. Itt tanult például a 2004-ben Erkel-díjjal jutalmazott Bánkövi Gyula zeneszerző, zenei szerkesztő, Kondor Péter brácsaművész, Baráth Bálint zongoraművész, Kelemen Angelika jazzénekes, Varga Líviusz, a Quimby Együttes alapító tagja. Amióta megnyitotta kapuit, az iskola fontosnak tarja, hogy zeneértő és zeneszerető embereket neveljen, akik a maguk útját járva, az itt magukévá tett értékrend szerint folytatják az ország zenei művelését.

*A Dunaiúvárosi Sándor Frigyes Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:
<http://www.sandorfrigyes.hu/>*

Martonvásári Művészeti Iskola

Martonvásár zenei kötődése leginkább Ludwig van Beethoven nevéhez kapcsolódik. A Brunszvik család az 1770-es években kezdett nagyszabású építkezésekbe ezen a területen, kastélyukban Beethoven többször is megfordult, mint a Brunszvik lányok zongoratanára.

A város művészeti iskolája 1991 óta működik, de már 1968-ban engedélyt kaptak arra, hogy Martonvásár iskolájában ének-zene tagozatú osztály indulhasson. A többleténakórak mellé rendkívüli tárgyként néptáncoktatás is társult, amely 1989-ben minden alsó tagozatos osztályra kibővült. Ezzel párhuzamosan a hangszeres oktatás is elkezdődött, először egy budapesti zeneiskola tagozataként, majd a székesfehérvári zeneiskola fiókiskolájaként. A zeneoktatás továbbfejlődése az Általános Művelődési Központ létrejöttéhez kapcsolódott – 1981-ben 40 hangszeres tanuló volt, egy főállású és két félállású tanárral. 1991 januárjától – az elsők között az országban – a zeneiskolát művészeti iskolává fejlesztették, így a néptánc és a grafika bekerült a tanítandó tanszakok közé.

Az iskola 1993. augusztus 1-jén önállóan gazdálkodó intézménnyé vált. Rövid időn belül olyan nagy igény mutatkozott a tanulásra, hogy 1994-től Válban és Tordason kihelyezett tagozatot indítottak. Martonvásár anyagi helyzete nem tette lehetővé, hogy a fenntartás költségeiből egyedül biztosítsa az állami normatíva feletti összeget, ezért 1998 szeptemberétől öt település önkormányzata beindította a Martonvásár és Térsége Művészetoktatási Társulást. Ettől kezdve az iskolafenntartó

a Társulási Tanács, amely 2009-től Martonvásár, Ráckeresztúr és Vál települések részvételével működik. 2010-ben indult el a tehetségponttá válás regisztrációs folyamata, amely kísérleti program kidolgozásához, majd 2011-ben két kísérleti osztály indításához vezetett. Az iskola 2012. március 6-án kapta meg a Völgy-Vidék Tehetségpont címet.

Az intézmény három település növendékeinek kínál széles körű tantervi és nevelési lehetőségeket. A művészeti iskola háttérében általában a lakosság elhivatott és hatni akaró rétegének szerveződése áll, amely hajlandó áldozatot is hozni azokért az értékekért, amelyeket a művészeti iskola képvisel. Az iskola olyan energiákat szabadít fel a térségben, amelyek nélküle nem kerülnének felszínre. Tevékenységével, rendezvényeivel több településre kihatóan kultúrát teremt, és kapcsolatot növendékei és a lakosság között, ezzel segíti, hogy a közösségek művészeti élete színesebbé váljon.

A művészeti iskola alapvetően a harmonikus személyiségformálást tűzte ki céljául, a művészetek erejével, eszközeivel. A művészetekhez kapcsolódó tartalmak közvetítésén túl törekszik modern és komplex pedagógiai háttér kialakítására, és ezzel erős társadalmi igényt elégít ki. A szülők értékelik, hogy gyerekeiket magasan képzett szakemberek vezetik be a művészetek világába, olyan értékeket teremtve bennük, amelyek egész életükben javukra válnak, formálják személyiségüket, emberi kapcsolataikat.

A Martonvásári Művészeti Iskola honlapja: <http://www.mmiskola.hu>

Székesfehérvári Hermann László Zeneművészeti Szakgimnázium és AMI

A székesfehérvári zeneoktatás története egyidős a Királyok Városa történetével: már a Szent István király által alapított székesegyház iskolájában magas színvonalon tanították az éneklés művészetét és a zeneelméletet. Ez a hagyomány a 16. század közepétől az Oszmán Birodalom fennhatósága

alatt kényszerűen megszakadt – a 18. században azután először a jezsuita, majd a pálos, végül a ciszterci rend kezelésében lévő nagy hírű gimnázium vette fel újra az elejtett fonalat. Zeneiskola alapítására azonban csak a 20. század elején került sor. Az alapfokú népzene tanszakra alapozva itt jött létre először középfokú népzeneoktatás Magyarországon.

A 19. században egyre több városban alapítottak zenészegeteket – Székesfehérváron is csakhamar igény mutatkozott hasonló egyesület létrehozására. A Székesfehérvári Zenekedvelők Egyesületének alapító közgyűlésére 1901. november 17-én került sor a Városháza nagytermében. Az új egyesület vezetésében a politika, az üzleti élet és a zenészsakma is képviseltette magát: az elnöki tisztet Havranek József polgármester töltötte be. A társaság 17 énekessel, 40 hangszeressel és 140 pártoló taggal

kezdte meg működését „a nemesebb irányú zene és ének művelése, zene- és dalestélyek rendezése, idővel pedig zeneiskola felállítása” céljából.

Az első hangversenyt 1902. február 10-én tartották a Magyar Király Szálló nagytermében, műsorán többek között Mozart, Haydn, Erkel, Verdi, Liszt és Schumann műveivel. 1913-ban világnagyságokat hallhatott a székesfehérvári közönség: Hubay Jenő hegedű- és Pablo Casals gordonkaművész adott hangversenyt az egyesület szervezésében. Fricsay Richárd karmestert és katonazenekarát 1913-ban Nagyváradra helyezték át Székesfehérvárról. A Zenekedvelők Egyesülete sajnos sikertelenül próbált közbelépni – a karmester és együttese távozásával ráadásul nemcsak a helyőrségi zenekar szűnt meg, de a katonazenészekre erősen számító szimfonikus zenekar léte is veszélybe került. Az egyesületi zenekar utánpótlásának biztosítását Fricsay távozása után a Zenekedvelők Egyesülete zeneiskola alapításával kívánta megoldani. Erőfeszítéseiknek köszönhetően a Petőfi Sándor utca 1. számú ház emeletén 1913. szeptember 1-jén nyitotta meg kapuit a székesfehérvári zeneiskola, amelynek élére Hermann László hegedű- és orgonaművészt, zeneszerzőt, okleveles középiskolai énektanárt, a szatmári zeneiskola székesfehérvári származású igazgatóját hívták meg. Az alapításkor mindössze öttagú tantestület lelkiismeretes és magas színvonalú oktatómunkája csakhamar szép eredményekkel, a növendéklétszám folyamatos növekedésével járt.

Az I. világháború után természetesen újra kellett szervezni a zenei élet intézményeit is. Az 1924 júliusában tartott városi közgyűlés megszavazta az intézmény ismételt beindítását, és felajánlotta a „Városi Zeneiskola” cím használatát. A II. világháború ismét visszavetette a zenei élet ígéretes kibontakozását: 1944. október 15-én bezártak az iskolák, a hangversenytermek, a színház. Ez utóbbi ráadásul – a hangversenyek egyik legfontosabb helyszíne – december 26-án kigyulladt és leégett. A háború utáni első hangversenyre 1947. február 8-án került sor, a Zenekonzervatórium tanárainak fellépésével.

A zeneiskola az 1960–1980-as években folyamatos, csendes fejlődésen ment át, működését egyre gyarapodó tanszak- és növendéklétszám, az oktatói munka magas színvonalát bizonyító versenyeredmények fémjelezték. 1978-ban az intézmény először rendezte meg a Zeneiskolai Kamarazenei Fesztivált, a hazai zenei fesztiválok-versenyek-találkozók sorában az egyik legnagyobb és mindeddig töretlen múltra visszatekintő eseményt. 2016-ban immár a XIII. fesztiválra (Országos „Alba Regia” Kamarazene Versenyre) került sor.

1989 őszén az iskola történetének jelentős mérföldkövéhez érkezett: a Jókai utcai régi épület addigra teljesen leromlott, állaga lehetetlenné tette az oktatómunkát – a tantestület és a növendékek a városi pártbizottság feladatát vették, Székesfehérvár főterén álló hatalmas székházába költöztek át. 1990-ben Fischer Annie zongoraművésznő személyesen is megtisztelte jelenlétével az intézményt, és zenekari zongoraestet adott a Vörösmarty Színházban.

1992. február 21-én a zeneiskola ünnepélyes keretek között felvette első igazgatója, Hermann László hegedűművész-zeneszerző-zene-tanár nevét. 1994 szeptemberében az intézmény és a Kodály Zoltán Zenei Általános Iskola és Gimnázium összefogásával 44 év szünet után ismét megindult a középfokú zenei szakképzés Székesfehérváron. A zeneművészeti szakközépiskola országos jelentőségét szavolta, hogy a népzenei tanszak kezdeményezésére itt jött létre először középfokú népzeneoktatás Magyarországon. Ennek előzménye az akkor már egy évtizede működő alapfokú népzene tanszak volt. A tanszak és reprezentatív együttese, az 1982-ben alapított, rangos belgiumi és lengyelországi fesztiválok sokszoros díjnyerteseként nevet szerző Bakony Népzenei Együttes számtalan kiváló népzeneoszt indított el az előadói és tanári pályán. A zeneművészeti szakközépiskola növendékei és tanárai gyakori fellépéseikkel tovább gazdagították Székesfehérvár mindennapjait (például az immár hagyományos zenei világnapi utcazenével), 1998-tól

pedig az egymás után végző évfolyamok növendékei megjelentek a zenei felsőoktatásban.

A Zeneművészeti Szakközépiskola kapcsolata az alapfokú zeneoktatással az új évtized-évszázad elején újabb szállal erősödött: a 2001/2002-es tanévtől a középiskolások a közismereti tárgyakat is az immár hivatalosan is egy intézményként működő Hermann László Zeneművészeti Szakközépiskola és Alapfokú Művészeti Iskolában tanulják. A Zeneiskola alapításának 100. évfordulóját köszöntő 2013/2014-es és a Zeneművészeti Szakközépiskola, a „konzi” 20. születésnapját köszöntő 2014/2015-ös tanév rendezvényei, a hangversenyek és kiállítások dolgos évtizedek szép eredményeiről számolhattak be.

A székesfehérvári Hermann László Zeneművészeti Szakgimnázium és AMI honlapja: <http://hermannzenesuli.hu/> és dr. Szabó Balázs kutatása nyomán

Székesfehérvári Kodály Zoltán Általános Iskola, Gimnázium és AMI

Az egykori királyi város élénk kulturális sokszínűségének egyik mozgatója a Kodály Zoltán Általános Iskola Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola. Az ország Kodály-iskoláival egyezően vesznek részt a diákok az iskola hét-köznapijait átszövő zenei nevelésben. Hét különböző kórusban, négy művészeti ágban formálhatják önmagukat egyre sikeresebbé.

A huszadik születésnapját 2012-ben ünnepelte a Kodály Zoltán Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola. A rendszerváltás után alapított, 12 évfolyamos általános és középfokú képzést nyújtó, valamint a kiemelt zenei nevelés mellett mind a négy művészeti ágat tanító iskola a város egyik büszkesége. A hét különböző kórusban éneklő gyerekek között is kuriózumnak számít a Fehérvári Fiúkar. Karnagyuk, Kneifel Imre az iskola jelenlegi vezetője, aki alapítása óta vezeti a kórust. Számos külföldi és hazai verseny győztese.

A négy művészeti ág együttműködéséből jött létre az intézmény 20. születésnapjára a névadó mester, Kodály Zoltán *Háry János* című daljátékának bemutatása. Az ünneppsorozat ebben a tanévben folytatódik, hiszen éppen negyedszázados lett a fehérvári Kodály-iskola.

A székesfehérvári Kodály Zoltán Általános Iskola, Gimnázium és AMI honlapja: <http://www.kodaly-szfvar.sulinet.hu>

Fertődi J. Haydn Zeneiskola, AMI

A fertődi J. Haydn Zeneiskola az 1977-es alapítása óta eltelt 39 évben sok diákot bocsátott útjára, akik azóta zenetanárként, zenekari muzsikusként, egyházzeneesként-kántorként, orvosként, jogászként, tanárként

dolgoznak itthon és külföldön egyaránt. A zeneiskola a település életében a közművelődés egyik bástyája, tíznél több településről fogadja a zenélni vágyó gyerekeket. 2003-ig Fertődi Zeneiskola néven működött, akkor felvette J. Haydn nevét, és azóta nagy erővel ápolja névadója emlékezetét.

Fertőd, az egykori Eszterháza és Süttör életében a herceg Esterházy-család és a zene játszott meghatározó szerepet. Habár Süttör a régebbi település, Eszterháza zenei múltja gazdagabb. (1950-ben, a közigazgatás átszervezésekor változtatták meg Eszterháza nevét Fertődre.) 1977-ben a Szalay Sándor vezette Fertőd Nagyközség Tanácsa fiók-zeneiskola alapításáról határozott. Ekkor kezdte meg működését Győr-Sopron megye legfiatalabb zeneiskolája, közel 60 tanulóval, Fejérvári Sándorné igazgatósága alatt.

A következő mérföldkő az iskola életében az 1983/84-es tanév, amikor a fiókkiskola önállóvá vált: igazgatója ekkor Fejérvári Benedek volt. Fertőd akkori legszebb, felújított barokk épületében méltó helyen kapott otthont a zeneiskola, ott, ahol J. Haydn lakott

zenészeivel és operaénekesseivel, és amelyet ma is Muzsikaháznak hívnak. 2003-ig az iskola Fertődi Zeneiskola néven működött, majd ekkor, elsőként az országban, felvette Joseph Haydn nevét. Időközben térségi, regionális feladatai még kiterjedtebbé váltak: 2005-re a tanulólétszám csaknem megnégyesződött, és az iskola tíznél több településről fogadja a zenélni vágyó gyerekeket. Így az alapítása óta eltelt 39 évben sok diákot bocsátott útjára, akik azóta zenetanárként, zenekari muzsikusként, egyházzeneészként-kántorként, orvosként, jogászként, tanárként dolgoznak itthon vagy külföldön, illetve zenei felsőfokú intézményekben, akadémiákon képzik tovább magukat. A zeneiskola a település életében a közművelődés egyik bástyája. Bizonyítja ezt a J. Haydn-Emlékszoba létrehozása, diákjainak rendszeres jelenléte, közreműködése a városi ünnepeken, nemzeti ünnepeken, kiállítás megnyitókön. Az iskola tanszakai igyekeznek eredményesen részt venni megyei és regionális rendezésű fesztiválokön, zenei versenyeken. Ezt bizonyítják a fafúvós, rézfúvós, zongorista és szolfézs tanszakokon – de a 2008-ban indított új, táncművészeti ágon tanulók eredményei is. Országos megmérettetések dobogós helyezéseivel is büszkélkedhetnek az iskola tanárai, növendékei.

1995-ben Győr-Moson-Sopron megyében a fertődi zeneiskola adott otthont a IV. Európai Ifjúsági Zenei Fesztivál rendezvényeinek. A Kultúrával a Nyugat Kapujában elnevezésű nemzeti fesztivál kistérségi döntőjén szervezőként is részt vett, és tanulói, kamaraegyüttese székelyeredményeket értek el.

Az elmúlt két évtizedben több hagyományteremtő rendezvényt is kezdeményezett az iskola, így:

– Zene Világnapi Hangversenyt (vendégük volt Szekendy Tamás zongora-, csembaló-, orgonaművész; a szombathelyi Capella Savaria Régi-zene Együttes; a Kodály-évben a Boglya Népzene Együttes; a Balassi-évben Kobzos Kiss Tamás, továbbá Jancsovics Antal karmester, Szokolay

Sándor Kossuth-díjas zeneszerző, dr. Cs. Varga István irodalomtörténész professzor, Jáki Sándor Teodóz bencés szerzetes, zenetudós);

- adventi templomi koncerteket;
- évente emlékünnepeket és hangversenyt J. Haydn emlékére;
- tanévenként Pedagógiai Szakmai Napot, továbbképzést a furulyát oktató tanároknak;

- tanulmányutakat „Zenetörténeti emlékhelyek a történelmi Magyarországon” címmel. A tanulókkal jártak Rohrauban, Joseph és Michael Haydn szülőházában és Liszt Ferenc szülőházában az egykori Sopron megyei Doborjánban.

- Kodály Zoltán születésének 125., halálának 40. évfordulójáról az iskola könyvkiadással és kiállítással emlékezett meg. A 2017-es zene világnapi hangversenyt is a Kodály-év jegyében rendezték meg, megemlékeztek az 1959-es Fertődre tett útjáról, továbbá kirándulásokat tettek Kodály első népdalgyűjtő útján a Felvidéken.

- Testvériskolai kapcsolatot létesítettek a galántai J. Haydn Zeneiskolával. Fontosnak tartják, hogy a két iskola közös programjai lehetőséget adjanak a határokon átívelő szoros kapcsolatok ápolására...! Az iskolában a régizenét megtettesítő furulya (blockflöte) tanszakon több mint két évtizede kiemelkedő eredmények születtek-születnek. Ezért a tanszak tanára Regionális Furulyaversenyek megrendezését kezdeményezte, melyekre évről évre 5-6 megyéből, sőt már külföldről is érkeznek fellépők. Az iskola régizenét megtettesítő tanszakja 2003-ban és 2010-ben CD-lemezt jelentetett meg: *Reneszánsz és barokk kamarazene* [HCD248], majd *Furulyamuzsika* [EPA-2] címmel.

A fertői J. Haydn Zeneiskola életéből azonban a megpróbáltatások sem maradtak ki.

2007 után az iskola az életben maradásáért küzdött: a bajban Szokolay Sándor Kossuth-díjas zeneszerző, valamint szülők, volt tanítványok és civil szervezetek siettek a segítségére. Az érintett önkormányzatok is

jelentős anyagi áldozatot hoztak azért, hogy tanulóik zenetanulását továbbra is biztosíthassák. Az Esterházy Pál Alapítvány – mely számos kiadvány, CD-lemez és a *Fertődi kalendárium* kiadója is egyben – sokat segített-segít az iskola működésében. Az iskola kiadványainak listája, a publikációs jegyzéke megtekinthető a honlapon. Az iskola az 1984-ben megkapott épületet, berendezését nagy gonddal óvja, hangszerparkját, könyv- és hangtárát fejleszti, hogy a 21. századi követelményeknek is megfelelően tudja nevelni-oktatni tanulóit. Minden pályázati lehetőséget kihasznál, hogy korszerű felszerelésével a tehetségek fejlesztését szolgálja.

A fertődi J. Haydn Zeneiskola az értékek megőrzését, továbbadását, a hagyományteremtést alapvető célnak és feladatának tartja, hogy láttassa és példaként állítsa azoknak a növendékeknek eredményeit, akik tehetségüket tanáraik segítségével, szorgalmas munkával továbbfejlesztették! Alapvető célkitűzése, hogy a művészeti oktatás-nevelés sajátos lehetőségeivel, eszközeivel érzelmileg gazdag, kreatív, kulturált és erkölcsileg emelkedett embereket neveljen.

A fertődi J. Haydn Zeneiskola honlapja: www.haydnzeneiskola.hu

Győri Napsugár Művészeti Iskola, AMI

Az intézmény 2000 óta működik magániskolaként. Alapelve, hogy minden gyermeket egyformán kincsként kezel. Fogyatékos gyermekek számára is biztosítja a művészetoktatást, de felkarolja és támogatja a kimagasló képességű tanulókat is – azaz tehetséget gondoz. Fő célja, hogy megteremtse olyan komplex művészeti nevelés feltételeit, mely az iskolában működő zeneművészeti, illetve táncművészeti szakon belül speciális művészeti ismereteket nyújt, és az előadás, az alkotás pozitív élménye révén elősegíti a harmonikus, érzelemdús, kreatív személyiség kialakítását, fejlesztését.

Az iskola fenntartója a Napsugár Művészeti Iskola Alapítvány, mely szintén 2000-ben jött létre, és fő célja a komplex művészeti nevelés, ennek megvalósítására hozta létre a Napsugár Művészeti Iskolát. Az iskolavezetés fő célja kezdettől az volt, hogy a várostól távol eső falvakba, községekbe is eljuttassa a zene- és tánctanítás lehetőségét. Éppen ezért kezdetben a tanítás csak falvakban zajlott, általában művelődési házakban vagy a helyi általános iskolákban. Az indulás évében öt Győr környéki községben négy pedagógussal indult a zenei oktatás 146 gyermek részvételével. A második évtől a zene mellett már táncolni is tanulhattak a diákok. Azóta mind a gyermekek, mind a foglalkoztatottak létszáma, mind a feladatellátási helyek bővültek. A 2017/2018-as tanévben a győri székhely mellett már 15 telephelyen dolgoznak 25 pedagógussal és 551-es gyereklétszámmal. A székhelyen kívül ma már Győrben is

két helyen folyik tanítás. A tanórákat a délutáni időszakban tartják. A zeneművészeti ágon klasszikus zenét, táncművészeti ágon nép- és társastáncot oktatnak. Alapvető céljuk ezen művészeti ágak megismertetése, megszerettetése, tanítása és művelése, a helyi hagyományok felkutatása, tovább élésének biztosítása.

A gyerekek az első években a furulya és a zongora közül választhattak hangszert, majd az igényekhez igazodva a választási lehetőség is bővült. A 2017/2018-as tanévben már a zongora, furulya, gitár, gordonka, fuvola, hegedű, trombita közül választhatnak. A képzés két év előképzőből, hat év alapképzésből és négy év továbbképzésből áll. Az iskola szeretné megőrizni eddigi arculatát és a művészetoktatásban elfoglalt különleges helyét, amely abból fakad, hogy bármely korú, bármely társadalmi rétegből, nemzeti kisebbségből, kisebbségi csoportból érkező gyerekek egyenlő esélyt kíván biztosítani az alapfokú művészetoktatáshoz, a művészeti neveléshez. Fogyatékos gyermekek számára is biztosítja a művészetoktatást, de felkarolja és támogatja a kimagasló képességű tanulókat is.

A gyerekek életében nagy jelentőségűek a 2002 óta minden évben tavasszal megrendezett házi versenyek („Napsugaras tavaszi versenyek”: zongora- és furulyaverseny, Beledi társastánc verseny, illetve „Bokréta” néptánc verseny), melyeken a különböző telephelyeken tanuló diákok mérhetik össze tudásukat. A magas részvételi arány és az elismert külsős zsűri minden esetben garancia a minőségre. A diákok egyre több regionális versenyen is indulhatnak, illetve a versenyzés mellett az adott település rendezvényeinek is állandó szereplői. Ez azért fontos, mert ha egy gyermek megtapasztalja a zenekari, kamarazenei muzsikálás élményét, az együtt táncolás szépségét, azáltal toleranciára és alkalmazkodásra is képessé válik, és hatással lesz a környezetére.

Az iskola mint Regisztrált Tehetségpont helyi hatókörrel működik. A Tehetséggondozó tantárgy keretében a zenei és a könyvtárhasználati ismereteken keresztül valósul meg a személyiség-, önismeret-fejlesztés.

Ennek érdekében csatlakoztak az országos Boldogság-programhoz, melynek témaköreit felhasználva igyekeznek értékeket átadni diákjaiknak. A művészetoktatással lehetőség nyílik esztétikai és érzelmi nevelésre, hogy közben a diákok megismerhetik önmagukat, és a személyiségük is fejlődik. A tehetséggondozás keretében az iskola célja, hogy az oktatás a növendékeket a művészetek valamennyi ága iránti nyitottságra, esztétikai érzékenységre nevelje. A tervezés során ezt figyelembe véve állítják össze a Tehetséggondozás tantárgy anyagát is, melynek keretében kulturális rendezvényekre látogatnak el a tanulókkal. Az erkölcsi nevelésre, az önismeret, társas kultúra fejlesztésére fektetve a hangsúlyt, az iskola a tanulók személyes, társas és módszertani kompetenciáit szeretné a tehetséggondozói tanóra során megerősíteni. Továbbá azzal is, hogy évente táborokat szervez, melyekben komplett művészeti nevelés folyik.

Az iskola céljának tekinti, hogy a kiemelkedő tehetségű diákokat szakirányú továbbtanulásra készítse fel, elősegítse bekapcsolódásukat az önképzőkörök és együttesek munkájába. Elértnek tekinti célját, ha a gyermekek közül öt év átlagában 2-3 fő művészeti középiskolában folytatja tanulmányait, zenei és táncegyüttesekben pedig a tanulók 40-50%-a aktívan részt vesz.

*A Napsugár Művészeti Iskola Facebook-oldala:
<https://www.facebook.com/NapsugarMuveszetiIskolal>*

HAJDÚ-BIHAR MEGYE

Berettyóújfalui Igazgyöngy Alapfokú Művészeti Iskola

Az Igazgyöngy AMI 2000 óta működik hat településen, amelyek legfontosabb szociológiai jellemzője, hogy kiemelkedően magas a hátrányos, illetve a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya. Az iskola képző- és iparművészeti ágon oktatja a gyerekeket

– jelenleg a társastánc tanszak csoport hiányában szünetel. Módszertanának – amelyet az évek során fokozatosan finomított és igazított a gyerekek szükségleteihez – legfőbb jellemzője a hármas fókusz: a vizuális kommunikáció fejlesztése mellett a hátránykompenzálás és a szociális kompetenciák fejlesztése megjelenik minden tanórán, minden feladatban. Kidolgozói azon fáradoznak, hogy az oktatást és a szociális munkát sajátosan ötvöző módszereik bekerülhessen az állami oktatás rendszerébe is.

Az Igazgyöngy Alapítvány 2000-ben kezdte meg művészetoktató tevékenységét a berettyóújfalui kistérségben, grafika, festészet, kerámia és szobrászművészet tanszakokon. Mivel az iskolába bekerülő gyerekek közt igen magas a mélyszegénységből érkező, halmozottan hátrányos helyzetűek aránya (csaknem 50%, a hátrányos helyzetűeké pedig 70%), elsősorban az ehhez kapcsolódó pedagógiai problémák kezelésére kellett

összpontosítani. A gyerekek jelentős hátránya miatt tehetséggondozásról nehéz beszélni, hiszen a tehetségcsírák felfedezésére csak a hátrányok kompenzálása után nyílik lehetőség. Az első időszakban az iskola elsősorban a vizuális kommunikáció gyermekközpontú módszertanának fejlesztését tekintette feladatának, középpontba helyezve az önkifejezés fejlesztését, a saját viszonyulás hangsúlyozását és kreatív technikai megoldások kidolgozását.

Az egyre tudatosabb hátránykompenzáló módszertan kialakítását a tanulói összetétel generálta. A „HHH-s” gyerekeknél általában nagy lemaradások mutatkoznak a figyelemkoncentráció, a finommotorika területén, fejletlenek a megfigyelési képességek, a vizuális memória, a logikai gondolkodás, nem elég differenciált a kommunikáció. Az ábrázolási tevékenység nem épült be a játékok közé, nincs megfelelő anyagismeretük, eszközhasználatuk, hiányos a vizuális motívumkészletük. Ezek a hiányok nemcsak az ábrázolási tevékenységet, de általában a tanulási képességet is befolyásolják. Az iskolában ezeket a gyerekeket folyamatosan kudarcok érik, ami negatív énképhez és a motiváció teljes elvesztéséhez vezet. Ezért nagyon fontos, vallják az iskola pedagógusai, hogy a gyerekek kezdettől olyan fejlesztésekben vegyenek részt, amelyek révén sikerélményekhez jutnak, a sikerélményekből pedig további motivációt. Az alkotómunka transzferhatása – megfelelő pedagógiával – minden területre átvihető.

Az Igazgyöngy szakemberei előbb korosztályok szerinti rendszerbe foglalták azokat a feladatokat, amelyekhez a különböző képességek (a finommotorika, a vizuális memória, a figyelemkoncentráció, a logika) fejlesztése kapcsolódott. Majd nyitottak más tantárgyak ismereteit vizualizáló feladatok összeállítására is. Azután mindez kiegészült a szociális kompetenciák fejlesztésével. Kiderült, hogy a nehezebb sorsú gyerekeknél a személyes kompetenciák és a társas készségek fejlesztése remekül illeszthető az alkotás adta fejlesztési lehetőségeihez. Erre épül az Igazgyöngyben az úgynevezett hármas fókuszú vizuális nevelés: a vizuális

kommunikáció fejlesztése mellett a hátránykompenzálás és a szociális kompetenciák fejlesztése minden tanórán, minden feladatban megjelenik.

A hátrányok kompenzálása céljából olyan vizuális feladatokat dolgoztak ki, amelyek igazodnak az általános iskolai követelményrendszerhez, túlmutatnak a vizuális nevelésen, és támogatják a hiányokat. Felhasználtak az alternatív pedagógiákból ismert módszereket. Az íráselemeket például tematikus feladatba ágyazva, könnyen nyomot hagyó eszközökkel, nagyobb méretben, nagyobb mozdulatokból indítva gyakoroltatták. A figyelemkoncentrációt olyan feladattípusokon fejlesztették, amelyeknek lépéseit, szabályait a gyerekeknek folyamatosan követniük kellett ahhoz, hogy a kész alkotás sikerélményéhez eljussanak. Közben minden lépés után volt valami motiváló elem, amely tartalmilag vagy technikailag továbblendítette őket. A logikai képességeket olyan „többmezős” rajztípuson fejlesztették, amelyek részei között információiban vagy időbeliségben logikai kapcsolat volt. A vizuális memóriát játékos feladatokon fejlesztették, olyan páros rajzok elkészítésével, amelyekhez szemmértékre, megfigyelőképességre, szimmetriaérzékre volt szükség, továbbá amelyek az összehasonlítás képességét gyakoroltatták, illetve a variációs képességeket is fejlesztették.

Felismerve, hogy mennyire fontos a hátrányos helyzetű gyerekek számára az ismeretanyag vizualizálása – alkotással párosítva –, mennyit segít a bevésésben, következett az „igazgyöngyös” feladatok fejlesztésének második szakasza. Nyitottak más tantárgyak ismereteit vizualizáló feladatok összeállítására is, szervesen kapcsolva ezeket is a vizuális kommunikáció fejlesztéséhez.

A hátrányos helyzetű gyerekekkel végzett munkában egyre inkább gondot okozott, hogy a szociális kompetenciáik igen fejletlenek. Hamar kiderült, hogy a szülőkkel hasonló a helyzet. Adódott a feladat, hogy ezek fejlesztését is be kellene építeni a feladatokba, a személyes

kompetenciák közül elsősorban az önbecsülés, az önértékelés, az énhatékonyság és az identitás, a társas kompetenciák közül pedig a tolerancia, a szolidaritás és az együttműködési képességek fejlesztésére törekedve. Ez már az Igazgyöngy AMI feladatfejlesztésének harmadik – jelenlegi – szakasza. A személyes kompetenciákat egyéni, biztos sikerélményt nyújtó feladatokon, a társas kompetenciákat pedig a kooperatív tanulásszervezés módszereit alkalmazva fejlesztik.

Az igazgyöngyös fejlesztések sikerének titka: a tudatos pedagógiai munka és az adott terület fejlesztését pontosan megcélzó feladat. Az egyes területek fejlesztéséhez a gyerekek mindig annyi segítséget kapnak, amennyi feltétlenül szükséges; fontos, hogy maguknak is kelljen erőfeszítést tenniük, ugyanakkor ne érje őket kudarc. A vizuális kifejezés eszközeinek elsajátítása ösztönös ábrázolóbból tudatossá teszi a gyerekeket. Beépül a kifejezőeszközök közé a grafikai jelrendszertől a színárnyalatok alkalmazásáig minden, és képesek lesznek gondolataikat, a világhoz való viszonyulásukat vizuálisan kifejezni, majd verbális és metakommunikációval is megerősíteni.

A jó feladat elkészítéséhez szükséges a gyerekek szociokulturális környezetének, képességeiknek, tudásszintjüknek, érdeklődésüknek,

motiváltságuknak az ismerete. Szerencsére a vizuális nevelés a tematikus megközelítéseket tág határok között kezeli, így a pedagógus könnyen utat talál a gyerekekhez. Nagyfokú differenciálást enged ez a tanórákon, egyéni fejlesztésekkel, ugyanakkor nagy figyelmet igényel a pedagógustól, jóval nagyobbat, mint a hagyományos frontális oktatásban.

Fontos, hogy a feladatkiadáshoz egyénre szabott értékelés is társuljon. A pedagógusok kiemelt figyelmet fordítanak a változások mérésére, hogy kitűnjön: az alkotó jellegű feladatok segítségével, hatékonyabb és eredményesebb a hátránykompenzálás és az oktatás, és fejleszthetők az integrációs képességek.

A pedagógiai program eredményességének végül, de nem utolsósorban a szülők együttműködése is feltétele. Hiszen ha értik, mit, miért tesznek a gyerekekkel, és partnernek tekintik őket, akkor támogatni fogják a gyerekek tanulását. A siker titka tehát a komplex problémakezelés, amely nemcsak az iskolában, hanem azon kívül is segíti és követi a gyerekeket, hosszú távon.

Tankönyvek, módszertani segédanyagok, tanártovábbképzések útján terjed az „igazgyöngyös” szemlélet és módszer. Sikerült nemzetközi szinten is nevet szerezni az iskolának a gyermek-képzőművészeti nevelés terén, nemcsak a módszer tapasztalatainak átadásával, hanem a gyerekek sikerei révén: tanévenként 500-nál is több díjat nyernek az „igazgyöngyös” tanulók nemzetközi és hazai gyermek-képzőművészeti versenyeken.

*Az Igazgyöngy Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:
<http://igazgyongyalapitvany.org>*

Hajdúböszörményi Bartók Béla Zenei AMI

Az államosítás után alapított zeneiskolák egyik híres példája a böszörményi Bartók Béla Zeneiskola. Kistérségi, regionális és országos szerepvállalásával, a városi művelődésben betöltött szerepükkel sok élményteli pillanattal örvendeztetik meg a hozzájuk betérőket.

A Bartók Béla Zenei Alapfokú Művészeti Iskolát 1959-ben alapították. Először a Kálvineum épületében kapott helyet, majd jelenlegi helyén, a Rákóczi utcában 1973-tól működik. Hangversenytermét 76-ban adták át, mely az utóbbi években jelentős felújításokon ment keresztül a hangverseny-látogatók meglegedésére. A zeneiskola kezdettől fogva összetett tevékenységet lát el: a zenei oktatás és nevelés, az amatőrzenész-képzés, zeneértő, zeneszerető ifjúság nevelése, a zenei pályára való felkészítés, valamint zenei rendezvények szervezése. Hangversenytermükben komolyzenei hangversenyeket is szerveznek rendszeresen. A tehetséggondozás érdekében a zenei tanszakokon emelt szintű képzést ad a növendékeknek, ha képességük, előmenetelük alapján zenei pályát választanak. Számukra kiemelten biztosítja a versenyekre, a felvételi vizsgákra a felkészülést. Rendszeresen szervez fellépéseket, bemutatókat, művészeti táborokat, kurzusokat. Az ezredfordulótól az iskola bővítette képzési kínálatát. Jelenleg a képző- és iparművészeti tanszakon is tanulhatnak az érdeklődők, akik a város iskoláiban működő telephelyeken vehetnek részt a művészetoktatásban.

A képzőművészeti csoportok egyik igen kiemelkedő feladata a pályázatokra való készülés, valamint a különféle kiállításokon való szereplés. A tanulók lehetőséget kapnak meglévő képességeik kibontakoztatására, munkájukat szakképzett pedagógusok segítik. Az elmúlt években mind a zenei, mind a képző- és iparművészeti ágakról többen sikeresen felvételiztek a debreceni művészeti szakközépiskolákba. Az iskola indulása óta számos növendékük aktív résztvevője ma is a zenei életnek. Közülük tizenketten ma az iskola tanárai. A város tíz énektanára is a növendékük volt.

A Bartók Béla Zenei AMI honlapja: <https://www.hajduboszormeny.hu/onkormanyzat/index.php/bartok-bela-zeneiskola>

HEVES MEGYE

***Egri Eszterházy Károly Egyetem Gyakorló
Általános, Közép-, Alapfokú Művészeti
Iskola és Pedagógiai Intézet***

Az Eszterházy Károly Főiskola gyakorlóiskolájában a 2005/2006. tanévben indult először alapfokú művészetoktatás képző- és

iparművészeti és zeneművészeti, majd később tánc-, szín- és bábművészeti ágban is.

Zeneművészeti ág

A zeneművészeti tagozat az iskolában évtizedek óta működő 12 évfolyamos ének tagozat kiegészítő része. A növendékek jelenleg kétféle hangszert (zongora, gitár), illetve a magánéneket választhatják, mellette természetesen szolfézs-zeneelméletet tanulnak, illetve kamarazenei együttesekbe, kórusokba járhatnak.

Képző- és iparművészeti ág

A különböző tanszakok egységes feladata, hogy kifejlesszék az esztétikai érzékenységet, az igényességet, az ízlést, fogékonnyá tegyenek a képi műveltség, a képi emlékezet és képzelet iránt. A tanulók fejlesztésében nagy szerepet játszik a különböző technikák megismertetése:

tűzzománckészítés, üvegfestés, gyöngyfűzés, agyagozás, nemezelés, línómetszés, monotípiák, hidegtű-technikák, mozaikkészítés, papírmásé és a különféle hobbitechnikák. A tanulók a modern művészeti technikák alkalmazása révén kialakíthatják önkifejező képességüket.

A képzőművészeti tanszak (előképző 1–2. évfolyam + 1–3. alapfokú évfolyam) főtárgyai: vizuális alapozó gyakorlatok (előképző 1–2. évfolyam), grafika és festészet alapjai (1–3. alapfokú évfolyam), vizuális alkotó gyakorlat (1–10. évfolyam). A választható tantárgyak közé tartozik a népművészet (1–10. évfolyam), a művészettörténet (3–10. évfolyam). A 4. alapfokú évfolyamtól a továbbképző 10. évfolyamáig tanulhatnak a növendékek fém- és zománcműves, grafika és festészet, környezet- és kézműves kultúra, szobrászat és kerámia, textil- és bőrműves tanszakon, illetve manapság egyre népszerűbb a fotózás, videózás. Ez utóbbi tanszakon a tanulók megismerik a fényképezés és a mozgófilm-készítés történetét, az amatőr célokra használatos fotó-, videoeszközöket, alkalmazásuk lehetőségeit.

A *vizuális alapozó gyakorlatok* az előképző első két évfolyamának komplex művészeti tantárgya. A legkülönbözőbb anyagok, eszközök, technikák megismerése segíti a gyermekek kreativitásának kibontakozását és a tradicionális kézművesség értékeinek továbbadását.

A *vizuális alkotó gyakorlat* a képző- és iparművészeti ág, az ősi és kézműves tárgyformálás, a médiaművészet sokféle tevékenységének megismertetésére szolgál. Feladata a vizuális eszköztár bővítése, a művészi kifejezési formanyelv kialakítása, gazdagítása.

A *grafika és festészet alapjai* tantárgy a képi kifejezés változatos módjainak elsajátítását és alkalmazását teremti meg. Előkészíti és megalapozza a művészi igényű szakmai munkát.

A *műhelygyakorlat* lehetővé teszi az ősi, a hagyományos és a kortárs képző- és iparművészeti, valamint médiaművészeti tevékenységek elsajátítását.

Táncművészeti ág

A táncművészeti tagozaton a tanulók életkori sajátosságaiknak megfelelően ismerkednek meg a magyar népi játékokkal, táncokkal, és tudásukat színpadon, koreográfiai megfogalmazásban mutatják be. Kiemelten fontos szerepet kap a közösségi nevelés, kirándulások, edzőtáborok, színházlátogatások, intézményi hagyományt erősítő közösségi események és az éveken át tartó közös munka révén.

A néptáncoktatás elősegíti a néphagyományok megismerését, tovább életetését és újraalkotását, kulturális örökségünk megbecsülését. A Kárpát-medencei táncgyomány sokszínűsége tükröződik vissza az alapfokú művészetoktatás tantervében. A tanórai keretek mellett fontos szerepet játszik a tánc színpadi megjelenítése is, amely egyrészt a művészi megtapasztalás élményét teszi lehetővé, másrészt a közönség számára is hozzáférhetővé teszi táncos hagyományainkat. A néptáncoktatás szemléletváltása a tanulók technikai felkészültségének megalapozását helyezte középpontba, ami alkalmassá teszi a növendékeket a táncok – különösen a helyi táncanyag, táncgyomány – újraalkotására, szabad és kötött formákban történő megjelenítésére. A kicsik kezdetben népi játékokat tanulnak (1–2. előképző évfolyamon), majd néptáncot (1–6. alapfokú és a 7–10. továbbképző évfolyamon), folklórismeretet (3–6. alapfokú évfolyamon), tánc történetet (9–10. továbbképző évfolyamon).

A modern-kortárs tanszakon a kezdő osztályokban a mozgáskészségen alapuló mozgásérzék tudatosítása, a fizikai és a koordinációs képességek fejlesztése a legfontosabb feladat. A táncpedagógusok a gyermekek egészséges testi fejlesztése és felkészítése mellett a művészetek iránti fogékonyság kialakítására törekszenek. A technikai képzés elősegíti az oktatási folyamat résztvevőinek számára, hogy adottságaik szerint fejlesszék képességeiket. Az évenként meghatározott fejlesztési feladatok és a spirálisan haladó tananyag lehetővé teszi, hogy az oktatás összevont osztályokban történjen, és nagyobb szabadságot kínál a pedagógus számára

az oktatási folyamat megszervezésében. A kezdők főtárgyai közé tartozik a Berczik-technika (1–2. előképző évfolyamon, 1–2. alapfokú évfolyamon), a jazztechnika (3–6. alapfokú évfolyamon és a 7–10. továbbképző évfolyamon), kötelező tantárgy a kreatív gyermektánc (1–2. előképző évfolyamon, 1–2. alapfokú évfolyamon), a Limón-technika (5–6. alapfokú évfolyamon), a tánc történet (9–10. továbbképző évfolyamon).

Szín- és bábművészeti ág

Az alapfokú művészetoktatás keretében folyó színházi nevelés lehetőséget biztosít a színművészet iránt érdeklődő tanulók képességeinek fejlesztésére; ismereteik gyarapítására, művészeti kifejezőkészségeik kialakítására. Lehetővé teszi a tanulók számára önmaguk megfigyelését, a helyes önértékelés kialakítását, az önkifejezést, a közös alkotómunka megélését, színházi (bábszínházi) előadások készítését, produkciók értelmezését, az alapvető dramatikus technikák és a színházi konvenciók megismerését, a kísérletezést a színházi-drámai formával, a színjáték kulturális hagyományainak megismerését. Főbb tantárgyaik: dráma és színjáték, beszéd és vers (1. alapfokú évfolyamtól), mozgás és tánc (1. alapfokú évfolyamtól), zene és ének (1. alapfokú évfolyamtól), színházismeret (3. alapfokú évfolyamtól), bábjáték.

A kiválóra minősített művészetoktatási intézmény 2 előképző, 6 alapfokú és 4 továbbképző évfolyammal, a gyerekek általános és középiskolai tanulmányaihoz igazodva működik. Tanulói rendszeres és sikeres résztvevői a város, a megye, a régió, az ország és Európa művészeti tantárgyi versenyeinek, találkozóinak.

*Az Eszterházy Károly Egyetem Gyakorló Általános,
Közép-, Alapfokú Művészeti Iskola és Pedagógiai Intézet honlapja:
<https://gyakorlo.uni-eszterhazy.hu/>*

HEVES MEGYE

Egri Farkas Ferenc Zeneiskola AMI

A zeneiskola a város kulturális életében kiemelkedő tényező, növendékei, tanárai állandó résztvevői a városi, megyei rendezvényeknek, miközben magas színvonalon biztosítják a zeneoktatás szakmai igényeit és követel-

ményeit. A nemcsak városi és megyei, hanem országosan is elismert amatőr együttesként jegyzett Egri Szimfonikus Zenekar alapvetően a zeneiskola tanári karára épült.

Eger zenei életében nagy hagyományai voltak az egyházi zenélésnek, és a polgári életforma egyik tartozéka volt az egyesületekben folyó közös muzsikálás. Az ehhez szükséges képzést eleinte az egyházi és magániskolák folytatták. A magániskolák közül legjelentősebb az Aradról származó Gáspárdi Katinka zongoraművész iskolája volt az 1930-as években, akitől nevelt lánya, Fogelné Kaufmann Emmy, zeneakadémiát végzett hegedűművész tanár vette át a zeneiskola vezetését, mely később munkaközösséggé alakult. 1953-ban, a minisztériumban való közbenjárása eredményeként jöhetett létre a Panakosza-házban az Állami Zeneiskola, melynek első igazgatója lett.

1981-re a műemlék jellegű épület életveszélyessé vált, így átköltöztették a Kossuth utcai ferences rendi kolostorba. Mivel 1996-ban a

kolostor újra egyházi tulajdonba került, gondoskodni kellett megfelelő épületről, amely rendelkezik koncertteremmel is. Felújították tehát a Panakosztá-házat, mely 881 négyzetméteren 21 zenei oktatásra szolgáló teremmel, 1 nagyteremmel (díszterem) befogadta a zeneiskolát. Az 1998. szeptember 18-i hivatalos átadás egyben névadó is volt: a zeneiskola elsőként vette fel Farkas Ferenc zeneszerző, Eger város díszpolgára nevét, aki sok szállal kötődött a városhoz és az iskolához.

A zeneiskola szervezője volt számos megyei, területi, országos fesztiválnak, versenynek. Az intézmény és a tanulók támogatása céljából – Szepesi György volt igazgató kezdeményezésére – magánalapítvány működik, amely támogatja a tehetséges fiatal muzikusokat, a külföldi testvérvárosi kapcsolatokat és a tanárok szakmai fejlődését.

Az egri Farkas Ferenc Zeneiskola AMI honlapja: <http://egerzene.hu/>

HEVES MEGYE

Hatvani Kocsis Albert Zeneiskola, Alapfokú Művészeti Iskola

A Hatvani Állami Zeneiskolában 1955. december 1-jén kezdődött meg a tanítás. A zeneiskola pedagógiai programja szerint hagyományosan nagy hangsúlyt fektet a város zenekultúrájának alakítására és gazdagítására, valamint a tanárok és a növendékek „művészi ambícióinak kibontakoztatására”. Ezzel összefüggésben az iskolában számos művészeti csoport és szervezet működik. A város támogatásával rendezik meg minden évben a zeneiskola a Hatvani Országos Zeneiskolai Barokk Fesztivált.

A Hatvani Állami Zeneiskolában 1955. december 1-jén kezdődött meg a tanítás az egykori családi házból bővítésekkel kialakított Balassi Bálint utcai központ mellett a Kodály Zoltán Általános Iskola, a Hatvani Bajza József Gimnázium és Szakközépiskola, valamint a Szent István Általános Iskola épületében. A növendékek létszáma évek óta 300 körül mozog. Az intézmény 1996-ban vette fel a hatvani származású hegedűművész, Kocsis Albert nevét.

A zeneiskola régizenei profiljához kapcsolódóan a zongora tanszakon csembalón és orgonán is lehet tanulni. Az iskolában számos művészeti csoport és szervezet működik: Chamber-Art-Voices, a Grassalkovich

Vegyeskár, a Hatvani Vegyeskár, a Concerto60 kamarazenekar, a Kocsis Albert Fúvószzenekar, valamint rajzszakkör és népdalkör is.

A Kocsis Albert Zeneiskola Ifjúsági Kamarazenekarát és a Corelli Consort régizenei formációt 2017 novemberéig az iskola igazgatója, Hargitai Géza vezette. (A Corelli Triót és a Corelli Consortot 1995-ben alapította, és nagy sikerrel koncerteztek Párizstól Moszkváig.) A fagottművész 2006-ban pályázta meg a Kocsis Albert Zeneiskola igazgatói állását. Korábban 1988–1989 között már tanított a zeneiskolában, ez idő alatt a Honvéd Művészegyüttes Szimfonikus Zenekarának tagja volt. Hatvanban közéleti szerepet is vállalt, 1998–2002 között a helyi önkormányzat művelődési bizottságának tagjaként tevékenykedett. Névéhez többek között olyan nagy sikerű zenei események fűződnek, mint a Kreatív60 Térzene Fesztivál és a Hatvani Országos Zeneiskolai Barokk Fesztivál.

A Barokk Fesztivál helyszínül a felújított Grassalkovich-kastély díszterme szolgál. A három korcsoportban – szólisták, kamaraegyüttesek és ifjúsági zenekarok számára – létrehozott országos fesztivált minden év decemberének első hetében rendezik meg. Általában a résztvevők 80-90 egyéni és 30-40 csoportos produkcióval érkeznek az ország egész területéről. A zsűri tagjainak meghívásakor fontos szempont, hogy a historikus előadók és a barokk zene mértékadó, ám modern hangszeres művelői egyensúlyban legyenek. A találkozót a győztesek gálahangversenye zárja, hagyományosan a Szent Adalbert-templomban. A fesztivált a Corelli-60 Zenéért és Gyermekéért Közhasznú Alapítvány támogatja.

A Kocsis Albert Zeneiskola AMI honlapja: <http://kazizene.hu/>

Jászberényi Palotásy János Zeneiskola

A 1958-ban indult klasszikus zenei tanszakokon kezdetben 22 zenetanár irányításával 14-féle hangszerezen kezdhették meg a zenetanulást a növendékek. Az intézmény azóta számos kiváló muzsikust adott a zenei életnek és zeneszerető közönséget a jászberényi zenei életnek. Az intézmény 2007-ben elnyerte a „Kiválóra Minősített Alapfokú Művészeti Intézmény” címet, 2015 februárjától Regisztrált Tehetségpont.

A tanárok közül többen egykor az iskola növendékei voltak, és most ők adják tovább az elődöktől ellesett tudást a fiatal nemzedéknek. Munkájukban – a zenepedagógiai, emberi értékek átadása mellett – kiemelt figyelmet fordítanak a tehetségek felismerésére, gondozására és a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatására. Szükségesnek tartják a szakmai fejlődést, az innovatív kezdeményezéseket, rendszeresen részt vesznek szakmai továbbképzéseken, ahol a zenetanítás korszerű – a pedagógia más területeihez is kapcsolódó – módszereit sajátítják el (Zenei Munkaképesség Gondozás, Látható Hangok Program). Az iskola intenzív kapcsolatot ápol a város valamennyi nevelési-oktatási intézményével, továbbá a testvérvárosok iskoláival.

Az intézmény pedagógiai programja a gyerekek komplex személyiségfejlesztését célozza meg. A tanárok törekszenek arra, hogy a gyerekek

minél fiatalabb korban ismerkedhessenek meg a zenével, hogy kedvük a zenetanulás iránt minél tovább fennmaradjon, és kiegyensúlyozott, harmonikus személyiséggé fejlődjenek az egyéni hangszeres zenetanulás segítségével.

A zenepedagógusok szakirányú feladata elsődlegesen az, hogy rendezett ismeretekkel gazdagítsák a gyermekeket, kibontakoztassák zenei fantáziájukat, teret adjanak kreatív megnyilvánulásaiknak, képessé tegyék őket a zene emocionális tartalmának átélésére, kifejezésére. Mindezek elősegítésére az intézmény színvonalas koncertek látogatását is lehetővé teszi.

Az iskola felelősségteljesen, nagy körültekintéssel készíti föl a zenei pályára készülő növendékeket – az elmúlt hat évtizedben közel 70 növendék választotta a zenei pályát. Sokukból lett zenekari zenész, zenetanár, előadóművész.

Az iskola két megyei szintű verseny megrendezésében is szerepet vállal. A Szolnoki Pedagógiai Oktatási központtal együttműködésben 2006 óta szervezi Jászberényben a Megyei Gitárversenyt, 2017 óta pedig a Tarnay Alajos Zongoraversenyt. Növendékei számos alkalommal vettek részt országos, illetve megyei szintű versenyeken, kamarazenei találkozón, ahol rangos helyezéseket értek el, vagy különdíjban részesültek.

A tantestületnek szinte valamennyi tagja részt vesz valamilyen együttes, kórus, zenekar munkájában, többen önálló művészeti tevékenységet is folytatnak. Ők is, akárcsak a növendékek, rendszeres fellépői oktatási, kulturális és szociális intézmények, múzeumok, galériák rendezvényeinek. Az ifjú művésztanárok több alkalommal szereztek rangos díjakat nemzetközi versenyeken. A közös cél – a zenetanítás és a zenekultúra közvetítése, a tehetséggondozás és a közösségépítés – mellett az iskola arra törekszik, hogy a korszerű igényekhez alkalmazkodni tudó, maradandó értékeket teremtő intézmény hagyományait folyamatosan megújulva vigye tovább.

A jászberényi Palotásy János Zeneiskola honlapja: <http://pjz.hu/uj/>

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE

Szolnoki Bartók Béla AMI

Szolnokon 1946 óta folyik zeneoktatás. Az államilag támogatott és a város által segélyezett intézmény a Malinovszkij (ma Mária) út 53. szám alatt működött. Alapítója Mezriczky Lajos művésztanár volt, aki saját lakásán rendezte be a zeneiskolát, és fogadta a 150 növendéket négy kollégájával együtt.

A lakásban a tanítás rendelkezésére állt egy kicsi és két nagyobb szoba, egy konyha és egy kamra. A kibírhatatlan áthallás ellenére ez a magán-zeneiskola lett a világháború után ébredező Szolnok kulturális életének bázisa. Mind a növendékek, mind a tanárok sok koncertszereplést vállaltak, és akkoriban ezek a hangversenyek jelentették a zenei életet Szolnokon. A koncertek – amelyek színhelye rendszerint a Városi Színház volt – mindig telt házat vonzottak, emlékezetes élményhez juttatva a szereplőket és a hallgatóságot is.

Az Állami Zeneiskola 1953-ban alakult meg, igazgatója Kóbor Antal lett. Az iskola céljait két rossz, az elhagyott javakból származó zongora és két bérelt zongora szolgálta. 1954-ben a zeneiskola az előzőnél jóval alkalmasabb épületbe költözhetett a Beloiannisz (ma Baross Gábor) út 38. számú házba, itt már 12 tanterem állt rendelkezésre. Az új környezetben

vége szervezett és rendszeres munka indulhatott meg. A legszükségesebb hangszereket a Népművelési Minisztérium ajándékozta az iskolának, a bútorokat különböző intézmények adták kölcsön. A tantestület már az első tanévben három növendékhangversenyt, négy-öt tanári hangversenyt rendezett, és sok városi rendezvényen közreműködött.

A szolnoki Bartók-kultusznak komoly indíttatást adott, amikor 1955-ben a Népművelési Minisztérium Bartók Béla nevének felvételét adományozta az intézménynek. A nevelőtestület a bartóki örökség őrzését, a hagyomány-ápolást szívesen vállalt kötelességének érezte, és érzi ma is. Simon Ferenc szobra a zeneszerzőről, amely Bartók születésének 100. évfordulójára készült, később a zeneiskola előtti parkba került. Az iskola 1983-ban költözött a jelenlegi épülete emeletére, a teljes épületet 1999-ben vehette birtokba.

A közös muzsikálás, a kamaracsoportok, zenekarok jelentős szerepet játszanak az iskola életében. Az 1975-ben alapított Friss Antal Országos Zeneiskolai Gordonkaverseny az iskola legjelentősebb rendezvénye. A másik fontos esemény 1991 óta a Megyei Kamarazenei Találkozó (kétévente), valamint a Megyei Kamarazenei Verseny (a 2012/2013. tanévtől), amely lehetőséget biztosít különféle összeállítású együttesek bemutatkozására.

Szolnok testvérvárosának, Reutlingennek a zeneiskolájával 1992-ben jött létre kapcsolat, ennek eredményeképpen 1995-ben a két zeneiskola növendékeiből alakult közös zenekar részt vett a IV. Európai Ifjúsági Zenei Fesztiválon.

2006-ban a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetsége és a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete a Bartók Béla Zeneiskolát „Magyar Művészetoktatásért” plakettel jutalmazta, annak elismeréseként, hogy az iskola különösen sokat tett a magyar művészeti nevelésért, oktatásért, eredményeivel az oktatás élvonalában tudott maradni.

A Szolnoki Bartók Béla Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:

<http://bbzenesuli.hu/>

Esztergomi Zsolt Nándor AMI

Az esztergomi polgári zeneoktatás hagyománya dokumentálhatóan az 1800-as évek végére nyúlik vissza, iskolarendszerű zeneoktatásra azonban csak 1928 után volt lehetőség. Bár az iskola működése többször is veszélybe került, 2012 óta regionális tehetségpontként vesz

részt – a város és a megye intézményeivel együttműködve – a művészeti tehetséggondozásban.

Az esztergomi polgárság élénk kulturális életét jól mutatják az 1860 után létrejött iskolai nyelvgyakorló egyesületek és önképzőkörök. A tudományok és a művészetek iránt érdeklődőket elsősorban egyházi személyek fogták össze, de számos művészetkedvelő polgár is akadt, akik közreműködtek egyletek, társulatok alapításában. Ennek a folyamatnak részeként alakult meg 1863-ban az Esztergomi Dalárda. Elnökének Szántóffy Antal esztergomi kanonokot jelölték, az igazgató választmány tagjai ügyvédek, orvosok, mérnökök, vármegyei és városi tisztviselők. A tiszteletbeli tagok sorában a korabeli dokumentumokban olyan neveket olvashatunk, mint Liszt Ferenc, Erkel Ferenc, Mosonyi Mihály, Reményi Ede és Ábrányi Kornél.

A dalárda, majd az 1883-ban alakult Dal- és Zenekedvelők Egyesületének hegedű- és énektanodájában, az 1900-as évek elejétől pedig a Brenner Júlia nevéhez fűződő zongoraiskolában lehetett akkoriban zenét tanulni (az ének mellett hegedű és zongora hangszeren). 1928-ban jelent meg az első felhívás a helyi lapban, hogy a szülők elképzeléseik szerint írassák be gyermekeiket a létrejött zeneiskolába. Az intézmény első tantestületének élére a város Buchner Antal főszékesegyházi karnagyot nevezte ki. A nyitáskor 47 tanuló kezdhetette meg tanulmányait akkor még a Német (ma Petőfi Sándor) utcai épületben. 1931-ben már zeneszerzés, ének, zongora, hegedű, cselló, nagybőgő és elméleti tanszakokkal működött az iskola. Az államilag engedélyezett és a város által támogatott zeneiskola helyzete 1936-ra meggyengült, dr. Sztárcsevich László szervezte újjá, így 1937-ben újra folytatódott a tanítás. Dr. Sztárcsevich László igazgatóként 1937 és 1964 között vezette a Zeneiskolát. A széles műveltségű énekművész, zenetanár – a jogtudományok doktora – a Zeneakadémia elvégzése után 11 évig opera-, hangverseny- és rádióénekesként dolgozott Ausztriában, Németországban, Olaszországban és Svájcban, tagja volt a berlini Állami Operaháznak. Az esztergomi zeneiskolában az igazgatói feladatok ellátása mellett magánéneket tanított – fő- és melléktanszakként – nyugdíjazásáig.

A zeneoktatást 1962-ben államosították, az igazgatást 1964-től Szabó Tibor vette át. Abban az időben a tantestület kilenc tanárból állt, és az egyre növekvő tanulószám miatt a városi vezetés úgy döntött, hogy a számtalan költözés után a zeneiskola megkapja a korábban kizárólag csónakháznak használt épület legnagyobb részét. 1970-ben Reményi Károly lett a zeneiskola igazgatója, és az ő elgondolásai alapján kezdődött az épület felújításához szükséges tervek elkészítése. Az átépítés és bővítés Komárom-Esztergom megye pénzügyi támogatásának köszönhetően 1982-ben kezdődött meg, de csak 1994-ben sikerült befejezni.

Zsolt Nándor, az esztergomi születésű hegedűművész és zeneszerző nevét 2004-ben vette föl az iskola. 2007-ben nyerte el a „Kiválóra minősített alapfokú művészetoktatási intézmény” címet. A hangversenyek, egyéb nagyszabású rendezvények helyszínéül az intézmény 120 férőhelyes földszinti hangversenyterme és kamaraterme szolgál. Csoportos oktatás 5 tanteremben, egyéni hangszeres oktatás pedig 21 szaktanteremben folyik. Az iskola tanszakainak száma előbb a néptánc tanszak (2003/04), majd 2008-ban a népzene tanszak elindulásával tovább bővült. A népzene iránt érdeklődő növendékeknek népi furulya, népi hegedű, brácsa, bőgő, citera és népi ének tanulására van lehetőségük egyéni órákon, illetve kamara-énekórákon.

2009-ben Esztergom Város Önkormányzata finanszírozásában sikerült befejezni a zeneiskola épületét az igények szerint: ma 33 szaktanterem áll rendelkezésre. A város anyagi nehézségei azonban az iskola működésére is árnyékot vetettek. 2011-ben úgy sikerült fennmaradni, hogy az Alapítvány az Esztergomi Városi Zeneiskola Támogatására elnevezésű civil szervezet jótekonysági rendezvények szervezésével talált támogatókat. A következő évben az iskola előbb a Komárom-Esztergom Megyei Intézményfenntartó Központhoz, majd az országos változások nyomán a Klebelsberg Intézményfenntartó Központhoz került.

Az alapítvány azóta is nagy szerepet játszik az iskola szakmai programjainak megvalósításában. A művészeti tevékenységet folytató közhasznú nonprofit szervezet legfontosabb célkitűzése az esztergomi zenei élet fejlesztése és a Zsolt Nándor Alapfokú Zene- és Művészeti Iskola támogatása. Ennek megfelelően az alapítvány szervezésében számos zenei találkozó, rendezvény és művészeti projekt valósult meg az elmúlt időszakban.

Az iskola igazgatója 2001 óta Udvardyné Pásztor Ágnes orgonista, zongora- és szolfézstanár. Diplomája megszerzése után lett az Esztergomi Városi Zeneiskola fuvolatanára, korrepetitora, fafúvós tanszakvezetője, illetve a szimfonikus zenekar fuvolása.

A zeneiskola Vonószenekarát 1996-ban Pásztóiné Nádudvary Erika hegedűtanár alapította, aki zenekari gyakorlatot a dorogi Bányász Szimfonikus Zenekarban és az esztergomi Városi Szimfonikus Zenekarban szerzett, ahol több évtizedig a zenekar koncertmestere volt. 1979-től az esztergomi Zsolt Nándor Zeneiskola hegedűtanára. A Vonószenekar utánpótlásaként 2010-ben elindította a Tücsökzenekart is (vezetője ma Gáspár Csilla), 2010-ben pedig a zeneiskola tanáraiból megalakította a Strigonia vonósnegyest. A Vonószenekar tagjai az iskolai vonós tanszak évfolyamaiból kerülnek ki, de régi zeneiskolás növendékek is szívesen visszajárnak. Repertoárjukban a klasszikus művek mellett megtalálhatók tradicionális zeneművek, egy-egy ünnepkörhöz kapcsolódó feldolgozások, valamint filmzenék is. Vállalkoznak egyszerűbb versenyművek megszólaltatására is, ezekben is a zeneiskola növendékei játsszák a szólót. Az együttes nagy sikerrel szerepel iskolai, városi és regionális rendezvényeken, fesztiválokon is.

A Komárom-Esztergom Megyei Zeneiskolák I. (2007) és II. (2009) Vonószeneकारी Fesztiválján a rendezvény szakmai értékelője Medveczky Ádám Liszt-díjas érdemes művész arany minősítésben részesítette a zenekart.

Az Esztergomi Ifjúsági Fúvószenekart Kriska György – a zeneiskola volt rézfúvós tanára – alapította 1992-ben. Az akkor leginkább polkákából, indulókból álló repertoárral számos városi, iskolai és egyéb rendezvényen mutatkozhattak be. 15 év után Reményi László rézfúvós tanár vette át a zenekar vezetését, aki – mese- és filmzenéssel, latinos tánczenéssel, valamint könnyűzenei slágerek átírataival – a mai ifjúság ízléséhez, ismereteihez és igényeihez igyekszik igazítani a repertoárt. Eddigi legnagyobb sikerét a Fúvószenekar 2014-ben aratta, amikor a lengyelországi Rybnikben megrendezett 23. „Złota Lira” Nemzetközi Fúvószenekari versenyen 2. helyezést ért el.

*Az Esztergomi Zsolt Nándor AMI honlapja:
<http://www.esztergomizeneiskola.hu/>*

KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYE

Oroszlányi Bakfark Bálint AMI

Az oroszlányi zeneoktatás kezdetben a bányász fúvószenekar utánpótlását volt hivatott biztosítani. A városvezetés már az 1960-as évek közepén egyre nagyobb értéket látott az iskola munkájában, a korszerű igényeknek megfelelő otthonra azonban egészen 2004-ig kellett várni.

Az Oroszlányi Városi Tanács 1960. szeptember 1-jei hatállyal alapította meg az állami zeneiskolát. Bordács Béla gordonka szakos tanár kapta a feladatot, hogy szervezze meg az intézményt, és lássa el az igazgatói feladatokat. A legfőbb elvárás az volt, hogy biztosítsa az 1945-ben alapított Oroszlányi Bányász Fúvószenekar utánpótlását. Az igazgató meg is írta 1960 októberében beadott statisztikai jelentésében, hogy 161 tanuló és hét tanerő közreműködésével megkezdte a munkát az Oroszlányi Állami Zeneiskola.

Az 1960-as évek a kemény munkáról szóltak: mind szélesebb körben toborozni növendékeket, majd meg is tartani és fejleszteni őket. A megyében ekkor négy zeneiskola működött. A munka eredményességét mutatja, hogy a hatvanas évek közepétől már gyakran hívták a zeneiskola fúvósait szerepelni a városi ünnepeken, megyei találkozókra. A fennmaradt dokumentumokból kitűnik, hogy a városvezetés egyre nagyobb értéket látott az iskola munkájában. Egy 1966-os feljegyzés szerint az alábbi hangszerekkel növelték az iskola hangszerállományát: 2 db hegedű, 1 db gordonka, 1 fuvola, 1 klarinét, 1 trombita, 1 harsona. Ezek összértéke akkor: 20 000 Ft volt.

A hatvanas évek közepétől elindították a nagybőgő és a gitár tanszakot. Az 1970-es években már 11 tanár tanított 230 növendéket. Az 1975/76-os tanévtől Kondor Ferenc vette át az igazgatói teendőket, helyettese Ocskai Simon volt – ők ketten vezették az iskolát egészen 2000-ig.

A körülményekkel, tárgyi feltételekkel már akkor is gond volt: a Petőfi Művelődési Otthonból (ahol nyolc zeneterem állt rendelkezésre) 1979 őszén többek között „a népgazdaság jelenlegi teherbírása miatt” átmenetileg a művelődési központban kívánták elhelyezni az iskolát, de végül nem ez a terv valósult meg, hanem 1983-ban az akkori 4. számú Általános Iskola új szárnyába költözés. Csakhogy az új szárny is szűknek bizonyult, így három más helyszínen is tanítani kellett (Gárdonyi Géza Általános Iskola, Ságvári Endre Általános Iskola, Művelődési Központ és Könyvtár).

1985-től Pusztavámon kihelyezett tagozatot működtet a zeneiskola, zongora, fa- és rézfúvós, valamint vonós tanszakon.

1999. augusztus végén, több variáció után, Kossuth Lajos utca 2. székhellyel a Lengyel József Gimnázium és Szakközépiskola, az Eötvös Loránd Műszaki Középiskola, Középfokú Kollégium és a József Attila Általános Iskola termeit használták. 2004 szeptemberétől kapta meg az iskola az Eötvös Loránd Műszaki Középiskola félemeletének szárnyát, ahol 10 oktatóteremben (a kiszolgáló helyiségekkel együtt) a zeneoktatás végre megfelelő elhelyezést nyert.

A hagyományos klasszikus zenei tanszakok mellett az igényeknek megfelelően szintetizátor-keyboard hangszeren is lehet tanulni, a zeneművészeti ág pedig kiegészült tánc tanszakkal, azon belül moderntáncal, amelyet több mint száz növendék választott.

A zeneiskola fő feladatának a zeneértő, zeneszerető közönség nevelését tartja, valamint „a művészetek varázslatos nyelvének sajátos eszközárával járul hozzá a tanulóiifjúság neveléséhez, ízlésének formálásához, esztétikai érzékének fejlesztéséhez”.

A Bakfark Bálint AMI honlapja: <http://www.bakfark.hu>

KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYE

Tatabányai Erkel Ferenc AMI

Tatabányán már a múlt század végén lelkes amatőr együttesek, vonós- és fúvószenekarok, kórusok – akkori nevükön dalárdák – működtek. Tevékenységük szorosan kapcsolódik Tatabánya

ipari-bányász múltjához. Várossá válásának időszakában a munkáskultúra eleven hagyományainak talaján teremődött meg a kulturális élet Tatabányán. Egyre intenzívebben jelentkezett a művelődés, a művészetek, köztük a szervezett zenei képzés, oktatás iránti igény.

Az első zeneiskola a Bányász Szakszervezet kezdeményezésére 1949 szeptemberében kezdte meg működését. Az iskola alapítója és első igazgatója Kovács Béla volt, a hazai és nemzetközi koncertpódiumokról jól ismert Kovács Béla klarinétművész édesapja. Az 1949/50-es tanévet hét tanszakon 127 növendékkal kezdték el. A tanárok a győri konzervatórium és az Állami Operaház művészei közül kerültek ki. Az elmúlt csaknem fél évszázadban tehetséges tanárok egész sora élt és dolgozott a városban, és munkálkodott azon, hogy Tatabánya lakóival megismertesse, megszerettesse a klasszikus zenét.

Az iskola regisztrált Kistérségi Tehetségpontként nagy figyelmet fordít a tehetséggondozásra és a hátrányos helyzetű növendékek művészeti nevelésére. Alaptevékenységéből adódik, hogy a térség szinte valamennyi

oktatási intézményével – óvodákkal, általános iskolákkal, középiskolákkal – szoros a kapcsolata. Napjainkban az iskolában 24 tanszakon folyik a képzés, köztük például orgona és szintetizátor hangszeren is. Együtteseik között igazi különlegesség a Harmonika zenekar.

Az intézmény megyei bázisiskola, így helyet biztosít a regionális szakmai programok, valamint az országos versenyek területi elődöntőinek. Lehetőséget kínál a környékbeli hátrányos helyzetű kis közösségeknek és a falvak oktatási intézményeiben tanuló diákoknak, hogy aktívan bekapcsolódjanak a művészeti munkába.

A Tatabányai Erkel Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola a Tatai Concerto Zeneiskola hagyományait folytatva rendez Közép-dunántúli Regionális Gitárversenyt. A versenyre a régió kívül meghívják Komárno, Nyitra, Párkány művészeti intézményeinek gitár tanszacos növendékeit. Továbbá megszervezi a Közép-dunántúli Regionális Négykezes és Kétszongorás Fesztivált, amelynek célja – az országos versenyek gyakorlata alapján – a zongora tanszak növendékeinek örömteli együtt muzsikálása, a tehetséggondozás és a felkészítő kollégák szakmai tapasztalatszerése. Országosan igen népszerű az iskola szervezésében évente megrendezett Erkel Tehetségnapok.

A hagyományos zenei oktató-nevelő munkán kívül az iskolában korábban a komplex művésztanulmányok keretei közt képzőművészeti fakultációra is lehetett jelentkezni. Jelenleg a táncművészeti ág működik, néptáncoktatással.

A Tatabányai Erkel Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:

<http://www.erkelzistb.hu/>

Balassagyarmati Rózsavölgyi Márk AMI

1963-ban fennállásának 100. évfordulóját ünnepelte a Balassagyarmati Dalegylet, megkezdte működését az állami zeneiskola, és a karnagyiskolaalapító Réti Zoltán lelkes munkája nyomán, a Tátrai-vonósnégyes fellépésével Balassagyarmaton is útnak indult az Országos Filharmónia hangversenysorozata.

A balassagyarmati iskola 8 tanárral és 114 növendékkel a Salgótarjáni Állami Zeneiskola fiókintézményeként kezdett működni, az akkori Mikszáth Kálmán Kultúrház Óváros téri épületének négy tantermeben. 1966-ban önállóvá vált, az intézmény igazgatója 1983-as nyugdíjba vonulásáig Réti Zoltán volt. 1967-ben a zeneiskola új épületbe költözött (Deák Ferenc utca 6.), amely azonban az 1977-ben épített udvari faházzal kibővítve is hamarosan kicsinek bizonyult. Többféle terv elkészülte után 1982-ben költözött az Óváros téri épületegyüttesbe. 1973-ban vette fel a Balassagyarmaton született zeneszerző, Rózsavölgyi Márk nevét. A 18 zenei tanszakon folyó oktatás mellett 1992-től képzőművészet, 1994-től dráma (színháték) tanszakon, 2002-től moderntánc, 2003-tól néptánc és népzene szakon is lehetőség nyílik tanulásra.

Réti Zoltán munkája révén kialakult egy főként Balassagyarmathoz és vonzáskörzetéhez tartozó pedagógus-művész tantestület, amelynek tagjai a zenei nevelést városban és falun egyaránt fontosnak tartották. A központi intézmény tagintézményeinek sora folyamatosan bővült, jelenleg 20 helyszínen folyik az oktatás. A balassagyarmati zeneiskola tanárai évtizedeken keresztül szervezői és lebonyolítói voltak az *Élő zenét a falusi iskoláknak* című zenei ismeretterjesztő sorozatnak.

Az iskola számos országos és nemzetközi lehetőséget teremt arra, hogy az ifjú tehetségek megmutatkozhassanak: 1987-től minden évben megrendezi a „Zene határok nélkül” Nemzetközi Muzsikustábort, amely az utóbbi évtizedben művészeti fesztivállá fejlődött, és egyre több külföldi érdeklődőt vonz. Hároméves ciklusokban ad otthont az Országos Zeneiskolai Négykezes és Kézzongorás Versenynek, az Országos, illetve a Nemzetközi Zeneiskolai Fuvoladuó és Kisegyüttes Versenynek.

Az iskola fennállása óta folyamatosan működött ifjúsági vonószene-
kar, kisebb-nagyobb megszakításokkal ifjúsági fúvószene-
kar, 1971-től – Veres István vezetésével – felnőtt fúvószene-
kar, valamint az országos és külföldi sikereket is elért tanárokból szerveződött kamaraegyüttes. Utóbbi 1981-es megalakulása óta több mint 1000 koncerten szerepelt. Munkáját számos rangos díjjal tüntették ki (például: Kiváló Együttes cím, Az év együttese „88”, Jeunesses Musicales díj, a Művelődési Minisztérium díjai stb.).

A Balassagyarmati Rézfúvós Kvintett 1987-ben alakult. Repertoárja felöleli a reneszánsz zenétől napjainkig a klasszikus és a „könnyebb” zenei stílust egyaránt – évente 40-50 fellépéssel gazdagítja Balassagyarmat és vonzáskörzete zenei életét.

A zeneiskola fennállása óta szorosan együttműködik a több mint másfél évszázados múltra visszatekintő Balassagyarmati Dalegylettel; 1979 óta Ember Csaba személye is összekötő kapocs a kettő között. Ekkor kezdődött ugyanis a Rózsavölgyi jelenlegi igazgatójának önálló karnagyi,

kórusvezetői és (1989-től) dalegyleti elnöki tevékenysége. A „visszavonuló” kórustagok helyett Ember Csaba Réti Zoltánnal együtt a város fiataljai között talált utánpótlást.

A Rózsavölgyi Márk Művészeti Iskola tanulóinak létszámával és tevékenységi területével egyaránt a megye legnagyobb alapfokú művészetoktatási intézménye, és Nyugat-Nógrád zenei-kulturális életének nemcsak az oktatásban, de a művészeti tevékenységben is meghatározó intézménye. A zenei mellett a képző- és iparművészeti ágazaton folyó nevelés is a kezdetektől kiemelkedően eredményes. Nemzetközi és hazai díjak sora, kiváló felvételi eredmények mutatják e tevékenység magas szakmai színvonalát.

*A Rózsavölgyi Márk Művészeti Iskola honlapja:
<http://www.rozsavolgyi-bgyarmat.sulinet.hu/>*

Salgótarjáni Váczi Gyula AMI

A salgótarjáni zeneoktatás előzményei a 19. századra, az acélgyárhoz, a bányavállalathoz, az üvegyárhoz és művelődési intézményeikhez, később pedig az úttörőmozgalomhoz kötődnek. 1956 januárjában a rohamosan növekedő úttörőzenekarra, a tárgyi feltételeket tekintve viszont a semmire alapozva teremtettek itt zeneiskolát az Ipartestületi Székház négy kis szobájában. A munkásváros fejlett zenei kultúráját jól mutatja, hogy zeneiskolája az elsők között vezette be 1981-ben az orgona-, a népzene- és a jazzoktatást. 1985-ben itt rendezték az orgonaszakos növendékek első országos találkozóját.

Az úttörőzenekar 1952-ben alakult Füzes Zsigmond vezetésével. 1955-ben már negyven főt számlált, és mivel a *Magyar Közlöny*ben az év novemberében jelent meg az új zeneiskolák létesítésére vonatkozó miniszteri rendelet, hamar meg is alapították a salgótarjáni zeneiskolát a Tarján-patak partján az ipartestületi székházban. Már decemberben megvolt az első hangverseny a József Attila Művelődési Központ régi épületében, januárban pedig elindult az oktatás. Az első igazgató, Váczi Gyula tantestületet alakított, épületet, hangszereket szerzett, és minden egyéb feltételt biztosított. (A zenetanulás iránti igényt mutatja, hogy az 1959-ben alapított Mártírok úti általános iskolában is kezdettől működött zenei tagozat.)

Váczi Gyula zongoraművész – százesztendős zenészdinasztia leszármazottja – diplomájának megszerzése után, 1950–55 között Kaposváron

kezdte tanári pályáját. Igazgatóhelyettesként és a Somogy megyei Zene-pedagógus Munkacsoport vezetőjeként szerzett vezetői tapasztalatokat. 1955-ben a minisztérium Salgótarjánba nevezte ki, ahol az új zeneiskola szervezését és igazgatását bízták rá. Ez volt akkor az ország talán legrosz-szabb körülmények között működő zeneiskolája. Váczi Gyula mindent megtett annak érdekében, hogy az iskola eredményeinek felmutatásával bizonyítson, és támogatást szerezzen az iskolának. Kitűnő tanári gárdát toborzott, és az iskola növendékei rövid időn belül országos elismerést szereztek. Ezzel egy időben megszervezte a város zenei életét is, melyben szólistaként maga is nagy szerepet vállalt. Harcos kiállása a zeneiskoláért több városi és megyei vezetőnek ellenére volt. A forradalom alatt remek helyzetfelismeréssel alkalmas épületet is szerzett, amelyet utóbb az iskola mégsem vehetett birtokba, ám e lépését ellenforradalmi megnyilvánulásnak minősítették, és munkáját ellehetetlenítették.

1959-ben Váczi Gyula addigi helyettese, Virág László került az intézmény élére, aki csaknem harminc éven át, 1987-ig töltötte be ezt a funkciót. Rendkívül mostoha körülmények közül 1965-ben sikerült átköltöztetnie a zeneiskolát az akkor Lovász József útinak nevezett, mai táncházba. Az igazi megoldás azonban csak 1979-ben következett be, amikor a zeneiskola megkapta az eredetileg zeneoktatás céljaira tervezett mai épületét a József Attila úton.

Virág László sokféle fejlesztést, programot kezdeményezett. 1980-ban megépült a nagytermi orgona, megkezdődött az orgonaoktatás. Az 1985-ben megrendezett I. Orgonaszakos Növendékek Országos találkozója révén Salgótarján bekapcsolódott az országos zenei versenyek rendezőinek sorába. A találkozót háromévente szervezi a salgótarjáni zeneiskola. 1981-ben elkezdődött a népzene (ma: népi bőgő, népi tekerő, népi cimbalom) és a jazz oktatása is. A zeneiskola megyei kisugárzása révén megindult a zeneoktatás a nagybátonyi és a balassagyarmati tagintézményben is (ezek hamarosan önálló zeneiskolák lettek).

Virág László nevéhez fűződik a Salgótarjáni Ifjúsági Zenei Napok megszervezése is. Alapítója volt a Salgótarjáni Szimfonikus Zenekarnak és a város Pedagóguskórusának, ez utóbbit több mint harminc éven át vezette. Kezdeményezője volt a megyében működő egyházi kórusok találkozájának. Több mint 20 éven keresztül állt a Cantate Domino egyházi kórus élén. Egyházzenei tevékenységéért, 80. születésnapja alkalmából, XVI. Benedek pápa apostoli áldásban részesítette.

A salgótarjáni zeneiskola munkája egyre szélesebb körben vált ismertté, növekvő tanulói létszáma aktív zenei életet vonzott. A társadalmi, politikai, gazdasági változások azonban erőteljesen befolyásolták a város kulturális életét is, miután Nógrád megye, különösen Salgótarján, a rendszerváltást követően a gazdaságilag elmaradott, hátrányos helyzetű régiók csoportjába került. Az önkormányzat minden nehézség ellenére igyekezett megőrizni a város kulturális értékeit, köztük a zenei együtteseket.

A zeneiskola művészeti tárgyai közé 2002-ben a néptánc mellé bekerült a képző- és iparművészet (festészet, szobrászat, grafika, tűzzománc) is. Ezeknek a tanszakoknak a II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola ad helyet. Az évek során sikerült felszerelni a műhelyeket, beszerezni az eszközöket. A képzőművész tanszakokra két év előkészítő gyakorlat után jelentkezhetnek a tanulók, és további négy évet tanulhatnak az alapképzőn, majd még négy évet – a rátermettség elbírálása után – a továbbképzőben.

A zeneiskola nemcsak hogy továbbra is központi szerepet tölt be a helyi hangversenyélet szervezésében, de közel 1000 fős tanulólétszámával Salgótarján egyik legnagyobb intézményének tekinthető. A legjobb tanulók sikerrel szerepelnek a versenyeken. Az elmúlt évtizedekben közel 250 növendék választotta a zenei pályát. A tanárok rendszeresen föllépnek a város rendezvényein, részt vállalnak Salgótarján zenei kultúrájában. Ez a kapu a hangszeres tanulók előtt is nyitva áll, akik részt

vehetnek a város zenei-művészeti csoportjainak munkájában. Sok volt és jelenlegi növendék játszik a Salgótarjáni Szimfonikus Zenekarban és a Koncert Fúvószenekarban.

A Váczai Gyula Alapfokú Művészeti Iskola honlapja: <http://vaczigyula.hu>

Abonyi Bihari János AMI

Az ország 1952-ben alapított első falusi zeneiskolája, fő feladatán jelentősen túlmutatva, helyi és országos közművelődési, tanulmányi, zene-művészeti versenyeken elért kiemelkedő teljesítményével nagymértékben hozzájárul Abony város kultúrájának

gondozásához, a közösségi művelődéshez, a város kulturális színvonalának emeléséhez. A budafoki Nádasdy Kálmán Zeneiskolával közösen az Abonyi Zeneiskola és az önkormányzat rendezte meg az I. Falusi Zeneiskolák Találkozója és Fesztiválja rendezvényt 1992-ben. E találkozónak is köszönhető, hogy az oktatási törvényben a gyermeki jogok közé nevesítve a művészetoktatáshoz való jog is bekerült.

„Abony volt Magyarországon az első község, ahol 10 esztendővel ezelőtt (1953. október 1-jén) állami zeneiskola részleg megindulását engedélyezte a minisztérium 90 növendékkel. Induláskor a művelődési otthonban egy kis szoba, az általános iskolában – az igazgató jóvoltából – egy tanterem és a rajzterem volt a birodalmunk. Volt ezenkívül két rossz zongoránk. Az első felhívásra a tervezeti 90 növendék helyett 170 jelentkezett és a községi tanács, látva a zenetanulás iránti nagy lelkesedést, vállalta a kiegészített épület helyreállítását. Segítségünkre sietett a megyei tanács is,

hangszerek, bútorok beszerzésével. Így fejlődött iskolánk mint fiókiskola, majd 1957-ben önállóvá vált, 240 növendékkel.” E szavak az abonyi zeneiskola tanévnyitó tanári értekezletén hangzottak el Szabó Sándor igazgató beszédében (*Parlando*, 1963. 10. szám). Az abonyi zeneiskola hamarosan két új Pest megyei zeneiskola beindítását is sikerként könyvelhette el: 1962-ben a váci, következő évben a szentendrei fiókiskola is önállósodott. Szabó Sándor terjesztette ki egész Pest megyére az állami zeneoktatást, sorra alapítva a falusi zeneiskolákat, mintegy két tucatot.

Az abonyi zeneiskola fúvószenekarát a helyi születésű Varga György klarinéttanár szervezte meg, a meglévő kis létszámú fúvóscsapatra támaszkodva. Tanári pályáját Varga 1970-ben, egykori iskolájában kezdte. Legendás munkabírását mutatja, hogy az abonyi mellett a ceglédi zeneiskolában is tanított, és játszott a Szolnoki Színház zenekarában. Zenekarszervező tehetsége már kezdő tanárként kitűnt – vezetése alatt az abonyi fúvósok hazai, majd külföldi nemzetközi fesztiválokon is sikert sikerre halmoztak. Eljutottak Nyugat-Németországba, Belgiumba, Spanyolországba, Olaszországba, Hollandiába és Franciaországba is, amit a nyolcvanas években még meglehetősen ritkán engedélyeztek a szocialista blokkban. Az ötvenfős együttesből később harmincöten léptek a zenetanári vagy zenekari muzsikusi pályára.

Varga György 1983-ban lett az Abonyi Bihari János Zeneiskola igazgatója. Kezdetől a zeneiskolai oktatás korszerűsítésére törekedett, próbált az iskolának egyéni és céges támogatókat szerezni. A zenekar eredményei nyomán például osztrák hangszergyártó cégektől kaptak hangszereket. A szülőkön túl az egész település társadalma a magáénak érezte a zeneiskola és a zenekar eredményeit, és lelkesen támogatták működését. Így történhetett, hogy – megelőzve a későbbi időket, és példát adva más zeneiskoláknak – a falusi zeneoktatás 35 és 40 éves jubileuma alkalmából kiadott programfüzetben több mint száz abonyi szponzor neve szerepelt, akik támogatták az ünnepi rendezvények megvalósítását,

a vendégként érkezőket pedig a helyi családok fogadták és szállásolták el (*Parlando*, 2011. 2. szám).

Varga György alapító tagja volt a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetségének, amelynek első közgyűlését Abonyban tartották. Kezdeményezésére ez alkalommal rendeztek az országban először hangszerárverést. Ezen több mint 200 hangszer került kalapács alá, így az ország jó néhány zeneiskolája jutott aránylag olcsón hangszerekhez.

Abony volt a székhelye 1994-ben az IGEB, a Nemzetközi Fúvószene Kutató Társaság kongresszusának is, amelyen 33 ország kutató-tudósa és fúvós szakembere vett részt. Azért sikerült a kongresszust Abonyba hívni, mert az iskola igazgatója volt az IGEB magyarországi szervezője és titkára, ugyanezt a funkciót töltötte be a Fúvószenekarok Világszövetségében is.

Varga György 1997-ben megvált az abonyi zeneiskolától.

Az intézmény sikerességét jól mutatja, hogy fennállása óta közel 200 zenetanárt, hangszeres művészt nevelt ki, akik hírét vitték az abonyi zeneiskolának.

Számos országos zenei fesztivál, rendezvény kötődik az intézmény nevéhez. Két évtizede rendezi meg – a Fúvószenekari Egyesülettel közösen – pünkösdi tájékán a Fúvószenekari Fesztivált. Nagy hírű az Abonyi Regionális Rézfúvós Kamarazenei Fesztivál és az Országos Bihari János Hegedű- és Kamarazenei Fesztivál is.

2012-ben a régi zeneiskola épületének helyére felépült a Kultúra Háza, amely szerves egységet alkot az új zeneiskola épületével, így a következő évtől korszerű épületben folytatódhatott a tanítás. A zeneiskola törekszik arra, hogy fennmaradjon Abonyban a teljes szakos ellátottság, amelyet – a minőségi zeneoktatás mellett – a zenei nevelés egyik meghatározó pillérének tart.

A Bihari János Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:

<http://www.bihari.abony.hu/>

PEST MEGYE

Budakeszi Czövek Erna AMI

Az önálló intézményként 1991-től működő zeneiskola 12 évfolyamán csaknem 300 növendék részesül alapfokú zeneművészeti oktatásban. 2007-ben kapta meg a „Kiválóra minősített alapfokú művészetoktatási intézmény” címet. 2013-tól fenntartója

a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ, működtetője Budakeszi Város Önkormányzata, 2017-től pedig mind a fenntartó, mind a működtető az Érdi Tankerületi Központ.

A Budakeszi Zeneiskola 1973-ban az Érdi Körzeti Állami Zeneiskola kihelyezett tagozataként kezdte meg működését. A növendékek száma akkor még csak 29 volt. A tagozat a közös igazgatású általános iskola és gimnázium tantermeiben működött, majd átköltözött az általános iskolába, és 1981-től a Művelődési Központban is helyet kapott. Az 1985/1986-os tanév adatai szerint hét tanár végezte a művészeti nevelő-oktató munkát. Később az intézmény mint a „Százhalombatta körzetéhez tartozó zeneiskola kihelyezett tagozata” működött tovább 1991-ig. Az 1991/1992-es tanévben Budakeszi Önkormányzati Zeneiskola néven önállósodott, ettől kezdve az önkormányzat gondoskodott az intézmény jövőjéről. Az 1991–1996-ig tartó időben a hegedű, furulya, trombita,

cselló, zongora oktatása mellett fuvola, klarinét, kamarazene, kürt, ének, gitár és szolfézs tanszakokkal egészült ki az intézmény tanszakainak száma. A hangszerállomány bővülésével megteremtődtek a hangszeres oktatás alapfeltételei.

1996 tavaszán az iskola a jeles zongorapedagógus Czövek Erna nevét vette fel. Az egykori VI. kerületi Állami Zeneiskola (ma Tóth Aladár Zeneiskola) igazgatója Budakeszin élt, tanítványa volt többek között Szokolay Balázs és Csalog Gábor – mindketten Liszt Ferenc-díjas zongoraművészek.

1996 szeptemberében megalakult a zeneiskola vonós- és fúvószenekara, valamint a népzenei kiségyüttes. A zenekarok és kamaracsoportok hangversenyein a szülők és az érdeklődők lehetőséget kapnak arra, hogy bepillantsanak a zeneiskola munkájába. A zeneiskola szerves része a város kulturális életének – növendékei az iskolai hangversenyeken kívül Budakeszi város rendezvényein is rendszeresen közreműködnek. A kamaraegyüttesek tagjai számára a közösségi muzsikálás élményén túl külön öröm, hogy erősíthetik Budakeszi zenei kultúrájának, hagyományainak ápolását.

A zeneiskola állandó programjai közé tartoznak a Stúdiókoncertek (havonta 1-2), a tanszaki és kamarazenei hangversenyek, a karácsonyi és évfordulós hangversenyek, a Budakeszi város környékének zeneiskoláival közösen megrendezett koncertek, a családi és az év végi hangverseny, valamint a gitárzenekar koncertje. Az iskola kiemelt figyelmet szentel a tehetséggondozásnak, és erősíti a zenei pálya iránti elkötelezettséget. Ennek eredményeképpen növendékei közül többen dobogós helyezést értek el megyei, regionális, országos és nemzetközi versenyeken.

A Czövek Erna Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:

<http://zeneiskola.budakeszi.hu/>

Ceglédi Erkel Ferenc Zeneiskola

A ceglédi zeneiskola története szorosan összefonódik az iskolák államosításával, a kodályi program kezdetével. A városban Bácskai József vezetésével működő fúvószenekari és zenetanfolyami munkából nőtt ki a kistérségi, regionális és országos feladatokat is vállaló ceglédi Erkel Zeneiskola története, a közel 40 éven át igazgató Béres Károlynak köszönhetően.

Az előző század elején a zenéhez való közelebb jutásnak voltak ösztönös megnyilvánulásai, jó szándékú kezdeményezései, de nem voltak hosszú életűek. A városban 1946-tól működik magánzeneiskola. Bácskai József 1948-ban a városban először fúvószenekart alapít, majd 1949-től elindítja az első ceglédi zenei tanfolyamokat a Kultúrotthon keretein belül. A zenetanulás iránti érdeklődés olyan nagy volt, hogy a folyton bővülő létszámú tanfolyam kétszer is költözésre kényszerül. Végül a Petőfi Sándor utca sarkán egy régi földszintes épületben kap otthont. Sajnos az épület helyiségei romló állapotúak voltak, így azokat társadalmi munkában és saját erőből javították meg az akkori kollégák. A tanfolyam 1951-ben Állami Zeneiskola lett, ekkor vette föl Erkel Ferenc nevét, első igazgatója Bácskai József. Az új iskola rohamosan fejlődött, fiókiskolákat alapítottak 1952-ben Nagykőrösön és Abonyban. A következő években mindkét intézmény önállóvá vált. 1954-ben nyílt meg a zeneiskola keretében a 6 éven aluliak előkészítője, a zenei óvoda. E kezdeményezéssel országos viszonylatban is az elsők közé tartozott Cegléd.

A legügyesebb gyerekek a zeneóvodából a zenei általános iskolába kerültek. 1955-ben indították el a zenei élet fejlesztése érdekében a zenei általános iskolát, amely a Táncsics Mihály Általános Iskolában működik ma is. Az eredményes zenei nevelőmunka mellett a mozgalmas zenei élet megszervezésének feladata is a zeneiskolára hárult: a ceglédi „Zenei Hetek” kiemelkedő eseményei voltak az 1955 és 1962 közötti éveknek. 1969 májusában adták át a Kút utcai zeneiskola épületét, amely egyben a Dél-Pest megyei zeneiskolák bázisiskolája lett, és a tárgyi feltételeit és felszereltségét illetően is megfelelt ennek a követelménynek. Az iskola eredményeit bizonyítják azok a tanítványok, akik zenepedagógiai, művészi pályát választottak. A zeneiskola tantestületének több tagja az alma materben szerezte azt a tudást, szeretetet, ami döntően meghatározta életüket, és egykori iskolájuk aktív tagjaivá tette őket.

A ceglédi zeneiskola fennállásának során gazdag eredményeket, sikereket ért el, melyek a múltból építkezve tovább örökítendő értékek.

Az Erkel Ferenc Zeneiskola honlapja: <http://erkelamicegled.lapunk.hu>

Fóti Zeneiskola AMI

Az intézményes zeneoktatás 1966-ban kezdődött el Fóton, és a növekvő tanulói létszám az 1990-es évek elején már szükségessé tette önálló zeneiskola megalapítását. Fótot értékes kulturális hagyományokkal büszkélkedhet, ezeket a gondosan, nagy szakmai tudatossággal és igényességgel vezetett zeneiskola tovább gazdagította.

A Fóti Asszonykórus, a Cselényi József Népdalkör, a gyermeknéptánc-csoport, a Szeplőtelen Fogantatás-plébániatemplom kórusa, a református gyülekezet énekkara és számos hagyományörző együttes működött a Pest megyei településen. A fóti könyvtár, amely az I. világháború után a helyi Hangya Szövetkezet 500-600 kötetes anyagából fejlődött ki, a környék legmodernebb bibliotékája. Magyarország első faluszínpada itt alakult meg: Muharay Elemér szervezte 1932-ben fóti lakosokból.

Fóton 1966-ban a váci, majd a dunakeszi zeneiskola kihelyezett tagozataként kezdődött a szervezett zeneoktatás. A két Boglár nővér tanított hegedűt és zongorát, később Varsányi László zongoraművész óráira igyekeztek a gyerekek a művelődési házba, vagy a Puska testvérek, László és Tibor által irányított fúvószenekarba jártak gyakorolni. Puska László igazi zenei polihisztor volt: ha kellett, vezényelt, fúvós hangszerezen játszott, zongorán kísért, vagy a nagybőgőt húzta.

Az 1990-es évek elejére alakult ki az igény önálló zeneiskola megalapítására. Az önkormányzat jóváhagyásával 1991. szeptember 1-jén,

Horváth István igazgató irányítása mellett, 147 tanulóval és 13 pedagógussal indult az első tanév. A zeneiskola a Gyermekvárosban található Károlyi-kastély egyik szárnyában kapott helyet, és az általános iskolákban működtek a kihelyezett tagozatok. Az első hat évben az iskola rohamosan fejlődött, tanulói létszáma elérte a 300 főt. 2010 óta Csomádra is járnak a fóti zenetanárok zongora-, hegedű-, gitár-, szolfézsórákat tartani.

1998-tól az önkormányzat által építtetett Ifjúsági Házban működik az intézmény. Az iskola 2011-es Pedagógiai programja így jellemzi a tárgyi feltételeket: „Jelenleg a zeneiskola nem rendelkezik önálló épülettel. Az iskola elhelyezése az »Ifjúsági Ház« elnevezésű garzonházban csak ideiglenesen megoldott. A közös helyiségek hiánya – tanári szoba, előtér, gyermekváró – nagyban nehezíti az oktatást. A zeneiskolás növendékek télen is a szabadban kénytelenek várakozni a tanítási órák között. Nagy hidegben természetesen a tantermekben várakoznak, ahol viszont a tanítási órákat zavarják. Ezen a problémán csak az épület átalakításával lehetne segíteni. A fenntartó önkormányzat hosszú távú célja, hogy az épületet korszerűsíti, így a benne lévő intézmények hatékonyabban és energiatakarékosabban működhetnek. Az oktatóterem száma – a növendéklétszámot figyelembe véve – kevés, 15. A helyiségek minősége is változó. Egy osztályterem van, ahol a szolfézs tárgy tanítása folyik. 9 közepes méretű terem áll a hangszeres tanárok rendelkezésére. Négy kolléga viszont oktatáshoz méltatlan, 2,5 × 2,5 m-es helyiségben kénytelen tanítani. Az épület padlasterében elkészült egy korszerű oktatóterem előtérrel, felújított vizesblokkal. A hangversenyterem 60 férőhelyes. A tantermek kihasználtsága 100%-os. A főépületen kívül a város más általános iskoláiban is folyik szolfézs-, illetve hangszeroktatás. A körülmények itt általában jók, majdnem mindenütt van a termekben pianínó. Ahol nincs, ott elektromos hangszerrel pótoljuk. (A termek kis mérete miatt nem fér el nagyobb hangszer.) Zeneiskolánk könyv- és kottatára

az alapismeretek elsajátításához szükséges kottákat tartalmazza. Ezt folyamatosan bővítjük. A hangzóanyag gyűjteményünk minimális, és csak a tanárok használhatják. A könyvtárban helyhiány miatt (2 × 2 m) nem tudunk audiovizuális berendezéseket elhelyezni. Egyedül a magasabb szolfézsosztályosok és a zenetörténet-csoport részére tudtuk megoldani egy teremben a zenehallgatást. Ez a szükségállapot nagymértékben megnehezíti a zeneelmélet–szolfézs szakos növendékek zenei pályára való felkészítését.”

A zeneiskola pedagógiai programjában szerepel, hogy kiemelt feladatként kezeli a kamarazene oktatását, lehetőség szerint már kezdő korosztálytól. „Fontos, hogy az együtt muzsikálás élményét korán megtapasztalják a tanulók, ezáltal már korán kialakul bennük az igény a társas zenei együttlétre, ami a legkülönbözőbb együttesek összeállítását jelenti, a négykezesről a gitár–zongora összeállításhoz; a furulyazenekartól a furulya–brácsa duóig. Iskolánkban – az elfogadott tanterv mellett – minden tanszakon alkalmazunk úgynevezett házi átiratokat. Ezek magas szakmai színvonaláról Horváth István zeneelmélet-tanárunk gondoskodik, aki egyben zeneszerző is. Ő mindig is nagy súlyt fektetett a zeneileg igényes darabok tanítására. [...] Ez a műfaj különösen alkalmas arra, hogy általa pedagógiai célokat – mint az együttes játék, az egymásra figyelés, a másikkal való alkalmazkodás, egymás segítése, a türelem gyakorlása – valósíthassuk meg olyan szinten, amire a nagyobb csoportos oktatás nem ad lehetőséget.”

A tanárok saját kiadványokkal is próbálják elérni, hogy a szolfézsre szerethető és befogadható tantárgyként tekintsenek a gyerekek. Az újító szándékú kezdeményezések eredményeként a szolfézs példatárak mellett – a pedagógiai programnak megfelelően – megjelent néhány gyermekeknek szóló kamarazenei kiadvány a jelenlegi intézményvezető Cselőteiné Z. Katalin, valamint Horváth István, Kis Veronika, Kovács György zeneiskolai tanárok válogatásában, szerkesztésében. Horváth

István zeneszerző, igazgató feldolgozásában több gyűjteményes kotta is megjelent, eredetileg azzal a céllal, hogy kiszolgálják az iskola zenekarainak igényeit. A *Cinegemuzsika 2.* hegedű- és zongoradarabokat tartalmaz, azokkal is megismerteti a kamarazenélés örömeit, akik még csak „üres húrokon” tudnak játszani. (Szerkesztette Cselőteiné Z. Katalin, Kis Veronika, a dalokat feldolgozta és kísérettel ellátta Horváth István.) A 2016-ban megjelent 3. kötet a barokk és klasszikus zeneirodalom gyöngyszemeiből válogat, és a zeneiskolák 2–4. osztályos növendékei számára gyűjtött össze értékes kamaramuzsikát. A Horváth István által kidolgozott continuo segíti a helyes intonáció kialakítását, a szólamvezetések kidolgozása pedig igazi élménnyé teszi a művek megszólaltatását. A *Kürtös karácsony* és a *Trombitamuzsika* a fúvószenekarok igényeit elégíti ki. Több mű született vonószenekek számára is.

„A korán elkezdett kamarazene-oktatásnak nagyon jól látható eredményei vannak – olvasható a pedagógiai programban. – Az ügyesebb vonós- és fúvósnövendékek már 3. osztálytól kezdve játszhatnak a zenekarban, a zongora tanszakon pedig felfejlődött a négykezes, ill. kétzongorás darabok előadása. Gyakran hallunk tanár–diák kettőst is. A kamarazene megjelenési formái a különböző hangszerek lehetőségeitől függenek, így a képzés formáit minden tanárnak ki kell dolgoznia a saját szakterületén. A zongorakísérés legalább négy-öt év zongoratanulást feltételez. Ezért ők később kapcsolódnak ehhez a programhoz, illetve ezen a problémán úgy próbáltunk segíteni, hogy a más hangszerekek kezdő darabjaihoz írtunk alapszintű kíséretet.”

Az iskolában folyó zenei nevelés igényességét igazolják a regionális vagy országos versenyeken induló növendékek sikerei, valamint a fél-évente tartott tanszaki koncertek színvonalának emelkedése. A hangversenyeken mindenki megmutathatja, mit tanult, a szülők bepillantást nyerhetnek az iskola életébe, és láthatják, gyermekük hol tart a fejlődésben.

A növendékek több együttes munkájához is csatlakozhatnak. A Gitárzenekar az egészen piciknek és a már több éve tanulóknak is lehetőséget nyújt az együtt zenélés örömeinek megtapasztalására. A rézfúvós együttes kifejezetten a rézfúvósoknak, míg a fúvószenekar valamennyi fúvós tanszakon tanulónak kínál zenekari élményt. A vonósok a Vonós Kamarazenekarban sajátíthatják el a zenekari munka alapjait. A tanárok törekszenek arra, hogy legyenek olyan produkciók, amelyekben a vonósok és a fúvósok együtt dolgozva tanulhatnak zenekari repertoárt és zenekari kultúrát. A zenekari koncertek különösen népszerűek a családok körében.

A zeneiskola jó kapcsolatot ápol az önkormányzattal, az egyházakkal, a Művelődési Házzal és a Városi Könyvtárral, valamint az iskolákkal, óvodákkal is. Ennek bizonyítékai az olyan programok, mint például az egyházakkal közösen megrendezett karácsonyi koncert, a Művelődési Házzal és a Városi Könyvtárral együtt szervezett költészet napi műsor.

A zeneiskola sokat köszönhet két alapítvány támogatásának. A Fóti Dal Alapítvány 1993 áprilisában jött létre a város kulturális életének, azon belül elsősorban a zeneoktatás és a szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek zenei nevelésének támogatására. Az alapítvány segítségével sokat számít a szociális esélyegyenlőtlenség enyhítésében – ez a város egyetlen olyan szervezete, amely a rászoruló családoknak segítséget nyújthat. A zenei nevelés nemcsak a szocializációt segíti elő, hanem fejlesztő hatást gyakorol a tanulási képességekre is. Az alapítvány ezért is fordít kiemelt figyelmet a gyermekek együtt muzsikálásának támogatására, mert a zenekari munka, a kamarazenélés kiegyenlíti a képességbeli vagy szociális hátrányból fakadó különbségeket.

A Varró Margit Alapítványt a kiváló pedagógus és zongoraművész Ábrahám Mariann alapította 1993-ban. Elnöke Újfalussy József professzor, egyetemi tanár volt. Az alapítvány 2003-tól működik Fóton. Célja, hogy segítse az alsó fokon tanító zongoratanárok szakmai fejlődését.

Támogatni kívánja azokat a tanárokat, akik nemcsak zenei pályára készülő növendékekkel érnek el eredményt, hanem kezdeményezéseikkel, kisugárzásukkal, tevékenységükkel tanítják és nevelik a más pályára készülő növendékeket is, vagyis gyarapítják a zeneszerető, hangverseny-látogató közönség sorait.

A Fóti Zeneiskola honlapja: <https://fotizene.sulinet.hu>

PEST MEGYE

Gödi Németh László Általános Iskola és AMI

1995 óta folyik művészetoktatás a gödi AMI zenei, képzőművészeti, és táncművészeti tagozatán. Kezdetben – körülbelül 200 fős létszámmal – csak pár szakkal indult az oktatás, de már ekkor is valamennyi tagozat képviseltette magát. Tervezték szín- és bábművészeti ág bevezetését is, de ez anyagi, illetve személyi okok miatt nem valósult meg. Ami viszont elkezdődött, az töretlenül fejlődik: 2018-ban 490 a tanulói létszám, a 23 fős tantestületből a zeneművészeti ágon 17-en, a képzőművészeti ágon hárman, a táncművészeti ágon ketten tanítanak.

A zenei tanszakokon fagott, furulya, fuvola, klarinét, trombita, tenorkürt, gitár, ütőhangszer, zongora és szolfézs tárgyak oktatása zajlik. A képzőművészeti tagozaton fém- és zománcműves, grafika és festészet, környezet- és kézműves kultúra, valamint textil és bőrműves szakokon lehet tanulni. A táncművészeti tagozaton kreatív gyermektánc, kortárs-tánc és néptánc szakok működnek.

Az oktatás két helyszíne: a Gödi Németh László Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola és a Huzella Tivadar Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola – ez utóbbiban vannak a zeneművészeti és a néptáncórák.

Nem kevés diák jár egyszerre több szakra, esetenként vendégtanulói jogviszonnyal. Ez utóbbi erősíti a partnerkapcsolatot az iskolák között. Az iskola eredményes felkészítő munkáját mutatja, hogy az elmúlt években több növendék is felvételt nyert valamely zene-, tánc- vagy képzőművészeti szakközépiskolába, illetve felsőoktatási intézménybe.

Néhány év zenetanulás után a diákoknak lehetőségük nyílik valamelyik együttes munkájába bekapcsolódni, ahol nemcsak az együtt zenélés örömét élhetik át, hanem összetartó jó közösséghez tartozhatnak. A Gödi Ifúsági Fúvószenekar és a Mazsorett csoport tagjai több alkalommal vettek részt európai szintű fesztiválon, illetve a környező településeken, városi rendezvényeken lépnek fel. A 10 éves DRUMS ütőegyüttes rengeteg hazai fellépés mellett külföldön is több alkalommal vendégszerepelt: 2016-ban Németországban, 2017-ben Belgiumban rendezett fesztiválokon lépett fel. A kortárstánc és néptánc tanszakon tanuló diákok számos szabadidős eseményen vesznek részt együtt: járnak színházba, a Táncművészeti Főiskolára, cirkuszba, népi hagyományőrző programokra. A kortárstáncosok évente legalább kétszer a hétvégét is bent töltik az iskolában – ez része az országos verseny felkészülésének, ráadásul kiváló csapatépítési lehetőség is. A képzőművészeti tanszak növendékei múzeumlátogatásokra járnak együtt. Munkáikból 2015-ben kiállítás nyílt az ELTE Tanító- és Óvóképző Karának Vizuális Tanszékén.

Minden évben számos program és versenylehetőség kínálkozik arra, hogy a növendékek bemutathassák tudásukat: a havi rendszerességű növendékhangversenyektől az évente megrendezett házi versenyeken át az olyan koncertekig, mint amilyen például a „Palánta”, ahol a kezdő növendékek mutatják be tudásukat, vagy az 5. évfolyamosoknak megrendezett koncert, ahol osztálytársaik előtt mutatkoznak be a diákok. A családi hangversenyeken testvéreikkel, illetve más rokonaikkal együtt léphetnek fel a gyerekek.

A néptáncosok előszeretettel rendeznek táncházat, farsangi mulatságot. Évente kétszer fellépnek a Madách Imre Művelődési Központban az iskola néptánc- és kortártáncgáláján. A Németh László-ünnepségek állandó eseményei a tanári hangversenyek és a képzőművészeti kiállítások. A májusi Családi napon mindhárom művészeti ág aktívan részt vesz, miként a nyári táborokban is, Gödön, Kosdon, illetve a Balaton partján.

Az iskola 20 éves jubileumának tiszteletére rendezett programsorozatban nemcsak a jelenlegi, de a régi növendékek is szerepet kaptak: alkotásaikból kiállítás nyílt, felléphettek a megnyitó ünnepi hangversenyén.

Az iskola 2007-ben kapta meg az Oktatási Minisztériumtól a „Kiválóra minősített alapfokú művészetoktatási intézmény” címet. E cím megőrzése jegyében a tantestület folyamatosan részt vesz szakmai továbbképzéseken, kér szaktanácsadói látogatást tapasztalatcsere, szakmai beszélgetés érdekében, illetve kapcsolatot tart más művészeti iskolákkal.

Az iskola évek óta szervez megyei versenyeket ütőhangszereken, illetve rézfúvós hangszereken tanuló növendékek számára. E rendezvények kiemelt célja, hogy szereplési, versenyzési lehetőséget teremtsenek Pest megyében a növendékeknek, továbbá szakmai fórumot az érdeklődő kollégáknak. A 2015-ben már harmadik alkalommal megrendezett Megyei Ütő- és Dallamhangszeres Versenyen és Találkozón budapesti zeneiskolák is részt vettek. 2017 áprilisában pedig ötödik alkalommal zajlott a Pest Megyei Rézfúvós Verseny, két helyszínen – szétválasztva a magas- és mélyrezes hangszereken tanulókat – ahol 28 Pest megyei település 94 növendéke mérte össze tudását. Az iskola növendékei is indulnak számos városi, tankerületi, területi, megyei, regionális, országos és nemzetközi versenyen. Szép eredményeik árulkodnak jó felkészültségükről, saját maguk és tanáraik tehetségéről, jó munkájáról.

*A Gödi Németh László Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:
<http://www.godinemeth.hu/>*

Gödöllői Frédéric Chopin Zeneiskola

Az 1974. január 1-jén alapított zeneiskola komoly szerepet játszott abban, hogy Gödöllőn az utóbbi évtizedekben színes zenei élet bontakozott ki. A város zenei együttesei több szálon kapcsolódnak a zeneiskolai képzéshez.

A zenészeket és zenehallgatókat nevelő iskola hangversenytermében nemcsak helyi művészek és zenével foglalkozó fiatalok adnak hangversenyeket, de rangos előadóművészek is. Amikor egy időben a zeneiskola szárnyalása megtorpant, a városi közművelődési intézmények teremtette lehetőségek adtak újra lendületet az iskola fejlődésének. A gödöllői zeneoktatás története szép példája a város és a zeneiskola egymásra utaltságának, egymás kölcsönös inspirálására.

Bár a zeneiskolai oktatás aránylag későn indult el Gödöllőn, a zenei élet gyökerei messzire nyúlnak vissza, egészen a kastélyépítő II. Grassalkovich Antal koráig. A herceg a zene területén is követte korának divatját, fényűzését: a 24 tagú hercegi zenekarnak Gödöllőn külön kastélyszárnyat építtetett. Az 1780-as évek első felében a gödöllői kastély a nemeség egyik kulturális központja volt. A Gödöllőn játszó színtársulatoknak a zenét a herceg saját zenekara szolgáltatta.

A zenei élet gyökereinek másik ága a szecessziós művésztelep a századfordulón. Az európai szecessziós mozgalmak legjelentősebb hazai

művésztelepén, a Gödöllői Művésztelepen élő képzőművészek életéhez, mindennapjaihoz hozzátartozott a zene. Vasárnaponként zenedélutánokat rendeztek, ahol a művésztelep tagjai – például Körösfői Kriesch Aladár, aki jó zongorista volt – maguk is zenéltek. A zenedélutánokra Budapestről jártak ki fiatalokból álló, később európai hírnévre szert tevő kamaragyüttesek. Kapcsolatban álltak Kodály Zoltánnal is, fontos volt számukra a művészetek szintézisének megvalósulása, a művészet, a munka és az élet összekapcsolása.

Az 1924-ben alapított Premontrei Gimnáziumban már három évvel később – Resch Mihály zenetanár vezetésével – Ifjúsági Zenekör alakult, mely kezdetben az ünnepi miséken és iskolai rendezvényeken szerepelt, később zenei esteket szervezett. 1932-től Liszt Ferenc Zenekör néven 20 tagú zenekar és énekkar működött a gimnáziumban.

1947-ben Gödöllőre került Winkler Nándor, aki kimagasló szerepet vállalt a település zenei életének alakításában. Rövid ideig a Premontrei Gimnáziumban tanított, és vezette a gimnázium énekkarát, majd 1953-ban fiúkorust alakított, amely néhány év múlva már 60 tagot számlált. A legjelentősebb sikereket a Petőfi Általános Iskola tanulóiból 1965-ben alakult Rigók Kórusával aratta. Winkler Nándorra így emlékezett dr. Duffek Mihály zongoraművész, egykori tanítványa: „Sosem felejttem el arcát vezénylés közben, amelyen megjelent minden hangulat és érzelem, legfőképpen a mosoly barázdáit szerettem a szeme sarkában. Valóban szigorú volt, ha dolgoztunk, de volt egy kis közösség, amelyre még ő is elnézőbben tekintett: a Rigók Kamarakórus... Ebben a kristálytiszt hangú együttesben sikerült megismernünk igazán a zenén kívül a tanár úr igen nemes lelkületét, feltétlen humanitását és hivatásszeretetét... Szerettük Winkler tanár urat, mert mindig talált valamit, amiért megdicsérhetett bennünket, mindig azt éreztük, hogy képesek vagyunk még a lehetetlenre is. Szerettük azt, hogy a szépet adja, hogy embersége minden pillanatban a legjobb iránytűként vezérelte. Szerettük azt, hogy

mindig egyenes gerinccel élt, hogy sosem volt igazágtalan. Tőle még az indulatos hang sem szólt ijesztően, mert szeretet volt mögötte. Szerettük humorát, a számtalan zenei anekdotát, amit szünetekben vagy próba közbeni lazításként mesélt nagy nevetések közepette...”

A kórus zongorakísérője, Torma Gabriella – jelenleg Franciaországban élő – zongoraművész a Nemzetközi Liszt-Bartók Zongoraverseny III. díját nyerte el 1966-ban.

Gödöllő zenei életében nagy jelentősége volt az 1950-es években alapított fúvószenekarnak. Megalakulására így emlékszik vissza Winkler Nándor, az együttes első vezetője: „A Petőfi Sándor Általános Iskola igazgatója – Epres János – az ’50-es évek elején fúvós hangszereket szerzett a kastélyban állomásozó honvédség magyarországi alakulatainak anyagszertárából. Ezekkel a hangszerekkel indult el a fúvószenekar tevékenysége. Az első bemutatkozás 1957. május 1-jén történt, amikor a zenekar zenés ébresztőt tartott a település utcáin végigvonulva. Ez a szokás évtizedeken át megmaradt.”

Az 1957/58-as tanévtől Völgyi Ernő harsonaművész, a MÁV Szimfonikus Zenekar szólamvezetője vállalta el a fúvósok oktatását és a zenekar vezetését. A szakmai színvonal folyamatosan emelkedett – a járási művészeti szemléken sikerrel szerepeltek a fúvósok. A komolyabb fellépésekre visszajöttek azok a zenekari tagok, akik már nem jártak az általános iskolába. Völgyi Ernő a Körzeti Állami Zeneiskola megszervezése után a zeneiskola tanáraként folytatta a munkát, nagyszerű fúvósokat nevelve.

Az 1950-es évektől Gödöllőn Zeneoktatói Munkaközösség formájában kezdődött el a zongora, a furulya, majd a hegedű oktatása. Az általános iskolák lelkes énektanárai: Winkler Nándor, Brózik Tibor mellett a munkaközösség tanárai között találjuk Kovács Péter orgonaművészt, Poták Fridolin operaénekest, Kiss Gyulát és Gervanics Ivánt, valamint Györe Zoltán zeneszerzőt és a zeneakadémiát végzett Remsey Gábort. Utóbbi volt Duffek Mihály zongoraművész első zongoratanára.

Önálló zeneiskola alakul

Az 1952-ben létesített Abonyi Zeneiskola 1960-tól 1971-ig húsz zeneiskolai kihelyezett tagozatot indított el, többek között Dunakeszin is. 1972 szeptemberében a Dunakeszi Körzeti Állami Zeneiskola kihelyezett tagozataként kezdődött el Gödöllőn a zeneiskolai oktatás zongora, hegedű, cselló, fa- és rézfúvós szakon. A zeneiskola 1974. január 1-jén önállósult. Kihelyezett tagozatai Aszód, Bag, Pécel, Veresegyház székhellyel működtek. A zeneiskola megszervezése, majd önállósulása Pálfalvi Ferenc igazgató nevéhez fűződik, illetve a város az 1970-es években sokat köszönhetett dr. Fábri Mihálynak, aki a tanács művelődési osztályát vezette. A 268 tanulóval és 16 tanárral fölálló önálló zeneiskola létszáma hat év alatt két és félszeresére nőtt. 1975-től elindult az óvodások „dalosjáték” nevű foglalkozása.

A létszámbeli fejlődés mellett már az első években komoly szakmai eredményekkel zárkozott fel az ország régebbi zeneiskoláihoz a gödöllői: növendékei sikeresen szerepeltek országos versenyeken, eredményesen működött a Völgyi Ernő vezetése alatt álló fúvószenekar, a növendék vonószenekar és több tanári kamaracsoport, évente általában 3-4 növendék tanult tovább zenei pályán. A zeneiskola bekapcsolódott a megyei zenei fesztiválok szervezési munkáiba. 1977-ben megrendezte a Pest Megyei Fúvószenekari Találkozót a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen, helyet adott az 1978-es Pest Megyei Négykezes-versenynek. Az 1978-ban induló Gödöllői Tavasz rendezvényein számos koncertet adtak a zeneiskola tanárai. Felkészültségüket mutatja, hogy a Zenetanárok Országos Kamarazenei Találkozásán – amelyet Kaposváron rendeztek meg –, többen is elnyerték a „Kiemelkedő Művészeti Teljesítményért” művészeti díjat.

1977 szeptemberében költözött a zeneiskola az Ady Endre sétányon található önálló épületbe. A Grassalkovich-kastély hajdani tisztartói házát úgy alakították át iskolaépületté, hogy 12 tanteremben lehetett

tanítani, és 80 férőhelyes hangversenyteremben „osztályhangversenyeket”, önálló koncerteket rendezhetett az iskola, tanárai itt tarthatták kamarazenei és szólóestjeiket. Egyre gyakrabban léptek fel pályakezdő, vagy már ismert művészek (Torma Gabriella, Duffek Mihály, Eckhardt Gábor zongoraművészek, ifj. Hara László fagottművész, Kapás Géza hegedűművész stb.)

Bővült a tanszakok kínálata: a fafúvós tanszakon 1977-től a fuvola és klarinét mellett már oboát és fagottot is választhattak a növendékek, és elkezdődött az ütőhangszerek tanítása. 1980-tól magánének és gitár tanszakkal gazdagodott a paletta. Az 1980/81-es tanévben újabb kihegyezett tagozat létesült Isaszegen. 1981-ben a vonós tanszak tanárainak részvételével megalakult a 8 fős Vonós Kamarazenekar, amely a Gödöllői Szimfonikus Zenekar elődjének mondható.

Új lehetőségeket kínált a zenetanárok számára az 1981-ben átadott Petőfi Sándor Művelődési Központ, amelynek felkérésére – Ferenczi Anna vezetésével – elindult a különböző művészeti ágak közös gyökereire épülő Zenevár foglalkozás, 4-5 éves gyermekek számára. A zene, vers, mozgás, rajz játékos összekapcsolásával sikerült olyan élményadó zenei előkészítő rendszert kidolgozni, hogy az iskolában évről évre egyre több tanítvány kezdi ezzel a módszerrel a zenetanulást.

Kisebb megtorpanás után új lendület

A 10. évforduló évében a zeneiskola felvette Frédéric Chopin nevét. Az 1980-as évek derekán kissé megtorpant a zeneiskola fejlődése. A több helyszínen folyó tanítás szétforgácsolta a szakmai munkát. Budapest közelsége elhódította a zenetanárokat, sokan csak egy-két évig tanítottak a városban, így nem alakulhatott ki közös célért együtt munkálkodó tan-testület. A látványos sikerek 3-4 tanárhoz és 2-3 tanszakhoz kötődtek. A Gödöllői Fúvószenekart alapító Völgyi Ernő távozása után néhány évvel megszűnt a fúvószenekar.

A művelődési központ azonban lehetőséget adott a tanárok szakmai kibontakozására. A város nem tudta ugyan biztosítani számukra a letelepülést, nem alakulhatott ki állandó tantestület, de volt egy 7-8 főből álló „mag”, amely lelkesen dolgozott Gödöllő zenei életének színesebbé tételéért. Így az iskola tantestülete képes volt megteremteni egy új típusú, személyiségfejlesztő, értékekre nyitott, komplex zenepedagógia helyi alapjait. A Zenevár foglalkozások után 1983-ban nyári szabadidős foglalkozásként szerveződött a Zenei Játéktábor, későbbi nevén Zene és Társzművészetek Tábor, zeneiskolások részvételével és zenetanárok szakmai vezetésével. A közösségépítő, komplex művészeti alkotótábort a hajdani művésztelep mintájára az összművészeti jelleg, a művészeti ágak összekapcsolása jellemzi, és egyre bővülő résztvevői körrel változatos programot kínál a művészetek iránt érdeklődő gyermekeknek. A művelődési központ adott helyet 1983-tól '93-ig a Zenei Ismeretterjesztő Tábornak, amelynek vezetője Földes Imre, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem docense, szervezője Ferenczi Anna, a zeneiskola tanára volt. Résztvevői zeneakadémisták és fiatal zenetanárok az ország minden területéről. Ugyanebben az időszakban Kamarazenei Stúdió címen Pest megye zenetanári kamaraegyütteseinek részvételével tartottak szakmai konzultációt olyan neves művészek, mint Rolla János hegedűművész, Banda Ede gordonkaművész, Tusa Erzsébet, Lantos István és Rados Ferenc zongoraművészek, Kurtág György zeneszerző.

A zeneiskola tanárainak közreműködésével szerveződött az 1980-as években az ifjúság számára máig népszerű *Mesélő muzsika* programsorozat, és vonzó műsorvezetéssel összekötött kamarazenei és zenekari hangversenyek is szerepeltek a város fiataljainak szóló koncertkínálatban. Újszerű koncertformát jelentett a *Házimuzsika* sorozat, amely nemcsak a közönség tetszését nyerte el, de vonzó fellépési lehetőséget jelentett a városhoz kötődő zenetanárok számára is. A zenei rendezvények szervezését ebben az időszakban Ferenczi Anna zenetanár, tanszakvezető végezte

a művelődési központban. A szakmai vezetés fontosnak tartotta, hogy a zeneiskolások és szüleik a legavatottabb művészek tolmácsolásában is találkozzanak a zeneművekkel. Ez az igény adott lendületet az élvonalbeli művészeket fogadó koncertéletnek: az 1980-as években koncertezett a Petőfi Sándor Művelődési Központ színháztermében Kocsis Zoltán, Ránki Dezső, Rados Ferenc zongoraművész, Perényi Miklós gondorkaművész, Matúz István fuvolaművész, Szenthelyi Miklós hegedűművész, Polgár László magánénekes.

A Gödöllői Arborétumban adott koncertet a Liszt Ferenc Kamarazenekar, a Budapesti Vonósok, az Erkel Ferenc Kamarazenekar, a Magyar Virtuózok Kamarazenekar. Az elsők között volt Gödöllő, ahol az Amadinda Űtőegyüttest, az Intermoduláció Együttest, az Affetti Musicali Régizene Együttest, vagy éppen Eötvös Péter szerzői estjét élvezhette a közönség.

A zeneiskola szakmai munkája és a művelődési központ zenei közművelődési tevékenysége, pedagógiai kitekintést biztosító rendezvényei kölcsönösen segítették egymást. A zenetanárok koncerteken szerepelhettek, kapcsolatba kerülhettek a képző- és iparművészekkel, valamint a pedagógiai kutatások újszerű módszereivel. Mindezek által a zenetanítás eredményesebbé, árnyaltabbá, vonzóbbá vált. A növendékek egyre gyakrabban találkoztak élményt nyújtó élőzenével, nagyszerű művészek

közreműködésével. Ez a szemléletmód tükröződött a zeneiskola első – 1989-ben elnyert – „zenepedagógiai kísérleti módszereket kidolgozó” pályázatában, amely hosszú távon meghatározta az iskola zenei nevelési irányultságát. A kutatómunkának szerves része volt az a zenei tevékenység, amelynek a művelődési központ adott helyet. A zeneiskola már az 1990-es évek elején bekapcsolódott a pedagógiai megújulás országos folyamatába, élen járva az újszerű zenepedagógiai módszerek kidolgozásában. Ezt mutatja, hogy az első Magyarországi Pedagógiai Innovációs Találkozón az általános iskolák és gimnáziumok mellett mindössze két zeneiskola vett részt; a budafoki és a gödöllői.

Felzárkózás az országos élvonalhoz

Az 1991/92-es tanévtől Ferenczi Anna lett a zeneiskola igazgatója. Ettől a tanévtől a művelődési központban indult kísérleti csoportok – zenevár, jazz-zongora, régizene – hivatalosan a zeneiskola kötelékeibe kerültek, új tanszakként beépülve az iskolai munkába. Az aszódi kihelyezett tagozat önállósulásával (1988) elkezdődött a körzeti zeneiskolában az a folyamat, amely az 1990-es évek első felében a tagozatok leválását és a gödöllői anyaiskola megerősödését jelentette. Az önkormányzatiság vívmányaként a környező települések zeneiskolai tagozatai megszerezték önállóságukat. Ugyanebben az időszakban a Gödöllőn tanuló növendékek létszáma 400-ról 700 főre emelkedett, mert a kihelyezett tagozatok tanulói helyére beléptek a felvételre várakozó gödöllőiek. A zenetanárok közül egyre többen telepedtek le a városban, ezzel megkezdődött a tan-testület stabilizálódása.

Az 1991/92-es tanévtől a zeneiskolában újra indult az ütőtanszak és a fúvószenekar. A fúvósok vezetője, Ella Attila diákkorában a Völgyi Ernő vezette zenekarban fújt. Az újjászerveződött fúvószenekar 1992 őszén, a Sörfesztivál nyitórendezvényén mutatkozott be. 1992-ben újjászerveződött az Ifjúsági Vonószenekar is Farkas Pál vezetésével, és a

Tücsökzenekar, Gálné Bagi Márta vezetésével. Kósáné Szabó Beáta gitárzenekart szervezett.

A régizene elkötelezett kutatója és előadója, Bali János zeneszerző első munkahelye a gödöllői zeneiskola volt. „Kamarazenét kezdtem tanítani gyerekeknek, de én az egyetemi oktatáshoz szoktam hozzá, és kezdetben nyűgnek éreztem, hogy nem úgy haladtak, ahogy én azt szerettem volna. Az jelentette ebben a fordulatot, amikor rájöttem, hogy az alapfokú zeneoktatásban az ember a legelementárisabb zenei jelenségek közelében tud tartózkodni – például megfigyelheti, hogyan érzékeljük a ritmust. Ebből a felismerésből születtek a pedagógiai kísérletek, operák. Az én életemben a komponálás-előadás-tanítás egy egységet alkot. Fontosabbnak tartom, hogy a növendékekben is kérdések és az alkotás iránti vágy legyen meg, mintsem kész válaszok.”

Bali János a növendékek rejtett képességeinek feltárásával, kreatív ötletekkel „úgynevezett opera” írására és előadására ösztönözte zeneelmélet csoportjának tagjait. Ezeket az operákat nemcsak Gödöllőn, de Budapesten, az ELTE Tanárképző Intézetében is nagy sikerrel mutatták be 2005-ben.

Az első két évtized eredményei biztos háttérrel adtak ahhoz, hogy szakmai eredményeivel az iskola felzárkózzon az országos élvonalhoz. Ehhez szükséges volt, hogy a 13 tantermes központi épület mellett általános iskolákban és a volt járási hivatal leromlott állapotú irodahelyiségeiben tanító tanárok egy épületbe kerüljenek. A város önkormányzata 1994-ben döntött a zeneiskola tetőtér-beépítéséről. Az újjáépült és kibővült zeneiskolát 1994 karácsonyára adták át. A zeneiskola oktatási és kulturális tevékenységének támogatására, valamint a szakmai munkát segítő eszközök beszerzésére, táborok és külföldi turnék megvalósításának segítésére létrejött a Continuo-Gödöllő Alapítvány, amely minden vagyont civil adakozásokból, pályázati támogatásból vagy bevételű szakmai tevékenységből szerzi.

Az új épületet a tágas várakozó terekkel, esztétikus hangversenyteremmel, világos tantermekkel, könyvtárral és irodákkal egyszerre otthonos és korszerű. Belső tereit gödöllői képző-, fotó- és iparművészeinek munkái díszítik. Az aulában helyet kaptak az intézmény támogatóinak névtáblái, valamint a növendékek országos eredményeit megörökítő hirdetőfelületek. A hangversenyterembe új Förster-zongora került a Continuo-Gödöllő Alapítvány, az önkormányzat és szponzorok támogatásával.

Az újjáépítés évében az eddig felsorolt tanszakok mellett elindult a népzene oktatása is. 1996-ban az iskola megkapta az Országos Zeneiskolai Népzenei Verseny rendezési jogát. Három évvel később a II. Országos Népzenei Versenyen már területi válogatót is kellett tartani, mert a jelentkezők száma meghaladta az 500-at.

1998-ban rendezte meg az iskola az egyik legnagyobb szabású nemzetközi rendezvényét, a zenetanítás újszerű módszereit bemutató Nemzetközi Varró Margit Szimpóziumot. A háromnapos rendezvényen 420 magyar és 52 külföldi zenetanár vett részt, köztük olyan világhírű zenepedagógusok, mint Rév Livia zongoraművész, Varró Margit tanítványa, Hajdú András zeneszerző-zongoraművész, Gonda János jazz-zongoraművész és tanár.

2004-ben Gálné Bagi Márta kezdeményezésére indult az Évszakok hangversenysorozat a Tücsök-hegedűsök közreműködésével. Mára több

tanszakot bevonó, népszerű koncertformává alakult. A zeneiskola 2005-ben újraindította az 1980-as években a művelődési központ rendezvényeként népszerűvé vált koncertformát, a házimuzsikát, és a zenekarok szakmai fejlődését szolgáló zenekari kurzusokat.

Nagyszerű kezdeményezést indítottak el Gödöllőn élő fiatal művészek, a 20. század zenéje iránt elkötelezett zenetanárok közreműködésével 2009 tavaszán, Buka Enikő szervezésében. A fiatal művészek rendhagyó formában tárták fel a különleges zeneművek értékeit. Az érdeklődő diákok és szülők támogatásával a zeneiskola udvarára tervezett pódium megépítését segítették. A „Pódiumért” hangversenyek házigazdája a későbbiekben már a zeneiskola egy-egy tanszaka lett.

A 2007. évi szakmai minősítéseken a zeneiskola „kiválóra minősített alapfokú művészetoktatási intézmény” címet kapott.

A gödöllői zeneiskola legfontosabb értéke a zenekarok sokszínű palettája. A régi hagyományra visszatekintő Városi Fúvószenekar mellett a szép hírnevet szerzett Gödöllői Szimfonikus Zenekar, a Városi Vegyeskar és a Cavaletta Leánykar is számíthat utánpótlásra a zeneiskola tehetséges növendékeiből válogatva. Az ifjúság körében népszerű gitárzene nemzetközi elismerést is kivívott együttesé kovácsolta az Arpeggio Gitárzenekart. A zenetanárokból alakult Renaissance Consort, a Sisi Mélyvonós Együttes, a Cuento Gitártrió, valamint az ifjúsági együttesek – a vonószenekarok, a Colla Parte Consort, a Saltarello Reneszánsz Együttes, a Cibri, Kis Cibri és Kalapos Népiének Együttesek, a Dixie Rhythm Együttes – ismert szereplői a város művészeti életének. A „klaszszikus” vonulat mellett Gödöllő helyet ad a népzene, a jazz, az értékes könnyűzene irányzatainak is. Gyakoriak a vonzó zenehallgatási módokat kereső kezdeményezések: klubkoncertek, házimuzsika teaházzal, szabadtéri koncertek, tézene. A város zenei fesztiváljainak – Nemzetközi Hárfafesztivál, Liszt Fesztivál –, valamint a zeneiskola országos rendezvényeinek – Országos Népzenei Verseny, Nemzetközi Gitárzenekari

Fesztivál – háromévente a Királyi Kastély dísztermében biztosít helyszínt a város. A zeneszerető közönség örömmel fogadja a zeneiskolai ifjúsági együtteseket, zenekarokat, a szólistaként vagy kamarazeneszként fellépő művésztanárokat.

„Gödöllő gazdag zenei múltjára virágzó jelen épült – írja Ferenczi Anna *Gödöllő zenei élete* című tanulmányában (amely a zeneiskola bemutatásának forrásaként szolgált). – Ez azért lehetséges, mert sok olyan személy él és dolgozik, akik a kulturális élet növekedése érdekében felfedezik a múlt értékeit, azért, hogy építsenek rá. Akik megtalálják a jelenben a szövetségeseket, akikkel összefogva a jövőt szebbé, igazabbá, emberibbé tehetik.”

A Frédéric Chopin Zeneiskola honlapja:
<https://chopinzeneiskola.wordpress.com/>

Pomázi Teleki-Wattay Művészeti Iskola AMI

Amilyen rövid a nemzetiségi békés együttéléséről is nevezetes Pest megyei település zeneiskolájának önálló intézményként megélt múltja, olyan gazdag a jelene. Az innovatív kezdeményezéseiről, jó gyakorlatairól, országos és regionális rendezvényeiről

híres iskolában folyó elmélyült műhelymunka eredményeképpen növendékei a versenyeken az ország legnagyobb múltú zeneiskoláinak is felkészült kihívói.

Pomázon a zeneoktatás gyökerei a 20. század elejére nyúlnak vissza, amikor is a jobb módú polgári családok gyermekeit házhoz járó, zenélni tudó személyek tanították. Az állami zeneoktatás megszervezésének kezdete az 1963-as esztendő. A Pest megyei Tanács Művelődési Osztálya ebben az évben rendelkezett a megye immár ötödik állami zeneiskolájának megalakításáról, Szentendre központtal. Ez utóbbi városhoz tartozott – eleinte mindössze néhány növendékkel – három fiókiskola: Dunabogdány, Tahitótfalu és Pomáz. Államilag szervezett formában (29 éven át) 1963-tól 1992-ig a Szentendrei Zeneiskola kihelyezett tagozataként évente kb. 100-110 hangszeres növendék tanult Pomáz községben, elsősorban klasszikus zenét.

Pomáz többenemzetiségű település, a város közel 18 000 szerb, sváb, szlovák, magyar, cigány lakosa évszázadok óta él együtt békességben. A képviselő-testület egyhangú döntéssel, 1992. május 26-án kelt 62/1992./V.26/sz. határozatával hívta életre az önálló zeneiskolát, eleget téve a település gyermekes családjai igényének a zenetanulás lehetősége iránt. A művészeti iskola tizenkét évfolyamos intézmény, így a teljes struktúra 2004-re alakulhatott ki. Az első nehézségek 1996-ban mutatkoztak, amikor az állami támogatások csökkenése kezdett komoly gondot okozni. A fenntartó ezentúl szigorúan meghatározta a felvehető tanulói létszámot.

A 2002-es tanévet egy sikeres pomázi PHARE-pályázatnak köszönhetően az iskola már önálló épületben kezdhette meg, méltó környezetben. Megkapta ugyanis a Teleki-kastély parkjában épült volt iroda- és raktár-épületet – a Kincstári Vagyoni Igazgatóság és Pomáz Város Önkormányzatának megállapodása révén – határozatlan időre.

Az önkormányzat döntésének köszönhetően 2004 szeptemberétől az iskola a zeneművészeti ág oktatása mellett lehetőséget kapott a csoportosan oktatható társművészeti ágak – táncművészet, képzőművészet, színművészet – bevezetésére, így lett a Teleki-Wattay mind a négy művészeti ágat oktató, komplex művészeti iskola. A 2017/2018-as tanévben 36 tanár foglalkozik 463 tanulóval.

Az iskolában kezdettől működik népzene tanszak, illetve a klasszikus zenei tanszakokon 5-6 éve tanulók középiskolás vagy egyetemi hallgató korokban jazz tanszakon is folytathatják tanulmányaikat.

Az iskolában 12 zenekar, együttes működik. Az 1993-ban alakult Pomázi Ifjúsági Fúvószenekar 2001-ben jelentősen átalakult, s azóta a fejlődése szinte folyamatos. Repertoárján a komolyzenei átiratoktól a könnyűzenei anyagokig számtalan zenemű szerepel – filmzenék és slágerdallamok is. Az előadott művek rendszerint a karmester átiratai, tehát garantáltan egyedi hangzásúak.

A hangversenyeknek és a különböző rendezvényeknek (kiállítás megnyitó, ünnepek) rendszeres szereplője a blockflötegyüttes, a fuvolazenekar, a gitár-, a tekerő-, a csellózenekar, a KisMeselia együttes és a többi formáció.

Az iskola megalakulása óta működik a Zenés Diákszínpad, amely felélesztette az iskolai színjátszás hagyományait. Vezetői a darabok kiválasztásában különösen törekszenek arra, hogy a gyermekek játszva ismerkedhessenek a magyar történelemmel és a magyar zeneirodalom igényes alkotásaival. A zenés darabokat az iskola növendékei mindig élő zenével adják elő.

Műsorunkon eddig 15 darab szerepelt, köztük klasszikusok, például Kodály *Háry Jánosa* (1992), Kacsóh Pongrác *János vitéze*, és musicalek, mint például *A dzsungel könyve* (Dés–Geszti) vagy *A padlás* (Presser–Sztevanovity–Horváth). Farkas Ferenc *Csínom Palkójának* bemutató előadását 1994-ben a kétszeres Kossuth-díjas idős szerző is megtisztelte jelenlétével, és nagy meglepéssel köszönte meg a tanárok és a gyerekek munkáját. 1998-ban Szörényi–Bródy *István a király* című rockoperáját szintén a szerzők jelenlétében mutatta be a Diákszínpad, majd hazánkban és a határokon túl 21 ízben játszották el közönség előtt, például Erdélyben is nagy sikert arattak vele.

A gyermekszínjátszásnak köszönhetően születtek meg a kórusok – a Kicsinyek Kórusa és az arany minősítésű vegyeskar –, amelyek közreműködésével, a tavaszi Pomázi Kórusok Találkozójával a zeneiskola hagyományt teremtett. Ezenkívül is szervez őszi és tavaszi művészeti heteket, tematikus komolyzenei, népzenei és jazzkoncerteket, hogy a növendékek, a szülők és a város lakói egységében ismerjék meg a zeneművészet egy-egy zenei műfaját, stílusirányzatát.

A képzőművészeti szakon három csoportban folyik az oktatás. A kisebb csoportban elsősorban technikákat tanítanak: papírból ragasztgatni, papírmetszetet készíteni, kitakarásos sablonként dolgozni vele,

papírcsíkból állatokat hajlítgatni, dobozt fonni, a monotípiázást, a papírmásékesítést megismerni, nyomdát készíteni, sokféle rajz- és festőeszközt használni, agyagozni... 7-8 éves korukban a gyerekek még szubjektív arányú és méretű képi sémákat használnak. A színhasználatuk élményfüggő. A foglalkozásokat vezető tanárok igyekeznek mozgalmas témákkal segíteni a sokoldalú séma- és színhasználatot, plasztikai, tervezői és tárgyalakotói feladatokkal megalapozni a térlátás és térábrázolás képességét. A 9-10. évtől kezdenek a realizmusra törekedni, a látvány utáni rajzoltatást komolyabban elkezdni. A vizuális készségek alapja a pontos leképzés képessége. Ezek mind fontos eszközök ugyan, amelyekkel újabb területek hódíthatók meg, de csak eszközök a kreatív önálló alkotás létrehozására, az esztétikai érzék fejlesztésére. A 12-14. életév az értelmezés kora. Az ábrázolás énkifejező eszköz, érzelemlevezető szelep. A gyerekek erősen törekszenek a valóságűsre, munkáikat gazdag színkezelés jellemzi. Ez az életkor a legalkalmasabb a plasztikai és designképességek kibontakozására.

A táncművészetben sokáig világszerte csak a klasszikus balettet fogadták el művészi táncfajtának, viszont ez a táncstílus olyan alkati sajátosságokat követel, amelyek keveseknek adatnak meg, illetve olyan kötött mozdulatvilágot hordoz, amely kevés teret biztosít az egyéni önkifejezésnek. A modern tánc a 20. század elején azért jött létre az Amerikai Egyesült Államokban és Németországban, hogy feloldja a klasszikus balett kötött mozgásvilágát, és utat nyisson a szabad önkifejezésnek a táncon keresztül. A művészeti iskolában jelenleg öt osztályban folyik a modern tánc oktatása egy tükrös, táncszőnyeggel és öltözőkkel felszerelt hatalmas táncteremben. Az órák három részből épülnek fel: alapos bemelegítés után szakmailag jól felépített tréning következik, amelynek célja a formanyelv technikai elemeinek elsajátítása, végül az addig tanult lépéselemeket tartalmazó koreográfia betanulásával fejeződik be a táncóra. A cél a tudatos testképzés kialakítása, a harmonikus, koordinált

mozgásra nevelés. A diákok évente több színpadi fellépésen mutathatják be tudásukat, illetve olyan közösségi eseményeken vehetnek részt, mint a színházlátogatás, karácsonyi összejövetelek és nyári tánc táborok.

Az iskola három országos rendezvényt is szervez. 2017 a 19. Országos Tekerős Találkozó éve volt. Az Oktatási Hivatal által meghirdetett Országos Zeneiskolai Szaxofonos Versenynek, illetve a Jeney Zoltán Országos Fuvolaverseny Nógrád, Fejér és Pest megyei válogatójának háromévente biztosít helyet.

Az intézmény széles körű belföldi és külföldi kapcsolatokkal büszkélkedhet: tagja a Magyar Zene- és Művészeti Iskolák Országos Szövetségének, testvériskolai szerződést kötött az újvidéki Josip Slavenski Zeneiskolával és a párkányi Liszt Ferenc Zeneiskolával. Több projektben együtt dolgozik számos európai ország iskoláival – az Európai Bizottság támogatásának köszönhetően – különböző Comenius- és Erasmus+ projekteknél.

A Teleki-Wattay Művészeti Iskola fennállása óta kiemelt pedagógiai munkájával az alábbi címek viselésére nyerte el a jogot: Kiválóra Minősített Művészetoktatási Intézmény, Kiválóra Akkreditált Kistérségi Tehetségpont, Minősített Referenciaintézmény, az Oktatási Hivatal Bázisintézménye.

Az iskola honlapja: <http://www.twmi.hu/>

Szentendrei Vujicsics Tihamér Zeneiskola AMI

A Vujicsics Tihamér Alapfokú Művészeti Iskola a Dunakanyar és környéke zenei világának aktív részese és szervezője, fontos szerepet tölt be a régió sokszínű művészeti életében. A különleges atmoszférájú városban, a Duna partján álló egykori villaépületben működik a napjainkban éppen 80. születésnapját ünneplő iskola.

Szentendrén a szervezett zeneoktatás 1938-ban indult el, és 1963-ban lett önálló állami zeneiskola. Mára már összesen hét telephelyen működik, Szentendrén és Zsámbékon. A helyi tanulókon kívül a környező településekről is sokan járnak az intézménybe, hiszen a régióban nincs minden községben, városban zeneiskola. A tanulók létszáma a 2017/18-as tanévben 907 fő, a pedagógusok létszáma 71 fő. Az iskolai feladatok ellátásában 5 fő pedagógiai munkát közvetlenül segítő dolgozó vesz részt.

A diákok az alábbi szakokon tanulhatnak: csembaló, fagott, furulya, fuvola, gitár, gordonka, harsona, hegedű, kamarazene, klarinét, koboz, kürt, népi ének, népi furulya, népi hegedű, népi harmonika, oboa, orgona, szaxofon, tambura, ütő, zongora, tuba, harmonika, citera, szolfézs, zenetörténet-zeneirodalom, magánének, hangtechnika, csoportos hangszeres előkészítő előke, néptánc. A patinás környezetben felnövekvő gyermekek számára az egyik legfontosabb feladat a zene megszerettetése, a szép iránti igény kialakítása, amely a harmonikus egyéniség

kialakulásához nélkülözhetetlen. Az iskola ez év tavaszára országos zongoraversenyt hirdetett, mely a városban élő Kossuth-díjas zeneszerző, Orbán György munkássága előtt tiszteleg.

*A Vujicsics Tihamár Zeneiskola Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:
<http://vujicsics.net>*

PEST MEGYE

Váci Bartók–Pikéthy Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola, AMI

A váci intézményes zeneoktatás története 1888-ra nyúlik vissza, de ezt követően sorra alakulnak és megszűnnek zeneiskolák. A folyamatosan működő önálló állami intézmény megalakulásának éve 1963, alapító igazgatója pedig Cs. Nagy Tamás. A folyamatosan fejlődő intézmény 2014-ben szakgimnáziumi képzéssel is bővül, ettől kezdve a növendékek – igényük és képességük szerint – törés nélkül tovább készülhetnek a zenei pályára „házon belül”.

Weber Károly „összes zenetudományok okl. tanára, karnagy és zeneszerző” 1988-ban alapítja meg magán-zeneiskoláját, sok nagyobb magyar várost is megelőzve. Ezt követően sorra alakulnak és szűnnek meg zeneiskolák. 1889 februárjától Fáy Zoltán, 1893-ban Sztojanovits Jenő, 1896-ban Ulrich Károly székesegyházi karnagy, 1909-ben dr. Hermann Antal alapít zeneiskolát, melyet 1910-ben Löblowitz Béla, 1914-ben Ságth József vezet 1922-es megszűnéséig. A sorban kiemelkedő Kisfaludy Pikéthy Tibor székesegyházi karnagy, egyházmegyei zeneigazgató, orgonista, zeneszerző 1934-ben indít Zeneiskolát, amely a Városházán működik. Ahogy ő nevezte: „államilag engedélyezett és városilag segélyezett” volt. Az intézmény

1942-ig működött, kellő anyagi támogatás hiányában szűnt meg. Ezután nyolc éven át semmiféle szervezett zeneoktatás nem zajlott a városban. 1952-ben Maklári József karnagy vezetésével alakult meg a Zeneoktatói Munkaközösség, melyet 1953-tól Révész Ottó, majd 1957-től ismét Maklári vezetett, 1963-tól pedig Rostetter Jenőné, egészen a munkaközösség megszűnéséig, 1972-ig. Érdekességképp megjegyzendő, hogy ennek az intézménynek is ugyanaz a Madách Imre Művelődési Központ adott otthont, mint az 1960-tól működő állami oktatásnak.

Ez a forma tehát 1960 szeptemberében indult, és két évig az abonyi zeneiskola kihelyezett tagozataként működött, mindössze 83 növendékkel, zongora és hegedű tanszakkal. Három tanár oktatott, köztük az akkor még fiatal Lehotka Gábor zeneakadémistaként szolfézszt tanított. Az iskola 1963. január 1-jén önállósult. Az iskolaalapító igazgató, Cs. Nagy Tamás nyugdíjba vonulásáig, 1996-ig vezette az intézményt.

A váci zeneiskola a Madách Imre Művelődési Központ épületében kapott ideiglenes otthont, a tanítás 8 tanárral és 272 növendékkel indult. Ha rátekintünk az akkori növendéknévsorokra, láthatjuk a mai város már közel nyugdíjas korú értelmiségének zömét: orvosokat, tanárokat, mérnököket és nem utolsósorban az intézményből útnak indult zenetanárokat és zeneművészeket. Ennek a generációnak ma már az unokái tanulnak az intézményben, és a kezdeti évtized tanárainak növendékei, saját gyerekeik tanítanak jelenleg is. Ez a generációkon átívelő hatás az iskola egyik legnagyobb értéke.

Az intézmény fejlődése három vonalon követhető a kezdeti években:

1. a belső zenepedagógiai munka fejlesztése (tanszakok építése, együttesek alapítása, rendezvények rendezése, illetve részvétel rajtuk);
2. a kihelyezett tagozatok létrehozása, a zeneoktatás kiterjesztése;
3. iskolaépítés – saját otthon megteremtése.

1. Kezdetben csak hegedű, zongora és szolfézs tanszak működött. 1962-től gordonka, ének, 1963-tól fafúvós és rézfúvós, 1965-től gitár,

1968-tól ütő, 1974-től orgona (Budapesten kívül az első vidéki tanszakként!), 1997-től magánének és 1998-tól népzene, 2002-től hárfa tanszak indult. Az óvodás korúakra gondolva 1973-ban dalosjáték-csoport indult, amely 1981-től 2008-ig kiselőképzőként működött.

2. Az iskola nemcsak az első években, hanem azóta is kovászként működik a város zenei életében. Megalakulásának évében Bogányi Tibor növendékeiből alapította meg a Művelődési Ház Gyermekkórusát. 1964-ben ifjúsági vonózenekar alakult Kigó József vezetésével, 1968-ban rézfúvószenekar Ábrahám Balázs irányításával. Szintén 1968-ban jött létre a Musica Humana Kamarazenekar dr. Erdélyi Sándor vezetésével. (Ez az együttes – bár számos kitüntetés birtokosa – később sajnálatos módon beleolvadt a Váci Szimfonikus Zenekarba.) A városi együttesek (elsősorban kórusok) tagjainak nagy százalékát a zeneiskola növendékei teszik ki (Váci Harmónia Kórus, Váci Vox Humana Énekkar, Serenus Kórus). A kórusok vezetői kevés kivétellel az intézmény tanárai voltak, vagy jelenleg is azok.

3. A Művelődési Minisztérium, a Pest Megyei Tanács és elsősorban a Vác Városi Tanács támogatásával 1971. szeptember 1-jén költözött saját otthonába a zeneiskola. Az épületben 19 oktatóterem, négy egyéb helyiség (könyvtár, tanári szoba, irodák) és 220 személyt befogadó hangversenyterem található. 1976-ban a drezdai Jehmlich cég közreműködésével új orgona épült. Ezzel lehetővé vált, hogy orgonahangversenyeket is tartsanak. Az 1970-es években az Országos Filharmóniával kötött szerződés értelmében sok ifjúsági és felnőtthangverseny zajlott az azóta Cs. Nagy Tamásról elnevezett hangversenyteremben.

Ezek a tevékenységek teljes mértékben összhangban vannak azon célkitűzéssel, melyet az iskola 10 éves évfordulóján megfogalmaztak: „Az alsófokú zeneoktatás legfontosabb feladata: az értékes zene iránti érdeklődés felkeltése, a zene alapjainak elsajátítása, zeneértő és szerető emberek nevelése.”

Az iskola 1973-ban szervezte meg az I. Országos Gitárversenyt, amelynek azóta is házigazdája. Később pedig a szakközépiskola megkapta a

középfokú tanulmányi verseny rendezési jogát, így mind az alap- és középfok országos versenyének Vác a házigazdája. 1975-től az intézmény Pest megye északi területeinek bázisiskolájaként működött. Ez számos többlet-, illetve kísérleti feladattal járt:

Profant Istvánné Vesztróczy Judit munkájának eredményeképpen jött létre a zeneóvoda Dalosjáték címmel, amely hosszú ideig működött, példát adva az ország többi iskolájának, és amelynek működtetését sajnálatos módon a jelenlegi jogszabályok korhatári korlátai nem tesznek lehetővé. E célt szolgálta az 1976-ban készített *Kicsinyek ABC-je* című tankönyve. A vonós tanszakon kísérletképpen az első két osztályban 3×30 perces főtárgyórákat tartottak a gyakorlás segítésére. A zongora tanszakon kiemelt tematikus feladatokra készítették a növendékeket. Ezek a jó gyakorlatok azóta is tovább élnek a „tanszaki napok”, illetve a projektnapok keretében. Ezenfelül az iskola több tanára szakfelügyelői feladatokat is ellátott a megyében. Volt idő, hogy a 9 megyei szakfelügyelőből 7 az intézmény tanára volt.

1978-ban került sor az első Ütőhangszeres Találkozóra, amely azóta Országos Ütőhangszeres Kamarazenei versennyé nőtte ki magát. 1979-től 1990-ig házigazdája volt az intézmény az Ifjú Zenebarátok Nyári Táborának. 1989/1990-ben Nemzetközi Orgonakurzusnak is helyet adott az iskola, melyet Ella István orgonaművész tartott. 1981-ben a Bartók-centenárium alkalmával került sor az első Országos Bartók Hegedű-duó Találkozóra, amely azóta a központi támogatás igénybevétele miatt szintén versennyé alakult. Érdemes lenne elgondolkodni azon, hogy mennyire tett jót a találkozó, fesztiválok versennyé alakítása az alsófokú zeneoktatás eredeti célkitűzései megvalósításának... Ezt az országosan bevált formát ugyanúgy lehetne központilag értékként támogatni, mint a tanulmányi versenyeket. 1981 márciusában a Bartók-centenárium évében az iskola felvette Bartók Béla nevét.

1984-ben egy nemzetközi kísérlet részeként az iskola vállalta Durkó Zsolt *Ludus stellaris* c. művének előadását, illetve az hozzá kapcsolódó improvizáció megvalósítását. 1984-ben jött létre a Váci Szimfonikus Zenekar, amely 2017 nyarától Dunakeszi néven folytatja tevékenységét. S hogy bizonyítást nyerjen a kovász működése, időközben a Vox Humana Énekkar vezetőjének alapításában megalakult a Vác Civitas Szimfonikus Zenekar mint a város jelenleg legfiatalabb zenei együttese. Létrejöttével sokévnnyi szünet után ismét filharmóniai koncertek sora kezdődött el a Filharmónia Magyarország rendezésében, ezzel is emelve a város zenei életének színvonalát.

Nem feledkezhetünk meg a 2018-ban immár 30 éve működő, és 2014-ben az iskolával egyesült szakgimnáziumról sem. Az intézmény legújabb kori történetében Váci Bartók–Pikéthy Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola, Alapfokú Művészeti Iskola néven folytatja tevékenységét az eredeti akaratnak megfelelően sokéves késéssel. Ezzel lehetővé vált, hogy a növendékek – igényük és képességük szerint – törés nélkül készüljenek tovább a zenei pályára „házon belül”. Ennek a lehetőségnek a gyakorlati haszna igazán most kezd látszani.

A szakközépiskolai gyakorlati munka az 1987/88-as tanév során indult meg. Az alapítás nem titkolt szándéka a szimfonikus zenekar bővítése volt, ugyanis az eredeti elképzelés szerint az iskola tanárai és diákjai adták volna az együttes tagságának jelentős részét. Az intézet első megbízott igazgatója a zenekar karmestere volt. Az induló intézet – a fentiekből következően – az összes zenekari hangszeren indított tanszakot, ezenkívül a kitűnő helyi adottságokat kihasználva orgona és zongora szakot is. Ez a későbbiekben magánének, hárfa és szolfézs-zeneelmélet és régizene (gamba és csembaló), jazz és népzene tanszakokkal bővült.

Nem választható el az alapfokú zeneoktatástól az a tevékenység, amelyet az immár közös intézmény a tanárképzésben fejt ki. A népzene szakos zeneakadémiai hallgatók gyakorlati képzésének egy része

az intézményben folyik. S bár a középfokú tanítási gyakorlatot szerzik meg az intézmény falai között, ez mégis hatással van a jövő tanárgenerációjának felnevelésére, hiszen a zeneiskolákban is ők tanítanak majd. Az intézményegyesítéssel egyébként még egy országos versenyt tudhat magáénak az iskola: az Országos Szakgimnáziumi Népzenei Versenyt, melyet 2018-ban ötödször rendez meg az intézmény.

Fontos, hogy az iskola tanárai mások számra is értékes tananyagokat hoztak létre. Az egyik ilyen Brusznai Margit kiadványa *Kopogó* címmel, mely a zenetanításban oly fontos ritmusgyakorlatokat tartalmaz. Nagyon nagy érdeme, hogy szinte mindenféle helyzetben használható, nem csak szolfézsórákon. A másik Lachegyi Imre hiánypótló zenepedagógiai műve, a *77 előadási darab furulyára*. Az egyre elterjedtebb blockflöte tanítását segítő különböző műveket alkalmazott furulyára és billentyűs kíséretre repertoár bővítés céljából. Mindketten rendelkeznek alap- és középfokú tanítási tapasztalattal. Ugyancsak hiánypótló kiadvány Salamon Beáta *Magyar Népzenei Dallamgyűjteménye* is.

Nagyon fontos értéket képvisel a tanárok koncerttevékenysége is. A város, a térség és az országos számos pontján koncerteznek szóló és együttes formában.

Lehetetlen felsorolni azt a rengeteg eseményt és rendezvényt, amely hatással volt/van és remélhetőleg lesz is az intézmény közvetlen környezetére. A váci zeneoktatás így válik értékőrzővé és értékközvetítővé.

Felhasznált irodalom:

Dr. Erdélyi Sándor – Szabó Katalin: A zenei nevelés múltja és jövője.
Felelős kiadó: Cs. Nagy Tamás, Budapest–Vác, 1989–1994.

A Bartók–Pikéthi Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola, AMI honlapja: <http://www.pikethy.net/>

SOMOGY MEGYE

Lengyeltóti Fodor András Általános Iskola és AMI

A lengyeltóti zeneiskola az 1980-as évekig a fonyódi zeneiskola tagintézményeként működött. Ezután a település az általános iskola keretein belül saját zeneiskolát kezdett szervezni – összetételét tekintve erős fúvóstulessúllyal –, amelynek fő erő-

sége egy abban az időben még szokatlan műfaj, a jazz lett. Az 1998-ban alapított Lengyeltóti Brass Band ma sorra nyeri saját kategóriájában az országos versenyeket, és külföldön is sikerrel szerepel.

1988-ban az általános iskola meghívta Korolovics Lajos klarinét- és szaxofontanárt, hogy teremtsen önálló zeneiskolát. Az első évben az iskola egy főállású tanárt tudott foglalkoztatni, és 30 diák kezdett barátkozni a hangszerekkel. A vonósképzés nem tudott elindulni, a zongoratanítás mellett fa- és a rézfúvós hangszerek közül lehetett választani. Korolovics Lajos Balaton Big Band néven, nagyrészt a környék amatőr rézfúvósai-ból zenekart alapított. „Amikor 10 évvel ezelőtt idejöttem, az általános iskola igazgatója, Marján József biztatott, hogy maradjak zenét tanítani – nyilatkozta a zeneiskola első igazgatója a megyei lapnak 1998-ban. – Akkor én megkérdeztem, hogy hol a zeneiskola, mire ő azt válaszolta,

hogy a zeneiskola én vagyok. Meghökkenem, és kihívásnak érztem, hogy valamit a semmiből kell felépíteni. Az egyéniségemnél és a zenei képzettségemnél fogva fontosnak tartottam, hogy a komolyzene mellett igényes könnyűzenét is oktassunk.”

A zeneoktatás mellett 2001-ben a mindaddig egyesületi formában működő néptánc tanítás is fölkerült az iskola művésztinevelés-paletájára. A szép sikerrel működő Ördögös Táncegyüttes korábban is a kistérség településeinek diákjaiból nyerte utánpótlását, ehhez adott szervezeti keretet a Lengyeltóti Fodor András Óvoda Iskola és Szakszolgálat Művészeti Iskolája azzal, hogy beemelte a néptánc művészeti ágat is. A tanszaki képzésen való részvétel azonban nem jelent automatikus táncegyüttes tagságot. „ÖRDÖNGÖS-tag csak az lehet, aki azt megfelelő módon kiérdemelte. Azaz nem mindenki ÖRDÖNGÖS, aki néptánc tanszakos!” – hirdeti honlapján a táncegyüttes, amelyben ily módon vannak 9 éves táncosok, illetve akár 22 éves „veteránok” is.

A művészeti iskola profilját 2003-tól a képzőművészeti képzés is színesíti.

Keresztes László 1998-ban került a zeneiskolába, és még abban az évben megalapította a Lengyeltóti Brass Bandet. Legfontosabb célja a gyermekek és ifjúság számára az együtt muzsikálás, a zene megszerettetése és ezen keresztül közösségi színtér megteremtése volt. A klasszikus fúvószenekari darabokat, filmzenét, slágereket és jazzt játszó zenekar 2001 óta rendszeresen fellép Lengyeltóti és környéke különböző rendezvényein, valamint nemzetközi találkozók (Szlovákiában, Lengyelországban, Ausztriában, Németországban és Erdélyben). Már 2000 áprilisában második helyezést ért el a Budapesten megrendezett Nemzetközi Gyermekek és Ifjúsági Jazz Fesztiválon, júliusban pedig a Magyar Fúvószenei Szövetségtől arany minősítést kapott show kategóriában, illetve a Zeneiskolai Zenekarok IV. Országos Versenyén harmadik díjat big band kategóriában. A zenekar Somogy megye egyik reprezentatív együttese lett.

Ezt díjazta 2008-ban Somogy Megye Közgyűlése a Somogy Polgáraiért kitüntetéssel Lengyeltóti zenei életének összefogásáért, szervezéséért, a fúvószenekar újraélesztéséért, a zene népszerűsítéséért, a város és a megye kulturális életében betöltött meghatározó szerepéért, a nemzetközi és országos találkozók, versenyeken elért kimagasló eredményekért.

Keresztes László karmester brassói születésű. A szegedi Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán szerzett trombitatanári diplomát. Zenekari gyakorlatát a brassói opera-operett színházban kezdte, majd Németországban öt évig esztrád- és szimfonikus zenekarban játszott. A zenepedagógusi pályát az orosházi Liszt Ferenc Zeneiskolában kezdte, majd a lengyeltóti intézmény rézfúvós tanára, illetve igazgatóhelyettese lett. Munkájáért Lengyeltóti Város Önkormányzata „Lengyeltóti Közművelődéséért” kitüntetést adományozott.

*A Lengyeltóti Brass Band Facebook-oldala: www.facebook.com/lengyeltotibrassband
Az Ördögös Táncgyűttes honlapja: <http://www.ordongos.extra7.hu/>*

Siófoki Alapfokú Művészeti Iskola

A siófoki zeneoktatás a II. világháború elején indult, és dr. Dalló Gyuláné Turóczi Magda zenetanárné nevéhez fűződik. Államilag támogatott zeneoktatás az 1970/71-es tanévtől folyik, különböző szervezeti keretek között. A hetvenes években ez volt az

egyetlen zeneiskola az országban, ahol a növendékekből – a nagy rezsesbanda mellett – kis „dixie-csapat” is alakulhatott.

Dalló Gyuláné zeneiskolája 1941. március 1-jén nyitotta meg kapuit 15 növendékkel. Az 1941/1942-es tanévben a diákok létszáma már 52, a következőben pedig már 76 volt. A növendékek hetente kétszer 1-1 órában kaptak gyakorlati és elméleti oktatást – az alsó tagozatban egy tanórán 3, a középső és felső tagozatban 2-2 diák tanult. Dalló Gyuláné több éven keresztül magániskolai keretek között működtette a siófoki intézményt. Az államilag támogatott zeneoktatás az 1970/71-es tanévben kezdődött el – a Kaposvári Liszt Ferenc Zeneiskola kihelyezett tagozataként – zongora-, hegedű- és szolfézsoktatással.

A fiatal agilis művész-tanár házaspár Simon Mihály és felesége Szerdahelyi Katalin szervezte meg az új intézmény működését. Tízéves siófoki munkálkodásuk eredménye a Volán Kisszimfonikus Zenekar, a Kodály

Zoltán Nőiakar és az önálló siófoki zeneiskola létrejött. Itt tanított többek között Apáti János, „a nagy tehetségű zenei polihisztor, aki zongorázott, klarinétozott, trombitált, hangszerelt, szerelmese volt a jazznek és Louis Armstrongnak, növendékeiből – a nagy rezesbanda mellett – alakított egy kis dixie-csapatot. Itt hallottam életemben először, kilencévesen, dixieland muzsikát, ami azonnal hatalmába kerített. Az 1970-es években Magyarországon ez volt az egyetlen zeneiskola, ahol ezt a fajta zenét játszani lehetett” – írja egykori iskolájáról Bényei Tamás, a Hot Jazz Band trombitás-zenekarvezetője. (Az Apáti János által létrehozott Volán Dixieland Zenekar később Apáti Dixieland néven vált Európa-szerte ismertté.)

Az 1976/77-es tanévtől nyitotta meg kapuit a siófoki zeneiskola tabi kihelyezett tagozata, amely ma már önálló intézmény. A fenntartók (kezdetben a Somogy Megyei Tanács, később a Siófoki Városi Tanács, jelenleg pedig Siófok Város Önkormányzata) a nagy érdeklődés hatására folyamatosan bővítette az iskolát, amely több telephelyen, önálló intézményként működött, egyre gyarapítva a tanszakok számát.

Jelentős változást az 1998/99-es tanév hozott, amikor a 30 éves múlttal rendelkező Balaton Táncegyüttes, valamint a zeneiskola összekapcsolódásával elindult a néptánc iskolai oktatása, valamint igazgatósága idején Németh Gábor harmonikaművész harmonika tanszakkal is bővítette a palettát. Ekkor vette fel az intézmény a Siófoki Művészeti Iskola nevet, majd 2001-ben a végleges helyére költözött (Mártírok útja 5.). 2006-ban kihelyezett tagozat formájában Balatonszabadi is bekapcsolódott a művészetoktatásba.

2011-ben az intézmény státusza megváltozott: szakmai önállóságát megtartva a Vak Bottyán Általános Iskolához csatlakozott. Új elnevezése: SIOK Vak Bottyán Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény.

Az iskolában jelenleg alapfokú klasszikuszene- és néptáncoktatás folyik, tanárai és növendékei meghatározó szereplői a városi

rendezvényeknek. Az iskola „Zene-Bona” alapítványa saját hangversenybérletet is bevezetett, a koncerteken tanárok és olyan volt növendékek lépnek fel, akik a zenei pályát hivatásukul választották.

*A Siófoki Művészeti Iskola jelenlegi honlapja:
<http://siofokimuveszeti.wixsite.com/iskola>*

Nyíregyházi Kodály Zoltán Általános Iskola

A Kodály Zoltán Általános Iskola több mint 100 éves múltra tekint vissza. 1892-ben a Luther utcában, Alpár Ignác tervei alapján készült épületben kezdte meg működését evangélikus általános iskolaként. 1950-ben, az államosítást követően a 4. sz. Általános

Iskola nevet kapta. Kodály Zoltán elvei és útmutatásai alapján 1958-ban kezdődött itt az ének-zene tagozatos képzés, amely a mai napig az iskola fő profilja. 1975-ben az iskola növendékeiből szervezte meg Szabó Dénes karnagy a Cantemus Gyermekkart, amelyből egész kóruscsalád nőtt ki. A Cantemus fellépett a világ számos országában, olyan világhírű karmesterek vezényletével, mint Leonard Bernstein vagy Doráti Antal.

A nyíregyházi Kodály Zeneiskola a magas szintű zenei kultúra mellett minden más közismereti tantárgyból is jó alapot ad, hogy a diákok jó hírű középiskolákban is továbbtanuljanak. A tehetséges gyerekek művészeti neveléséről, délutáni hasznos időtöltéséről az alapfokú művészeti oktatási intézmények is gondoskodnak (pl. hangszeres oktatás, néptánc, grafika).

1992-ben, a korábbi iskolaépület átadásának 100. évfordulóján vette fel az iskola Kodály Zoltán nevét. 2001 szeptemberétől költözött a Vay

Ádám körúti új épületbe. Hosszú évek gondos munkája után az intézmény általános iskolai szerepe mellett a város, a térség zenei, kulturális központjává vált. Ez kiemelten köszönhető a Cantemus kóruscsaládnak és vezetőjének, Szabó Dénes karnagynak. A Cantemus kóruscsalád utánpótlását az iskola három gyermekkórusa biztosítja. A legkisebbekből áll a Nyitnikék kórus, őket követi a Napsugár kórus, a Cantemus fiú vegyeskar és a Cantemus gyermekkórus. Az iskola volt növendékeiből alakult a ma már nemzetközi hírnévre szert tett Pro Musica leánykar, a Banchieri énekegyüttes és a Cantemus vegyeskar is.

Szabó Dénes 1969-ben kezdett tanítani az iskolában. 1975-ben alapította meg a Cantemus Gyermekkórust. A kóruscsalád az eltelt évtizedek alatt több mint 50 nemzetközi versenyt nyert meg. A karnagy gyakori meghívott vendégelőadó nemzetközi fesztiválokon, szakmai konferenciákon, rendszeresen tart mesterkurzusokat karvezetésről, kórushangképzésről, a Kodály-módszer alkalmazásáról. Ő az 1994 óta kétévenként megrendezett Cantemus Nemzetközi Kórusfesztivál szellemi atyja. Művészi és zenepedagógiai munkáját több igen rangos szakmai díjjal ismerték el (többek között a Kossuth-díjat is átvehette). A Nemzetközi Kóruszövetség 2013-ban életműdíjjal tüntette ki, 2014 óta a Nemzet Művésze.

A legnagyobb létszámú és a legtöbb sikert elért Cantemus gyermekkórus 1974 óta a világ zeneirodalmának legszebb műveit énekli hangversenyein, hangját hanglemezek, rádió- és televízió-felvételek őrzik, nevéhez számos kortárs mű bemutatója fűződik. Hangversenyt adott a világ számos országában, több mint 20 díjat szerzett a világ legjelentősebb kórusversenyein.

*A nyíregyházi Kodály Zoltán Általános Iskola honlapja:
<http://kodaly-nyhaza.sulinet.hu/>*

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE

Nyíregyházi Vásárhelyi László AMI

„A képzőművészet, a mozgásművészet, a népművészet, a zene, az irodalom, a művészet megannyi ága alkalmas arra, hogy képet adjon a világ másik oldaláról, arról az érzéki és szellemi háttérről, amely az ösztönös gyökerek, a termé-

szet és lélek, a tudat és tudattalan közötti szakadék áthidalását jelenti.”
(Orgovány Anikó festőművész, költő, a természeti nevelés tantárgy kidolgozója)

A Vásárhelyi László Alapfokú Művészeti Iskolát 1998-ban alapította Demarcsek György Nyíregyházán. Fenntartója a Botoló Nonprofit Közhasznú Kft. 2016-ban európai színvonalú épületben kezdte meg a működését, a saját székhely kialakítása egyik legfontosabb mérföldköve lett az iskola történetének.

Az iskolában oktatott művészeti ágak: táncművészet, képző- és iparművészet, szín- és bábművészet, zeneművészet. Tanszakok: néptánc, moderntánc, képzőművészet, drámajáték-színjáték, népzene.

Az iskola kétszeres kiváló minősítésű nemzeti és európai tehetségpont, kiválóra minősített alapfokú művészeti iskola, 2002 óta a Magyar Táncművészeti Egyetem Gyakorlólhelye és Partnerintézménye, 2014 óta minősített referenciainstítmény, 2016-tól a Nyíregyházi Egyetem

Gyakorlóhelye és Partnerintézménye. 2017-ben elnyerte az Oktatási Hivatal Bázisintézménye címet.

Küldetésnyilatkozata szerint „művészetekkel foglalkozni, nap mint nap alkotó munkát végezni, a legbelsőbb énünkben, szellemiségünkben rejülő gondolatiságot különböző nyelvezeteken megfogalmazni óriási öröm. Szakmai és pedagógiai elhivatottságunk ezt a léleknevelő erőt, ezt az örömet átsugározni, közvetíteni, tanítványainkkal együtt felfedezni, és naponta megélni. Tisztelettel és alázattal merítünk nemzeti kultúránk tiszta forrásaiból. Nevelésünk lényege az értékközvetítés, a művészetek különböző területeinek oktatása során pedig a lélekformálás, személyiségfejlesztés és tehetséggondozás.”

Nevelőtestületünk tudásteremtő közösségként kíván működni, amelynek tagjait összekapcsolja a szakértelem és a szakterület iránti elkötelezettség.

„Tisztelettel adózunk névadónk, Vásárhelyi László munkássága előtt. Lelkesítő személyisége, élet- és táncöröme, igazi emberi megnyilvánulásai, szeretetteljes dorgálásai, a hagyományok, a tiszta forrás iránti alázata, tisztelete követendő példaként áll előttünk. A néphagyományok megőrzésében és tovább éltetésében való elkötelezettségét, hitét kívánjuk tanítványainknak átadni, hogy tovább örökíthessük a Vásárhelyi László által megálmodott gondolatokat: „...tegyük ezüst- s aranyfoglatba népi hagyományaink ránk maradt gyöngyszemeit, s úgy mutassuk meg honfitársainknak s a nagyvilágnak, mit alkotott ez a nép itt a Kárpát-medencében...” - olvasható az intézmény honlapján.

Tanárai rendelkeznek a pedagógusi hivatásmegvalósítás alapvető tényezőivel, az adaptivitással és a reflexió szemléletével és gyakorlatával, amelyek megfelelő alapot biztosítanak az intézményi szintű innovációhoz és a folyamatos fejlődéshez. Az intézmény eredményességét alátámasztják a pedagógusok egyéni sikerei is, akik többnyire országosan ismert és elismert, számos szakmai kitüntetést elnyert szakemberek.

A Vásárhelyi László AMI speciális arculati elemei:

- Összművészeti projektek: art-óra, székek, kerék-projekt, tükör-projekt
- Összművészeti gála: „Körös-körül aranycipke”, „Fehér Liliomszál”, „Isten szeme előtt, Isten szem előtt” – 450 éves a reformáció
- Táncszínházi alkotások létrehozása: Keserű ének, Végidőnkig, Adele, Hófehér paripán, stb.
- Klasszikus zene, tánc és mozgás: Vivaldi: Tavasz, „Testem-lelkem”
- Tematikus, dramatikus és autentikus koreográfiák létrehozása: „Mindenek láttára”, Böjt, Körhinta, „Semmise játék”
- Népzene és néptánc tanzak közös műsorai
- Hagyományörzés: pünkösddőlés, majális, húsvét a Múzeumfaluban
- Integrált színházi előadások: Moralitá-SOKK, Cigánymandala, „Vagyunk, akik vagyunk!”, „Legyen úgy!”
- Integrációt segítő programok: Flashmob Gyere Közelebb! – Adj egy ötöt! – Mindannyian mások vagyunk! – Projektek
- Az iskola és táncegyüttes közös rendezvénye: „Apraja-Nagyja” – VLA-MI – Nyírség Gála

Az iskola saját rendezvényei:

- Évente megrendezi az Országos Vécsey–Vásárhelyi Kamara Néptánc-és Népdaléneklési Versenyt, az idén a 20 éves jubileumi rendezvényre kerül sor. Minden tanévben vállalja a Farsangi Rögtönzések és a Beugrócska Improvizációs Verseny, valamint az Országos Diákszínjátzó Találkozó Regionális Döntő megrendezését. Kétévente megrendezi az Országos Ifjúsági Néptáncfesztivált, háromévente pedig a Krutilla József Országos Akvarellfestő Versenyt.
- Az iskola célja a hagyományörzés is, ezért minden évben szerepet vállalunk a jeles napok megünneplésében (májusfaállítás, húsvét, pünkösd) együttműködésben a Múzeumfalúval. Itt működnek a Csokonai-díjas,

Prima-díjas, kiváló minősítéssel rendelkező, háromszoros Ki mit tud?-győztes Nyírség Táncegyüttes utánpótláscsoportjai is.

Testvériskolai együttműködések

Testvériskolai együttműködést kötött a SZÍN-VONAL Alapfokú Művészeti Iskolával – amely Badacsonytomajban működik, és képzőművészeti ágat oktat –, a helyi Vikár Sándor Zenei Művészeti Iskolával, az erdélyi Mérai Általános Iskolával és az esztergomi Nagy Zsolt Alapfokú Művészeti Iskolával.

Az iskola szerepvállalása a köznevelés megújításában

Az iskola regionális hatókörben nyújt művészetoktatási szolgáltatást, elősegíti a hatékony és eredményes külső tudásmegosztást. Jól adaptálható, példaértékű pedagógiai módszerek és eszközök átadásával hozzájárul a magyar művészetoktatás sikerességéhez, eredményességéhez. Elkötelezett a módszertani kultúra folyamatos fejlesztése, a tudatos, az igényekhez és elvárásokhoz igazított minőségi szolgáltató rendszer kialakítása, a folyamatos intézményi innováció mellett.

Az iskola saját székhellyel rendelkezik, a telephelyeken a társintézményekkel és fenntartóikkal kötött bérleti szerződés biztosítja a működés alapfeltételét. A kezdetben csak Nyíregyházán működő iskola ma már 20 telephelyen, Nyíregyházán kívül 8 településen (Nagykálló, Biri, Geszteréd, Bököny, Nyírbátor, Nábrád, Tiszavasvári, Tiszaeszlár) működik. A hátrányos helyzetű települések száma 6. A tanulói létszám 1700 fő fölött van. A tankötelezettség nem érvényesül, a tanulók önként vállalt kötelezettsége a művészeti iskolai képzés igénybevétele. Az iskola tanulóinak 61,18%-a hátrányos helyzetű, ebből 26,3% halmozottan hátrányos helyzetű. Minden tanuló számára biztosítja az azonos hozzáférés lehetőségét a művészeti képzés minden területén.

Kiemelkedő feladat a térségben az integráció támogatása, amelyet a művészetpedagógia módszereivel eredményesen valósít meg. Az

együttműködés, az értékek alapján kialakított társas kapcsolatok jelentős minőségváltozást eredményeztek a részt vevő tanulók szemléletében és a társadalmi megítélésben is.

A Vásárhelyi László Alapfokú Művészeti Iskola honlapja: www.vlami.hu

Nyíregyházi Vikár Sándor Zenei AMI

A megye első zeneiskolája 1939 szeptemberében alakult a Bessenyei Irodalmi Társaság keretén belül, a Kálvineum Tanítóképző épületében, Vikár Sándor vezetésével.

Az egyre bővülő intézményben a hangszerek választéka többféle formációban is lehetővé teszi a zenekari muzsikálást, ami - az iskolai keretek közül kilépve - széles körű ismertséget és az együtt muzsikálás mindennapos örömét jelenti a művészeti iskola klasszikus és népzeneész növendékei számára.

A megyei feladatokat is ellátó intézmény vezetője a névadót követően – 1974-től 2000-ig – Babka József lett, majd 2010 augusztusáig Papp Istvánné töltött be vezetői szerepet. Az iskola székhelye a Széchenyi utcában, később átmenetileg a Bethlen Gábor utcában volt, majd végleges helyére, a Kürt utcába költözött, ahol jelenleg 51 tanterem, 2 hangversenyterem, stúdió és könyvtár szolgálja a zeneoktatást.

A tanulók zongora, gitár, vonós, fafúvós, rézfúvós, ütő, magánének, szolfézs, népzene, egyházzene-orgona szakokon tanulhatnak. A hangszerek széles választéka többféle formációban is lehetővé teszi a zenekari muzsikálást. Az iskolában több kitűnő zenekar működik, a legnagyobb létszámú ezek közt a Piccoli Archi Zenekar. Tagjai a Nyíregyházi

Zeneiskola jelenlegi és volt növendékei – a fiatalok a középiskolai, sőt a főiskolai és egyetemi tanulmányaik alatt is folytatják az aktív zenélést. A zenekar egyesületként működik, ahol a tagok maguk a muzsikáló fiatalok, szüleik és más zenebarátok. Az ifjúsági zenekar utánpótlását a gyermekzenekar biztosítja.

A 14 tagú Canto Guitarras gitárzenekar az iskola és a város zenei életének új színfoltja 2007 óta. Repertoárjában a könnyűzenétől a komolyzenéig sok mű szerepel, a zenekar tagjai középiskolás korúak.

A Vikár Fúvószenekar 2002 tavaszán alakult, vezetésében is ötvöződnek a hagyományok, a tapasztalat és a friss lendület, a nyugdíjas Gyurcsány Tibor és a friss diplomás Nagy Dávid személyében. A fúvósok népszerű szereplői Nyíregyháza rendezvényeinek, folyamatos vendégei Berettyóújfaluban a Regionális Fúvószenekari Fesztiválnak, ezen kívül rendszeres szereplői a zeneiskola népszerű Kakaó bérletsorozatának. Folyamatosan bővülő repertoárjában latin és könnyűzenei dallamok, örökzöld világszlágerek szerepelnek.

2000-ben alakult meg az iskola népzene tanszakos tanulóiból álló citera és népdalének együttes. Kezdetben saját kedvtelésből, iskolai rendezvényeken léptek színpadra, később népzenei versenyeken is megmérették magukat, sikerrel. Repertoárjukon a megye gazdag népzenei hagyománya mellett kalotaszegi, szilágysági, dél-dunántúli, palóc és székelyföldi zenei összeállítások is találhatók.

Az iskola hét országgal tart fenn szakmai kapcsolatot. Nemzetközi elismertségének jele volt az 1997-ben Nyíregyházára szervezett EMU (Europäische Musikschulen Union) rendezvény, melyen 17 ország képviselte magát. Az intézmény visszatérő rendezvénye a háromévenkénti országos zeneiskolai zongoraverseny, valamint az 1993 óta megtartott Pro Archi Nemzetközi Ifjúsági Vonószenekari Fesztivál. Fontos a volt növendékekkel való kapcsolattartás miatt is az évenkénti - Piccoli Archi Egyesülettel és a Pro Archi Alapítvánnyal közös – hangverseny, amelyen

mindig egy-egy jelentős vonós művész bronz domborművének avatása történik meg. Ebből a hagyományból nőtt ki az iskola különleges „jó gyakorlata”: a vonós zenei pantheon, amely a zene és a képzőművészet találkozásából született. A nyíregyházi Művészeti Szakközépiskola művésztanárai és tehetséges ifjú növendékei közreműködésének köszönhető, hogy ma a vonós muzsika nagyjainak bronzba öntött arcmásai pillantanak le az intézmény látogatóira. Az érettségiző szobrász növendékek ugyanis „vizsgadarabként” bronz alkotásokat készítenek carrarai márványon elhelyezve. Így készült el többek közt Pablo Casals, David Ojsztrah, Hubay Jenő, Niccolò Paganini, Yehudi Menuhin, Flesch Károly, Popper Dávid bronzba öntött arcmása a zeneiskola falára.

*A nyíregyházi Vikár Sándor Zenei Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:
<http://www.vikarzeneiskola.hu/>*

TOLNA MEGYE

Paksi Pro Artis AMI

A paksi AMI több egyedi sajátossággal büszkélkedhet: szülői közösségének aktivitása példaértékű volt a múltban, és ma is az. Az iskola innovatív szemléletét mutatja, hogy több különlegességnek számító képzést is elindított, ezek

közül kiemelkedik a harmonikaoktatás és a belőle sarjadó zenei együttes. Továbbá városában a szokásosnál is elkötelezettebb kultúramissziót teljesít, az oktatási feladatain kívül.

Pakson az intézményes zeneoktatás 1967 szeptemberében kezdődött, a szekszárdi Liszt Ferenc Zeneiskola tagiskolájaként működő paksi fiók-zeneiskolában, Hanol Ferencné szervezésében, aki 41 növendéknek tanított zongorát és szolfézst. 1968 szeptemberétől a tanári kar további két fővel bővült: Károly János zongorán és ifj. Véghelyi Miklós fúvós hangszereken tanított, majd 1971-től Hartmann József fúvós és Hartmann Józsefné Ujvári Erika zongoratanár, 1972-től pedig Dufek Anna hegedűtanár csatlakozott. Önálló épületet 1973 tavaszán kapott az intézmény, a Dózsa György út 5. sz. alatt, helyreállítását társadalmi munkában a szülők, a tanárok és a gyerekek vállalták a nyári szünetben. Így a 1973/74-es tanévet már ott kezdhette el 189 növendék, 5 főállású és 1 óraadó tanárral.

Az önálló Paksi Zeneiskola 1974. január 1-jén alakult meg. Első igazgatója, Hartmann József fúvós tanár 2009-ig vezette az intézményt. A tanulói létszám folyamatosan növekedett, az oktatás színvonalának eredményességét mutatták a sikeres szereplések a megyei zongoraversenyeken, az iskola fúvós növendékeiből alakult úttörőzenekar sikerei és a zenei pályán tovább tanuló növendékek. Az iskola 1984-ben költözött jelenlegi helyére, a megüresedett városi tanács épületébe, a Deák Ferenc u. 9. sz. alá, amelyet szintén társadalmi munkában újíttak fel a szülők, a tanárok és a nagyobb növendékek. A környék növekvő igényeinek kielégítésére 1986-ban Bölcskén, Tengelicen és Németkéren is alakultak tagintézmények.

Az iskola innovatív szemléletét mutatja, hogy több különlegességnek számító képzést is elindított. A református egyház felügyelete mellett az 1990/91-es tanévtől egyházzenei és népzenei tanszak működik. A népzenei az elmúlt évek során az intézmény egyik meghatározó tanszakává vált, országos elismeréseket hozott, és számos muzsikust nevelt ki, akik mára elismert művészek és tanárok lettek. 1992-ben indult a könnyűzenei tanszak, jazz-gitár és jazz-zongora, két évvel később pedig jazz-dob szakon. Sajnálatos módon 2007-től a jazz tanszakokon megfelelő szakképesítésű tanárok hiányában szünetel az oktatás. Harmonika tanszak 1998 óta működik az iskolában. Egy fellépésen megalakult a harmonikaegyüttes is 2003 decemberében, és Papp Olga vezetésével országszerte és külföldön is sikert sikerre halmoz. A harmonikások szülői közössége rendkívül aktív: 2005-ben létrehozták „Az Ifjú Harmonikásokért” Alapítványt, amelynek támogatásával a művészeti iskola harmonikás tanulói és a későbbi Paksi Harmonika Együttes Kínába, Spanyolországba és Bosznia-Hercegovinába is eljutott. A harmonika tanszak szülői közössége szervezett meg hat országos szintű harmonikafesztivált, és három harmonika-mesterkurzust is. A 2012-es IV. Országos Harmonikaversenyt paksi növendék, Pataki Ádám nyerte.

Az 1990-es évektől egyre nagyobb lett az érdeklődés a társzművészetek iránt, így a zeneoktatás mellett a tánc-, a dráma- és a képzőművészet is megjelent a Nemzeti Alaptantervben. A paksi intézményben 1994-ben alakult táncművészeti tagozat Tomcsányi Éva és Wunsch László balett-mesterek vezetésével. A Bezerédj Általános Iskolával karöltve tagozatos felmenő osztályok indultak, melyek táncművészeti órái a délelőtti órarendbe épültek be. Az iskolában tükrös balett-termet alakítottak ki, a klasszikusbalett-órákon korrepetitorok szolgáltatták a zenei kíséretet. A gyermekek eleinte főtárgyként balett-előkészítő gimnasztikát tanulnak, melyet fokozatosan a klasszikus balett vált fel. A tanszak népszerűségét emelte, hogy ezek az osztályok kiemelkedő tanulmányi eredményt értek el, és példásan szerepeltek a versenyeken, rendezvényeken.

2006-tól színművészeti, majd 2008-tól képzőművészeti ággal is bővült az iskola palettája. A drámajáték igazi vonzereje maga a játék adta szabadság. A gyermek észre sem veszi, hogy közben a személyisége is sokat változik: bátrabb lesz, könnyebben teremt kapcsolatokat, vagy éppen visszafogottabb, türelmesebb lesz a többiekkel, felfedezi önmaga és társai értékét, érthetőbben, szebben, kifejezőbben beszél, érzéseit, gondolatait magabiztosan közli, mozgása is határozottabbá válik. A játékok során tudása folyamatosan gyarapszik, élethelyzetekbe éli bele magát, önbizalma nő, és eljut akár odáig is, hogy bátran nyilvánosság elé lép. A színjáték lehetőséget ad arra, hogy a gyermek belebújjon valakinek a bőrébe, és közben mégis önmaga maradjon. Örömet leli abban, hogy másokat is lenyűgöz, hogy társaival művészi produkciót hoz létre. A színpadi előadásokra készülődve irodalmi ismeretekkel gazdagodik.

A képzőművészeti ágat a Paksi Képtárral közösen sikerült beindítani 2008 szeptemberében. A képzés helye: a Bezerédj Általános Iskola és a Paksi Képtár. Az alapképzésben a csoportokat vezető művész-tanárok, Pál József Péterné és Tumppek Györgyi a rajz-festés-mintázás területére kalauzolják el a gyerekeket, míg a 2010-ben megindított műhelymunka

során részint a különböző hagyományos és korszerű grafikai eljárásokkal ismerkednek meg, részint bepillantást nyerhetnek az intermédia művészeti terület rejtelmeibe. Jelenleg Zirczi Judit festőművész vezeti a művészeti ágat.

A 2017/2018-es tanévben 27 pedagógus tanít négy művészeti ágon 399 növendéket. Az iskola Pedagógiai programja kiemelt célként kezeli a társas muzsikálást, és támogatja kamaracsoportok és zenekarok létrejöttét. Az iskola igazgatója 2010-től Simon Péter.

Zenekarok és kamaracsoportok

A fúvószenekar elődje az 1970-es évekbeli úttörőzenekar volt, amelyet Hartmann József alapított, tőle Simon Péter vette át az együttes vezetését 1992-ben. A mai nevén Pro Artis Wind Band 2005-ben éledt újjá Tóth János irányításával. Kezdetben az iskola növendékei játszottak együtt, majd közreműködtek régi diákok, a fúvós tanszak jelenlegi és korábbi tanárai, valamint a Roger Schilling zenekar tagjai. Az elmúlt években több egész estés közös koncertet adott a két zenekar, nagy sikerrel.

Az Anonymus Furulya Kvartett 2008-ban alakult Tóth János vezetésével. 2011-ben a Tolna megyei kamarazenei fesztiválon elnyerte Tamási város különdíját.

A Stadler Klarinét Kvartett 2011-ben, a Soft Sound Klarinét Kvartett 2012-ben alakult meg. Utóbbi a dunaújvárosi VI. Regionális Klarinétos Találkozó után választotta nevét 2013-ban, miután a zsűri elnöke kiemelte szép hangzását. Ettől fogva lett a nevük Soft Sound („lágy hangzás”). Vezetőjük: Deák Zsolt.

Az ütőegyüttes Tóthné Hanol Franciska vezetésével 2010-ben alakult, a Gitáregyüttes 1991-ben állt össze Szabados László növendékeiből. A kamaracsoport 1995-ben a Rasquado nevet kapta, mely a flamenco gitártechnika egy pengetési formájára utal.

A Kalinkó együttes népzenei kamaracsoportja 1997-ben alakult, 2010 szeptemberétől Madács Györgyné vezetésével működik, jelenleg 7 fővel. Citerával és énekkel elevenítik fel a népdalokat, hangszeres dallamokat. Az elmúlt években Havasréti Pál irányításával működő „Paksi bourdonosok” is nagy sikerrel szerepelnek. A hangszerpaletta is kiegészült tekerővel, bőgővel és ütőgardonnal.

A vonós tanzak kamaracsoportjai – a Camerata és a Camerino együttes – jelenleg Kiss Györgyi vezetésével működnek. A legkisebbekből álló Tücsök zenekart Barkovics Borbála, a kamarakórust pedig Niklné Hernádi Adrienn vezeti.

A zeneóvodai foglalkozásokon 3–6 éves gyermekek vesznek részt, 2018-tól babakoncertekre is várják az egészen kicsiket, szüleikkel együtt.

Hagyományok, rendezvények

Az iskola kultúramissziót is teljesít az oktatási feladatain kívül: hangversenyt szervez, nemzetközi hírű előadóművészeket lát vendégül, emellett az utánpótlásról sem feledkezik el.

A Zene Világnapja alkalmából minden tanév elején tanári hangversenyt szervez a paksi evangélikus templomban. A Családi hangverseny a 2008/2009-es tanévtől fokozatosan olyan népszerű lett, hogy az utóbbi négy évben bekerült a Tavaszi Fesztivál keretei közé. Az iskola hat alkalommal szervezte a Tavaszi Fesztivált a Csengey Dénes Kulturális Központtal.

Az Országos „Rudimentál” dobtábornak 2009–13 között az iskola adott otthont – Tóthné Hanol Franciska vezetésével. 2018-ban pedig már a harmadik Nemzetközi Tubatábort rendezi meg. Több alkalommal adott helyszínt az iskola regionális, megyei vagy országos találkozónak, a 2016/17-es tanévben pedig vállalta a 17. KÓTA népzenei országos minősítő megszervezését.

Nagyrészt az iskola tanáraiból alakult 2010 októberében – Simon Péter kezdeményezésére – a Paksi Pedagógus Kamarakórus. Két ízben külföldi szereplésen is felléptek, 2011-ben Temesváron, majd 2013-ban Olaszországban, a nemzetközi kórusversenyen, ahol egyházzenei kategóriában ezüst diplomát szereztek.

A Pro Artis Alapfokú Művészeti Iskola honlapja: www.proartis.hu

TOLNA MEGYE

Szekszárdi Garay János Általános Iskola és AMI,

Szekszárdon már a 19. században aktív zenei élet zajlott. 1833-ban dalárda alakult, 1846-ban Liszt Ferenc koncertezett a megyeházán. A zeneiskoláról a Liszt első szekszárdi vendégeskedésekor felavatott városháza alapító okmánya tesz először említést.

A II. világháború előtt Gráber Lajos kapott engedélyt magán-zeneiskola alapítására. 1949-ben alakult meg a Szekszárdi Zenepedagógus Munkacsoport, ennek tagjaiból állt a Szekszárdi Állami Zeneiskola első tantestülete. Az állami intézményt 1955 decemberében alapították Husek Rezső zongoraművész vezetésével. Liszt Ferenc nevét az intézmény 1956. október 22-én, a művész 145. születésnapján vette fel.

A megye és a város vezetése támogatta a zeneiskola kéréseit, és igyekezett a problémákat megoldani. A szakmai továbbképzés érdekében a tanárok kazettás rádiót kaptak, operabérletet vehettek igénybe, eljutottak budapesti koncertekre és nemzetközi versenyekre. Néhány év után a megye több települése is igényelt zeneiskolát. Az országos gyakorlatnak megfelelően ezek kezdetben a megyei zeneiskola fiókiskoláiként születtek meg (Tolnán, Pakson és Tamásiban).

A Liszt Ferenc Zeneiskola 1973 májusában költözött Szekszárd egyik legjellegzetesebb épületébe, a felújított Augusz-házba. Nemcsak oktatási feladatait látta el, hanem vállalta a helyi és megyei hangversenyélet megszervezését is. Az alapító igazgató nyugdíjba vonulásával az 1981/82. tanévtől egy korszerűen felkészült, sokoldalú szakember, Thész László vette át az iskola vezetését. 1988-ban a rézfúvós tanszakon Kovács Zsolt alapító karnagy irányításával megkezdte munkáját az Ifjúsági Fúvószenekar. A kezdetben csak trombitásokból és klarinétosokból álló 12 tagú csapat 1989-re több mint 20 tagúra fejlődött. A mai napig működő zenekar elsődleges feladata a fiatalok zeneszeretetre nevelése és az utánpótlás biztosítása a város zenei együtteseinek számára.

1990-ben újra indult az óvodai előképző, lehetővé téve a tehetséges gyerekek korai kiválasztását. Megoldódott olyan hangszerek oktatása, amelyek iránt már régen igény mutatkozott, ilyen például a szaxofon, a szintetizátor, a harmonika, a dob. Az iskola Ifjúsági Vonózenekara 1990-ben alakult Csécsy Istvánné vezetésével. Az együttes rövid idő alatt olyan programot épített fel, amellyel rendszeres szereplője az iskolai és városi hangversenyéletnek. Erős Árpádné irányításával az 1992-ben alakult gitárzenekar új színfoltja lett az iskolának.

1993-ban elindult a néptánc tagozat, így 2001-től az intézmény művészeti iskolaként működött tovább. 2000. augusztus 1-jétől Pecze István nyerte el az igazgatói megbízást. Az ő munkássága idején alakult meg az iskola jazzegyüttese, a Junior Stars.

Számos Szekszárdról kikerült muzikus dolgozik az ország különböző zeneiskoláiban. A zeneiskola tantestületének sok tagja a tanítás mellett zenekari munkát is végez.

A művészeti iskola 2008. augusztus 1-je óta a Garay János Általános Iskola és AMI tagintézményeként működik, megtartva a Liszt Ferenc Zeneiskola nevet, és az intézmény hagyományait folytatva. Az iskola továbbra is otthont ad az együttesek próbáinak, a Liszt Ferenc Társaságnak,

hangszeres bemutatóknak és sok más zenei rendezvénynek. Ilyen például a Zenetanárok Országos Zongoraversenye 1972-től, amelynek célja a szekszárdi Liszt-hagyományok folytatása mellett a zenetanárok gyakorlásra buzdítása.

Fontos hagyománya a zeneiskolának a Szekszárdi Regionális Gitárverseny, valamint a Tolna Megyei Zongoraverseny (1985 óta). Régi igényt elégít ki a Tolna Megyei Trombitás Nap (2003-tól).

Az intézmény a klasszikus zene mellett jazz-zene, népzene és elektroakusztikus zene tanulására is biztosít lehetőséget.

*A Garay János Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:
<http://garaysuli.hu/category/muveszeti-iskola/>*

Badacsonytördemici Szín-Vonal Alapfokú Művészeti Iskola

A 2005-ben alapított Balatonfelvidéki Szín-Vonal Alapfokú Művészetoktatási Intézmény 12 évfolyamos alapfokú művészetoktatást tesz lehetővé képző- és iparművészeti ágon, Tapolca és Környéke Kistérség településein élő fiatalok számára. Az iskola több sikeres tehetséggondozó programot valósított meg az elmúlt években.

Fejlesztő munkájának hatását nemcsak a környező településeken is látható tartós projektek (strandszépítés, falfestés stb.), valamint az országos tanulmányi versenyeken elért eredmények tanúsítják, hanem számos elméleti, módszertani tapasztalat és kiadvány.

2008-ban az intézmény elnyerte a „Kiválóra minősített intézmény” címet. Fő tevékenységén, a művészeti nevelésen túl, azzal, hogy közel harminc település számára biztosít képző- és iparművészeti oktatást tíz telephelyen, az iskola művészeti tevékenysége az egész térség művészet iránti befogadókészségét pozitívan befolyásolja. „A művészet párbeszéd, kapcsolatteremtés, közösségteremtő erő, művészeti nevelés, alkotóvá nevelés, készség- és képességfejlesztés, kapcsolatteremtő, problémamegoldó, önkifejező, kulturális hátrányokat kompenzáló eszköz, amely

felgyorsítja az intellektuális fejlődést, és hozzájárul a résztvevők testi-lelki egészségének kialakulásához, megőrzéséhez. A művészeti iskola az a hely, ahol kifejezésformát kaphat a kreatív, alkotó magatartás; ahol megtanítjuk tolerálni, tisztelni mások szokásait, kultúráját; ahol lehetőséget teremtünk az együttműködésre, a játékos, élményszerű, komoly munkára; ahol továbbadhatjuk a múlt értékeit, és érzékennyé tudjuk tenni a fiatalokat a jelen problémáira, és annak kulturális, művészi kifejeződésére” – olvasható az iskola pedagógiai programjában.

Az intézményt működtető alapítvány minden kötelező eszközt biztosít a képzéshez (fazekaskorong, kerámia- és tűzzománc-kemence, grafikai prés, festőállvány, kiállítási installáció, számítógép stb.), pályázatokkal folyamatosan pótolja az amortizálódott eszközöket, bővíti eszközparkját. Miután csaknem 50 százalékos a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő tanulók száma, az iskola térítési-díjmentességet biztosít nekik, és ingyen kapják a taneszközöket.

Az intézmény rendezvényeivel pár év alatt számos hagyományt teremtett: évente két nagy tematikus kiállítás, a telephelyek kultúrházaiban karácsonyi és anyák napi kiállítások, társművészeti bemutatók, a környéket bemutató, feldolgozó, átíró képzőművészeti kiállítások, a helyi és országos kulturális életben történő szerepvállalás (Jeles Napok, Falunapok, Szüreti Vigasságok, Borhetek, idegenforgalmi rendezvények).

A Szín-Vonal Művészetoktatási Közhasznú Alapítvány nyertes pályázatai alapján a gyerekek több izgalmas projektben vehettek részt: az iskola rendezte meg többek között az „Újrahasznosítás, azaz a szemét metamorfózisa” című országos ruha- és öltözkékiegészítő versenyt, pályázatot.

A „Szemet gyönyörködtető szemét” projekt keretében hulladékanyagból készítettek kifutón hordható ruhát, öltözkékiegészítőt.

Az iskola igazgatója, Baranyai Zoltánné, aki egyúttal a Vizuális Pedagógiai Műhely vezetője is, élen jár a szakmai fejlesztések anyagainak

kidolgozásában. 2005-től 2012-ig közreműködött az alapfokú művészetoktatás képző- és iparművészeti ág központi vizsgakövetelményének, tantervének pedagógiai programjának, minőségirányítási programjának, minősítési eljárásrendjének kidolgozásában. Az Oktatási és Kulturális Minisztérium megbízásából ezenkívül módszertani segédanyagot készített, a módszertani alapelemek elsajátítására pedig tanártovábbképzést akkreditáltatott.

Az intézmény hatékony, újszerű tehetséggondozó programjával, eredményeivel, a nemzetközi és országos pályázatokon, megyei rendezvényeken megszerzett helyezéseivel az elmúlt évek során a képző- és iparművészeti oktatás területén országosan is példaértékűvé tette Tapolca és Környéke Kistérség művészetoktatási és tehetséggondozási munkáját.

*A Szín-Vonal Alapfokú Művészetoktatási Intézmény honlapja:
<http://www.szín-vonal.freeweb.hu/>*

Pápai Bartók Béla AMI

Pápa zenei életének múltját több historikus mű is feltárja, és ez a múlt több szálon összefonódik a zeneoktatás történetével. A mai Bartók Zeneiskolát 1936-ban alapították, de a pápai szervezett zeneoktatást már 1903-ban – az országban az elsők közt – kezde-

ményezte Gáty Zoltán ének- és zenetanár, karnagy, zeneszerző. Az „iskolák városában” számtalan kórus működött, fúvószenekarok adták egymásnak a stafétát. A pápai polgárok zeneszeretete és néhányuk jó kapcsolatai, szervezőkészsége magas szintű koncertéletet teremtett. Volt tehát mire építeni. A pápai zeneoktatás időről időre komoly nehézségekkel küzdött, de tovább gazdagította a város pezsgő zenei életét.

A gyermekkorától zenei érdeklődést mutató Gáty Zoltán a pápai Református Teológiai Akadémia és Gimnáziumban érettségizett, azután Budapesten előbb bölcsészetet, majd zeneszerzést tanult. 1884-től már zenetanárként dolgozott a fővárosban, majd Pápán, a Református Kollégium Főgimnáziumában kapott énektanári állást, mellette a teológiai zenekar és énekkar, valamint a főiskolai nagy énekkar, az ifjúsági zenekar vezetője lett. Később az Állami Polgári Leányiskola, majd a Nőnevelő Intézet énektanára és a vegyeskar karnagya volt. Felismerte, hogy a

szegényebbeknek és a nem református intézményekbe járóknak nincs semmi lehetőségük a zenetanulásra, ezért budapesti tapasztalatait felhasználva 1903-ban lépéseket tett, hogy megalapítsa Pápa első városi zeneiskoláját. Memoranduma nyomán a zeneiskola, példaértékű összefogással, 1904 márciusában megnyitotta kapuit, és az állandó pénzsűke ellenére színvonalas képzést biztosított. Legvirágzóbb korszakát az I. világháború törte derékba. Az 1914-es vizsgahangversenyeket még megtudták tartani, de 1916 után már vélhetően Gáty saját lakásán folyt az oktatás. Az igazgató jegyzeteiben az 1926-os év utolsó növendékeinek névsora még megtalálható.

Gáty Zoltán igazi polihisztor volt. Tanított, koncertezett, koncerteket szervezett, tanulmányokat írt, színjászott, verselt, zenét szerzett. Számos, Pápán rendezett koncerten ő maga és budapesti művészbarátai is fölléptek. Olyan, később világhírű művészek adtak hangversenyt Pápán, mint Fischer Annie, Ungár Imre, Zathuretzky Ede, Gertler Endre, Szigeti József, sőt Bartók Béla is. Bartók Veszprém megyében csak Pápán koncertezett. A hangverseny helye a Griff Szálló nagyterme volt, és a zongorát dr. Hirth Miklós nőgyógyász kölcsönözte, később a Hirth család hagyatékából került a zeneiskola tulajdonába.

Gáty Zoltán műveit – és a kor világhírű magyar zeneszerzőinek darabjait – gyakran játszották Pápa egyik legrégebbi kulturális polgári szervezete, a Jókai Kör rendezvényein. A városi szimfonikus zenekar (1893–97) is a Jókai Kör nevével viselte, vezetésére szintén Gáty Zoltánt kérték fel. Ő alapította a Pápai Kamarazene Társaságot, majd a Klasszikus Zenét Terjesztő Társaságot ugyancsak. Ez utóbbi hirdette meg 1910-ben a „zeneciklus” nevezetű koncertsorozatot, melynek jövedelmét a fővárosi Liszt-szobor javára adományozták. Zeneiskolája ellehetetlenülését és kezdeményezéseinek elhalását Gáty Zoltán csak két évvel élte túl.

A pápai zeneoktatás újbóli megszervezésében többek között szerepet játszott a Leventezenekar, amelyet 1926-ban szervezett meg Lengyel

Gyula, a tanítóképző akkori fúvószenekarának karmestere. (A Leventezeneekar történetét a pápai zeneiskola jelenlegi igazgatója, Horváth Adrián dolgozta fel *Két évszázad fúvószenéje Pápán* című munkájában.) Az 1928-ra már országosan elismert zenekar 1930-ban a leventezene-
karok országos versenyén második helyezést ért el. A sikeres karnagy 1931-ig állt az élén, amikor is Kőszegre helyezték át. A zenekart Védényi (Ekker) Lajos győri katonazenész vette át, aki 1934-ig tevékenykedett Pápán. A leventék, összefogva a helyi zenetanárokkal, még az 1936-os évben megpróbálták támogatni egy állami zeneiskola létrehozását, ami segíthetett volna a Leventezeneekar utánpótlásának nevelésében. „Már a híre is osztatlan örömet keltett városszerte, hogy az annyi év óta szünetelő zeneiskola poraiból újra fog ébredni. Hónapokon át – a nyári szünetidőben is – folyt a városi zeneiskola megszervezése, s végre a miniszteri engedély elnyerésével 1937-ben megkezdte működését az áll. polgári leányiskolában az »államilag engedélyezett városi zeneiskola«. Igazgatója rövid ideig Lotz Jenő zenetanár, egyházkarnagy, fúvóstanár lett, majd Kalmár Mihály hegedűtanár. Ha kijelenteni nem lehet is, hogy a leventék szervezték meg a Városi Zeneiskolát, részt vállaltak benne. Erre utal az is, hogy a zenekar irodájában lehetett jelentkezni a zeneiskola első évfolyamára” – írja Horváth Adrián. Furcsamód, bár az első igazgató, Lotz Jenő maga is levente lehetett – és fúvóstanár –, az első években mégsem indult fúvós tanszak.

Lotz Jenőt pár hónap után Kalmár Mihály követte az igazgatói székben. Gyakorlatilag ő, a fiatal, friss diplomás hegedűtanár szervezte meg a pápai zeneiskolát – és újból a zenei életet. Feleségével, Bocsánczy Erzsébet zongoratanárnővel 1957-ig élt Pápán. Önálló épület hiányában az akkori Állami Polgári, később a Jókai Mór Általános Iskola, majd a Tarczy Lajos Általános Iskola Jókai utcai épületében folyt a zeneoktatás. 1943 ősztől – míg a németek háborús célra le nem foglalták – a Széchenyi utcában található akkori Ipariskola volt a zeneiskola működési

helye. Önálló épületet 1945 után kapott a Jókai utca 9. szám alatti házban, békés társbérletben a Temetkezési Vállalattal. 1965-ben az Esterházy-kastély keleti, majd nyugati szárnya lett az új otthona. Bartók nevét 1955-ben vette fel, ekkor állították fel a később országos hírnévű pápai rajztanár, Cziráki Lajos Bartókot ábrázoló domborművét, amely az iskola jelenlegi épületében található.

1957-től két évig Szekeres Lajos, majd 20 éven át Khell Zoltán igazgatta az iskolát. A kezdő tanárok csak néhány évvel voltak idősebbek tanítványaiknál, fiatalos lendületük mellé nagy szakmai elkötelezettség társult.

Nemes László – aki Pápán kezdte zenei tanulmányait, majd Győrben szerzett gordonka és szolfézs szakos diplomát – még maga is tanult, amikor 1955-ben visszahívták iskolájába csellótanárnak. 1962-ig tanított Pápán (később Budafokon megalapította az első művészeti iskolát), és mellette a város kulturális és zenei életének fáradhatatlan szervezője volt. Így emlékezik zeneiskolai éveire és Kalmár Mihály igazgatóra: „Feleségével együtt azok közé tartoztak, akiket Kodály biztatott, hogy menjenek és teremtsenek zenei életet vidéken. Ők pontosan ezt tették. Amellett, hogy tanítottak, szonátaesteket tartottak eleinte a lakásukon, később a tókeri Jókai Művelődési Házban, nagy sikerrel. Egymás után jöttek a motivációk, ez a korszak egész életemre rányomta a bélyegét. Rövidesen a Pedagógus Zenekarba is meghívtak, ez szolgált mintaként későbbi zenekar-szervezői munkámban. A Türr István Gimnázium diákjaiból zenekart szerveztem volt zeneiskolások segítségével, irodalomtanárunk volt a koncertmester, tornatanárunk a nagybögös.”

Miután Pápán tanári megbízást kapott, Nemes László tovább vitte a zenekart, a Közgazdasági Technikum kollégista lányaiból pedig 60 tagú kórust alakított. „A keszthelyi Helikon Ünnepeken 62-ben két pápai kórus vetélkedett egymással, a Szekeres Lajos bácsié a Petőfi Gimnázium lányaiból és a miénk. Végül mindkettő a négy aranyérmes között volt. Szerveztem koncertlátogató kirándulásokat is Győrbe, a Győri

Filharmonikusok hangversenyeire, Budapestre, az Operaház előadásaira. A cselló tanszakon kiváló tanítványaim voltak, közülük hárman is zenei pályára mentek: Markó György, Péczely Margit és Zöldi Annamária. [...] A város sokrétű és változatos zenei élete későbbi pályámat is döntően meghatározta. Akkoriban az iskolai együtteseken kívül sok gyárnak, üzemnek saját énekkara, zenekara volt. [...] Maga az iskola is rendkívül motiváló volt, szerény külső adottságai ellenére. Gyakoriak voltak a tanári hangversenyek. Megszerveztem, hogy az országjáró körúton lévő csodagyerek, Perényi Miklós is hangversenyt adjon Pápán. Mindig számíthattam fogadókészségre a Jókai Művelődési Ház részéről. A MÁV Szimfonikus Zenekar, amely ún. gördülő zenekar volt hálókocsikkal, többször koncertezett Pápán, Lukács Miklós vezényletével. Pápa kulturális légköre fantasztikus volt. Az Irodalmi Színpadot Csapó Gyula tanár úr szervezte, aki, ha kedvenc költőit tanította, ünneplőben jött a Türrbe órát tartani. Az 1950-es években gimnáziumunkban tanári színjátszó csoport működött. Emlékszem egy nagyon sikeres *Köszívű ember fiai* előadásra. A rettegett matek–fizika szakos tanár, Veszely László alakította Ridegvári Bencét, Kiss Éva történelemtanárnő és Simon Géza tanár úr (a fafűvös Simon Géza édesapja) működött közre többek között. *Revizor* előadásukhoz A. Tóth Sándor rajzolt, díszletezett, karikatúrákat készített. Jóban voltunk a festő Cziráky tanár úrral is, aki a Tanítóképzőben tanított.”

Tibold Ivánra, a nagy hírű szolfézstanárra felesége, Péczely Margit – Nemes László tanítványa – így emlékezett: „A Győri Zeneművészeti Főiskola nagy tekintélyű tanára, Szabó Miklós mondta róla: »Aki jó szolfézsórárt akar hallani, menjen el Pápára Tibold Ivánhoz!« Minden órához írt óravázlatot. J. S. Bach: *Musikalisches Opfer* (Zenei áldozat) c. művét nagyon fontos, megkerülhetetlen remekműnek tartotta. Ezt később, ott-hon is sokat hallgatta, és mindent megtett, hogy a növendékeihez is eljuttassa. Akkoriban elképzelhetetlen volt a csembaló mint hangszer a zeneiskolákban. Ezért preparálta Iván a pianínót, hogy legalább a csembaló

illúzióját sikerüljön felkelteni, és a hangzást megközelítőleg bemutatni a növendékeknek. Iván nagyon szívesen foglalkozott a kórusmunkával is. A zeneiskolában volt egy jó kis növendékkórusa, amiben az ének szakosok is énekeltek, de ő dirigálta a Textilgyár 50 tagú kórusát is.”

Serei Zsolt zeneszerző, volt pápai növendék első zongoratanárára, Csabafy Zsuzsára emlékszik nagy megbecsüléssel: „Nagyon szeretetre méltó tanár volt, természetesség és nagy türelem áradt belőle. A vele töltött nagyon pozitív rövid idő is elég lett ahhoz, hogy később föl se merülhessen, hogy abba hagyjam a zenetanulást. Szívesen emlékszem Bányász Gabriellára, aki utolsó zeneiskolai évemben a szolfézszt tanította. Nagy lendülettel, mosolyogva tanított, izgalmassá téve a szolfézsórákat, amire minden diáknak szüksége van. Molnár Zoltán kamarazene-óráira is örömmel gondolok vissza.” *(Az interjúkat Kolbe Ilona készítette – „Mesterek és tanítványok a 80 éves Bartók Béla Zeneiskolában Pápán” címmel jelent meg a Parlandóban 2018-ban.)*

A pápai zeneiskolának nemcsak a múltja, hanem a jelene is jelentős. A 2003 szeptemberétől a Korona utcában, a Zárda felújított épületében működik. A 2012/13. tanévtől két új telephelyet indított: a Szent István Római Katolikus Általános Iskola alsó tagozatának otthont adó Török Bálint utcai épületben, és a Nagyalásnyói Kinizsi Pál Általános Iskolában. Az elmúlt nyolcvan évben több ezer gyermekből nevelt zeneszerető felnőttest, közülük szép számmal akadtak a már említetteken kívül is, akik országos és nemzetközi hírnevet szereztek (Szabó Csilla zongoraművész, Tóth Judit hegedűművész, Csapó Gyula és Barabás Árpád zeneszerző). A zeneiskola Regisztrált Tehetségpont, kiválóra minősített alapfokú művészetoktatási intézmény.

*A Pápai Bartók Béla Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:
<http://bartokzi-papa.hu>*

Tapolcai Járdányi Pál Zenei AMI

Tapolcán 1971 szeptemberében jött létre az önálló zeneiskola, amely a hangszeres zeneoktatás mellett kezdetül a tapolcai zenei élet fő szervezőjévé, központjává is vált. Mára olyan rangos zenei versenyek, rendezvények kapcsolódnak a zeneiskola nevéhez, mint

a Veszprém Megyei Négykezes Találkozó, a Regionális Gitártalálkozó, a Tapolcai Zenei Napok, a Regionális Ütőhangszeres Találkozó és Verseny. A Tapolcai Ifjúsági Fúvószenekar neve a nemzetközi mezőnyben is jól cseng, de mára a vonószekart és a régizenei formációt is szerte az országban megjegyezték.

A zenekultúra ápolása nagy hagyományokra tekint vissza Tapolcán. Ezt mutatja az 1930-ban megalakult Csobánc Dalkör, később a vegyeskar létrejötte, a háború után a vasutas nőikar megalakulása, a kultúrotthonban és a honvédségnél működő zenekarok munkája.

1955-től Borsányi Gábor lendítette föl a város ének- és zenekultúráját. A Zeneakadémián végzett fiatal pedagógus, aki ekkor a Batsányi János Gimnázium tanára volt, a gimnáziumi énekkarral vívott ki országos elismerést. A diákkórus állandó szereplője volt az iskolai és városi rendezvényeknek, a Keszthelyi Helikon és a város Batsányi János tiszteletére rendezett ünnepségeinek. 1963-ban a száztagú kórus hatalmas

sikert aratott Kistétényi Melinda Batsányi János *Eltávozott a tél* című versére írott kórusművének tapolcai ősbemutatójával. A városi zenekar is rendszeresen fellépett a rendezvényeken.

A zeneoktató tanárok munkaközössége 1956-ban alakult meg – ez nagy lépést jelentett a szervezett hangszeres zeneoktatás kialakításának irányába. A tanárok a saját lakásukon tanítottak, és veszprémi szakfelügyelők bevonásával vizsgáztattak. Az 1960-as években, a település dinamikus fejlődésével párhuzamosan, a hangszerstanulás iránti érdeklődés is megnőtt. Az 1970/71-es tanévben a keszthelyi zeneiskola kihelyezett tagozataként indult meg a tapolcai alsófokú zeneoktatás, de már a következő tanévben szükségessé vált önálló zeneiskola létesítése. A dokumentumok szerint „A Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága Tapolcán, a Liszt Ferenc utcában létesítendő önálló zeneiskola működését »Állami Zeneiskola Tapolca« elnevezéssel, 1971. évi szeptember hó 15-i visszamenőleges hatállyal engedélyezi.” A Borsányi Gábor vezetésével induló új intézménynek a Batsányi János Gimnázium adott otthont. Az első években 8 zenetanár tanította az iskola 117 növendékét zongorán, fafúvós, rézfúvós és vonós hangszereken. A zeneiskola alapító tanárai: Borsányi Gábor, Csonka Gyuláné, Dolinka Erzsébet, László Árpád, Martos Katalin, Puskás Lajos, Reindl Gabriella, Tóth Gyöngyvér. Az intézmény a megalakulás pillanatától aktív közreműködője lett a városi rendezvényeknek, ünnepségeknek; igyekezett magát megformálni, saját hagyományokat teremteni.

Már az első években jó kapcsolatot alakított ki a keszthelyi és a celldömölki iskolával, közös hangversenyeket is rendeztek. Az 1970-es évek végére rendszeressé váltak az intézményen belüli háziversenyek. Az 1982-es Kodály-centenáriumra sok jelentős koncerttel, tanszaki hangversennyel, a művelődési házban megrendezett fotókiállítással készültek. Ugyanebben az évben költözött az iskola a gimnáziumból az 1. számú Általános Iskola épületének felső szintjére. A tanulólétszám továbbra is nőtt.

1983-ban Péni Béla vezetésével megalakult a zeneiskola fúvószenekara, amely tekintélyt és népszerűséget vívott ki magának itthon és külföldön egyaránt. 2001-ben idehaza három kategóriában ért el arany fokozatot, Németországban pedig nemzetközi arany minősítést kapott. Az együttes rendszeres résztvevője a hazai fúvószenekari találkozónak, fesztiváloknak, versenyeknek (Sárvár, Balatonfüred, Siklós, Balatonkeresztúr). 2005 augusztusában népes nemzetközi mezőnyben nagy sikerrel szerepelt a hamburgi Nemzetek Fesztiválján. 2008-ban a zenekar kiemelt arany minősítést szerzett koncertfúvós és szórakoztató kategóriában. A Tapolcai Ifjúsági Fúvószenekar az elmúlt évtizedek alatt Tapolca és környéke zenei életének egyik meghatározó tényezőjévé vált. Újévi hangversenyei a város éves zenei kínálatának legnépszerűbb és legszínelvonalasabb eseményei. A zenekar sikerei biztos utánpótlást is jelentenek a zeneiskola fúvós tanszakai számára.

A tanteremhiány 1984-re olyan mértéket öltött, hogy az új igazgató, Kendeh Gusztáv az iskola önálló épületbe költözését tűzte ki egyik fő céljaként. Sikerült megszereznie a város akkori vezetésének támogatását, így többéves előkészítő munka után 1988 augusztusában a zeneiskola gyönyörűen felújított épületbe költözhetett. Október 21-én, az ünnepélyes épületavatáson vette fel az intézmény Járdányi Pál zeneszerző, népzenekutató, zenepedagógus nevét. A zeneiskola által szervezett megyei négykezes zongoraverseny egyik kötelező darabja mindig Járdányi egyik műve, így a megye ifjú muzikusai rendszeresen találkoznak darabjaival. A zeneszerző Liszt-díjas bőgőművész fia, Járdányi Gergely rendszeres résztvevője az iskola által rendezett koncerteknek.

A tanítási feltételek jelentős javulása, az új épület birtokba vétele új lehetőségeket is kínált. A hangversenyterem, a jó tantermi ellátottság lehetővé tette nagyobb, megyei szintű versenyek megszervezését, így indulhatott el 1989-ben a mára már igen népszerű Veszprém Megyei Négykezes Találkozó, amely két évente hívja Tapolcára a megye

legügyesebb fiatal zongoristáit – több mint félezren versengtek már a legjobb helyezésekért.

1990-ben a megye legjobb gitárosai találkoztak Tapolcán, ekkor fogalmazódott meg az igény rendszeres gitáros találkozó megszervezésére. Hosszas előkészítés után 2002-ben volt az I. Regionális Gitártalálkozó, amelyet kétevente szervez a város zeneiskolája, és főként a Balaton környéki és megyei zeneiskolák körében vált népszerűvé.

A zeneiskola programtervezetében egy jelentősebb szerepet játszik a Tapolcai Zenei Napok többhetes rendezvénysorozata, amely kiváló lehetőség arra, hogy az iskolai munka eredményeit bemutassa, ezenkívül neves vendégművészek meghívása, a városban működő amatőr művészeti csoportok fellépése emeli az esemény rangját.

Az iskola kezdettől tudatos törekvést mutatott arra, hogy kapcsolatot tartson a kortárs zeneszerzőkkel. 1986-ban, Karai József zeneszerzői estjén gyerekeknek írt hangszeres művek szólaltak meg. Karai kórusműveit a zeneiskolai tanári kamarakórus és a gimnázium nőikara adta elő. Ez az este volt a *Levél mai magyarokhoz* című kórusmű ősbemutatója is, amelyet a szerző a gimnázium énekkarának és karnagyának, Borsányi Gábornak komponált.

1988-ban Szokolay Sándor volt az iskola vendége. Az est során több olyan zenemű is elhangzott, amelyet a szerző kéziratos formában juttatott el az ifjú előadókhöz, akik számára a személyes találkozás, beszélgetés a zeneszerzővel életre szóló élményt jelentett.

1989 óta a nyári hónapokban is zenétől hangos az iskola. 1989-ben Zsigmondy Dénes hegedűművész, 1990-től pedig minden évben Baranyay László, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanára tartott Tapolcán mesterkurzust. A képzésre Európa szinte minden országából, sőt Japánból is jelentkeznek. A mesternek és növendékeinek hangversenyei a nyári Tapolca zenei életének rangos színfoltjai.

1992-ben a zeneiskola régizenei együttessel gazdagodott: Kovács Tamás, a vonóstanoszak vezetője tanárkollégáival alapította meg a reneszánsz

zenét játszó Musica Buffa együttest, amely azóta rendszeres és ismert résztvevője a Tapolcán, illetve az ország sok városában rendezett fesztiváloknak, ünnepeknek.

1998-ban a zeneiskola két tanteremmel és egy fafúvós hangszerek javításával foglalkozó hangszerész műhellyel bővült. Az emeleten az iskola 1988-ban elhunyt igazgatójának, Borsányi Gábornak állítottak emléket: a róla elnevezett terem falára Tóth József domborművét helyezték el.

2003-ban alakult meg az iskola vonósenekara, Román Iván vezetésével. Sikeres fellépéseik, koncertjeik hozzájárultak az iskolai vonóstanoszak megerősödéséhez, a vonós hangszerek népszerűsítéséhez.

2006-ban Péni Béla vette át az intézmény vezetését, aki több évtizedes tanári munkájával, helyismeretével, a fúvós tanszak és a fúvószenekar vezetésében szerzett vezetői tapasztalataival zökkenőmentesen folytatta a munkát. Igazgatói célkitűzései között szerepel – egyebek mellett – iskolai szimfonikus zenekar létrehozása. 2007-től az iskola fenntartója a Veszprém Megyei Önkormányzat, 2012-től pedig a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ.

A Tapolcai Járdányi Pál Zenei Alapfokú Művészeti Iskola honlapja:

<http://www.jardanyi-tapolca.sulinet.hu>,

Keszthelyi Festetics György Zenei AMI

A keszthelyi Állami Zeneiskola a Festetics-kastély északi szárnyában kezdte meg működését. 1964-ben vette fel Festetics György nevét, aki 1800 novemberében a Georgikon művészeti ágaként alapította meg az ország első zeneiskoláját Keszthelyen. Az állami zeneiskola volt növendékei, tanárai alapítói és aktív tagjai a megye zenei életében működő több zenekarnak és együttesnek.

A Zalai Balaton-part Ifjúsági Fúvószenekar 1994-ben, 20 éve alakult 18 fővel. Tagjai a keszthelyi Festetics György Zeneiskola volt és jelenlegi tanulói. Mostani létszámuk 45 fő. Nívó-díjas, háromszoros Nemzetközi Aranydiplomás együttes. Eddigi fellépéseinek száma elérte az 1200-at. 52 külföldi turnén vettek részt, Európa számos országában. 5 CD és 1 DVD lemezük jelent meg. A zenekarban több mint 200 gyermek zenélt idáig. Az együttes székhelye a Keszthelyhez közeli Vonyarcvashegyen található. Művészeti vezetője: Kiss Tamás karnagy.

A 2007-ben alakult Boombatucada együttes céljait tekintve egyszerűen fogalmaz: minél több helyen megmutatni magát. Erre jó alkalmat teremthetnek nagyobb rendezvények, fesztiválok, sportesemények. A batucada dobolás ilyen eseményeknek megadhatja az alaphangulatát és a hangereje miatt garantáltan figyelemfelkeltő.

A zeneiskola mellett, vele együttműködésben igen aktív egyesület működik: a Keszthelyi Festetics György Zeneiskola Baráti Köre, a

zeneiskolai diákok tanulási, fejlődési feltételeinek jobbítása, a zene népszerűsítése, valamint a város kulturális életének szolgálata érdekében. Az egyesületnek mintegy 250 tagja van, és évente kb. 12-14 tanári-diák hangversenyt szervez. A zene népszerűsítésére hagyományteremtő szándékkal szervezi meg május végén a Zenebarátok Keszthelyi Találkozóját, ahol részben a jelenlegi zeneiskolai növendékek és tanáraik, részben a volt zeneiskolai diákok tanárok, meghívott előadóművészek közreműködésével alkalmat teremt a találkozásra.

Szombat esténként a keszthelyi Balaton-parton lévő Zenepavilonban az egyesület – részben helyi, de többségében vidéki (külföldi) zeneiskolák tanárai és növendékei közreműködésével – komolyzenei koncerteket rendez.

Nyáron megszervezi a tíznapos Zeneiskolai Diákok Keszthelyi Nyári Zenekari Táborát is, ahol a diákok szakmailag elismert vendégművész irányítása alatt dolgoznak egy közös koncert létrehozásán.

*A Keszthelyi Festetics György Zenei AMI honlapja:
<http://www.keszthelyizeneiskola.hu/>*

Nagykanizsai Farkas Ferenc Zene- és Aranyfűvészs Alapfokú Művészeteki Iskola

Nagykanizsán a 19. század második felétől az 1940-es évek elejéig számos világhíró művész adott koncertet, melyeknek megvolt a zeneszerető polgári közönsége. A zenei kultúra a társadalmi átalakulás nehéz éveiben is fennmaradt, és az oktatást is tovább

éltette. A városi zeneiskola többszöri átalakulását követően létrejött Farkas Ferenc Zene- és Aranyfűvészs Alapfokú Művészeteki Iskola az elsők között vonta be az elektronikus hangszereket az oktatásba, miközben az országban még sokan azt bizonygatták, hogy ezeknek nincs helyük az állami zeneiskolákban. Itt saját koncepciót dolgoztak ki a tanításra, és az iskola 2018-ban már negyedik alkalommal rendez meg az Országos Elektroakusztikus-zenei Versenyt.

Nagykanizsán a 19. század második felétől az 1940-es évek elejéig számos neves, világhíró művész adott koncertet, többek között Auer Lipót, Pablo Sarasate, Reményi Ede, Joachim József, Geyer Stefi, Szigeti József, Hubay Jenő, Zathureczky Ede, Fischer Annie. A kanizsai zeneszerető polgárság ugyanakkor nemcsak koncertterme közönségként hallgatta a klasszikus zenét, de sokan magas szinten művelték és fejlesztették

hangszeres tudásukat. Számos magán-zeneoktató működött a városban, hiszen nagy divat volt a házi muzsikálás.

A Városi Zeneiskola 1926. szeptember 1-jén kezdte meg működését a Királyi Pál utca 2/b. szám alatti kétszintes épületben, első igazgatója Vannay János lett. A nagy érdeklődésnek köszönhetően az első évet 4 főtanszakra, 3 rendes és 3 óraadó tanárral, valamint 99 növendékkel zárta. 1940 júliusában a Városi Zeneiskola átköltözött mai épületébe (Sugár utca 18.).

A háború alatt a kanizsai zeneiskola is nehéz időszakot élt át: legjobb tanára a holokauszt áldozatául esett, majd 1945-ben az igazoló bizottság lemondatta Vannay Jánost. Az intézmény vezetését a frontról hazatért Ivánkovits Ferenc hegedűművész vette át, majd 1947-től a zongoraoktatásnak olyan kitűnő művészt sikerült megnyerni, mint Klatt Aurél, aki a háború előtti magas színvonalú kanizsai zongoraiskola méltó folytatója és egyúttal kiváló szervező volt: létrehozta a zeneoktatói munkaközösséget, melynek keretében akkoriban tíznél is több helyszínen folyt a tanítás.

Klatt Aurél önálló esteket és kamarakoncerteket is adott, együtt muzsikált országos és nemzetközi hírű magyar zenészekkel, köztük Banda Ede gordonkaművésszel. Feleségével gyakran látta vendégül lakásán a városba látogató híres muzsikusokat.

Kitűnő szakemberek tanítottak a városban. A gordonkatanítást Tardos Lászlóné Klacskó Erna élesztette fel újra 1952-től, ő volt a kanizsai szimfonikus zenekar első csellistája. A szolfézstanítás népszerű „Lojzi bácsija”, Rácz Alajos már a harmincas évek második felében iskolai énekkart vezetett (a mai Rozgonyi iskolában), amely Kodály *Karácsonyi pásztortáncát* adta elő az első nagykanizsai Éneklő Ifjúság hangversenyen. Rácz Alajos 1948-ig kántorként működött. Zeneakadémiai mestere, Bárdos Lajos zeneszerző tiszteletére Bárdos-napot rendezett Kanizsán, a zeneszerző személyes részvételével 1948-ban. A fordulat után Rácz Alajost egy időre félreállították, de 1950-től a nagykanizsai Állami Zeneiskola rendes tanára

lett, folytatva a kodályi zeneoktatási koncepciót. Mintegy 5000 növendéket tanított szolfézsra, köztük a zeneiskola akkori tanári karának többségét. Ő vezette a zeneiskola úttörőzenekarát, a vegyipari technikum vonószene- karát, és foglalkozott zenei ismeretterjesztéssel is. Mellette a hatvanas évek elején egy országos munkacsoportban az alsófokú zeneoktatás reformján dolgozott. Később általános iskolai megyei szakfelügyelő lett, és vezet- te a kanizsai zeneiskola mellett működő zeneoktatói munkaközösséget. Szívügye volt a népzene, még nyugdíjas éveiben is sokat járt a környező falvakba, hogy segítse a pávaköröket, kórusokat.

Külön fejezetet jelentenek Nagykanizsa zenei életében az olajbányá- szathoz kapcsolódó művészeti csoportok: a szimfonikus zenekar és a 120 tagból álló vegyeskar 1946-ban alakult, s miután Rácz Alajos visszatér- hetett a zeneoktatásba, 1950-ben a Maort Jó Szerencsét Munkás Dalkör karnagya lett. Vezetésével a kórus 1952-től Erkel Ferenc Kórus néven a bányász szakszervezet országosan legjobb együttesévé vált.

Az iskola 2001-ben vette fel Farkas Ferenc zeneszerző nevét, aki a város szülötte. 2005-től az Aranymetszés Alapfokú Művészeti Iskolával egyesülve három művészetoktatási területen folyik oktatás (zene, tánc, képzőművészet). Az iskola 2010-ben megkapta a Zalai Prima Díjat, 2013-ban pedig az akkreditált tehetségpont címet.

Az iskola utóbbi évtizedei is mutatják, hogy élen jár a zenepedagó- giai innovációkban. Baráth Zoltán igazgató szakterülete a számítógép alkalmazása a zeneoktatásban. Művészetpedagógiai programját számos nevelési világkonferencián bemutatta már. Az iskola idén már negyedik alkalommal rendezi meg az Országos Elektroakusztikus-zenei Versenyt szintetizátor-keyboard, klasszikus szintetizátor és számítógépes zene ka- tegóriákban.

Forrás: <http://kataliszt.blogspot.hu>; és a Farkas Ferenc Zene- és Aranymetszés Alapfokú Művészeti Iskola honlapja: <http://www.ffzami.hu/>

Zalaegerszegi Pálóczi Horváth Ádám AMI

Az alapfokú művészetoktatási intézményt 1953-ben alapította egy Pécsről érkező fiatal csapat, első igazgatója Németh Gusztáv volt. Jelenlegi épületében, amelyet kifejezetten zeneoktatás céljára építettek, kis tantermekkel, egyéni oktatás céljára, 1961 december-

rétől működik az intézmény. 20 éves fennállásának alkalmából vette fel a Zala megyében élő, és itt verseléssel, dalgyűjtéssel is foglalkozó Pálóczi Horváth Ádám (1760–1820) nevét. A zeneiskola együttese, kórusai fontos szereplői a városi rendezvényeknek. Zalaegerszeg ad helyet háromévente az Országos Lubik Imre Trombitaversenynek – 2017 novemberében már 14. alkalommal.

Az iskola az 1965-ben alapított zeneóvodai tanszakon már az ötéveseket is fogadja, és 22 éves korig biztosítja a zenetanulás lehetőségét, szinte az összes klasszikus és népzenei hangszeren. Tanulói vonós, fa- és rézfúvós, ütő, zongora, ének, gitár és népzene tanszakokon folytathatják tanulmányaikat. 1995-től pár évre a néptánc oktatás is ideköltözött, de azután egy másik iskolába került.

2007-ben a Pálóczi Zeneiskola kiválóra minősített művészeti iskola lett. Az intézmény Ifjúsági Fúvós és Ifjúsági Vonósenekara, leánykara,

kamarazenei együttesei rendszeresen fellépnek helyi, megyei és országos rendezvényeken. Tanulói a házi és ünnepi növendékhangversenyeken kívül országos versenyeken is rendszeresen részt vesznek.

Az intézményben folyó oktató-nevelő munkát a Szülői Munkaközösség, a Diákönkormányzat és az 1999-ben alapított Gyermekművészetért Alapítvány is segíti.

Az intézmény tanárai aktív tagjai a Városi Szimfonikus Zenekarnak, a Hevesi Sándor Színház Zenekarának, a Városi Fúvószenekarnak, a Városi Vegyeskarnak és a Cantilena Kamarakórusnak. Előadóként részt vesznek tanári, kamarazenei és szóló hangversenyeken, népzenei bemutatókon.

A fúvószenekart Városi Úttörő Fúvószenekar néven 1975 szeptemberében alapította Farsang László. A Liszt Ferenc iskola megszűnt zenekarának hangszereit kapta meg, költségvetését az Ifjúsági és Úttörőház vállalta magára, később a városi tanács is támogatta a működését. A zenekar vezetését 1995 végén Vörös István zenetanár vette át, és vezeti a mai napig. Ezt követően került át az akkori igazgató, Guerra Gusztáv szorgalmazására a zenekar a Pálóczi Horvát Ádám Zeneiskola szárnyai alá.

Az 1990-es évek elején alakult és az ezredfordulón újjászerveződött Ifjúsági Vonózenekarban magasabb évfolyamos növendékek játszanak, az utánpótlást az alacsonyabb évfolyamon tanulókból alakult Tücsök Zenekar folyamatos feltöltéssel biztosítja. A zenekar karmestere: Dóra Attila. A város és a környékbeli települések számos fellépési lehetőséget kínálnak. Az együttesnek a későbbiekben fontos szerepe lehet a Városi Szimfonikus Zenekar vonós utánpótlása szempontjából. Járt már Németországban, Szlovéniában, Ausztriában, sokat szerepel fesztiválokon, városi rendezvényeken, és számos megyei felkérésnek tesz eleget.

A zeneiskola énekkara a 2003/2004-es tanévben kezdte el munkáját Ladvenicza Éva vezetésével. Az évek során a létszáma folyamatosan nőtt, 35-40 állandó tagja van. Válogat a kórusirodalom klasszikus szerzőinek egyházi és világi darabjaiból, gyakorlatilag a zenetörténet összes

korszakából, a kora középkori gregoriántól a 20. századi magyar, európai és tengerentúli modern művekig. Az énekelt darabok másik részét a könnyebb stílusú és világzenei produkciók alkotják. Ezek előadásában nagy szerepet vállal Pánczél Kristóf, aki énektanárként, zongorakísérőként és alkotótársaként segíti az együttes munkáját. 2010 márciusában a kórus hagyományteremtő céllal cserekoncertet szervezett a Nagykanizsai Farkas Ferenc Alapfokú Művészetoktatási Intézmény Cantilena kamarakórusával, *Kórusrandevű* címmel, előbb az egyik, majd a másik városban. Az énekkar további célja – az együtténeklés öröme és a fellépéseken túl –, hogy valódi alkotó és baráti közösségként működjön.

A Pálóczi Horváth Ádám AMI honlapja: <http://www.zegzene.sulinet.hu/>

*„Életünk örökölt és tovább örökítendő kincse a magyar iskola.
Sokat szidjuk, de így is kincs. Ha baj van vele, az azért van, mert rosszul működtetjük.
S még rosszul működve is kitűnnek előnyei, ha egyes külföldi iskolákkal vetjük össze.”*
(Dobszay László)

Álzárlat¹...

Nem volt és nem is lehetett célunk, hogy egy kiapadhatatlannak látszó forrás minden rejtékét bemutassuk a magyar alapfokú művészetpedagógiai értéktár első kötetében. Sokkal inkább szándékunk volt reflektálni arra a nemzeti kincstre, mely magyarságunk értékeiben itt él közöttünk, s amelyre néha jobban, esetenként pedig egyáltalán nem figyelve fel cselekszünk a hétköznapi életben. A magyar iskolai rendszer egyik legfiatalabb intézménytípusa az alapfokú művészeti iskola. Miközben gyökerei és működtetésének alapjai akár több száz évesek.

A tanulmánykötetben szereplőket sok szál köti össze. Bár körülményeik, munkájuk indíttatása, sikereik más-más helyzetet mutatnak, a művészetek emberre gyakorolt hatásában, abban, ahogyan átadják a gyerekeknek, s az ehhez szükséges teljes elfogadásban mind azonosak. Legyen egyéni vagy közösségi az út, amelyet megtettek, annak primus movense a kodályi pedagógia alapja, a humánus. „E humánus végső elemzésben az igaz, a jó, a szép és a szent vonzaskörének megfelelően négy érték körül forog: a kiművelt értelmet (igaz), a helyesen irányult és fegyelmezett akaratot (jó), a rendezett tartalmában az igaz-jó által

¹ olyan zenei jelenség, ahol a zeneszerző az álzárlatban használt harmóniával ket-tős szerepet tölt be, rövid nyugalmat, lezárást teremt, de ugyanakkor folytatni is tudja a művet a valóságos lezárásig.

meghatározott érzelmi világot (szép), s az embernek a nála magasabbrendűre való tiszteletteljes megnyitottságát (szent) foglalja magában” – írja Dobszay.

Talán ha lett napjainkra problémája e fiatal iskolai hálózatnak, az nem is következik másból, mint e felvetésből. Ha az általa közvetítendő eszmék, értékek és a világ trendjei egymásnak ellentmondó viszonyban vannak, akkor a művészetekkel foglalkozó pedagógusnak milyen esélye maradhat? Mit kezdjen az örökölt vagyonnal? Mit és hogyan adjon tovább a jövő generációinak?

A magyar alapfokú művészetpedagógia nagy hagyományokkal rendelkező, egyéni és közösségi értékek tárháza. Felelősség az ezzel való sáfarkodás minden tekintetben. A kérdés az, hogy a 21. század első évtizedeiben az örökség hogyan erősítheti meg pedagógus-közösségünket? Napjaink változó társadalmi és gazdasági hatásaira, tovább nem megkerülhető kérdésekre kell választ találnunk. Szerencsések, kik elődeiktől olyan kincset vehettek át, mint mi. S az iskolai értéktárakból pontosan kitűnnek azok a közösségek, amelyek elkötelezettek abban, hogy ezt megőrizték, fejlesszék. E könyv rávilágít arra a személyességre, a tanítvány és tanár közötti megbonthatatlan, egymást segítő kapcsolatra, amelyre Dobszay szavai is utalnak, s melyet a legnagyobb értéknek tart a hazai iskolákban. A tehetség kibontásának a megértő figyelem az egyik eszköze, amit az egykori vallás - és közoktatásügyi miniszter – Klebelsberg Kuno – így fogalmaz: „szeresse a gyereket...” E pár szó mögött, a legteljesebb pedagógia, megbecsülés, tisztelet húzódik meg. S ezek tehetségképző körülmények is, melyekről Németh László ír. „Az emberrel csak képességei születnek vele. Ahhoz hogy azok tehetséggé álljanak össze, tehetségképző körülmények kelljenek.” Majd hozzáteszi, hogy csak jóval később érezte meg a zene semmi mással nem helyettesíthető, lélekfrissítő hatását.

Mély meggyőződésem, hogy a magyar művészetpedagógia további eredményeinek egyik feltétele, a tanári közösségek összefonódó

munkálkodása, egyre jobban előtérbe helyezve, minden ellenkező külső hatás ellenére is, a kodályi filozófiát: „...a gyerekek a legjobb is csak alig jó...” A magyar iskola – benne a hungarikumként kezelendő zeneiskolai, művészeti iskolai hálózattal – társadalmunk jövőjének egyik záloga. A felnőttek érzékeny együttműködése lesz a kulcsa, hogy örömteli, élményekben gazdag gyerekkor után válhassanak felnőtté a következő generációk. A köznevelés változásainak követésével egyetlen lehetőségünk marad: még jobban megerősíteni helyünket és szerepünket a nevelés rendszerében, mely az egyik legnagyobb figyelmet és fegyelmet, belső elmélyülést igénylő tevékenységet mutatja meg. E döntés azt is feltételezi, hogy a közösen megélt „zenei, művészi játék” élmény további kreatív együttléteket hozhat létre tanulók, tanárok, szülők, művészetbarátok, az iskolák közösségei számára. Hinnünk kell, hogy a hétköznapi kultúra otthona a művészeti iskola. E kultúra pedig társadalmunk ereje – nemzeti kincs –, melynek védelmét mindenki vállalja, ha megérinti, amit Tóth Aladár így fogalmaz: „Muzsikálni annyi, mint határtalanul szabadnak lenni, jobban és mélyebben embernek lenni, mint az élet korlátaiban lehetséges.”

Köszönettel tartozom mindazoknak, akiktől az „érintést” kaptam, és azoknak, akikkel naponta megteremtjük ezt az élményt az iskolák falai között, s akik segítenek tovább írni az első kötet utáni többi történetet, mert most csak álzárlatot tettünk...

Budapest, 2018. február 27.

Magyar Margit
szakmai vezető

Tartalomjegyzék

KÖSZÖNTŐ.....	5
DOBSZAY LÁSZLÓ Mit adhatunk Európának?	7
STACHÓ LÁSZLÓ Érték, öröm és haszon a Kodály-módszerben	16
STACHÓ LÁSZLÓ A zenei képesség és az előadóművészi kiválóság	30
BÉRES JÁNOS „A furulyaszó sok embernek megdobogtatta a szívét”	59
DÉNES LÁSZLÓ „A hegedűpedagógia holisztikus megközelítése a vesszőparipám mostanában”	72
GEISBÜHL TÜNDE Az alapfokú képző- és iparművészeti nevelés lehetőségei	79
BRACHNA IRÉN Szín- és bábjáték, drámapedagógia az alapfokú művészetoktatásban	85
DEMARCSÉK ZSUZSA Alapfokú művészetoktatás – Táncművészeti ág.....	95

MLINÁR PÁL	
Gondolatok a művészetoktatás szerepéről	114
SZERÉNYI BÉLA	
Anyanyelvű kultúránk a művészetoktatásban	117
MAGYAR MARGIT	
A zene útjai a magyar köznevelés rendszerében	124
GYÖKEREK... 100 ÉVES ISKOLÁINK	132
Erkel Gyula Újpesti Zenei Alapfokú Művészeti Iskola	133
A Budai Énekakadémiától a Járdányi Pál Zeneiskoláig	138
A terézvárosi Tóth Aladár Zeneiskola AMI.....	144
Weiner Leó Zeneiskola és Zeneművészeti Szakközépiskola	150
Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola – Alapfokú Művészeti Iskola (Debrecen)	153
Liszt Ferenc Zeneiskola (Győr)	159
A Liszt Ferenc Zeneiskola története (Kaposvár)	165
M. Bodon Pál Zeneiskola (Kecskemét)	170
Egressy Béni – Erkel Ferenc AMI (Miskolc)	173
Fazekas Utcai Általános Iskola és AMI (Miskolc)	179
Liszt Ferenc Zeneiskola – Alapfokú Művészeti Iskola (Pécs).....	182
Horváth József Alapfokú Művészeti Iskola (Pécs)	186
Bartók Béla Zeneiskola (Szombathely).....	189
Csermák Antal Zeneiskola (Veszprém)	195
ZENEISKOLÁK ÚJ UTAKON	200
Az Óbudai Népzenei Iskola	201
A művészeti iskolák bölcsője: a budafok-tétényi Nádasy Kálmán AMI és Általános Iskola	211

Martyn Ferenc Művészeti Szabadiskola (Pécs).....	215
AZ ISKOLAHÁLÓZAT FEJLŐDÉSE – AZ ÉRTÉKEK ÖRÖKÍTÉSE.....	218
BARANYA MEGYE	
A bólyi művészetoktatás története.....	219
Komlói Erkel Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola	222
Pécsi Apáczai Csere János Általános Iskola, Gimnázium, Kollégium, AMI	225
Szigetvári Weiner Leó Alapfokú Művészeti Iskola	228
BÁCS-KISKUN MEGYE	
Bajai Liszt Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola	231
Kalocsai Liszt Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola	237
Kecskeméti Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola, Gimnázium, Szakgimnázium és AMI	239
BÉKÉS MEGYE	
Békés-tarhosi Állami Énekiskola.....	242
Békéscsabai Bartók Béla Szakgimnázium és AMI	246
Békéscsabai Hétfőpróbas Néptánciskola AMI	250
Gyulai Erkel Ferenc AMI	253
BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN	
Kazincbarcikai Kodály Zoltán AMI	255
Sátoraljaújhelyi Lavotta János AMI	259
BUDAPEST, I. KERÜLET	
Farkas Ferenc Zenei AMI	263
Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola	265

BUDAPEST, II. KERÜLET	
Kodály Zoltán Ének-zenei	
Általános Iskola, Gimnázium és Zenei AMI	268
BUDAPEST, III. KERÜLET	
Óbudai Aelia Sabina AMI	272
BUDAPEST V. KERÜLET	
Szabolcsi Bence Zeneiskola, AMI	275
BUDAPEST, VII. KERÜLET	
Molnár Antal Zeneiskola	279
BUDAPEST, VIII. KERÜLET	
Józsefvárosi Zeneiskola AMI	281
BUDAPEST, IX. KERÜLET	
Ferencvárosi Ádám Jenő Zeneiskola AMI	283
BUDAPEST, X. KERÜLET	
Kroó György Zenei- és Képzőművészeti AMI	285
BUDAPEST, XII. KERÜLET	
Budai Rajziskola – AMI és Szakgimnázium	287
Lauder Javne Zsidó Közösségi Óvoda, Általános Iskola, Középiskola és Zenei Alapfokú Művészeti Iskola.....	289
Solti György Zeneiskola AMI	293

BUDAPEST, XIII. KERÜLET	
Fischer Annie Zeneiskola.....	295
BUDAPEST XIV. KERÜLET	
Szent István király Zeneiskola és Zenei Szakgimnázium.....	298
BUDAPEST, XV. KERÜLET	
Hubay Jenő Zeneiskola és AMI	301
BUDAPEST, XVI. KERÜLET	
A Rácz Aladár Zeneiskola 50 éve	304
BUDAPEST, XVII. KERÜLET	
Bartók Béla AMI	307
BUDAPEST, XVIII. KERÜLET	
Dohnányi Ernő Zeneiskola.....	309
BUDAPEST, XIX. KERÜLET	
Kispesti Alapfokú Művészeti Iskola.....	311
BUDAPEST, XX. KERÜLET	
Lajtha László Alapfokú Művészeti Iskola.....	315
BUDAPEST, XXI. KERÜLET	
Fasang Árpád Zeneiskola AMI.....	317
BUDAPEST, XXIII. KERÜLET	
Galambos János Zenei AMI	319

CSONGRÁD MEGYE

Hódmezővásárhelyi Liszt Ferenc Ének-zenei Általános Iskola és Péczely Attila AMI	320
Makói Magán Zeneiskola	325
Szarvasi Chován Kálmán Művészeti Iskola.....	327
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar Gyakorló Általános és AMI	328
Szegedi Király-König Péter Zeneiskola AMI.....	331

FEJÉR MEGYE

Dunaújvárosi Sándor Frigyes AMI.....	333
Martonvásári Művészeti Iskola.....	337
Székesfehérvári Hermann László Zeneművészeti Szakgimnázium és AMI.....	339
Székesfehérvári Kodály Zoltán Általános Iskola, Gimnázium és AMI	343

GYŐR-MOSON-SOPRON MEGYE

Fertődi J. Haydn Zeneiskola, AMI	344
Győri Napsugár Művészeti Iskola, AMI.....	348

HAJDÚ-BIHAR MEGYE

Berettyóújfalui Igazgyöngy Alapfokú Művészeti Iskola.....	351
Hajdúböszörményi Bartók Béla Zenei AMI,.....	356

HEVES MEGYE

Egri Eszterházy Károly Egyetem Gyakorló Általános, Közép-, Alapfokú Művészeti Iskola és Pedagógiai Intézet	358
Egri Farkas Ferenc Zeneiskola AMI	362
Hatvani Kocsis Albert Zeneiskola, Alapfokú Művészeti Iskola	364

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE

Jászberényi Palotásy János Zeneiskola	366
Szolnoki Bartók Béla AMI.....	368

KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYE

Esztergomi Zsolt Nándor AMI.....	370
Oroszlányi Bakfark Bálint AMI	375
Tatabányai Erkel Ferenc AMI	377

NÓGRÁD MEGYE

Balassagyarmati Rózsavölgyi Márk AMI	379
Salgótarjáni Váczi Gyula AMI	382

PEST MEGYE

Abonyi Bihari János AMI	386
Budakeszi Czövek Erna AMI	389
Ceglédi Erkel Ferenc Zeneiskola.....	391
Fóti Zeneiskola Alapfokú Művészeti Iskola	393
Gödi Németh László Általános Iskola és AMI.....	399
Gödöllői Frédéric Chopin Zeneiskola.....	402
Pomázi Teleki-Wattay Művészeti Iskola AMI	414
Szentendrei Vujicsics Tihamér Zeneiskola AMI	419
Váci Bartók–Pikéthy Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola, AMI.....	421

SOMOGY MEGYE

Lengyeltóti Fodor András Általános Iskola és AMI	427
Siófoki Alapfokú Művészeti Iskola.....	430

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE

Nyíregyházi Kodály Zoltán Általános Iskola	433
Nyíregyházi Vásárhelyi László AMI.....	435
Nyíregyházi Vikár Sándor Zenei AMI	440

TOLNA MEGYE

Paksi Pro Artis AMI	443
Szekszárdi Garay János Általános Iskola és AMI,.....	449

VESZPRÉM MEGYE

Badacsonytördemici Szín-Vonal Alapfokú Művészeti Iskola.....	452
Pápai Bartók Béla AMI.....	455
Tapolcai Járdányi Pál Zenei AMI.....	461

ZALA MEGYE

Keszthelyi Festetics György Zenei AMI	466
Nagykanizsai Farkas Ferenc Zene- és Aranymetszés Alapfokú Művészeti Iskola	468
Zalaegerszegi Pálóczi Horváth Ádám AMI.....	471

ÁLZÁRLAT... ..	474

TARTALOMJEGYZÉK.....	477